8
10 B
11

DE
ACTIONIBVS
VIRTVTIS

EX SANCTIS SCRIPTVRIS ET PATRIBVS

Libri Duo.

Auctore BERNARDINO ROSIGNOLIO *Vlmetano,*
Societatis IESV *Theologo.*

CVM PRIVILEGIIS.

VENETIIS, M.DCIII.

Apud Ioannem Baptistam Ciottum Senensem.

Claudius Aquauiua, Societatis Iesu
Præpositus Generalis.

CVm opus hoc De actionibus Virtutis, a P. Bernardino Rosignolio nostræ Societatis Theologo compositum, quatuor eiusdem Societatis Theologi, quibus id commisimus, recognouerint, ac in lucem edi posse probauerint, facultatem concedimus, vt typis mandetur, si ijs, ad quos pertinebit, videbitur. In quorum fidem has manu nostra subscriptas, & sigillo nostro munitas dedimus Romæ. xxi. Decembris. 1602.

Claudius Aq.

Copia Gli Eccellentiss. Sig. Capi dell'Illustr. Cons. di X. infrascritti, Hauuta fede dalli Sig. Riformatori del studio di Padoua per relation delli tre à ciò deputati, cioè del Reuerendo Padre Inquisitor del circ. Secretario del Senato Zuane Marauegia, & di D. Lucio Scarano Lettor publico, che nel Libro intitolato de Actionibus Virtutis, & Sanctis Scripturis, & Patribus, Auctore Bernardino Rosignolio, non si troua cosa contra le leggi, & è degno di stampa, concedeno licentia, che possi esser stampato in questa Città.

Dat. die 16. Martij. 1603.

D. Andrea Minoto
D. Lunardo Mocenigo } Capi del l'Illustr. Cons. di X.
D. Zuane da Leze

Illustr. Cons. X. Secret.
Leonardus Qtthobonus.

CLAVDIO AQVAVIVÆ

PRAEPOSITO GENERALI SOCIETATIS IESV

BERNARDINVS ROSIGNOLIVS. S.

Dum tu nauim Societatis, quam pro tua prudentia, & fortitudine rectam tenes, Spiritus sancti vt speramus, impulsu in salutis ac perfectionis portum prospero cursu dirigis. Ego bonarum actionum, quibus eadem quasi remis impellitur, hanc veluti remigij materiam offero, rudem quidem, vt mea, sed preciosam, vt arbitror, vtpote ex

Sacrarum literarum, & Sanctorum Patrum thesauris erutam. Erit hæc additamentum ad eam perfectionis, seu spiritualis nauigationis disciplinam, quam tu pro tua humanitate non ita multo ante hilari excepisti vultu: erit & testis meæ in te perpetuæ obseruantiæ, quæ ad Diuinum mihi placandum numen tuam in me pietatem vicissim prouocet, opto.

Vale Venetijs Kalendis Quinctilis, 1603.

INDEX LIBRORVM ET CAPITVM.

Liber Primus.

In quo poſt generales Actionis ſtudioſæ proprietates, de Theologicarum Virtutum Actionibus præcepta traduntur.

Cap. i. *Virtus in Actione conſiſtit.*

ij. *Qualis eſſe debeat Virtutis Actio.*

iij. *Quæ Actiones Virtutis frequentari debent, & quatenus.*

iv. *Qua ratione veræ Virtutis Actiones a falſis dijudicandæ ſint.*

v. *Quam bonam voluntatem ad Virtutis exercitationem adferri oporteat.*

vi. *Quibus cogitationibus imbuta mens eius eſſe debeat, qui in Actiones Virtutis incumbit.*

vij. *Quænam ſanctos viros adiuuerint ad mentem in boni cogi-*

cogitationibus occupandam.

viij. Quàm præstet proficienti nullam exercendæ Virtutis oblatam occasionem prætermittere.

ix. A Deo donum exercendæ Virtutis postulandum esse, & quis deinceps ordo seruandus.

x. De Virtutis Fidei Actionibus Internis.

Primum fidei beneficium, & fructus Actionis internæ spiritualis quinque qui ex eo existunt.

xi. Ponuntur alia tria fidei beneficia cum Actionis internæ fructibus spiritualibus, qui ex singulis colliguntur.

xij. Quintum & Sextum fidei beneficium, & ex eis Actiones, vtilitatesue.

xiij. De Fidei Externis Actionibus.

De Confessione Fidei, & de Fidei Doctrina tradenda rudioribus hominibus, & pueris.

xiv. De Nobilitate Actionis tradendi Doctrinam Christianam, & de difficultatibus incidentibus superandis.

xv. Occasiones exercendæ fidei.

xvi. Indicia firmæ fidei, Actionumque eius exempla nonnulla.

xvij. De Dei timoris Actionibus, occasionibus, Indicijs.

xviij. De Actionibus & exercitatione Spei.

xix. De præcipuis Actionibus, & occasionibus charitatis in Deum.

xx. Amoris in Deum & Christum Dominum exercendi occasiones, Indicia, & exempla.

xxi. Actiones charitatis erga proximum. Occasio eas obeundi fraternè

fraternè corrigendo, atque ſublata omni excuſatione rectæ correctionis ratio

xx ij. Occaſiones Chriſtianæ charitatis in iuuandis in ſpiritu excolendisque hominibus, præſertim in diſciplina Chriſtiana, & ſacris Confeſſionibus.

xxiij. Indicia & exempla Chriſtianæ charitatis in proximum.

Liber Secundus.

In quo de Moralium Virtutem Actionibus agitur.

Cap. i. DE *Prudentiæ Chriſtianæ & Spiritualis Actione potiſſima.*

ij. *Occaſiones & exempla prudentiæ in Actionibus Virtutum charitatis erga Deum, & Orationis.*

iij. *Occaſiones & exempla prudentiæ in Actionibus charitatis erga proximum, & fraterna correctione.*

iv. *Occaſiones & exempla prudentiæ in Actionibus multarum Virtutum moralium.*

v. *Indicia Prudentiæ & reliqua exempla quædam.*

vi. *De Religionis Virtute, eiusq; Actionibus & Occaſionibus præſertim de Adoratione.*

vij. *De Deuotionis Actione, Occaſionibus, Indicijs.*

viij. *De Actione & Occaſionibus obſeruantiæ præſertim erga, Eccleſiaſticos patres.*

ix. *De obedientiæ Actione eiuſq; præcipuis Indicijs.*

De

INDEX

x. *De Actione Simplicitatis.*
xi. *Actiones, Occasiones, & Indicia Fortitudinis.*
xij. *De propria Patientiæ Actione, eiusque exercitatione.*
xiij. *Actio & Exercitatio Mansuetudinis.*
xiv. *De Actionibus Humilitatis, earumque continuo vsu.*

DE ACTIONIBVS VIRTVTIS EX SANCTIS SCRIPTVRIS ET PATRIBVS.

LIBER PRIMVS.

In quo post generales Actionis studiosæ proprietates, de Theologicarum virtutum Actionibus præcepta traduntur.

Virtus in Actione consistit. Cap. primum.

VT doctrina de Virtutibus ad spiritus profectum vtilior, & ad usum sit accommodatior, necessarium videtur de actionibus earum propriam accuratamq; tractationem instituere. Quæ enim de virtutibus duobus libris in opere de disciplina perfectionis tradita sunt præcepta ex sanctis fratribus eruta, actus earum explicant quidem, non ita tamen enucleatè & presè, quemadmodum proficiẽtis studium & utilitas postulat fuerit igitur illa generalis quædam uirtutum singularum descriptio, nunc sigillatim actiones ipsæ plenius & subtilius dispiciendæ. Verùm priusquam aggrediar ad virtutis cuiusq; actiones singulas, præmittam quædam, quæ ad rem propositam explicandam faciliorem nobis aditum faciant, & hoc primum. Quàm propriè virtus spectet actionem.

Duo quippe sunt Virtutis officia. Vnum est, animam vestire, & ornare ob quam causam Anima sic exornata nominatur in Psalmis Regina assistens a dextris Regis in vestitu deaurato circundata varietate & S Gregorius Nyssenus affirmat, Virtutes esse quasi viuos colores, quibus in nobis natiua Dei forma exprimitur, & idem cum Regiam hanc Dei imaginem in homine describit, sceptro comparat beatitudinis spem, diademati coronam iustitiæ, amictum verò cultumue purpureum Virtutem esse dicit, qua nihil asserit esse magis Regium. Alterum est, Virtutem Actionis bonæ ac studiosæ fontem esse & parentem. idcirco Virtutes Christi domini præstantissimæ & fœcundissimæ in Cantico fluenta plenissima appellantur. & sponsæ charitas miseratioq; similes esse dicuntur piscinis quæ sunt in Esebon, Dominus ipse in Euangelio clamat ex fide credentium promanatura flumina virtutum videlicet & donorum Spiritus Sancti, & Sanctus Ambrosius & S. Augustinus quattuor Cardinales Virtutes expressas esse affirmant quattuor paradisi fluminibus. ob eam certe rationem; quia vt ex fontibus flumina, & ex fluminibus riuos deriuari necesse est, sic ex virtutibus fluere Actiones bonas

Psal. 44.

Lib. de opificio hominis. Cap. 5.

Cap. 4.

Cant. 5.

Cant. 7.

Ioan. 7. lib. de paradiso c. 3 lib. 2. de Gen. contra Manichæos, ca. 10.

Quamquam verò primum illud Virtutis munus præclarum sit, vt ob id etiam Virtutibus exutam Animam non minus velit S. Hieronymus esse deflendam, quàm nobilissimi & locupletissimi Hierosolymorũ templi spoliationem; nihilominus virtus Actionem spectat. nam habitus finis est Actio, & S. Augustino vt omittã philosophos, habitus est id quo agimus, cum opus est.

Proœmio lamentat. Ieremiæ.

lib. de bono coniugali c. 21.

Vir-

Virtus porrò habitus eſt actuoſus, ſiue mauis operatiuus, cuius vis omnis & laus propterea in Actione conſiſtit. Quod ſanè a Deo ſapientiſſimè inſtitutum eſt. Primũ quidem, vt homo qui ad imaginem Dei conditus eſt, ipſa virtutis Actione referat Deũ qui Actus puriſſimus eſt, actione ipſe ſua beatiſſimus. Deinde vt idem actionibus bonis continuatis æternæ felicitatis merita continuet, augeatq; ſemper: non enim coronabitur, niſi qui legitimè certauerit. & eſto fidelis vſq; ad mortem habitu quidem, ſed magis actu fidei. nam ad habitum non eſt adhortatio propriè. Deniq; vt Deus ipſe ſemper præſto ſit nobis, adeoq; præſens in cordibus noſtris Siquidem quamuis is adſit habentibus gratiam & virtutes; adeſt tamen maximè virtutem pietatemq; exercentibus. harum quippe odore allicitur ſpõſus, qui paſcitur inter lilia. hoc eſt candore & odore virtutum delectatur, ait S. Bernardus, paſciturq; profectibus noſtris. etenim gaudium Dñi fortitudo noſtra. 2. Tim. 2. Apoc. 2. Cant. 2. Ser. in Cã. 71. 2. Eſdrę, 8

Actio autem ex omnibus virtutibus noſtris ſiue ſupernaturalibus, ſiue acquiſitis quaſi fructus exigitur a Deo. propterea enim de fide dicitur, Accedentem ad Deum oportet credere. & de ſpe ſcriptum eſt, Spe gaudentes, & Habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo. de charitate erga Deum, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo. de charitate erga proximum, Diligamus non verbo neq; lingua, ſed opere & veritate. de prudentia, Ambulate per vias prudentiæ, & idem de alijs. deniq; Dominus, Negotiamini, dum venio. vbi ait S. Ambroſius, Dominus ſuę pecunię quęrit vſuram, vt intelligamus Dominum donorum ſuorũ exer- Heb. 12. Rom. 12. Prou. 3. Math. 22. 1. Ioan. 3. Prou. 9. Luc. 19.

citationem postulare, & bonarum actionum tributum a suis exigere. immo (vt hoc etiam obiter dicamus) cum reprobos æternis supplicijs addicit, non tam illos accu-
Matth. 25. sat, quod malè egerint, quàm quod nihil egerint. Esurijui enim, & non dedistis mihi manducare. adeoq; si non aliæ subessent causæ, (vt vtinam non subessent innumeræ) sola omissa actio alioquin debita causa etiam esset damnationis & mortis æternæ. quod similiter in
Matth. 25. parabola de Talentis obseruat Auctor Imperfecti in Matthæum ille enim ait: qui fodit gratiam suam in terrã, non peccare proponit, sed iustitiam non facere.

Ceterum, non solum Deus Actionem ex virtutibus exigit, sed ipsamet virtus ex seipsa. cuius nimirum natura per se, & vt aiunt, essentialiter ad Actionem dirigi-
1.2.qu.55. artic. 2. Re. fusius disp. Inter. 2. tur, vt S. Thomas explicat, & ante ipsum scribunt Patres. nam S. Basilius virtutem quæ ex Deo est, dicit esse vsum earum Animæ facultatum, quæ boni causa datæ sunt, bona adhibita mente. qui vsus præceptis Do-
Lib. 4. contra Iul. in cap. 4. mini sit conueniens. & S. Augustinus acriter inuehitur in Iulianum Pelagianum, qui virtutem interdum infæcundam esse videbatur asserere. Quapropter inquit, dici non potest, quantum te fallat ista opinio, qua dixisti, omnes virtutes affectus esse, per quos aut fructuosè, aut sterliter boni sumus fieri autem non potest, vt sterliter boni simus. Arbor enim bona bonos fru-
Matth. 5. ctus facit. absit autem vt Deus bonus a quo securis paratur arboribus non facientibus fructum bonum, excidat, & in ignem mittat arbores bonas. Seneca Si-
Ep. 95. mul Actio inquit virtuti necessaria est. & ab optimo
Claudianus. Poeta dictum est, virtutem otiosam esse similem taci-

turnæ

turnæ lyræ, aut naui ad profectionem adornatæ semper in portu consistenti. S. Anselmus deniq;, Virtus inquit sine exercitio quasi plumbea lancea est. Lib. de vita Moysis.

Porro virtuti Actio necessaria est, non solum obtationes antedictas, similitudinem inquam Dei, meritum nostrum, & Dei præsentiam in nobis, sed multo maximè, quia solis suis actionibus se virtus sustentat, & locupletat. sicut suis deriuationibus fons, suo feruore ignis. Sola inquit S. Gregorius Nyssenus, virtutis Actio nutrit laborem, viresq; auget. & probat exemplo Mosis, qui ait, cum semel per scalam, in qua Deus innixus erat, vt Iacob dicit, ascendere cœpisset, nunquam stetit, nunquam terminum motus nouit, sed semper de gradu in gradum ascendebat. nec enim deficere vnquam potest altior gradus. & post enumerata præclara eius facinora, eaq; dona, quæ cumulatè in eum contulerat Deus, tot tantisq; inquit sublimationibus elatus, adhuc ardet desiderio, adhuc tanquam famescens & sitiens, tanquam eo carẽs quo semper fruebatur, orat vt videat, non vt ipse capere potest, sed vt se habet, qui desideratur. Id verò quod ait, non potest deficere altior gradus, intelligitur primò, vt altior gradus est. gradus enim altioris nõ est deficere, sed proficere. Deinde, quia in altiore gradu ea uis est, vt si ipsi uelimus, possimus facile per illũ, et Dei opem quę sẽper præsto est & præcipua, resistere tentationibus contrapugnantibus, ac progredi in virtute. in quã sententiam scripta etiã illa sunt: Aquæ multæ non potuerunt extingue re charitatẽ, neq; creatura alia poterit nos separare a charitate Christi. Consentaneum tandem est actiones auge Lib. de similitud. cap. 194. Cant. 8. Rom. 8.

re

re virtutes, quòd virtutes (vt diximus) habitus sint, qui vt actionibus gignuntur, sic actionibus conseruantur, corroborantur, crescunt. quod etiam Theologicis virtutibus suo modo conuenire Theologi asserunt. quamuis enim & habitus illarum & incremẽta a Deo efficiantur, incrementa certè Deus non efficit, nisi virtutum actionibus anteuertentibus, & præparantibus animum in quo incrementum det Deus.

1.Cor.3.

Qualis esse debeat virtutis Actio.
Cap. II.

ACtionis studiosę proprietates multę sunt, prȩcipuas numerabimus maximèq; ad vsum spectantes.

Actio virtutis actio est humana, loquimur enim hic de hominis virtute. Est autẽ actio humana quæ ex ratione deliberante proficiscitur. vt idcirco nõ omnis actio hominis humana sit, nõ enim humanã dicimus quãuis hominis sit, actionẽ Animæ vegetãtis; omnis tamẽ actio humana hominis simul est actio. Vt autem hæc virtutis actio sit, bona sit, oportet, hoc est de re bona, & rectum ob finem. quod idem simul est ac rationem humanam voluntariam esse, & spontè nascentem, ratione præeunte & prudentia per iudicium, & imperium, qui eius actus præcipui sunt, moderante. immo eandem rationem Dominam, & Reginam esse omnium humanorum actuum pro vniuscuiusq; ratione. cum scriptum sit: Subtus te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius. adeo, vt præesse nos debere etiam

Gen.4.
Ad Tit.3.

operi-

operibus bonis significet Apostolus, vt nimirum ijs ita ratione prudentiaq; superiores simus, vt nullo quantumlibet pio feruore in eorum exercitatione abripiamur a recto. Talem actionem deniq; circunstantię omnes comitentur & muniant, nihil vt desit, quo minus integra planè perfectaq; sit.

Tria autem sunt quæ huiusmodi Actioni Seneca tribuit. Primum est inquit, ut quantum quidq; sit, iudices. Secundum, vt impetum ad illa capias ordinatum, temperatumq;. Tertium, vt inter impetum tuum actionemq; conueniat vt in omnibus istis tibi ipsi consentias. quicquid ex his tribus defuerit, turbat & cetera. Quid enim prodest intus æstimata habere omnia, si sis impetu nimius? Quid prodest impetus repressisse, & habere cupiditates in tua potestate, si in ipsa rerum actione tempora ignores, nescias quando, quidq;, & vbi, & quemadmodum agi debeat? aliud est enim dignitates & precia rerum nosse, aliud articulos, aliud impetus refrenare, & ad agenda ire, non ruere. Tunc ergo vita sibi concors est, vbi actio non destituit impetum. Impetus ex dignitate rei cuiusq; concipitur, perinde remissus acriorq; prout illa digna est perpeti: hæc Seneca. qui planè exprimit prudentiam, non solum quæ passiones sustinet, ne præcipitent, sed eam etiam quę actionem ad exitum perducit, ne inchoata flaccescat. utrunq; enim necessarium est; Primum quidem aduersus illos, qui quicquid volunt, uehementer uolunt. Secundum autem aduersus illos qui multa quidem agitant animo, ac uolunt, nihil tamen, aut ualde pauca prestant. illi sunt qui cogitationem quidem ad res agendas adhibent, Ep. 90.

sed

sed subitam, ac ferè nulla præparatione operosa magnaq; aggrediuntur negotia, multis actionibus semper implicati: hi contra multa comprehendunt animo, de ijs copiosè differunt cum audientium etiam admiratione, quæ agenda sunt inquirunt diligenter, acutè dispiciunt, ad agendum tamen tardi, remissi, minimè efficaces; illi rationis fræno coercendi, hi timoris ac conscié tiæ stimulis concitandi. neutri uirtute prędíti, nisi illi se nilem prudentiam, & hi magnam efficacitatem ascisscant, II. Actio virtutis præsertim Christiana, non semper in semine, aut infans est, sed vegeta, crescensq; quotidie magis: similis igni illi, quẽ Dominus misit in terram, & uoluit uehementer accendi. Nolite inquit Apostolus, pueri effici sensibus, malitia autem paruuli estote, sensibus autem perfecti: propterea S. Gregorius cũ retuliſſet illud Iob, per singulos gradus meos pronunciabo illum, omnipotentem inquit Dominum per suos gradus pronunciat, qui per incrementa virtutum quæ cœpit, ei semper laudem suę pietatis reddit. & paulo post: & ascendit super gradus eius, quia nobis proficiẽtibus eo amplius nobis exaltatur Dominus. Hortatur idcirco S. Hieronymus, crescat cũ annis gratia, crescat cũ ætate iustitia. quod quantia nobis fieri debeat, intelligitur ex dicto illo S. Gregorij, quo indicat sẽtire se signũ diuinæ electionis esse in uirtute progressum facere. Electis inquit, cum foris ætas corporis, intus (si dici liceat) crescit ætas uirtutis; Nullus tamen ait idem, qui ad bonum propositum adhuc in mentis teneritudine esse conspicitur, despiciatur, quia frumentum Dei ab herba incipit, ut granum fiat. quare infantes in uirtute fouendi

Luc 12.
1. Cor. 14.
Homil. 15 in Ezech.
Iob. 31.
Ep. 14.
Lib. 21. Mor. c. 12.
Homil. 15 in Ezech.

uendi ſunt, ac promouendi, dum Chriſtus formatur in illis. ne ſibi relicti de minimo etiam illo Virtutis gradu deiecti retrolabantur. accidatq; illis quod idem de non perſeuerantibus ſcripſit, qui bona non conſumant, dū propoſita non perficiunt, etiam quę fuerunt cępta con uellunt. III. Actio Virtutis feruens eſſe debet. Iccirco Apoſtolus: Spiritu feruentes ait, Domino ſeruientes. ac ſi dicat, quia Domino ſeruimus, ſpiritu efferueſcamus. hic porro feruor ſi adulta virtute nitatur, nō extraneus ille erit ac peregrinus, qualem S. Petrus vituperat, vt inconſtantem ac minimè diuturnum, ſed ſolidus ac robuſtus. mouere autem debent ad hunc feruorē multa, illud in primis quod a S. Thoma traditum eſt. Quilibet ait Actus charitatis meretur charitatis augmentum: non tamen ſtatim augetur, ſed quando aliquis conatur ad huiuſmodi augmentum. quanquam in hominibus probis, animisq; Dei gratia bene munitis, ſperandum eſt, non permiſſurum Deum tantum malum: effecturū potius, vt quando diligentibus Deum omnia cooperā- tur in bonum, Actibus etiā remiſſis charitatis mereantur eius incrementum: tunc ad futurum, vt S. Thomas ſentit, cum ad illos acceſſerit vehementior actus. quare in ardentiores actiones incumbēdum, quatenus prudē tia docet, & vires ſuppetunt: remiſſioribus autē non ex induſtria, ſed cum aliarum occupationum neceſſitate aſtricti ſumus, ita, vix vt locus ſit ad alios virtutis actus attendendi, quàm ad hoſce exiles, & tenues. non negarim tamen hos. ipſos tenues actus interdum etiam ſponte eligendos eſſe: cum nimirum remiſſi multi ardentem vnum æquant: nec in his ſicut in vehementio-

3. pa paſt. cap. 1. Ad mouit 35.

Rom. 16.

1. Pet. 4.

2. 2. q. 24. art. 6 ad. 1.

Rom. 8.

Ibid.

explicare, magnam vtilitatem proficientibus adfert.

Intentio in Deum.

Primò igitur loco ponatur Intẽtio recta, quę si nõ uir tus per se, actus certè aut sine actu virtutis non est. quam oculum appellat Dominus, oculum nempe cordis, non quod sit actus intellectus, sed cum sit actus voluntatis, qua homo vult finem aliquem, ad quem seipsum, & actiones suas dirigit, eo proficiens tanquam itineris huius oculo, & duce vtitur. Vniuersè sic à S. Augustino Intentio bona describitur? Hunc talem oculum inquit habet ille, qui finem bonorum operum suorum, vt verè bona opera sint, non in eo constituit, vt hominibus placeat, sed etiam si prouenerit, vt eis placeat, ad eorum salutem potius hæc refert, & ad gloriam Dei, non ad inanem iactantiam suam. Neque propterea boni aliquid ad salutem proximi operatur, vt ex eo comparet ea, quæ huic vitæ transigendæ sunt necessaria: neq; temerè animum hominis volũtatemq; contemnit in eo facto, in quo non apparet, quo animo, & voluntate sit factum: & quicquid officiorum exhibet homini, hac intentione exhibet, qua sibi exhiberi vult: id est non vt ab eo aliquid commodi temporalis expectet. Ita erit cor simplex, & mundum in quo quæritur Deus. hæc ille. S. Bernardus omnes Intentionis partes, & genera sic distinxit. cum enim explicasset Intentionem à sponso in Cantico genis similem affirmari, quòd in ea requiratur res & causa, quid intendas, & propter quid, ex quibus duabus partibus animæ decor vel deformitas iudicatur, addẽs genera sex, id totum fiet inquit planius exemplis. [2] Si verbi gratia intendat quis animum inquirendę Veritati, atq; id solo Veritatis amo

Lib. 2. de ser. dñi in monte uersus finem.

Genera Intentionis sex.

Serm. 40. in Cant.

2 1.

re,

re, nonne is tibi videtur & rem & cauſam habere ho-
neſtam, meritoq; ſibi vendicare quod dicitur: Pulchræ
ſunt genæ tuæ ſicut turturis, quippe, cum in neutra ge-
narum næuus reprehenſionis appareat? [b] Quod ſi mini [b] 2.
mè quidem Veritatis deſiderio, ſed aut inanis gloriæ,
aut alterius qualiſcunq; commodi temporalis obten-
tu in Veritatem intenderit, iam & ſi vnam genarum
videatur habere formoſam, non tamen vt arbitror, du-
bitabis iudicare vel ex parte deformem, cuius alteram
faciem cauſæ turpitudo fœdauerit. [c] Si autem uideris [c] 3.
hominem nullis honeſtis ſtudijs intendentem, ſed car
nis illecebris irretitum, ventri & luxuriæ deditum, qua
les ſunt illi, quorum Deus venter eſt, & gloria in confu Philip. 3.
ſione ipſorum, qui terrena ſapiunt, quid? iſtum non ex
vtraq; parte fœdiſſimum iudicabis, in cuius vtiq; inten
tione & res & cauſa reproba inuenitur? Ergo intende-
re non in Deũ, ſed in ſeculũ, ſecularis animæ eſt, nec
vllam prorſus genarum ſpecioſam habentis. Intendere
autem quaſi in Deum, ſed non propter Deum, hypocri
tæ planè animæ eſt. cuius & ſi vna facies decora uide-
tur, quòd ad Deum qualicunq; intentione reſpiciat:
ipſa tamen ſimulatio omne decorum in ea extermi-
nat, & magis per totum ingerit fœditatem. [d] Si au- [d] 4.
tem vel ſolum uel maximè ob uitæ præſentis neceſſa-
ria ad Deum conuerterit intentionem, non quidem fę
ce hypocriſis putidam, puſillanimitatis tamen uitio di-
cimus ſuboſcuram, & minus acceptam. [e] Porrò è con- [e] 5.
trario intendere in aliud quàm in Deum, tamen pro-
pter Deum, non ocium Mariæ, ſed Marthæ negotium
eſt. Abſit autem ut quæ huiuſmodi eſt, quicquam illã

dixe-

si semper, aut quo potest crebrius, eas in Deum dirigat. tum ad scrupulum omnem eximendum ex animo, tũ quia vt scribit S. Bonauentura, intentio actualis est per fectior & magis meritoria habituali, quia inquit addit aliquam bonitatem supra habitualem.

L.i. de septẽ Itineribus Æternitatis.ca. de 1. Itinere dist. 1.

3. Dictum Sed propius ad rem nostram accedamus. Proficienti ratio profectus est habenda maximè. ideo is officio suo rectè fungitur, si cuiuslibet Actionis initio secum statuat, eam diuinæ gloriæ omnino dicare. hoc sanè cõsilium esse Apostoli Pauli cum vt ante diximus, hac de re monita scribit Corinthijs & Colosẽsibus, nemo negat. & S. Gregorius: Vigilanti inquit cura, per cuncta opera intentio nobis nostra pensanda est, vt nil temporale in his quæ agit, appetat, totam se in æternitatis soliditate figat, ne si extra fundamentum actionis nostrę fabrica ponitur, terra dehiscẽte soluatur. & postea. Bases vnicuiusq; sunt animæ intentiones suæ. Nam si cut fabrica columnis, columnæ autem basibus innitun tur; ita vita nostra in virtutibus, virtutes verò in intima intentione subsistunt. Cassianus autem eandem normam & adhuc seueriorem præscribit in hunc modum. Hac itaq; nobis destinatione proposita, (scilicet secundum æternam vitam cordis puritate) semper actus nostri & cogitationes ad eam obtinendam rectissimè dirigentur. Quæ si oculis nostris iugiter statuta non fuerit, non solum cunctos labores nostros varios pariter atq; instabiles reddens, incassum eos ac sine vllo emolumẽto compellet effundi, sed etiam cogitationes omnes diuersas sibique contrarias suscitabit. Quæ porro emolumẽta ex hac cõtinuata aut sæpe repetita intẽtione

Lib. 28. Mor. c. 13.

Col. 1. c. 5

ne

ne in Deum oriantur, non est huius loci enumerare omnia. illa non omittam quæ S. Bernardus attigit cum hac de re suo more præclarissimè disserit. Da mihi ait, animam nihil amantem præter Deum, & quod propter Deum amandum est: cui viuere Christus non tantum sit, sed & diu iam fuerit: cui studij & otij sit, prouidere Deum in conspectu suo semper: cui solicitè ambulare cum domino Deo suo, non dico magna, sed vna voluntas sit, & facultas non desit: da inquam talem animam, & ego non nego dignam sponsi cura, maiestatis respectu, dominantis fauore, solicitudine gubernantis. & si uoluerit gloriari, non erit insipiens. tantum ut qui gloriatur, in Domino glorietur. Explicat paulo post aduentum patris & filij in huiusmodi animam cum admiranda illa copia donorum cœlestium spiritualiumq; diuitiarum: quibus destitui necesse est illos, quos in rebus omnibus continuandę purę intentionis in Deum par solicitudo non stimulat, aut par Dei gratia non accendit. Sed de hac re postea nonnulla. Serm. 69. in Cant. 1. Cor. 1.

Nunc quod ad intentionem in Deum frequẽtandã quod quærebamus, spectat, sit hęc Clausula. Ad spiritus profectũ maximè pertinet, ad singulas actiones, quas ex virtute inimus, nouam afferre intentionem diuinę gloriæ. Si verò actio diuturna sit, eiusdem studij proficiendi est, in ipso actionis cursu eandem renouare intẽtionem, ac demum in actionis exitu Deo à quo est omne bonum, gratias agere. hoc est sine dubio Patrũ placitum, in primis S. Gregorij, qui (vt retulimus secundo libro de Disciplina,) propterea initia, progressus & fines Actionum nostrarum obseruari præcipit, quod in + Dictũ. Li. 1. Mor. cap. 38.

ijs maximè Intentioni rectæ insidias struere diabolus consueuit.

Mortificatio sui. Post Intentionem discutienda nobis est Actio perneccssaria Proficienti, quæ Mortificatio aut Abnegatio est hanc enim primam obimus cum manum mittimus ad aratrũ, hac media insistimus, & procurrimus in virtute hæc finis & terminus est nostrarum omnium in pie-
Iob. 7. tate concertationum. immò & vitę ipsius, quę vt ait Iob non nisi militia est super terram. Hanc à nobis frequentari oportere significat dominus cum apud S.
Luc. 9. Lucam dicit: Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam quotidie, & sequa-
Matth. 10. tur me. quem locum S. Hieronymus scribens in Matthæum, sic intelligit; ne putemus ardorem fidei posse sufficere, semper crux portanda est, vt semper nos Christum amare doceamus. portatur autem semper crux per continuam mortificationem, ad eum modum quo de S. Luca Ecclesia canit, qui crucis mortificationẽ iugiter in suo corpore pro tui nominis honore portauit.
Gal. 5. Perpetuitatem hanc vt significet Apostolus, similem facit crucifixioni. Qui Christi sunt, carnem suam crucifixerunt cum uitijs & concupiscentijs. quam etiam
Lib. 4. ca. 34. & 35. similitudinem prosequitur Cassianus, tanquam inter Ægyptios monachos tritã suo tempore, & tyronibus
Ser. 13. de verbis Apostoli. ipsis insinuari solitam. Ad idem spectat illa S. Augustini uox. Hoc est opus vestrum in hac uita, actiones carnis spiritu mortificare quotidie, affligere, minuere, frenare, interimere. Hęc est actio nostra. Hęc est militia nostra; quam etiam alibi bellum intestinum nominat. Inter multas autem, duas ex eodem S. Augusti-

no

no huius rei rationes colligimus. prior est Virtutis peregrinitas; etsi enim insita nobis natura sunt virtutum semina; primò non omnium: nam supernaturalium non; ideo enim sunt supernaturales, quia naturam longè superant. deinde cognata magis proculdubio sunt naturæ depranatæ primi parentis culpa vitia, quàm virtutes. quare perpetuò pugnãdũ est animo in domãdis ita vitijs, vt aliquando in eius possessionem veniat Virtus. Porrò ipsa Virtus ait S. Augustinus, quæ non est inter prima naturæ, quoniam eis postea doctrina inueniente superuenit (quod multo maxime in virtutes infusas quadret, oportet) cum sibi bonorum culmen vindicet humanorum, quid hic agit nisi perpetua bella cum vitijs, nec exterioribus, sed interioribus, nec alienis, sed planè nostris & proprijs, & maximè illa, quæ Græcè σωφροσύνη, dicitur, Latinè temperantia nominatur, qua carnales frœnantur libidines, ne in quęq; flagitia mentem consentientẽ trahant. quod etiam postostendit S. Pater de alijs virtutibus. Posterior ratio est. quia vitiorum tãta est multitudo & vis, vt vno auulso, aut ex parte compresso, non deficiat alterum. quare animo in perpetua manendum vigilia, luctandumq; cum vitijs semper. Calca mortuum (inquit S. Augustinus), transi ad viuum, à mortificato nempe vitio ad mortificandum. Calca iacentem, confligè cùm resistente, mortua est enim vna delectatio, sed viuit altera. Quod si dicas quantuncunq; cõtinuus acerq; sit conflictus cum vitijs, ea tamen expugnari nunquam, quòd viuat sẽper in nobis membrorum lex, quam vocat Apostolus, fomesq; peccati, ac concupiscentia, quæ nos continen

Lib. 19. de ciuit. Dei cap. 4.

De verbis Apostoli ibid.

Rom. 7.

ter vexat ac colaphizat. Primum quidem dico, multa vitia vt actionibus malis progignuntur, sic actionibus contrarijs bonis extinguuntur. Deinde alia si non radicitus conuelluntur, quòd maneat concupiscentia semper, certè minuuntur & extenuantur ita, vt vix, ac ne vix quidem noceant. Continua instantia ait S. Anselmus, si non delentur, minuuntur.

Lib. de Similitudinibus, ca. 120.

Victricis huius mortificationis indiciũ adfert S. Augustinus. Iam non delectat, mortificatum est. Item: Deum non consentis, mortificas. cum cœperit omnino non delectare, mortificasti.

Ibid.

Ergo inquis ita continenter pugnandum est, vtà pugna desistamus numquam? Respondeo.

Primum.

Primùm, Dubium nullum est. dum somni tempus est, vigilandum nobis non esse ad pugnam aduersus uitia. possumus nihilominus habitibus vigilando partis ita compositio animo decumbere, vt tunc etiam tillationibus sensus, & vitiorum illecebris phantasiam commouentibus interdum resistamus. quod sibi accidisse S. Augustinus est auctor. & quotidiana experientia compertum est. Aliquid amplius asserit S. Basilius. Somni inquit ipsi pietatis exercendę meditationes quędam sint. quæ enim nobis sopore depressis ac somnis occurrant obuersanturue imaginationes, consuerunt nescio quo pacto plurimum contingere ceu extremus quidam tenor susurri lenis, aut soni editi, idq; ex curis, quas tecum agitaueris interdiu. tantisper enim dum viuitur, cuiusmodi fuerint studia, exercitationesue nostræ, istiusmodi necesse sit insomnia se dormientibus nobis ingerant. Hæc ille. Ego id consilij do, non tam

An animus etiam in somno bene occupari possit.

Lib. 10. cõfes. ca. 30. Homil. in martyrem Iulitam.

nobis

nobis laborandum esse, vt bonas cogitationes in somnis animo versemus, quam vt ijs uigilantes simulq; pietatis exercitationibus operam demus assiduè & serio, illud enim huius consequens est, & si id non cito, nec semper consequatur, non tam nos angat, quæ nam interdormiendum virtutis reliquiæ moueantur in animis, quàm quas virtutis cogitationes vigilando suscipiamus, & quàm vtiliter in virtutis palæstra ipsi versemur interdiu.

Secundò. certum etiam est, teneri nos lege Dei nostros vitiosos affectus, carnemq; coercendi, quotiescunque ea tentatione nos pulsant, quæ cùm mortalis peccati periculo probabili, & magis si certo, coniuncta sit. hoc est enim, si facta carnis mortificaueritis, viuetis. & si secundum carnem uixeritis, moriemini. & mortificate membra vestra quæ sunt super terram. Huiusmodi autem tentatio experimento potius, & opportuno magistri spiritualis consilio cognoscitur, quàm doctrina. quo tempore monent docti uiri, necesse non esse, quamuis utile, actione contrariæ uirtutis uitio præsenti repugnare. Sat esse, si consensus tentationi nullo modo præbeatur, ac ideo hoc utpotè illius generis quæ negantia præcepta dicuntur, ligat nos ut aiunt, semper, & pro semper. & hoc ipsum mortificari est. nam si non consentis, ait S. Augustinus, mortificas. Secundū. Rom. 8. Colos. 3. Caiet. in Sum. verb. Contritio. Ser. 13. de verb. Ap.

Ad extremum, extra grauium tentationum pericula vtilissimum est, et ad uirtutes, perfectionemq; consequendā apprimè necessarium, vt quæcunq; sese offert ad passiones uitiosas debellandas & seipsū planè peruincendū occasio, ea auidè arripiatur. id maximè clarū Tertium.

& te-

BIBLIOTECA NA... ROMA ...VITTORIO EMANUELE...

& testatum est ex Scripturis, & Patribus. ego confirmo
Psalm. 17. in præsentia sensu mysticō quidem Dauidis, ad rem no
In Psalm. eundem. strā tamen à Sancto Augustino accommodato. Persequar inimicos meos, ait Propheta, & comprehendā illos. Augustinus: Persequar affectus carnales meos, nec ab eis comprehendar, sed comprehendam illos, vt absumantur. Et non conuertar, donec deficiant. & ab ista intentione non conuertar ad quietem, donec deficiant, qui obstrepunt mihi. comfringam illos, nec poterunt stare. confringam illos, nec durabunt aduersum me. cadent subtus pedes meos. Deiectis illis prę ponam amores, quibus ambulo in æternum. Et præcinxisti me virtute ad bellum. & constrinxisti fluenta desideria carnis meæ uirtute, ne in tali pugna præpediret. Hæc ille. Ex quibus etiam perspicuum est, adesse Dei gratiam sic dimicantibus, illam ipsam, quam in si-
Rom. 7. mili pugna sibi pollicetur Apostolus. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Gratia Dei per Iesum Christum Dominum nostrum. Hic nihil de pœnitentiæ, reliquarumq; actionum quæ ad uexandum corpus suscipiuntur, frequentatione dicitur, quòd de ea tractatum iam sit primo & secundo libro de Disciplina.

Oratio, quatenus frequentā da. Tentationi nullum medicamentum præsto magis est quàm mortificatio & oratio, ut suo loco dictum est. quare postquam de mortificatione, de oratione frequentanda agendum nunc est. Habet enim id propriā
Luc. 18. dubitationem. quia scriptum est: Oportet semper orare, & non deficere. Latissimè autem hic orationis nomine utimur, ut complectitur & Dei perpetuam memoriam,

riam, de qua Dauid: Prouidebam Dominum in conſpectu meo ſemper. & cęleſtem cum Deo eiusq; domeſticis ſanctis Angelis & hominibus familiaritatem, prout Apoſtolus ſcribit: Conuerſatio noſtra in cęlis eſt. & voluptatem deniq; ex præſentia Dei in viri iuſti animum ſuauiſſimè vt ſolet illabentis. quam itidem Dauid commemorat: Lætétur in te omnes, qui ſperant in te, in æternum exultabunt, & habitabis in eis. hoc eſt ut alij vertunt, te in eis habitante, lætis vocibus perpetuò perſtrepent. in his enim omnibus Scriptura ſacra non frequentationem modò, ſed continuationem & perpetuitatem quandam apertè deſignat. Pſalm. 15. Phil. 3. Pſalm. 5.

Et quidem de orationis frequenti vſu quid ſentiendum ſit, facilè Theologi expediunt.

Aiunt primò obligari nos orandi lege, cum imminet nobis grauis aliqua tentatio, qua vt eripiamur, diuina ope ſit opus. Similiter, cum opus arduum & periculi plenum aggreſſuri ſumus. Deniq; quandocunq; cõparamus nos quia ſic oportet vitandi aut propulſandi peccati cauſa, ad Dei gratiam recipiendã. Legatur P. Vaſquez in tertio ſuæ Theologię Tomo. Aiunt deinde, certos homines quales ſunt Eccleſiaſtici & Religioſi, ſtatis horis ab Eccleſia aut inſtituto præſcriptis, ſtatutas preces ac ceremonias, ritusque religioſos Deo ac ſuperis perſoluere ex lege debere. nec his de capitibus eſſe cõtrouerſiam ullam. Aiunt tertio, quanquam varia eſt apud Sacros ſcriptores interpretatio ſententiæ Domini: Oportet ſemper orare; clariſſimè tamen ac ſimpliciſſimè ſic exponi. Cum petimus aliquid à Domino, ſi nõ ſtatim conſequimur quod poſtulamus, animum ne Diſp. 6. q. 2. p. 3.

abijcia-

abijciamus, perſeueremus potius etiam cum labore quærendo & pulſando, hoc eſt enim Græcis illud, non deficere, ideſt labori non ſucumbere. donec ſaltem propter importunitatem annuat optatis Deus. ad quã regulam explicanda & illa ſunt: Sine intermiſſione orate. Orationi inſtantes. Legatur etiam S. Thomas.

Quæ ſit apud Patres oratio Perpetua: 1. Theſ. 5. Rom. 12. 22. qu. 83. artic. 14.

Difficilius explicatu eſt, quid ſit apud Patres oratio perpetua. Siquidem Caſſianus non ſolum orationem perpetuam probat, ſed ad eam monachum inſtituit. ſic enim habet: Ideo frequens lectio, & iugis adhibetur meditatio Scripturarum, vt exinde nobis ſpiritualis memoriæ tribuatur occaſio. iccirco decantatio crebra Pſalmorum, vt aſſidua nobis exinde compunctio miniſtretur. iccirco vigliarum omnium, ieiuniorumq; ſedulitas, ut extenuata mens, non terrena ſapiat, ſed cæleſtia meditetur. Et alio loco: Ad perpetuam Dei memoriam poſſidendam erit hæc inſeparabiliter propoſita formula pietatis. Deus in adiutorium meum intende. Domine ad adiuuandum me feſtina. idq; inculcat adeo, vt tandem addat. Hunc verſiculum meditanti tibi ſomnus obrepat, donec inceſſabili eius exercitatione formatus, etiam per ſoporem eum decantare cõſueſcas. Climacus etiam ſic breuius: Ille tranquillus, qui carnem ab omni labe purgauit: mentem uerò ſuper omnem creaturam eleuans, illi ſubijcit ſenſus, atq; vultui Dei animam ſiſtens, ſupra virium ſuarum modum in illum ſe ſemper extendit. Sed huius ſententiæ ac doctrinę parens eſt S. Baſilius, qui inter cetera ait, nobis mentis habitu cõmigrandum in alium ueluti mundum, quia ſcriptum ſit: Conuerſatio noſtra in cęlis eſt.

Col. 1. ca. 17.

Col. 10. cap. 9.

Cap. 29.

Reg. fuſ. cap. 5.

Phil. 3.

Hæc

Hæc planè constat perfectionis studiosis à patribus tradi; in quem tamen numerum conijcit omnes Christianos S. Basilius. Quoniam vero perfectio in eo potissimũ posita est, vt Deo animus hominis hæreat, arctissimeq; copuletur non solum habitu, sed magis actu, intellectus nimirum & voluntatis actionibus; iccirco patres vtranq; animi facultatem informant, & instruũt ad proximã cum Deo coniunctionem, quàm possunt accuratè. Postquam enim S. Basilius multa de mortificatione affectionum, memorię quoq; ipsius expiatione, alijsq; præparationibus disseruisset, addit: His præstitis, omni custodia Cor custodiendum; neq; patiẽ dum, vt assidua dẽ Deo cogitatio ex animis nostris unquam elabatur, neue eorum, quæ mirabiliter ab eo acta sunt memoria contaminetur per inutiles, & euanidas cogitationes; contraq; illud agendum assiduè, vt ex perpetua ac purissima recordatione, impressam in animis nostris piam de Deo cogitationem velut indelebile aliquod signum circumferamus; siquidem hæc est ratio, per quam acquiri erga Deum charitas consueuit. Post alia adiungit, vt Dei perpẽtua memoria conseruetur, in Deum assiduè in rebus omnibus intentionem esse dirigẽdam. Hæc ille. Ad vtranq; prædictarum actionum quantum maximè fieri potest continuandã, nihil aptius Patres existimarunt, quàm orationem; eamq; si non perpetuam, certè frequentissimam, & frequentatam potius quàm perpetuam, quòd perpetua esse non posset, frequens crebraq; esse posset. Sic habet S. Augustinus. Dicuntur fratres in Ægypto crebras quidem habere orationes, sed eas tamen brevissimas, & raptim

Ser. de abdicat.

Ibid.

Ep. 121. cap. 10.

quodammodo iaculatas; ne illa vigilanter erecta quæ oranti plurimum neceſſaria eſt, per productiores moras euaneſcat, atq; hebetetur intentio. Caſſianus de ijs Ægyptijs ſcribens: Vtilius inquit cenſent, breues quidem orationes, ſed creberrimas fieri; illud quidem, vt frequentius Dominum deprecantes iugiter eidem cohærere poſſimus: hoc verò, vt inſidiantis diaboli iacula quę infligere nobis tunc precipuè cum oramus, inſiſtit, ſuccincta breuitate vitemus. Sanctiſſimus P. Benedictus præſcribens orandi formam: Non in multiloquio ait, ſed in puritate cordis & compunctione lachrymarum nos exaudiri ſciamus. Et ideo breuis debet eſſe & pura oratio; niſi forte ex affectu inſpiratione diuinæ gratiæ protendatur.

Lib. 2. ca. 10.

In Regula cap. 20.

Col. 10. cap. 6.

Ceterum Caſſianus & alij non obſcurè ſignificant præcepta illa de perpetua Dei commemoratione, & ad eũ precatione data fuiſſe ijs maximè qui ab omni actuoſæ vitæ occupatione longè poſiti toti ſunt in contemplationis ſtudijs. Quod ſi ijs ipſis propriè precationem perpetuam nec concedunt, & ſuadent frequentem; quis non intelligit, eos qui in actione præterea uerſantur, multò magis ad frequentem orationem, ad perpetuam nullo modo inuitandos eſſe, & informandos? Et ſanè S. Bernardus poſtquã retuliſſet debere nos exemplo Chriſti orationis tempore etiam corpore ſecedere: Ceterùm ait, ſola indicitur tibi mentis & corporis ſolitudo; ſolus es ſi non communia cogites, ſi non affectes præſentia; ſolus es in quantacunq; hominum verſeris frequentia: tantum caue alienæ conuerſationis eſſe aut curioſus explorator, aut temerarius iudex. Sic ille.

Ser. 40. in Cant.

le. Crebrò igitur ij etiam qui negotijs implicãtur, Deũ vti præſentem intueantur, ad eius gloriã actiones ſuas dirigant, ad eum crebrò ſuſpirent, eum frequenter & quoad poſſunt frequentius, & ſi non niſi raptim rogẽt, obſecrent, obteſtentur, gratias deniq; agant illi; ſicq; ab eiusmodi cum Deo conſuetudine quàm minimè fieri poteſt ſeſe diſtrahi patiantur.

Porrò orationis longius proferendæ rationem non alia Patres metiuntur regula, quàm interno eoq; diuinitus immiſſo feruore deuotionis. Sic S. Benedictus vti nunc dicebamus; ſic S. Auguſtinus his verbis: Ac per hoc etiam ipſi (nempe Ægyptij) ſatis oſtendunt, hanc intentionem ſicut non eſt obtundenda, ſi perdurare non poteſt, ita ſi perduraverit, non citò eſſe rumpendam. Abſit enim ab oratione multa locutio, ſed non deſit multa precatio, ſi feruens perſeuerat intentio. Explicat S. Thomas: Vniuſcuiuſq; rei quantitas debet eſſe proportionata fini; ſicut quantitas potionis ſanitati. Vnde & conueniens eſt, vt oratio tantum duret, quantum eſt vtile ad excitandum interioris deſiderij feruorem; Cum verò hanc menſuram excedit, ita quod ſine tædio durare non poſſit, nõ eſt vlterius protendenda. Hæc S. Thomas. Is autem feruor non ſemper induſtria noſtra excitatur, ſed à Deo viris bonis plerumq; immittitur, hoc eſt enim ſpiritum poſtulare pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Quare cum adeſt, eſt magnopere fouendus, cum abeſt, humiliter & ardenter accerſendus Hęc eſt S. Bernardo dignatio & præſentia Verbi; hæc per antonomaſiam gratia, quam tantopere abſentem expetendam, præſentem arctiſſimè com-

Ep. 121. cap. 10.

2. 2. q. 83. artic. 14.

Serm. in Cant. 74. & 54.

Lib.3.Cõfes.ca.21. plectendam prædicat. Hæ S. Augustino puri cordis vitales; delicię; hęc præguſtatio futuræ beatitudinis Huic idem tantum tribuit, vt repente cum ex Deo adeſt, nos cum ſequi iubeat, ad eiusq; ductum omnes vires animi applicare. Sic enim ſcribit Simpliciano: Cum autem non quæritur, ſed infertur appetitus orandi, hoc eſt, cũ aliquid repente venit in mentem, quo ſupplicandi moueatur affectus gemitibus inenarrabilibus, quocunq; modo inuenerit hominem, non eſt vtiq; differenda Oratio, vt quæramus, quò ſedeamus, aut vbi ſtemus, aut vbi proſternamur; gignit enim ſibi mentis intentio ſolicitudinem, & ſæpè etiam obliuiſcitur ſe vel ad quam cęli partem, vel in qua poſitione corporis membra illud tempus inuenerit Hæc ille. hęc deniq; eſt interna Dei vocatio, qua animam ſibi deſponſam ducit in ſolitudinem cordis, vt ibi loquatur ad Cor eius. Hac cum ſe pulſari intelligunt viri ſancti, quales fuerunt prędicti Patres, & pręterea alij quàmplurimi, inter quos excelluit S. Ephren Syrus, ſtatim vocantem Dominũ attendentes, eius inſtinctum ſtudioſiſſimè ſequebantur, paulisper etiam ſi opus eſſet, à turbis ſecedentes, ita tamen, vt quod iam haberent, ſecedendo tenerent. Sic conſueuerat Thomas ille Kempenſis egregius contemplator: date veniam fratres aiebat, neſcio quis me præſtolatur in cęlla; in quam cum eſſet ingreſſus, iucundo perfuſus horrore, aſſiſtẽs Domino, aut adeius myſticos pedes venerabundus accidens, ſic ordiebatur. Loquere Domine, quia audit ſeruus tuus.

Lib.2.qq. ad Simplicianum. queſt. 4.

Demum vt res tota concludatur, quando occupatis etiam viris vtilis admodum eſt frequens, iaculatrix ſaltem

tem oratio; ad eius habitum comparandum incumbere debet perfectionis ſtudioſus; Quod multis rationibus conſequetur; vna illa potiſſima, & cui tanquam radici nititur tota creberrimę orationis huius induſtria, ſi diebus ſingulis ſtatis horis ſeſe ſacræ meditationi rerum diuinarum, vitæ præſertim ac mortis Chriſti Domini, ſerio conſtanterq; tradiderit. Scit inquit S. Bernardus, quicunq; ſenſum Chriſti habet, quantum pietati Chriſtianæ expediat, quantum Chriſti ſeruum, & ſeruũ redemptionis Chriſti deceat, & vtile ei ſit, vna ſaltem aliqua diei hora paſſionis & redemptionis ipſius attentè recolere beneficia, ad fruendum ſuauiter in conſciẽtia, & recondendum fideliter in memoria, quod eſt ſpiritualiter manducare corpus Chriſti, & bibere eius ſanguinem, in memoriã eius, qui omnibus in ſe credentibus præcepit dicens: Hoc facite in meam commemorationem Hæc ille. Hæc meditatio eſt principium perſeuerantis deuotionis, hæc quaſi ſeminarium diurnarũ orationum, hæc deniq; actionum omnium bonarum ac ſeruoris ipſius non ſolum ſeges, ſed regula eſt quotidiana atq; continua; ea ſiquidem vt idem S. Pater alibi tradit, bibitur vinum lætificans cor hominis, vinum ſpiritus quod inebriat, & carnalium voluptatum infundit obliuionem, humectat interiora arentis cõſcientię, eſcas bonorum actuum digerit, & deducit per quędam animæ membra, fidem roborans, ſpem confortans, vegetans ordinansq; charitatem, & impinguans mores. Hæc ille Quæ vtita ſint, vberem nihilominus materiam præbent huiuſmodi orationibus opera ipſa, quæ quisq; ex vocationis ſuæ inſtituto interdiu tractat. Le-

Ep. ad Fratres de Mõte Dei

Serm. 18. in Cant.

gatur

Reg. fusius disp. cap. 37. gatur S. Basilius, qui id ut cetera egregiè docet.

Ac ne nimis longum faciam Virtutum species percurrendo, expeditis ijs quę ad Actiones uirtutis præcipuas, eas inquam quę duces sunt & comites aliarum omniũ, pertinere uisa sunt, de reliquis Virtutum Actionibus breuiter sic statuendum uidetur; eas nempe quo crebrius possumus frequentare nos oportere: tum, ut alia nunc omittam, quia Virtus, ut ante diximus, quasi hospes domi nostrę cum sit, hisce repetitis officijs uelut quibusdam retinaculis religanda est, ne dilabatur, aut euanescat: tum, quia nisi crescat Virtus, ferè decrescit; crescit autem iteratis actionibus. Vtranq; rationem attigit S. Bernardus. Cũ enim attulisset ex Cãtico tribus locis florem illum mysticum reperiri, in campo, in horto, in thalamo; in campo quidem & in horto oriri florem, in thalamo autem redolere quidem, sed iacere delectum tanquam illatum, non innatum, addit, propterea & necesse est sanè reparare frequenter, & semper recentiores apponere flores, quod diu odorem suum minimè retineant, nec decorem. Quod si (ut alio sermone præfatus sum) lectulus respersus floribus, conscientia est bonis referta operibus, vides certè vt similitudo seruetur, nequaquam sufficere semel uel secundò operari quod bonũ est, nisi incessanter addas noua prioribus, quatenus seminans in benedictionibus, de benedictionibus & metas; alioquin iacet, & marcet flos boni operis, atq; in breui omnis ex eo & nitor exterminatur & vigor, si non alijs atq; alijs superiectis pietatis actibus reparetur. Hęc ille.

Setm. 47 in Cant.

2. Cor. 9.

Vitanda nimia re-

Hęc deniq; quę de bonarum actionum exercitatione

ne præſcribunt Patres, ſic in uſum deducenda ſunt à proficiente, vt quanquam is ſeſe, actioneſq; ſuas dum eas obit, circunſpicere omninò debeat, vt rectè fiant, non ita tamen in ijs recognoſcendis dum agit, immorari debet, ut in ſingulis exquiſitius quàm par eſt diſcutiendis uerſandiſq; hæreat; tum, quia ut ait S. Gregorius: ſi diu mens rebus diſcuſſis inuoluitur, peruenire ad indiſcuſſa prępeditur; tum, quia dum cogitationem in actionem eiusq; circunſtantias diutius figit, ſcrupulis irretitus, dum ſe ab eis expedit, Virtutum ſtudia interim cogitur intermittere; quę tentatio diaboli maxima eſt, in eum finem excitata, vt quemadmodum S. Gregorius loquitur, quem ſuperare non poteſt, ſaltem occupare conetur; efficiatq; tandem, ut prorſus à nobiliſſima, omniumq; utiliſſima uirtutis exercitatione deficiat. Quare magno animo ad rem tantam aggredi nos oportet, ope nimirum Dei præſente animatos ac roboratos, cogitandumq; ſubinde dum actiones bonas inimus, ſeruire nos illi, ac militare, cuius ſpiritus ſuauis eſt, & qui in primis ſpirituum ponderator eſt, nouitque figmentum noſtrum; illiq; nos abundè facturos ſatis, ſi quę eius inſtinctu & munere ad eiuſmet gloriam inchoauimus, prudenter quidem & circunſpectè, animosè tamen & fortiter ad finem uſq; proſequemur.

Reflexio mētis.

Li. 3. Mor. cap. 11.

Lib. 31. Mor. c. 29.

Sed & alter ſcopulus declinandus ſimul eſt; ut non ita frequentemus actus uirtutis internos, ut ſibi ſuccedentibus mentis cogitationibus, affectionibuſq; volūtatis, ſimus continenter in perpetua quadam continua taq; cōiugatione cogitationū actionumq; (Actuationē nunc vocant) id enim quanquam optimum ſit, ſi alicui

Fugienda Actuatio.

diuini-

diuinitus detur, paucorum tamen est, & patriæ potius quàm viæ; in qua uanitati creatura subiecta est non uolens, & in qua dum detinemur peregrinantes à domino, si non alterna requies procuranda, suum certè tempus ponendum in ijs operibus, quæ institutam continuationem illam interrumpant; qualis est somnus, cibus, munera vitę actuosę, & mixtæ vocationis denique officia multa, quæ sine culpa ab homine prętermitti, cum illa porrò semper cohęrente nec unquam intercisa cogitationum serie, actionumue nexu nisi cũ incurię culpa obiri possunt; prętereà quòd hinc etiam magnum certumq; periculum corporis valetudini prę-sertim capitis ac cerebri creat Satanas, vt ita nos tandẽ extabefactos aut victos tædio, ex uirtutis palęstra extrudat; quare magna prudentia Virtutis iter dirigendum est; ac semper ante mentis oculos habenda illa duo: ad frænandum vehementiorem copulandarum actionum currendiq; cupiditatem, Ne quid nimis; ad seriò voluntatem concitandam ad officium, Age quod agis: Suum deinde tempus Actionibus examinandis dabitur, sed certum, & statis horis, atq; ab ipsis de quibus nunc agimus, actibus separatum; hocque illud est quod S. Gregorius scribit, post uirtutis sensum, intentionem cordis dirigere, & omne quod agitur districta retractationis discussione mundare.

1. Mor. ca. 35.

Quo

Quæ Ratione vera Virtutis Actiones à falsis dijudicandæ sint. Cap. 4.

FAlsas fictasq; Virtutes ac proinde ijs similes Virtutis Actiones interdum reperiri, & scriptura & vsus ipse satis superq; demonstrant. Religionem & obedientiam simulauit Saul coram populo & Samuele. Absalon humanitatem, charitatem, iustitiæ zelum erga Israelitas, qui Patris tribunal adirent. ut nihil dicam de ipsiusmet Dauid in Vriam Ethæum ementita beneuolentia. Innocentiam & diuinę glorię studium insolens Pharisęus ille, in proximè adstantem & contritum Publicanum contumelioſus: Iudas pietatem, Simon Magus etiam fidem. Deniq; Dæmon ipse, quid aliud facit cum se trãsfigurat in Angelum lucis, quàm simulare virtutem, Sanctosq; viros? & Hypocrisis quid est aliud quàm flagitij larua, Virtutis fucus? Contrà, verè Israelitas, & in quibus dolus non est, laudat Dominus in Nathanaele. & Apostolus hortatur ad sanctitatem veritatis, hoc est ad veram sanctitatem, ad succingendos lumbos in veritate, vera nimirum castitate coërcendos, falsos fratres nempè simulatores accusat, & charitatem fundat in fide non ficta, affirmatq; aliquos ex occasione, quærendo quæ sua sunt, Christum annunciare, ex veritate & studio diuinæ gloriæ amplificandæ, alios. Ioan. 1. Eph. 4. Eph. 6. 2. Cor. 11. 2. Tim. 1. Phil. 1.

Vtile ergo fuerit, veræ Virtutis indicia explicare, vt agnita diligatur, colaturq;, ijsdemq; deprehensa quæ falsa est, repudietur.

Li. 1. Mor. cap. 35. Ac primum obſeruandum eſt ex S. Gregorio, Virtutum ſenſus, hoc eſt pondera, & quanti quæq; ſit Virtutis Actio ac qualis, melius preces quàm diſcuſſiones inueniunt. nam ea quæ perſcrutari in nobismetipſis plenius nitimur, ſæpè uerius orando, quàm inueſtigando penetramus; cum enim mens per quandam compunctionis machinam ad alta ſuſtollitur, omne quod ei de ſeipſa occurrerit, ſubſeipſa dijudicando certius contemplatur. & paulo poſt; Sed hæc inquit agere neſciunt, ni ſi hi, qui priuſquam cogitationes ad opus prodeant, internos ſuos motus ſollicitè circūſpicientes frenant. Hæc cauere neſciunt, niſi hi qui virili cuſtodia munire mentem nouerunt. Quare ex S. Gregorio duas diiudicandę Virtutis Actiones rationes habemus, orationem & mortificationem. oratione quippe circunſpecta (de qua loquitur S. Gregorius) illuminat Deus tenebras noſtras, & greſſus dirigit; quæ ſine dubio cauſa eſt, cur plerunq; viri illiterati, ſed pij, valde perſpicuè magis & plura de virtutum officijs ac momentis intelligant, harumq; rerum meliores arbitri iudicesue ſint, quàm viri alioquin lōgè doctiores, nec ita probi aut mortificati dediti. nam dum exercitatione Virtutis conſueſcit quis, non eo trahi, quo eum rapit cupiditas, ſed frenare potius ac comprimere prauas animi affectiones, neceſſe eſt, vt expertus probet, quid ſit eſſe in ſua poteſtate, ſeq; ipſum planè peruincere, quod eſt maximum Virtutis officium. idq; multo magis, cum ad mortificationem accedit pia ac frequens conſuetudo cum Deo, à quo tāquam à fonte deriuatur lux vera, hominiq; ad ſeipſum diſpiciendum maximè neceſſaria. quanquam

ita duo

ista duo nec planè satis sunt ad iudicandam Virtutem. Propterea & illud ex S. Augustino animaduertendum est, in Actione virtutis præcipuam habendam esse rationem Intentionis boni. quod consonum est doctrinæ Domini de cordis oculo illustrando, vt Actionis corpus totum eluceſcat. Noueris ait, non officijs, sed finibus à vitijs discernendas esse Virtutes. officium est autem, quod faciendum est: finis verò propter quod faciendum est. Cum itaque facit homo aliquid, vbi peccare non videtur, si non propter hoc facit, propter quod facere debet, peccare conuincitur. & paulo post. Quales Virtutes Epicurus induxit voluptatis ancillas, quæ omninò quicquid facerent, propter illam uel adipiscendam facerent, vel tenendam. Absit autem ut Virtutes verę cuiquam seruiant, nisi illi uel propter illum cui dicimus: Deus virtutum conuerte nos. Proinde Virtutes quæ carnalibus delectationibus vel commodis & emolumētis temporalibus seruiunt, verę prorsus esse non possunt. Quę autem nulli rei seruire volunt, nec ipsę verę sunt. Verę quippe Virtutes Deo seruiunt in hominibus, à quo donantur hominibus. Hęc ille. Hęc porrò Intentio Deo seruiendi quāquā precipua pars est Actionis studioſę, adiunctam tamen habeat oportet materiam bonam, ut S. Augustinus ponit, & præterea circunstantias omnes, quibus Actio humana bona completur: est enim omnium consensu comprobata S. Dionysij sententia, Bonum ex integra causa.

Lib. 4 cōtra Iulianum ca. 3. circamed.

Matth. 6.

Psal. 79.

His ita constitutis, his potissimum Indicijs discernitur à falsa Virtus uera, eiusq; Actio.

Primum Indicium. Verę Virtutis Actio illa eſt, quæ homo conformatur ad uoluntatem, exempla, dicta, factaue D. N. Ieſu Chriſti: quę ille nobis ut imitaremur propoſuit. Nam Chriſtus Dominus non ſolum maximarum Virtutum omnium ornamentis excultus fuit, ſed etiam factus nobis à Deo Virtutum omnium perfectiſſimum exemplar: immò Virtus ipſa atque perfectio: ideo omnis Actionis rectę norma & menſura. Mẽ
Apoc. 21. ſura hominis quæ eſt Angeli dicitur in Apocalypſi, quod Gloſſa Chriſto accommodat tanquam Eccleſię militantis, & triumphantis menſuræ. & in Cantico Salo
Cant. 1. monis, quo loco editio vulgata habet, Recti diligunt te, Septuaginta Interpretes legunt, Rectitudo. hoc eſt
Ibid. Chriſtus, ait S. Gregorius Nyſſenus Certè Chriſtus à Da
Pſal. 2. uid diſciplina nominatur, ibi: Apprehendite diſciplinam, & ab Zacharia perpendiculum extendetur ſuper
Zachar. 1. Hieruſalem, hoc eſt Chriſtus. Quin ipſemet ſe mũdi lu-
Io. 8. 14. cem, & viam, veritatem, & vitam nominat. & auctor eſt
Lib 1. Stro matum. Clemens Alexandrinus, à S. Petro Apoſtolorum princi pe appellari ſolitum legem, & rationem, quam ille regiam & animatam prædicat. Hanc diuini huius exem-
Lib. 1. de conſenſu Euangeliſtarum, cap. 35. plaris rationem ita dilatandam putauit S. Auguſtinus, ut uſque ad Angelos uim eius, & poteſtatem extulerit? Conſultum inquit eſt diuina prouidentia mortalibus, quorum temporalis vita in rebus orientibus & occidẽtibus occupata tenebatur, ut eadem ipſa Dei Sapientia ad unitatem perſonæ ſuæ homine aſſumpto, in quo temporaliter naſceretur, uiueret, moreretur, reſurgeret: congrua ſaluti noſtrę dicendo & faciendo, patiendo & ſuſtinendo, fieret & deorſum hominibus exem-

plo

plo redeundi, & eis qui ſurſum ſunt Angelis exemplum manendi. Hæc S. Auguſtinus.

Quoniam verò & ſi omnes, maximè tamen propriè & natiuæ Chriſti Domini Virtutes ſunt Charitas, & Humilitas; illa demum Virtus uera eſt, quæ charitatem & humilitatem redolet, quæ hominem ad uitam ipſam pro Dei gloria & animarum ſalute ſi opus ſit, profundendam, ad rerum humanarum altiſſimum contemptum vſq; ad Crucis Chriſti ignominiam & probrũ amplectendum inuitet & trahat. quare Chriſtianæ virtutis cultor zelo diuinę glorię & ſalutis hominum feruet, nec ſolum longius quàm par eſt, aura populari prouehitur, ſed occultat ipſe potius ſeſe, amans, ut ille ait neſciri, ſola conſcientia & Deo teſte contentus, niſi diuinæ glorię ſtudium aliud imperet.

Alterum Indicium eſt Sanctorum Virorum imitatio, in ijs in quibus imitationis propriè, non admirationis ſolum exempla edidere. Iccirco enim S. Paulus prouocat ad fidem Sanctorum veteris teſtamenti; quorum propterea integrum catalogum texit, eorum ſimul virtutes alias commemorans, imitandasq; proponens. S. Petrus ad obedientiam Sarę, ad iuſtitiam Loth. S. Iacobus ad ſufferentiam Iob, ad Elię orandi rationem & ſtudium. Huc ſpectabant uerba Tobię: Filij Sanctorum ſumus, & Helię, neq; enim melior ſum quàm patres mei. Dominus ipſe: ſi inquit filij Abrahę eſtis, opera Abrahę facite. & Apoſtolus: Mementote prępoſitorum veſtrorum, qui uobis locuti ſunt Verbum Dei, quorum intuentes exitum conuerſationis, imitamini fidem; quę cauſa eſt, cur Eccleſia dies feſtos Sanctorum hominum

Heb. 11.
1. Pet. 3.
2. Pet. 2.
Iacob. 5.
Tob. 2.
3. Reg. 19.
Io. 8.
Heb. 13.

&in-

& instituerit, & agat. Verum nos, omnes quidem imitari oportet, præcipuè uerò ad sequenda vestigia Sanctorum noui testamenti vocati sumus, quod ij perfectissimam Virtutis Ideam Christum actionibus suis & moribus quàm proximè exprimere conati sunt. Imitatores inquit Apostolus, mei estote, sicut & ego Christi, quẽ sicut in seipso referebat ipse, sic ad eum alios etiam conformare omninò nitebatur; quare eam ueræ Virtutis actionem Patres asserunt, quę formam habeat similitudinemq; perfectam sanctitatis Apostolorum, virorumque Apostolicorum: quales tam multos seculis omnibus aluit Ecclesia Catholica vniuersa. id affirmat Cassianus, sed plenè explicat S. Gregorius. qui sic primum scribit: Electorum mens quanto magis supernę luci inhæret, tanto subtilius quomodo Virtutes à uitijs discernere debeat, uidet. post addit: Ad similitudinem nummulariorum actiones humanas examinandas, in duobus præsertim, sit ne aurum, an quid auro simile quod habetur in manibus; aurum quippe Virtutis purum est, si puritate sanctæ intentionis collustratur. cuius item nummus ille imaginem gerat; & addit Intentionis qualitas si approbatur, impressæ mox formula quærenda est, si à probatis monetarijs, idest ab antiquis Patribus ducitur, & ab eorum vitæ similitudine nullo errore uitiatur. hinc q; concludit, zelum iustitiæ quem profitentur persecutores proborum hominum, Virtutem nullo modo esse. quomodo enim ait à monetæ figura nõ discrepant, qui ab omni pietate iustorum iustos persequendo discordant? Hanc rationem dijudicandarum mortalium Actiones plerasq; secuti sunt in Ecclesia

1. Cor. 11.

Col. 2. cap. 4. Lib. 33. Mor. c. 37.

Chri-

Christiana Maiores nostri, sceleris condemnantes instituta, mores, facinora quædam, quæ alioquin probitatis & perfectionis specimen præseferre uidebantur; ut Origenis præ castitatis amore præcipitatam sui castrationem; Euagrij Pontici passionum mortificationem & sensus alacritatẽ, quæ nihil differret ab Stoica ἀπαθείᾳ Priscillianistarum abstinentiam, Nouatianorum seueram puritatem, Pauperum Lugdunensium rerum omnium abdicationem; & alia complura similia, quæ quãquã speciem Virtutis haberent, quia tamen longè aberant ab antiqua Apostolicaq; sanctitate, multis erroribus maximisq; uitijs implicabantur. Ob eandem causam, mores nimirum antiquos, Patrumq; Sanctorum studia neglecta, castigat acriter S. Hieronymus quosdam sui temporis homines, qui se piscatorum discipulos asserentes, scientiam etiam scripturarum contemnebant, solamq; crassam rusticitatem pro sanctitate habebãt; quasi inquit, iccirco sancti, si nihil scierint. quos vtinam non imitentur aliqui nostri temporis homines Catholici, ut certè faciunt in Germania Anabaptistæ hæretici, qui studio sanctorum scriptorum posthabito, una vulgarium Bibliorum lectione contẽti, transuersi suis quibusdam commentationibus acti, formam quidem externæ modestiæ & pietatis repræsentant, uerã tamen pietatem, & Matrem Ecclesiam abnegantes, uitam viuunt innumeris erroribus plenam; non aliam ob causam magis, quam quia quod semel placuit, adhuc placet, de trita Maiorum uia deflexisse. Hac aurea trutina, sanctorum scilicet Patrum exemplis, probat Ecclesia nouarum doctrinarum, si quæ adferuntur momenta

Ep. 102. ad Marcel

menta, noua item uiuendi instituta, nouos mores, visa ipsa, & reuelationes hominibus factas: se demum ab omni suspicionis errore liberam tutamq; fore existimans, si eos rebus in omnibus in consilium adhibuerit, quibus optimorum consiliorum sanctissimæq; viuendi rationis auctorem fuisse Spiritum Sanctum non dubitat; & quibus in primis dux tanti itineris vnus Christus fuerit, cuius doctrinam uitamq; Patres summo consensu secuti sunt; cum illo vnicè concordarunt, illiq; intimè hæserunt tanquam (vt S. Augustinus, loquitur) voci præmissæ concinens chorus.

In Ps. 87.

Quod si quæ in sanctis viris ut olim accidit, etiam nunc deprehendantur noua facinora, quę Spiritus sancti quidem instinctu, sed singulari & proprio edita sint; hoc ipsum Magistra ac Mater Ecclesia eadem examinatum statera nobis ut admirandum minimè tamen imitandum proponit, exempla non desunt; sed res est per se perspicua.

Lib. 2. Mor. c. 33.

Tertium Indicium est Prudentia; Nisi inquit S. Gregorius Virtutes reliquæ sapientiæ epulis replere, ea quę appetunt, prudenter agant, Virtutes esse nequaquam possunt. Hanc appellat Cassianus & alij discretionem; cui tantum tribuendum censet, vt affirmet eam in virtutis exercitatione esse lucernam illam Euangelicam, Solem, quem Apostolus deprecatur ne occidat super iracundiam, Salomoni gubernationem uitę; consilium, sapientiam: eidem Apostolo solidum cibum, ipsi deniq; Verbo Dei comparandam, quandoquidem de eo scribitur: Discretor cogitationum, & intentionum cordis; ex quibus & ex S. Antonij, & aliorum Patrum sententia

Col. 21. cap. 4.
Eph. 4.
Prou. 11. & 31.
Sap. 24. secundū 70.
Heb. 5.
Heb. 4.

tia concludit, manifeſtiſſimè declaratur ſine diſcretione nullam vel perfici, vel ſtare poſſe Virtutem; id quod adeo verùm eſt, ut etiam virtutibus Theologicis ſuo modo conueniat, & nos alio loco docuimus.

Quartum Indicium eſt ſocietas ac colligatio reliquarum Virtutum omnium; non quippe verè humilis quiſpiam eſt, qui patiens, mitis, temperans, alijsq; ſimiliter virtutibus prædituſ non ſit. neq; enim ſcribit S. Gregorius, vnaquæq; verè Virtus eſt, ſi mixta alijs Virtutibus non eſt. Vnde rectè ad Moyſem dicitur: Sume tibi aromata, & ſtactem, & onycham, galbanum quoq; boni odoris, & thus lucidiſſimum, faciesq; thymiama compoſitum opere vnguentarj mixtum diligenter & purũ. Thymiama quippe ex aromatibus compoſitum facimus, cum in altari boni operis virtutum multiplicitate redolemus. Quod mixtum & purum ſit, quia quanto Virtus Virtuti iungitur, tanto incenſum boni operis ſyncerius exhibetur Hęc ille. Atq; hæc dicta ſufficiant de natura, & proprietatibus Actionis bonæ. Nunc ex quibusnam quaſi principijs ac fontibus emanet eadem, breuiter exponendum eſt; ijs enim perſpectis, ſimul intelligitur, quid nobis præſtandum ſit, vt ea quoad à nobis pendent, quàm commodiſſimè virtutis exercitationem iuuent, promoueant, perficiant.

Lib. 1. Mor. c. 33.

Exod. 30.

Quam bonam Voluntatem ad Virtutis exercitationem adferri oporteat. Cap. V.

AVctor Virtutis Christus Dominus, & ut su prà ostendimus, absolutissimum simul Virtutis exemplar, cum primùm Orbi nouus Sol illuxit, e Cœlis Angelos aduocauit ad iucundissimum Diuinum hymnum concinendum: Gloria in altissimis Deo, & in terra Pax hominibus bonæ voluntatis; vt intelligeremus, (quod significat S. Hieronymus) Christum pacem adferre hominibus Virtutis studiosis; hos namq; bonæ voluntatis homines appellat. Virtus enim quamuis donum Dei sit, exercetur tamẽ ab homine non nisi opera bonę voluntatis. Quare S Bernardus sic habet: Quid est Virtus? filia rationis, sed magis Gratiæ. Vis enim quædam est ex natura; vt autem Virtus sit, habet ex gratia. Vis est ex iudicio approbantis rationis. Virtus autem ex appetitu illuminantis voluntatis; denique non est aliud virtus quàm ad iudicium rationis vsus liberæ voluntatis. Bona enim voluntas in animo est origo omnium bonorum, & omnium Mater Virtutum. Hęc ille.

Luc. 2.

Ep. 29. ad Theodorum.

Ep. ad fratres de Mõte Dei.

Quare ad excolendam Virtutem adferre in primis oportet voluntatem bonam. Voluntatem quidem, quia Virtutis actio libera est; quare Virtus inquit S. Basilius, perficitur ex voluntate, non ex necessitate libera enim non esset, si non esset voluntaria idq; à Deo iccirco institutum est, quia ut scribit S. Augustinus, tales seruos suos Deus meliores esse iudicauit, si ei seruirent libe-

Homil. quod Deus non sit auctor malorum.

Lib. de vera relig. cap. 14.

liberaliter; quod nullo modo fieri posset, si non voluntate, sed necessitate seruirent. Bonam verò, quia Virtus maximum hominis bonum est, bonam igitur necesse est radicem habeat, quæ secundum Dei gratiam alia nō est, quam bona Voluntas. Atq; in hac bonitate tantum est momenti, ut si opera desint, quòd ea intercedant impedimenta, quę non possint à nobis superari, ita sibi satisfactum putet, uelitq; optimus parens Deus, ac si omnia Virtutis officia prolixè cumulatèq; pręstarentur. si enim ait Apostolus: Voluntas prompta est, accepta est, secundum id quod habet, non secundum id quod non habet, vt propterea S. Hieronymus de Apostolis scribens, dicat: Nemo Apostolis pauperior fuit, & nemo tantum pro Domino dereliquit. Christus quippe pro animi uoluntate omnia in acceptum refert. Idem etiam audet aliquid amplius; exponens enim illud: Omni habenti dabitur, & abundabit. Potest inquit, & sic intelligi; ei qui fidem habet, & bonam in Domino volūtatem, etiamsi quid minus ut homo, in opere habuerit, dabitur à bono iudice. Qui autem fidem non habuerit, etiam ceteras virtutes quas videbatur naturaliter habere, perdet; quę causa est, cur infideles alioquin non malè educati, & alicuius ad virtutem indolis, fidei prędidio destituti, progressu temporis in immania scelera, fœdamq; barbariem qualis inter Christianos nulla facilè reperitur, pręcipites ruant.

2. Cor. 8.

Ep. 35. ad Exuperantiam.

Matth. 25.

Sed Theologi qui more suo rem hanc accuratè contemplati sunt, cur ad Virtutis exercitationem bona voluntas in primis requiratur, hac ratione confirmant. Primum inquit S. Thomas, Mouens in uiribus animæ ad

1. 2. q. 17. ar. 1.

9.9.ar.1. exercitium actus est voluntas. rationem suprà reddide rat sic; Finis voluntatis est bonum in communi, sub quo continentur omnia bona particularia aliarum potentiarum, ideo uoluntas mouet alias potentias ad actus suos. Quod si obijcias S. Thomæ, ab intellectu etiam voluntatem moueri, respondet: cum ergo secundum Mouens non moueat nisi in virtute primi Mouentis, sequitur, quod hoc ipsum quod Ratio mouet imperando, sit ei ex virtute voluntatis. Hęc S. Thomas. ut propterea dubitandum non sit, quin eorum quę honestam actionem conficiunt, ac complent, magnam partem parens effectrixq; sit bona uoluntas: quanquā enim præcurrit mens, multaq; præstat, longè tamen princeps est ipsa uoluntas; apprehendit, iudicat ipsum finem & bonum mens, & id vt bonum obijcit voluntati, sed hic nulla adhuc Virtus; appetit bonum uoluntas, & ecce tibi Virtutis initium, & conceptionem. Rursus, idem bonum recognoscitur à ratione acquiri posse, nec hic Virtus; sic cognitum intendit & optat illud uoluntas, & illico quasi grandescit Virtutis fœtus in utero uoluntatis, ac ne sequatur abortus, eadem utpotè dux, aciem reliquā instruit uniuersam; imperat mēti, ut rationes boni cōsequēdi disquirat, disquisitas dijudicet, adferat in medium ad finem adipiscendum opportuniorem: hanc cum probat, & eligit uoluntas, ceterisq; facultatibus omnibus executionem indicit, ecce tibi aureum Virtutis partum; ut perspicuum planè sit, quantas vires habeat voluntas, ad tantam sobolem progignendam, quantamq; illi supernaturali Dei lumine auxilioq; sit opus ad fugandas mentis tenebras, ad obsistentes

sistentes appetitus motiones reprimendas, ad seipsam concitandam & peruincendam, ad externas quasq; difficultares arcendas, deniq; ad tantam tam multorum actuum molem comparandam, & sustinendam, sed de Dei concursu postea; Nunc Virtutis, vt a nobis est, naturam explicamus. Ex his porrò quæ hactenus dicta sunt hæc conficiuntur:

Primum. Bonam voluntatem hoc est hoc ipsum quod est Virtutem à nobis esse, qua parte à nobis est, Donum Dei esse permagnum. Est hoc sanctorum omnium placitum, & ex Sacris literis erutum; in quibus scribitur: Sine me nihil potestis facere; & Deum operari velle & perficere; sed egregiè id Vgo de S. Victore: Inter omnia Dei dona quæ ad salutem hominis spectare videntur, primum & principale bonum voluntas hominis bona esse cognoscitur, per quam imago similitudinis Dei in nobis reparatur. Primum est, quia à bona voluntate bonum omne inchoatur. Principale est, quoniam bona voluntate nihil hominibus vtilius datur. Quicquid homo facit, bonum esse non potest, nisi à bona voluntate procedat. Sine bona uoluntate omninò salua ri quispiam non potest. Cõcludit tandem: Voluntas tamen bona non est, si non operatur quod potest. Quam clausulam libenter adijcimus, quod ita & nos bonam uoluntatem commendamus, vt nolimus quicquam de bonis operibus esse detractum, quæ & opportuna maximè sunt ad virtutis incrementa, & simpliciter sunt ad salutem necessaria.

Io. 15. Phil. 2. Lib. 3. de anima sine de Interiore domo cap. 2.

Secundum est. Quanquam interdum necesse sit Virtutum actiones intermittere, quia ut ait S. Gregorius, in

Lib 18. Mor. c. 12.

in exercitatione aliquando virtus, cũ per diſcretionem intermittitur, reſeruatur, ut tantò poſt vitia ualenter ſe riat, quanto à percuſſione interim prudenter ceſſat; voluntas bona tamen intermittenda nunquam eſt, quin ſaltem habitu ipſo ac firma animi deliberatione retineatur. tum, quia ſi intermittitur, habitus mutatur; mutari autem non poteſt, niſi ſeſe conuertat ad uitium; tum, quia ſi uoluntas bona conſtans eſt, & perſeuerans, inſtaurandæ actionis ſeges eſt; ſi quando (ut accidit) ea quacunque ex cauſa ceſſat, ſiue, quia impeditur, ſiue etiam quia refrigeſcit, tum deniq; quia bona uoluntas vti donum Dei eſt, ſic ſi verè bona eſt, Deo gratiſſima eſt & (ut ait S. Auguſtinus) ſola ſufficit, ſi adſit. intellige, cum cetera nulla tua culpa deſunt.

Lib. 50. Hom. h. 8.

Tertium eſt. Ita ferueſcere debet bonæ voluntatis propoſitum in proficiente, ut boni ſui & diuinę glorię deſiderandæ nullus ſit finis; plusq; (vt ait S. Gregorius) ſtudeat agere, quàm ſit ei Dominus iubere dignatus; ea tamen lege, ut ſi quod uotis optat, re minimè poſſit aſſequi, in una Dei voluntate libens acquieſcat; ſi quidẽ, (ut idẽ S. Doctor alibi ſcribit) plerunque uirtutes dum pluſquàm neceſſe eſt, exuberant, exhalant. Vnde & electorum ſuorum Dominus vel ante tempus deſideria renuit; uel rurſum in tempore ultra menſuram profectus premit, ne ſi antequàm debent, aut pluſquam debent, proficiant, per profectus ſui magnitudinem, in elationis defectum cadant; & hoc eſſe ait, quod Dominus ſe prius Patrem pluuiæ aſſerit, hoc eſt bonorum deſideriorum ac uoluntatum, poſt uerò dicit de utero ſuo glaciem exire, hoc eſt frigus mortificationis, quo bona etiam

Lib. 15. Mor. c. 9.

Lib. 29. Mor. c. 25.

etiam deſideria ob noſtrum bonum maius retardat, ac differt.

Indicia bonæ voluntatis duplicia ſunt; Interna, & externa. Interna illa ſunt, quæ in ea Ezechielis verba vbi erat impetus ſpiritus, illuc gradiebantur, numerat S. Gregorius: & ut contraria carnis ſtimulis Impetus cum Propheta nominat; & ſanè Impetus ſunt, quia uehemẽtia deſideria, qualia plena voluntas edere ſolet, ac etiam foras emittere. Sic autem ſcribit: In electis & reprobis diuerſi ſunt impetus. In electis uidelicet impetus ſpiritus, in reprobis impetus carnis. Impetus quippe carnis ad odium, ad elationem, ad immunditiam, ad rapinam, ad exteriorem gloriam, ad crudelitatem, ad perfidiam, ad deſperationem, ad iram, ad iurgia, ad uoluptates animum impellit. Impetus verò ſpiritus ad charitatem, ad humilitatem, ad continentiam, ad largitatem miſericordiæ, ad interiorem profectum, ad pietatis opera, ad æternorum fidem, ad ſpem ſequentis gaudij, ad patientiam, ad pacem, ad conſiderationem uitæ immortalis, ad lachrymas mentem pertrahit. Vnde neceſſe eſt, ut magna ſemper cura cogitare debeamus, in omne quod agimus, qui nos impetus ducat. Hęc S. Gregorius. Accedant ad hæc duo illa S. Bernardi: Ego inquit, ut interior oculus uerè ſimplex ſit, duo illi arbitror neceſſaria, charitatem in intentione, & in electione ueritatẽ; & infrà. Eſt qui bonum & libenter agit, & prudenter intelligit. Iſtius reuera oculum non immerito ſimplicem dixerim, utpotè cui neutrum horum deſit, nec zelus ſcilicet bonus, nec ſcientia.

Ezech. 1. Homil. 5. in Ezech.

Lib. de præcepto & diſpẽs.

Externa porrò bonæ voluntatis Indicia numeran-

tur

Cant. 7. Citat San Bon. de 7. Itiner. ca. 1. d. 3. nâ in quattuor editis homil. Orig. & in duab. à S. Hiero. verſis non inuenio.

tur ab Origene in Verba Cantici Canticorum. Quàm pulchri ſunt greſſus tui in calcaneo (ſic ille legit) filia principis. Si inquit, in operibus quæ agis, laudem humanam uitas, ſi ſobriè exultas, ſi primò te corripias, ſi alijs benignitatẽ exhibeas, ſi patientiam in aduerſis oſtẽdas.

Quibus cogitationibus imbuta mens eius eſſe debeat qui in Actiones Virtutis incumbit. Caput VI.

QVoniam uerò ad rectè agendum Voluntatem iuuat mens, illiq; notitiæ ac ſcientiæ facem præferre ſolet, quàm bene inſtructam mentem ad Virtutis exercitationem comparare opus ſit, eſt hoc loco explicandum. Et quidem quibus eam cogitationibus ſpoliatam eſſe oporteat ſuo loco expoſitum eſt; Nunc quibusnam eadem imbui deboat, perſequamur; idq; eorum hominum gratia, qui in uirtute proceſſerint, ac ſi non doctrina, ſtudio certè & ingenio ualeant: nam alijs uiris bonis, ſed alioquin idiotis, aut nec feracis nec acris ingenij, ſat eſt, ſi intentionem dirigant ad eam normam, quam ſuprà tradidimus, mortificationem ſuo tempore ſubinde cõtra paſſiones exſuſcitent, & abigendis prauis & inutilibus cogitationibus inuigilent ad ſuę uocationis munera pro diuinę gratiæ menſura ſimpliciter intenti. Quod idem dicendum uidetur de quibuſdam adoleſcentibus, alijsq; quibuſdam hominibus, qui certo uocationis genere adhuc adſtricti ſunt nullo.

Ceterum, reliqui ſunt duo hominum ſtatus. Prior

eſt

est eorum, qui mundani uocatione sua sunt, cuirtute tamen ac Dei legibus uiuunt, ac uiuere decernunt. Posterior eorum, qui mundo aut omninò aut aliqua ex parte renunciantes, perfectiorem uiuendi regulam assecuti, Deo ex illius præscripto hoc est consilijs Euangelicis nobiliter seruiunt. quales sunt Ecclesiastici omnes ac religiosi, nonnulli etiam adhuc seculares sed perfectionis peramanentes.

Cogitationes præterea non prauæ nec inutiles, aliæ sunt nec bonę sed indifferentes, ut quæ suscipiuntur de negotijs aut negotiationibus, de artificijs opificum, de agricolarum, militum, Iurisconsultorum, Medicorum; cuiusq; deniq; generis hominum muneribus proprijs. Aliæ bonæ sũt, ut de actuosæ aut mixtæ vitæ operibus, quæ uocamus misericordiæ, tam spiritualibus, quàm corporalibus, virtutum item, quæ ad salutem necessariæ sunt, siue internis siue externis vsibus. Aliæ denique meliores & optimæ, ut quæ habentur de Consiliorum Euangelicorum officijs, contemplatione Dei, amore item Dei ac proximi perfecto, Diuinę gloriæ propagandæ, salutisq; animarum studio, & similibus.

Mundanis hominibus quanquam necesse est cogitare de mundanis officijs, quia scriptum est: Qui cum uxore est, sollicitus est, quæ sunt mundi; & quæ nupta est, cogitat quæ sunt mundi; Consultissimum tamen est, si cogitationes huiusmodi indifferentes studeant in bonas conuertere; ad unam Dei gloriam primum, deinde ad iustitiæ cui addicti sunt bonum, mentis oculos candidè dirigentes, sic enim ex luculenta terrę vena prodit pretiosissimum aurum meriti æternæ vitæ: & lauadbili in- 1. Cor. 7.

dustria materia ex se libera in Virtutis deditionem redigitur; atq; hoc est primum præceptum quod huius generis hominibus proponit Apostolus; quibus adiungi possunt ex eodem alia sex siue præcepta, siue monita.

Primum. Primum est, vt præcaueant diligenter duas tentatio-
1. Tim. 6. nes, Auaritiæ unam: Nam qui uolunt ait, diuites fieri, incidunt in tentationem & laqueum diaboli, & desideria multa inutilia, & nociua, quæ mergunt hominem in in-
Ibid. teritum & perditionem; Alteram superbiæ: Diuitibus huius seculi præcipe, non sublime sapere, neque sperare in incerto diuitiarum; siquidem propterea auaritiam uocat idolorum seruitutem, quòd ea spes quæ in solo Deo ponenda est, collocatur quasi in altero Deo, in pe-
Secundū. cunię tacitis policitationibus & adiumentis. Secundum
Ibid. est benignitatis in alios: Sperate inquit in Deo uiuo, qui præstat abundè ad fruendum, bene agere, diuites fieri in bonis operibus, facilè tribuere, communicare, thesaurizare sibi fundamentum bonum in futurum, vt
Tertium. apprehendant veram vitam. Tertium est familiæ cura-
1. Tim. 5. tio sedula: Si quis suorum maximè domesticorum curã
Qnartum. non habet, fidem negauit, & est infideli deterior. Quartum est, honestus matrimonij vsus; iccirco enim vo-
Heb. cat thorum Christianorum immaculatum; & intermis-
1. Cor. 7. sionem aliquam eius suadet orationis gratia, saltem ad
Ibid. tempus. Quintum est constantia in uocatione: Vnus-
Quintū. quisque in qua uocatione vocatus est, in ea permaneat. & postea: Vnusquisq; in quo uocatus est fratres, in hoc
Sextum. permaneat apud Deum. Sextum est, mundi contemptus; & animum seuocatum habere à rebus mundanis,
Ibid. à vitæq; voluptatibus: Tempus ait breue est, reliquum

est

est, ut & qui habent uxores, tanquam non habentes sint, & qui flent, tanquam non flentes, & qui gaudent, tanquam non gaudentes, & qui emunt tanquam non possidentes, & qui vtuntur hoc mundo tanquam non vtantur; præterit enim figura huius mundi. Et quoniam mysterijs perfectionis initiatos vult suo modo etiam seculares, postquam illos hortatus est prolixè ad actiones virtutum internas externasque, erigit ad altiora cogitata sapientiæ secretioris ac nobilissimæ cum Deo cõ suetudinis. Verbum Christi habitet in uobis abundanter, (assiduè videlicet recogitatum) in omni sapientia, docentes, & commonentes uosmetipsos Psalmis, Hymnis, & Canticis spiritualibus, in gratia cantantes in cordibus vestris Deo. Quare debent etiam ij qui mũdo vocationis lege adstricti sunt, ea quæ mox dicturi sumus in spiritu prouectioribus, ad suos etiam vsus opportunè transferre, & æmulari (vt idem Apostolus monet) charismata meliora. Col. 3. 1. Cor. 12.

Ij igitur qui seriò perfectioni operam nauant, siue sponte, siue instituti quod sequuntur, legibus, tum ante dicta omnia accuratius obeunda sunt, tum multò adhuc maiora præstanda, vt mentem adornent ad omnem Virtutis exercitationem.

In primis autem illud, ut sese abducant à cogitationibus secularibus; Nemo enim (ait Apostolus) militans Deo, implicat se negotijs secularibus. Implicat, inquit, ita ut ijs irretitus impediatur, quo minus uacare ac placere possit Deo, cui se probauit, & dedidit. Locum hũc sæpius tractat S. Gregorius ex quo duobus cogitationum generibus sese munire proficientem debere in- 2. Tim. 2.

telligimus, si quando quidpiam negotij secularis retractandum sit. Prima cogitatio est de dæmonis occulta fraude, quam scilicet struit, dum specie boni repetendam seculi curã aliquam persuadet. Hæc ait blandiens suggerit, seorsum uerò in eisdem rebus quas retinere admonet, ante retinentis oculos delectationes pestiferas decipiens apponit, quatenus seductum cor ad blandimenta exteriora pertrahat, & intima perfectionis vota peruertat. Altera cogitatio est, quando quidem sæpe numero ad huiuscemodi curas reditur consanguineorum & amicorum gratia, easdem ipsas curas aditum aperire viamq; sternere ad refricandum ac redintegrandum illum carnis amorem, cui vt Deo placeremus adeo alacriter nuncium remiseramus. Solerti ergo cura ait, prouidendum est, ne carnis gratia surrepat, atque à recto itinere cordis gressum deflectat, nec vim super ni amoris impediat, & surgentem mentem superimposito pondere deorsum primat.

Lib. 33. Mor. c. 21.

Lib. 7. Mor. c. 18.

Alterum studium proficientium est, ad eas cogitationes consultò ac serió animum intendere, quæ proprijssimæ sint vocationis suæ, & has quidem parere debent res illæ, quibus lege uocationis danda opera est, ordine prius certo distributis temporibus ad vnamquamq; accommodatis. Quo loco non necesse est, de huiusmodi dispositione præcepta tradere, neq; enim id facile est tam multis uarijsq; omnis generis Christianis institutis, nec admodum utile, cum accuratè ordinata iam sint Ecclesiastica officia, disciplinæ religiosæ munera, certi etiam agendi, & feriandi dies, & horæ ad usum uniuscuiusque uitæ hominum generis. Et sunt

omnibus

omnibus in promptu egregia huius rei documenta apud Christianos Historicos, sacrosq; scriptores. Habent Episcopi quo exemplo suas occupationes distribuant in ea viuendi ratione quam institutam primùm ac deinceps continuè retentam ab sanctissimo Ambrosio scribit S. Augustinus. Habent qui curam animarum gerant, siue iure, siue sponte, quid scire & sequi debeãt in eo munere ex rebus scriptis à S. Gregorio in vniuerso suo Pastorali, & in plerisq; sui Registri Epistolis. Sunt in manibus religiosis omnibus Constitutiones ac regulæ instituti quod profitentur, quibus si quid addendũ sit, non desunt illis quorum imitentur actiones, præsertim apud sanctum Basilium in Cõstitutionibus & Regulis apud S. Augustinum de moribus Ecclesiæ, & apud Cassianum in omnibus eius libris, maximè uerò quod ad rem præsentem facit in Tertio institutionum. Patent etiam laicis perfectionis amantibus historiæ sanctorũ virorum sui ordinis innumerabilium, quales sunt pleriq; omnes antiquiores Martyres & Virgines, milites Imperatoribus ac Regibus in Ecclesiam tyrannis militantes, coniuges etiam liberis operam dantes, ut SS. Ludouicus, Leopoldus, Stephanus & alij, è quibus tanquã è fontibus hauriant qui uolunt exempla virtutum, & domesticæ disciplinæ.

Lib. 6. Cõfess. cap. 3.

Præsertim Ep. 46. lib. 4.

Lib. 1. cap. 31. & 32. cap. 2 3. & sequentibus.

Quare vobis in hoc tam laborãdum non est, quàm in explicando, qua ratione qui ijs rebus operam dare coguntur, quæ ex sese animum seuocant à diuinis & spiritualibus cogitationibus, siue illę indifferentes sint, siue etiam bonæ, se in medijs occupationibus colligãt, ac Deum in rebus etiam à Deo alienis inueniãt. Quod

quàm

quàm difficile factu sit, ostendit & quidem sub pontifi
Lib. 1. Re gist. Ep. 24 catus pondere gemens S. Gregorius Papa, qui propterea aliorum sanctorũ virorum orationes ad Deũ postulat, viciſſim ipſe pro illis Dominum rogaturus, quia inquit: Dum nos vobis per orationis opem cõiungimus, quaſi ambulantes per lubricum, uiciſſim nobis manum tenemus, fitq; ex magna prouiſione charitatis, ut eò ſingulorum robuſtius charitas perfigatur, quo in alterum alter innititur. Hæc ille.

Porrò ut quærat homo Deum, ac huic inquiſitioni diligenter inſiſtat, antiquiſſimum Dei conſilium eſt, ne
Act. 17. dicam iuſſio; Sic enim prædicat S. Paulus coram Athenienſibus. Fecitque ait, ex uno omne genus hominum inhabitare ſuper vniuerſam faciem terræ, definiens ſtatuta tempora, & terminos habitationis eorum, quærere Deum, ſi fortè attrectent eum, aut inueniant, quia non longe eſt ab unoquoq; noſtrum in ipſo enim viuimus, mouemur, & ſumus. Ad hoc ipſum per Prophe-
Is. 55. tam hortatur: Quærite dominum dum inueniri poteſt, quærite faciem eius ſemper. Hoc ſe præſtare Dauid in-
Pſal. 104. Pſal. 15. dicat, cum ait: Prouidebam Dominum in conſpectu meo ſemper.

Rationes inueniẽdi Deũ duæ. Dei autem in rebus & actionibus omnibus inueniendi duplex ratio eſt apud SS. Patres. Prior ab ipſo Domino accepta, cui familiare fuit ex quibuſlibet rebus occaſionem captare de rebus diuinis agendi, ut cũ
Io. 4. Philoſophatur cum fœmina Samaritana ad puteum Ia-
Io. 6. Lnc. 5. cob de cæleſtibus aquis, in conuiuio de pane, aut cibo
Matth. 4. non pereunte, cum piſcatore de capiendis hominibus; Quod etiam antiquiſſimum fuiſſe Apoſtolis nemo dubitat,

binat, qui Apostolorum Acta repetit, aut qui intelligit eos toto conatu id studuisse, quandiu cum hominibus salutis hominum causa agerent, omnibus omnia fieri, vt omnes Christo lucrifacerent. Et quidem rei huius proferri ex Patribus exempla multa possent, sufficiet tamen, ne longum faciamus, vnus S. Basilius, qui quomodo id fieri soleat docet in hunc modum: Accumbens mensæ ora; esitans panem largitori gratiam rependito; suffulciens firmansq; infirmas corporis vires, eius fac memineris, qui hoc te dono impertiuit ad inserendam cordi tuo lætitiam, & ad multiplicium infirmitatum non mediocre solamen; nulla tibi est sumendi edulij necessitas? caue te prætereat eius memoria cuius liberali beneficio uentrem expleſti, tunica indueris? gratias agito benigno datori; amiciris pallio? fac in te augescat intentior erga Deum charitas, qui integumenta gratuitò largitus est hyemi æstatiq; accommoda, ut vita conseruetur, & obueletur turpitudo; Tibi ne dies expletus abijt? illi referto gratiam, qui Solem quidem nobis nihil tale commeritis indulsit in Diuinę operationis ministerium; ignem uerò contulit illustrandæ nocti, & ut seruiat reliquis uitę commoditatibus. Ipsa rursus nox alias ad orationem suggerere possit, conciliareque occasiones: Etenim, si quando in Cælum suspexeris, cum in eximiam syderum pulchritudinem oculorum aciem defixeris pressius, horum visibilium supplica Domino vniuersorum long è optimo artifici, procide Deo, & cole eum, qui cuncta hæc in sapientia condidit; Vbi omnigenum animatium naturam in somnum resolutã, ac depressam perspexeris, supplex procidens adora rursus

Homil. in Mart. Iulitam.

sus cum, qui nos nec cogitantes, aut certè inuitos indul gentia soporis à continenti laborum assiduitate relaxat, perq; exiguæ quietis refocillationem uigorem addit corpori, viresq; instaurat; ipsam tibi dispertitor noctem, in somnum & orationem. Et paulo post: Si quæ nos adorientur rerum apprimè tristium afflictiones, di
Psal. 115. camus: Bonũ mihi quia humiliasti me. Dicamus: Quia
Rom. 8. non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis. Si quando splẽdidior ac lętior arridet ratio, ac institutum uitæ, illam de
Psal. 115. promamus Dauidis vocem: Quid retribuam Domino, pro omnibus quæ retribuit mihi. Numerat deinde S. Pater Dei beneficia vniuersa collata nobis liberalissimè, creationem ex nihilo, inuenta artium, adiumenta vitæ, alimenta è terræ visceribus, ministerium omnium animantium, imbres, Solem, cultum agrorum, pratorũ pulchritudinem, perfugia montium, amnium fluuios, fontium riuos, mare ad negotia, opes è fodinis, omniũ rerum creatarum copiosam amœnitatem, & munimentum. Quid plura? Deus ipse Verbum caro factum propter hominum salutem, in terris visus est, & cum homi nibus conuersatus est, ingratis beneficentissimus, inter seruos libertatis asserror, Sol iustitiæ in medijs tenebris, venit ad Crucem Cruci non obnoxius, ad mortem vita, lux ad tenebras inferorũ, ad mortuos resurrectio, adoptionis spiritus dilargitor, coronæ sponsor. Quid retribuemus Domino, pro omnibus quæ retribuit nobis? Hæc ex S. Basilio. Ex quo perspicuum est, quàm non difficile fuerit sanctis viris ex oblatis occasionibus quibuscunq; sese in Deum erigere infinitis propè rationibus,

tionibus; quando ex creatis rebus omnibus, ex omnibus diuinis beneficijs, quorum vnumquodq; sibi consentaneam cogitationem & motionem in animum hominis illico ac obijcitur, inijcit; vnum eundemq; gratiarum actionis affectum in seipso perpetuò concitauit Basilius. Quod fieri à nobis potest circa eadem ipsa Dei munera omnia alijs similiter cogitationibus & affectibus prout libuerit exsuscitatis, aut compunctionis, quod fuerimus eorum immemores, quod ijs usi adeò peruersè semper: aut odij nostrimet, quod cum omnia Deo seruiant, nos ulissima mancipia tantis bonis etiam cumulati, ab eius cultu insolenter ac ptoteruè recesserimus: aut timoris, ne culpa nostra tantis aliquando bonis exuti, eorum in numero simus, quibus dicitur: Noluit benedictionẽ, & elongabitur ab ea: aut deniq; amoris in Deum benignissimum Dominum, ac Parentem optimum, qui nihil non molitur, experitur, tentat, efficit, vt quacunq; demum ratione id fieri possit, nos sibi subiectos, deditos ac planè deuinctos, non seruos emptitios & inutiles quales reuera sumus, sed charissimos & amantissimos filios reddat.

Atq; ut res creatæ ad Deum interdum excitant hominis animum ad prædictas rationes, sic contrà eædem hunc ipsum interdum abalienant, & ad mundi contemptum prouocant. exemplum adfero ex eodem S. Basilio alio loco. Rosa hic inquit, spinis est coniuncta, externa gratia molestiam tegens, & tanquam non aperta nos voce contestans, ac dicens: Quæ iucunda vobis sunt, o homines, tristibus permixta sunt; Nam verè in humanis bonis ita comparatum est, vt nullum eorum Homil. de Paradiso.

coniugio, Patrisfamilias, Principis, iam tum florentis ætatis, in administrandis prouincijs occupati; Is agros & syluas oberrans venationis gratia, feras insectans, & prædam ex auibus agens, admirabundus meditabatur sapientiam Dei, qui hominum generi feras & aues ad rapinam comparatas parere docuerat, etiam cum vinculis solutæ in cælum vsq; subuolant; Laudabat Deum, qui homini tantum tribuerit honoris, vt eius imperio aues & vinculorum, & pristinæ libertatis immemores sibilis fictisq. clamoribus obediant. Pugnantes autem cum spectaret in aëre, illa mentem eius subibat cogitatio; talem videri Dæmonis pugnam, cum'piorum animos ex insidijs aggreditur. pudebat autem illum maximæ in Deum ingratitudinis, quod ab eo tantis ornatus beneficijs, illi tamen uocanti minimè responderet, minusq; pareret, cum videbat feram auem, carniuorã, modicæ escæ gratia, agreste ingenium exuere, mansuetam reddi, accitam voce hominis aduolare, adhæc pati velari oculos, quibus nihil in vita charius. Eadem capiebat vtilitates ex canum venatione, illas præsertim, sibi in posterum Deo appellanti dicto audientem fore omninò oportere; quandoquidem videret quotidie canẽ animal famelicum, & in feram actum rabie, prędam tamen iussum illico relinquere, vt hominis imperio obsequatur; patienter Dei amantissimi verbera cum calamitates immittit, sustinenda, cum ex percussione inflictum dolorem adeo toleranter canem ferre quotidie cerneret, & si quaslibet catenas subit canis Domini gratia, cur diuinorum præceptorum vinculis se indies adstringi magis non ipse velle deberet? Is fuit Franciscus

etiam maximus est, ascendentem; ex plantulæ, frondis, floris, fructus vnius aspectu, ex vermiculi alicuius aut bestiolæ consideratione, suprà cælos attollentem se, & ad ea quæ à sensibus remota sunt penetrantem. Et post: Atq; hoc familiare nostris optabat esse, vt Deum in rebus omnibus præsentem cernerent. In hac ipsa exercitatione totus semper fuit S. Augustinus. Exempla plura produximus ex libris Confessionum eius, in libro de perfectis; & adhuc alia ex alijs eius scriptis ferè omnibus hauriri possunt, ex quibus intelligitur, quàm illi cordi fuerit etiã cũ de grauissimis fidei nostræ mysterijs loquitur, ex rebus hisce in Deum assurgere, & illi quantum in ipso fuit diutius adhærere. Hic eius exordia, & quasi infantiam in hac re omittendam non putaui, vt qui summa eius attingere non possumus, in imis saltem consistamus; & qui tantæ disciplinæ fastigium suspicimus, atque appetimus, prius quę sint eius fundamenta discamus. Hac igitur de re S. Augusti nus adhuc iuuenis egit in duobus Soliloquiorum libris, in quorum primo statuit sex quasi gradus ac elementa exercitationis huius, exemplo aliquorum posito, qui cum uehementer expetant videre solem, illius fulgore ita eorum imbecilles oculi ferantur, vt eo non viso, sępè in tenebras cum delectatione rédeant. His inquit periculosum est velle ostendere, quod adhuc videre non valent. Quare exercendi sunt prius, & eorum amor vtiliter differendus, atque nutriendus est. c. 13. & 14.

Primò enim quædam illis demonstranda sunt quæ non per se lucent, sed per lucem videri possunt, vt vestis, aut paries, aut aliquid horum. Primum.

Deinde

Secundũ. Tertium. Quartum. Quintũ. Sextum.

Deinde quod non per ſe quidem, ſed tamen per illam lucem pulchrius effulgeat, vt aurum argentum, nec tamen radiatum ut oculos lædat.

Tunc fortaſſe terrenus iſte ignis modeſtè demonſtrandus eſt. Deinde ſydera. Deinde Luna. Deinde Auroræ fulgor, & albeſcentis cæli nitor, in quibus ſeu citius, ſeu tardius, ſiue pertotum ordinem, ſiue quibuſdam contemptis, pro ſua quiſque valetudine aſſuescens ſine trepidatione & cum magna voluptate Solem videbit. Hęc S. Auguſtinus. Quis hic non exſpectet ex Auguſtino intelligere quinam ſint illi totidem ſcientiæ gradus, quos ad hanc ſimilitudinem conſtituere velle videtur ad cognoſcendum Deum? Is tamen ibi ne verbum quidem de his gradibus amplius; quin Rationi quam ſecum in eo dialogo colloquentem facit, etiam, atque etiam vrgenti vt eos explicet, ſic reſpondet: Vnum eſt quod tibi poſſum præcipere, nihil plus noui; penitus eſſe iſta ſenſibilia fugienda: cauendumq; magnoperè dum hoc corpus agimus, ne quo eorum viſco pennæ noſtræ impediãtur, quibus integris perfectisq; opus eſt, vt ad illã lucẽ ab his tenebris euolemus. quæ ſe ne oſtendere quidem dignatur in hac cauea inciuſis, niſi tales fuerint, ut iſta vel effracta, vel diſſoluta, poſſint in auras ſuas euadere. Porrò ex his quæ antè tradiderat, haud erit difficile cognoſcere quid ſenſerit S. Auguſtiſtinus de his gradibus ſex; Sunt n. illi ijdem, quos S. Baſilius & Caſſianus ad perfectam & Euangelicam Renuntiationem neceſſarios eſſe docuerunt.

Primus. Secũdus.

Primus eſt, exuere omnem diuitiarum affectum.
Secũdus eſt, Honori mũdano oĩno nũciũ remittere.

Ter-

Tertius est, Aspernari ex animo omnes carnis voluptates, etiam honestas, utpotè vxorias, reliquasque omnes corporis delicias usq; ad ipsas in cibo, potu, balneis, & similibus captari solitas illecebras. Tertius.

Quartus est, reijcere amicorum humana solatia, qua tenus animum auocant à veræ sapientiæ studijs; multo magis consanguineorum affinium, reliquasq; omnes rerum quarumlibet terrenarum curas. Quartus.

Quintus est, ipsum vitæ huius mortalis qua nihil natura charius habet, amorem deponere. Quintus.

Sextus est, corporis doloribus etiam acerbissimis & intolerabilibus animo superiorem esse, illosq; fortiter sustinere ac respuere cum cruciant corpus. Sextus.

Ac nec tunc quidem sic se habentibus animis statim sese obijcit Dei lux, nam quando hæc Dei cognitio benignissimi Domini donum est, cum vult ille miseretur, & vbi vult spirat, nouit ait illa pulchritudo, quando se ostendat. Ipsa enim etiam medici fungitur munere, meliusq; intelligit, qui sint sani, quàm ijdem ipsi, qui sanantur. Nos autem quantum emerserimus, videmur nobis videre, quantum autem mersi eramus, & quo progressi fueramus, nec cogitare, nec sentire permittimur, & in comparatione grauioris morbi sanos esse nos credimus. Hæc ibi.

Ne tamen in hac re animum despondeamus, & minus quàm par est, Diuinæ prouidentiæ confidamus, quando sex istis officijs illud agimus, vt abdicatis rebus terrenis omnibus, etiam nos ipsos radicitus abnegemus, (quæ à quibusdam perfecta expropriatio nominatur,) doc et S. Augustinus, summũ præparationis ad

Deum

Deum uti hic possumus contuendum, esse, Deo se penitus committere, ad illius voluntatem, suam, seq; totum accommodare, abeiusq; nutu pendere, nihilq; velle aliud, quàm quod ille nos uelle uoluerit. Quæ conformitas cum Deo, magnus diuini amoris gradus est, ut alibi docuimus. Sic igitur idem concludit. Constanter Deo crede, eiq; te totum cõmitte, quantum potes. Noli esse uelle quasi proprius, & in tua potestate; sed eius clementissimi & vtilissimi domini te seruum esse profitere. Ita enim se ad te subleuare non desinet, nihilq; tibi euenire permittet, nisi quod tibi prosit, etiam si nescias.

Quæcunq; autem diuinæ cognitionis lux exoriatur in animis nostris, quandiu corporibus includuntur quasi carceribus, pretiosissima quidem est, & maximum Dei beneficium, rebus mortalibus omnibus meritò anteponendum, exigua tamen est & imperfecta; ut propterea mysticè à Iob S. Gregorio auctore appelletur susurrium.

Li. 5. Mor. cap. 20.

Immò, quia eadem in animis hominum emicat, ita, vt eos ipsos interdum, & vt plurimum fortassis lateat, quibus adest, ac propterea ab Iob etiam furtiuè suscipi dicatur, non desunt qui optent intelligere, quibus se ipsa prodat, quibusq; à nobis deprehendatur indicijs, Ac vt tandem planè constaret rem hanc in Virtutum exercitatione constanti, seria, accurataq; positam esse potius, quàm in alia quapiam mentis industria, acieue ingenij, Diuinitus factum est, ut quibus uehiculis diuina lux aut uox animum subit, idem Pater exponeret, ut eadem nobis esse possint eius præsentis indicia. Sic enim habet:

Ibid.

habet. Quaſi furtiuè ſuſcepit aures mea uenas ſuſurrij eius. Suſurrium quippe occulti verbi eſt hæc ipſa locutio aſpirationis internæ; Venæ autem ſuſurrij dicuntur cauſarum origines, quibus hæc ipſa aſpiratio ad mentem ducitur. Quaſi enim venas ſuſurrij ſui aperit, cum nobis Deus latenter inſinuat, quibus modis ad noſtræ intelligentiæ aurem venit. Aliquando enim nos amore, aliquando terrore compungit; aliquando præſentia quàm nulla ſint oſtendit, & ad æterna diligenda deſiderium erigit; aliquando prius æterna indicat, vt poſt temporalia vileſcant; aliquando noſtra nobis mala aperit, & ad nos vſque vt alienis etiã malis condoleamus extendit; aliquando mala aliena noſtris obtutubus obijcit, & compunctos mirabiliter à noſtra prauitate nos corrigit. Venas itaque Diuini ſuſurrij furtiuè audire, eſt occultos Diuinæ aſpirationis modos tenuiter & latenter cognoſcere. Addit poſtremo idem. Nunc Diuinum ſuſurrium tot ad nos venas habet, quot creatis operibus ipſa Diuinitas præſidet; Dum enim quæ ſunt cuncta creata cernimus, in Creatoris admirationem ſubleuamur: Nam ſicut aqua leniter fluens rimata per venas quæritur, vt augeatur, tantoq; ſe latius fundit, quanto venas apertiores inuenerit, ita nos dum ſtudiosè Diuinitatis notitiam ex creatu ę eius conſideratione colligimus, quaſi ſuſurrij ad nos uenas illius aperimus, quia per hoc quod factum cernimus, virtutem creatoris admiramur, & per ea quæ ſunt in publico, illud ad nos emanat, quod latet in occulto. Quaſi enim per quendam ad nos ſonitum erumpit, dum conſideranda nobis ſua opera oſtendit, in quo ſe-

metipsum utcunque indicat, dū quàm sit incomprehē-sibilis manifestat. Hæc ille. Quæ quanquam obscura, opportuna tamen sunt ad nos ipsos excutiendos & concitandos, ad mentem excolendam, & animum virtutibus informandum; Hæc enim se mutuo iuuant; mens à rebus externis creatisue abstracta, virtutis exercitationem roborat, & hæc eadem mentem ad Dei lucem contemplandam acuit & accendit. Occultatur inquit S. Gregorius afflata Diuinitus mens vt audiat, & audit ut occultetur: quia & subtracta à visibilibus, inuisibilia conspicit, & repleta inuisibilibus, uisibilia perfectè contemnit. Sed de contēplatione in libro de perfectis alia dicta sunt. Hęc ad rem propositā nūc sint satis.

Quænam sanctos viros adiuuerint ad mentem in bonis cogitationibus occupandam.

Cap. VII.

NOn paruam habet vtilitatem intelligere, quibus rationibus usi sint sancti, vt vel ex re nata, uel habitu ipso assiduis penè commentationibus bonis, aut cogitationibus destinerentur; id nunc explicandum; prius tamen illud quòd sine culpa omitti non potest, ad prædictam tractationem adiungendum est.

Cogitatio de Christo quam fuerit Sanctis familiaris.

Rationi quærendi Deum in rebus omnibus affinis est illa, quam secuti sunt sancti quique Christianæ perfectionis sectatores, Christum Dominum in rebus omnibus inueniendi. Princeps & exemplar exercitationis huius sanctus Paulus; nihil is animo concipiebat

bat niſi Chriſtum, aut ſine Chriſto nihil. Nihil exiſtimaui me ſcire inter uos, niſi Ieſum Chriſtum, & hunc crucifixum. Nil magis ſonabat inter loquendum aut prædicandum, quàm Chriſtum. Nos autem prædicamus Chriſtum crucifixum. Chriſto item crucifixo uitam conformatam ducebat. Chriſto confixus ſum cruci. uiuebat in Chriſto, & Chriſtus in Paulo. Viuo autẽ iam non ego, uiuit uerò in me Chriſtus. Denique Paulo Chriſtus uniuerſo mundo potior, quippe Paulus omnia ut ſtercora arbitratur, ut Chriſtum lucrifaciat, Chriſtus eius lux, deſiderium, amor, merces laborum, corona certaminum. Cupio ait diſſolui, & eſſe cum Chriſto. legatur Homilia S. Io. Chryſoſtomi 2. de laudibus S. Pauli. In talem hominum numerum aſcribendus eſt S. Bernardus, qui enumeratis & in unum quaſi faſciculum cõiectis paſſionibus & doloribus Chriſti uniuerſis; & ego ait fratres, hunc mihi faſciculum ab ineunte conuerſione mea colligare curaui; memoriam abundãtiæ ſuauitatis horum eructabo quoad uixero; in æternum non obliuiſcar miſerationes iſtas Hæc me ditari dixi ſapientiam. Hæc me erigunt in aduerſis, in proſperis reprimunt. Hæc inter læta triſtiaque uitæ præſentis uia regia incedenti, tutum præbent utrobique ducatum. Et alibi: Verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis. Habitat planè per fidem in cordibus noſtris, habitat in memoria noſtra, habitat in cogitatione; quia uſque ad ipſam diſcendit imaginationem. Incomprehenſibilis erat, inacceſſibilis, inuiſibilis, & inexcogitabilis: Nunc uerò comprehendi uoluit, uideri uoluit, cogitari uoluit; quod quam illi facile, familiare

1. Cor. 1. & 2.

Gal. 2.

Philip. 3.

Serm. in Cant. 43.

Serm. In Natiuitate B. Mariæ.

ac proprium fuerit, adhuc magis intelliget, qui vitæ
Cap. 1. eius librum tertium euoluerit.

In Vita S. Franciſci, cap. 8. Sed inſtar miraculi nobis eſt in hac re S. Franciſcus; ex multis quæ de eo ſcribit S. Bonauentura pauca delibo. Franciſcum inquit pietas totum transformabat in Chriſtum; Animas peccatorum deplorabat, quod ſanguine Chriſti eſſent redemptæ; Prædicatores Verbi maximè venerabatur, quod ſemen fratri ſuo, ideſt Chriſto reſuſcitarent; Benedicebat illos, qui ita loqui didiciſſent, vt verbis ſuis alios ad Chriſti amorem inducerent. Si quid penuriæ aut defectus (extra culpæ crimẽ intellige) in aliquo cerneret, pij cordis dulcedine regerebat in Chriſtum; Aiebat ſocijs: Dum pauperem vides o frater, ſpeculum tibi proponitur Chriſti. Ipſeque in pauperibus omnibus Chriſti effigiem contemplabatur. Animalcula quælibet ex pietate fratres & ſorores appellans, ea viſceroſius amplexabatur, quæ Chriſti mãſuetudinem referunt; Redemit interdum agnos, qui ducebantur ad mortem, illius memor agni mitiſſimi, qui ad occiſionem duci voluit pro peccatoribus redimendis; Sui agniculum in quo Chriſtum infantem recognoſcebat necanti crudeliter, maledixit, & mortua
Cap. 10. eſt; Nomen Ieſus cum exprimeret, vel audiret, inbilo quodam repletus interius, totus videbatur exterius alterari ac ſi melliſluus ſapor guſtum, vel harmoniacus ſonus, ipſius immutaſſet auditum.

Cap. 13. Tandem concludit S. Bonauentura; Cum Seraphicis deſideriorum ardoribus ſurſum ageretur in Deum, & compaſſiua dulcedine transformaretur in eum, qui ex charitate nimia voluit crucifigi; apparuit illi inter

alas

alas Seraphin effigies hominis crucifixi; obstupuit, mixtumque mœrore gaudium cor eius intrauit; intellexit tandem se per mentis incendium totum in Christi crucifixi similitudinem transformandum.

Christi exempla ac personam vt in actionibus nostris quasi præ oculis habere studeamus, suadet B. P. Ignatius sæpè. In Exer. Reg. 5. de temperando victu; & in cõtemplatione Regni.

Sed ponamus iam Rationes eas, quibus in piè utiliterq; cogitandi consuetudinem sanctos venisse, vero similius est.

Prima est Vsus bene cogitandi; is enim cum ad bonam voluntatem accedit, nihil est tam durum, quod non molliat, nihil tam difficile, quod non expediat; cernitur id in commentationibus locorum vel difficillimorum, qui in tractationes Disciplinarum non raro incidunt; quibus tamen assiduitate assuescimus; Cauenda maximè quam suprà reiecimus superstitiosa ac pertinax actionis cogitationisue recognitio, siue in eã reflexio; tum, ob allatas rationes; tum, quia (vt S. Gregorius scribit) dum quis plus iusto vigilantem se in actione exhibet, ipsa sua inquietudine rebus subditis peius nocet, id est, rebus, quas habet præ manibus. Contrà verò non iccirco contemnenda, aut omittenda est hæc exercitatio, quòd siue rei ipsius, siue ingenij vitio, quæ hauriũtur cogitationes interdum, initio præsertim exiles sint, & fortè etiam ad speciem inutiles: nam & nemo repentè fit summus, & spirituales diuitiæ sicut & terrenæ ex paruis initijs magna incrementa sumunt. 1. Ratio. Cauenda reflexò nimia. Li. 1. Mor. cap. 35.

Qui ait S. Basilius diligenter ex unaquaque re fructum decerpunt, ijs perinde ac magnis fluminibus multæ De vtilitate capiẽda ex libris profanis.

tæ ex omni parte acceſſiones fieri conſueuerunt; nam modicum modico apponere (iuxta Heſiodi ſententiã) non magis ad argenti augmentum, quàm ad cuiuſque alterius ſcientiæ aut Virtutis amplitudinem valere exiſtimandum eſt. Sed in huiuſmodi rebus nihil eſt quod proficienti maiorem præſtet ſecuritatem, quam ſapiẽs ſpiritualis Patris conſilium, cui propterea non ſolum tyrones (vt latè docet Caſſianus) omnes cogitationes ſuas ſyncerè ac cito aperire iubebantur ab antiquis Patribus; ſed S. Gregorius cum alicubi de proficientibus diſſerens, docuiſſet quoſdam ex eis grauiter lapſos eſſe, quod per fiduciam ſanctitatis poſtpoſito meliorum iudicio, ſeipſos eſſent ſecuti; alio loco & proficientes & penè dixerim perfectos ita inſtitutos eſſe vult, vt cogitationes inter contemplandum etiam Diuinitus immiſſas Patribus dijudicandas proponant. Quod inquit profectò & nos agimus, ſi cum in ſancta conuerſatione proficimus, cum fœcundis iam mentibus ſpiritualium gaudiorum fructum proferimus, ad Prælatorum noſtrorum examen ducimus omne, quod in nobis ex ſuperna contemplatione generatur.

Lib 4. cap. 9. & 37. & col. 2. c. 11.

Libr. 33. Mor. c. 23.

Lib. 1. in 1. Reg. c. 1. in fine.

2. Ratio. Pſal. 38. Cantic. 1. Ibidem.

Secunda Ratio eſt, Meditatio rerum Diuinarum accuratè & piè ſuo tempore habita; ſiquidem ex meditatione ignis, vt ait Dauid; ex igne ſplendor; Certè fructum talis meditationis prædicat Sponſa, cum ait: Exultabimus, & lætabimur in te, memores vberum tuorũ. Dum recolit (inquit S. Gregorius,) quanta charitate Chriſtus eam dilexerit, qui ſanguine ſuo eam moriens in Cruce redemit, & quotidie eam in ſinu matris Eccleſiæ eiuſdem ſanguinis lacte nutrit; Ex quo intelligimus;

mus, materiam ſanctiſſimæ ac ſaluberrimæ huius commemorationis eſſe Deum & Chriſtum, eius amorem, beneficia eius vitæ, paſſionis, mortis, deniq; amoris illius pignora, fontes maximorum bonorum quæ in Ecclesiæ filios deriuantur, Sacramenta Euangelica, Euchariſtiæ præſertim. Hęc qui attentè contemplantur ali quo temporis ſpatio, non poſſunt non inde capere magnos fructus, & quaſi reliquias cogitationum ſanctarum, quas animo deinde recurrentes ſubinde verſent, diemq; feſtum agant Domino. Dicant hoc non tam docti, quam experti.

Tertia Ratio eſt Sacra lectio, cui tantopere addictos fuiſſe legimus Sanctos Patres, reliquoſq; omnes perfectionis ſectatores. De S. Marcella ſcribit S. Hieronymus. Diuinarum ſcripturarum ardor erat incredibilis, ſemperq; cantabat: In corde meo abſcõdi eloquia tua, vt nõ peccẽ tibi. & illud de perfecto viro: Et in lege Domini voluntas eius, & in lege eius meditabitur die ac nocte. Ad Paulinum autem ſcribens, poſtquam ſummam quandam totius vtriuſq; teſtamenti confeciſſet, mira breuitate & ſapientia. Inter hæc inquit, viuere, iſta meditari, nil aliud noſſe, nil quærere, non ne tibi videtur iam hic in terris regni cæleſtis habitaculum? Quod dicit S. Hieronymus de Scripturis Sacris intelligi, ſimiliter debet de ſanctorum monumentis, quæ ſanè ad pietatem ędificant, & ad omnem rectè agendi viuendique diſciplinam informant.

3. Ratio.

Epiſt. 16. ad Principiam. Pſal. 158. Pſal. 1.

Epiſt. 103

Sed aptiſſima maximèque idonea ad animum bonis affectionibus locupletandum eſt quarta Ratio, quam in concinendis aut recitandis Pſalmis poſuerunt Maio-

4. Ratio.

res

Coloſ.3. res noſtri, quam propterea commendat Apoſtolus, & Eccleſia iam inde ab initio inſtituit, ſemperq; ad hæc uſq; tempora retentam, amplificauit, & exornauit magis; hac enim quaſi eſca propria adhamati, trahimur honeſta voluptate ad honeſta ſtudia, & cogitata. Sed rem declarat egregiè vt ſolet S. Baſilius: Nam quando inquit: Spiritus ſanctus vidit nos ægrè perſuaderi ad profectum Virtutis, ac per hoc ad ineundam vitæ rectitudinem, per hoc lenteſcere, quod toti ad conſectandã voluptatem propenderemus, quid fecit? nimirum, Scripturæ ſuæ dogmatis miſtim inſperſit concinnam iſtam numerorum modulationem, ut auribus delinitis melico vocum concentu, clam (veluti aliud agentes) ſineremus in animos noſtros irrepere eloquiorum vtilitatẽ; idq; pro more ſapiẽtis Medici, qui pharmacum oblaturus auerſanti calicem, oras calicis prælinit melle. In hoc ſanè excogitati ſunt concentus illi Pſalmorum concinni, vt qui per ætatem adhuc pueri ſunt, aut morum maturitate nondum incanuerunt, dum in ſpeciem cõcinunt, ac modulantur, re uera animas erudiant ſuas.

Homil. in Pſal.1.

5. Ratio. Quinta Ratio eſt, Conſcientiæ examen; De quo alibi nonnulla ſuo à me ſcripta ſunt loco, alia adhuc tamẽ hic adſcribo, quod res utiliſſima, & haud ſcio an ulla ad bonas cogitationes nutriendas magis efficax. Neq; verò cum examen Conſcientiæ nomino, rem dico nouam, aut recens inuentam; Quanquam enim B. P Ignatius eam examinis formulam non ſine Diuino inſtinctu excogitarit, & ediderit, quæ nunc teritur manibus omnium, res eſt tamen antiquiſſima, Philoſophis ipſis non incognita. Legatur apud Poëtam Epigramma illud:

Ratio examinandæ Conſcientiæ.

Ep.32.

lud: Vir bonus & ſapiens; & apud Senecam aliquot Epiſtolæ, illa præſertim in qua Seſtium quotidie ad diei extremum ſe diſcutientem inducit; Quod hodie malum tuum ſanaſti? cui uitio obſtiſti? qua parte melior es? Obſeruatu tamen eſt facile, gentiles Philoſophos vix ſcrutatos eſſe animi reconditas affectiones, uerſatos potius in diſquirendis externis actionibus, & quæ ſpectarẽt alios; Ex Scripturis res eſt teſtatior. Et quidem diſcuſſionem hanc exquiſitam, eorumque cognitionẽ, quę intus ſunt in animo, donum Dei eſſe. Quoniam ait Dauid: Tu illuminas lucernam meam Domine, Deus meus illumina tenebras meas, ideſt, ignorantiã cordis, ſcribit S. Hieronymus. Hoc idem donum collatum Diuinitus viris ſanctis, qualis fuit Iob: Verebar enim ait, omnia opera mea. Dauid: Et meditatus ſum nocte cum corde meo, & exercitabar, ſcopebam ſpiritum meum; Rimabar, legunt alij. Ezechias: Recogitabo tibi omnes annos meos. Chriſtus Dominus eandem exercitationem inſinuat, cum percurrit ſeriem actionum, quas in extremo Iudicio ſtatera minimè dubia examinaturus eſt. Et præterea quæ innuit in quibuſdam Parabolis, cum de verbo otioſo reddendam eſſe rationem affirmat in die Iudicij. Apertè S. Paulus: Tentate voſmetipſos ſi eſtis in fide. Et adhuc apertius: Probet autem ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat. Idem & in uſum deduxerunt Patres, & tradiderunt. S. Baſilius, S. Auguſtinus; S. Bernardus. Sed præclarè S. Cryſoſtomus. Atque vt B. P. Ignatius præſcribit ordinandum eſſe examen à commemoratione Diuinorum beneficiorum, etiam ſingulorum; & peccatorum

Pſal. 17. Iob. 9. Pſal. 76. Iſa. 38. Matth. 25. Matth. 12. 2. Cor. 6. 1. Cor. 11. Ser. de Inſtitutione Monacho. S. Auguſt. 10. lib. Cõfeſs. & Homil. 24. li.

10. homiliarum. S. Bernar. In Cãtica. Ser. 55 68 & ad frat. de Monte.

catorum quæ nos aduersus Deum commiserimus; sic itidem planè S. Pater. Et duorum istorum operum diligens faciamus examen, quid nos quidem peccauerimus in Deum, & quid boni ille nobis fecerit, ita & grati erimus, & omnia effundemus. At nullus hæc cogitat. Sed quemadmodum de peccatis loquimur, esse nos peccatores, peccata non in specie memorantes, & exquirentes; ita & de beneficijs Dei, quod benefecerit nobis Deus, dicentes, non speciatim illa examinamus, non dicimus vbi, & quanta, & in quo tempore. In posterum igitur magnam faciamus diligentiam; nam si quis etiam vetera repetere potest, magnum inuenturus est thesaurum, si omnia diligenter consideret. Quoniam verò tunc diligenter peccata perpendimus, cum non ea solum indagamus, sed penetramus, ad eorum vsque causas, & exordia, exuimusque actionem per se malam, ea boni specie quam interdum præ

Homil. 37 in Acta.

fert, ad id simul hortatur alibi nos S. Chrysostomus, iubetque, quod etiã faciunt S. Bernardus, & S. Augustinus, vt in animo nostro ipsi cõtra nos ipsos statuamus tribunal menti nostræ, tanquam iudici, coram quo sistamus actiones nostras, eas excutiamus, nos quasi mẽtis apparitores, accusemus ipsi, castigemus acerbissimè, ubi fuerint per sententiam condemnatæ. Videmus ait, quod si quis hostium in Ciuitate aliqua capitur, quasi explorator iudicatur. Igitur peregrinorum electionem faciamus, imò non solum peregrinorum, sed etiam hostium, si quem uiderimus, tradamus Principi, menti inquam cogitationem illam, quæ barbara quidem est, sed ciuili veste induta. Multæ apud nos cogitatio-

gitationes tales ſunt, natuta quidem inimicæ, amictæ autem nullo vellere: ſicut Perſæ tiara ſublata, & gladijs peculiaribus, quos anaxirides vocant, & calciamē tis barbaricis dimiſſis, alieno in habitu regionem noſtram ingrediuntur, & raſi in corpore, & familiari lingua loquentes, habitu bellum occultant; ſi autem tormenta ſtatim adhibueris, eum qui latet deprehendes; ita & hic examina ſæpius talem cogitationem, & ſtatim videbis barbaricum ſenſum. Reliqua legi poſſunt apud eundem. Porrò & ex his, & ex ijs quæ in eandē ſententiam ſcripta ſunt apud Patres, quanquam ex verbis Domini certum eſt, unum eſſe fontem omnium malarum cogitationum, nempe Cor, quia ex corde exeunt malæ cogitationes; nihilominus intelligimus ex duobus capitibus earum vitium omne profluere; Vnum eſt intentio deprauata, vt cum inanis gloriæ ſtudio, aut vtilitatis alicuius, voluptatisue terrenæ gratia mouemur ad aliquid agendum. Alterum eſt, cum fons ipſe cogitationum Mens corruptus eſt deprauata aliqua affectione, Ex quo exiſtunt Vndecim genera prauarum cogitationum; Minimè omnium malæ, quamuis malæ ſint, ſunt Otioſæ; tum Inanes & Futiles, ex Animi leuitate ortæ; deinde Obſcænæ & turpes, ex Carnis incitamento ac pruritu; Temerariæ ex Suſpicione & imprudentia; ex Odio, quæ offenſas & diſſidia ſtruunt, aut in iſta feruntur; ex Iracundia ueſanæ, effrænatæ, furioſæ; ex Superbia, Arrogantes, inſolentes, glorioſæ, ex nimia cupiditate res alienas perueſtigandi, & ſuimet negligentia Curioſæ. ex Libidine dominādi, Ambitioſæ, ex Malcuolentia & Superbia ſimul in-

Matth. 15.

Duo initia malarū cogitationū.

Generavn decim prauarum cogitationū.

uidioſæ, impiæ, & nefariæ in Deum Diuoſque; ex Animi deiectione mœrore immoderato furori iuncto. Cogitationibus reſpondent Verba & Actiones totidem generum; quæ omnia ſicut & omiſſiones in conſcientiæ examine acutè ſpeculari, & acriter vindicare debet proficiēs, ac quiquid vitioſū in eis deprehēderit & corruptū, intēto ad cōtrarias cogitationes & virtutes animo, pura, incorrupta, cōſtantiq; cōſuetudine emēdare.

Extremum iſtud ſit. Curandum enixè proficienti; vt Cogitationes, quas animo verſat, quoad eius fieri poſſit, bonæ ſint, & vtiles. Ad quam rem fortem magnumque animum itidem adferat oportet, in primisq; patientiſſimum ſuimet, illarumque ineptiarum, quæ ſe ſubinde in mentem bene occupatam uel inuitam, & renitentem intrudunt, utq; cum ſe peccaſſe cogitatione cognoſcit, pœnitere debet, atque corrigere; ſic nihil propterea de diligētia hac atque ſolicitudine remittere ullo modo debet, ſed ſe ſenſim ſuauiterq; vtiliſſimæ huic exercitationi aſſuefacere, quoniam Virtus in infirmitate perficitur. Atq; hoc ipſum monet S. Gregorius, in rebus hiſce ſi quis alius, apprimè vniceque verſatus. Sæpè ait cum Diabolus præparatam mentē ad tolerantiam videt, quid ab ea maximè diligatur, exquirit, & ibi ſcandali laqueos inſerit, ut quo magis res quæque diligitur, eo per eam facilius patientia turbetur; Et quidem electorū corda ad ſe ſemper ſolicitè redeunt, & ſemetipſa grauiter vel pro leui motu exceſſionis affligunt; & dum mota diſcunt, quomodo ſtare debuerint, aliquando melius concuſſa, ſolidantur. Huic monito parendum, ſtandumque ſemper, quan

Li. 2. Mor. cap. 34.

diu

diu non impingitur in ſcopulum illum Actuationis, quem ſupra in hac exercitatione omninò præcauendũ diximus, denuoque repetimus. Hactenuſque explicata ſunt duo virtutis initia, Bona Voluntas, & Recta Cogitatio; alia duo ſuperſunt, quæ nunc breuiter deſcribam, ſunt autem Occaſio, & Oratio. Vitanda Actuatio.

Quàm præſtet proficienti nullam exercendæ Virtutis oblatam occaſionem prætermittere.
Cap. VIII.

APud Salomonem ſcriptum eſt: Da occaſionem Sapienti, & addetur ei Sapientia. Quam ſententiam S. Baſilius cum de Virtutibus præcepta tradit, de earum vſu, & exercitatione intelligendam exiſtimat. Et ſanè plerũque ſi non ſemper accidit, languere Virtutis vſum; propterea, quòd vel non habetur, uel non accipitur, vel etiam reſpuitur eam excitandi occaſio; nec foras prodire Virtutem quantumlibet actuoſam, quia Voluntas hominis Virtutem non exſuſcitat tunc, cum præſens adeſt id, quod eam ad actum ſi non allicit, aut trahit, inuitat certè, & ſe promptum & opportunum præbet ad eam in aciem perducendam. Id porrò eſt quælibet res creata, quæ ſeſe nobis dum uigilamus, & mentis noſtræ ſumus, quacunque ratione vel in otio, uel in negotio obijcit. Nihil eſt enim in creatis rebus, quod ſi nos diligenter attendamus, non vt ita dicam contenta uoce clamet id, quod meditatur Vgo de S. Victore: Accipe, Redde, Fuge. Accipe beneficium, Redde Prou. 9. Cõſt. Monaſt. c. 17. Lib. 1. de Arca Noe in Prologo.

Redde debitum, fuge ſupplicium. Hoc eſt in ſumma, teipſum excita & exerce ad omnem Virtutis actionem, & normam. Has voces edunt Cæli, Terræ, Maria; Cæli Sydera, Terræ viſcera, reliqua Elementa & ex his conflata corpora ſuperi, inferi, animantes, homines, Angeli, Dæmones, omnia deniq; quæ Deus non ſunt, Deum tamen prædicant, ad eiuſq; laudem & gratitudinem prouocant; Sed excitant præterea ad obedientiam; Præceptum enim poſuit, & non præteribit. Excitant ad mundi contemptum, quia Cælum & terra tranſibunt. Excitant deniq; ad odium peccati, & Dei cultum, hoc eſt ad omnium vitiorum deteſtationem, & omnem Vir
Pſal. 118. tutem colendam; ſiquidem ſcriptum eſt: Quoniam omnia ſeruiunt tibi.

Sed quoniam hæc remotiora videri poſſunt, venien dum ad ea, quę nos propius attingunt; Mirum enim eſt, quàm amanter cõſuluerit vtilitatibus noſtris, quas prouiderit ac parauerit opportunitates exercendæ virtutis Diuina prouidentia, dummodo ij ſimus, qui eis vt oportet, vtamur. Hæc ſunt capita duo; Res proſperæ; Res aduerſæ; & tam hæ, quàm illæ, maxima ad Virtutem inuitamenta. In proſperis numeramus externa bona, Di-
Lucæ. 16. uitias, at diuiti js mercamur cælum, facimuſque nobis
Pſal. 48. amicos de mammona iniquitatis; Honores, cauẽdum, ne ſimiles illi ſimus, qui cum in honore eſſet, non intelexit. Et ecce tibi timorem ſanctum Humilitatis comitem. Poteſtatẽ dominandi; at, Potentes potenter tormẽ
Sap. 6. ta patientur; &, Scientes quia & illorum & veſter Do-
Eph. 6. minus eſt in Cælis. Nobilitatem, atqui hæc non facit
Io. 1. Dei filios: nam hi non ex ſanguinibus, neq; ex uoluntate car-

te carnis, ſed ex Deo nati ſunt; & hæc ipſa Nobilitas nō bilioris virtutis occaſio eſt. Minimè quidem ait S. Bernardus Deus eſt acceptor perſonarum, neſcio tamen, quo pacto Virtus in nobili plus placet, an fortè, quia plus claret. Bona corporis, vt eſt ſanitas, integritas, pulchritudo, robur, at, Glorificate, & portate Deum in corpore veſtro. Neſcitis quia tēplum Dei eſtis? &, Omnis caro fœnum; &, Caro concupiſcit aduerſus ſpiritum. Nec in ſinu fouendus eſt hoſtis, ita, vt ſanitas corporis ſit animæ detrimentum, & pulchritudo carnis, deformitas ſpiritus; ſed mortificanda membra noſtra quæ ſunt ſuper terram, & caſtigandum corpus, ne reprobi efficiamur. Amicos, Conſanguineos, at, præ illis Deus, & inſtar omnium Deus; &, Maledictus homo, qui confidit in homine, & ponit carnem brachium ſuum, & à Domino recedit Cor eius; &, Inimici hominis domeſtici eius. ſuccedant ſimul res ex ſententia, eueniat quicquid agitur ad illam normam & voluntatem, qua rebus agēdis omnibus præfabantur antiqui, bonum, fauſtum, felix, fortunatumq;, Vxor ex animi ſententia, Serui ad nutū parati, Filij probi & multi; res familiaris ampla, lites, inimicitiæ nullæ, felicia omnia domi, foris, in Ciuitate, in agris, quid? Beatum dixerunt populum cui hæc ſunt; at, Beatus populus ait Dauid, cuius Dominus Deus eius. Dederit Deus felicitatem hanc, at cur? ut induſtria tua ſimul cum eius gratia, tibi Virtutem det, & quo tibi tuæ res magis fauſtè ac proſperè eueniunt, eo tu Virtutibus ditior ac felicior euadas. Quanquam, quæ tandem eſt hæc felicitas? Vnius diei, ne dicam momenti, breuis, fugax, caduca, incerta, & niſi ſit materia Virtutis,

Ad Soph. Epiſt. 113.

1. Cor. 6.
1. Cor. 9.
Iſa. 40.
Ad Gal. 5.

Ier. 17.

Matth. 10.

Pſal. 143.

tis, planè inutilis ad æternam veramq; felicitatem; Hoc tamen inter te & calamitosum seu inopem hominem differre faciens, quod inter tot terrena commoda, hoc est, inter tam multa ac magna Virtutis impedimenta, si Virtuti das operam, magis emicat Virtus tua, utpotè, ab omni suspicione necessitatis ac simulationis immunis, indicat te tibi vim attulisse, quippè, qui valeas teipsum sequi, nec velis, possis impunè multis cupiditatibus tuis seruire, frangas illas tamen, ac vincas; Quod S. Augustino magnæ virtutis argumentum est. Habete (inquiebat diuitibus) facultatem, & ibi laudabo domitā iniquitatem. Et alio loco: Non quæro quid negatum non delectet, sed quid delectet oblatum. Aliud est exhausta pestis, aliud consopita; Quare Virtutis adulte indicium est, posse facere mala (ut ait Salomon) & nō facere, potuisse transgredi, nec esse transgressum. De Spirirualibus beneficijs quid dicam? incipio percurrere aliqua, & quidem ab Dei amore, quo nullum maius extat Dei beneficium erga homines. Sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret. Cur? vt omnis qui credit in eum, non pereat. Ecce Fidem Christus in carne de mundo triumphauit. Cur? Confidite, ego vici mundum. Ecce Spem. Christus Iesus, qui & mortuus est, immò qui & resurrexit, qui est ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis. Quis ergo nos separabit à Charitate Christi? Ecce Charitatem. Eandem ipsam charitatem & gratiam largitur Christus hominibus, & qua si cælestem ignem mittit in terras, vt ipse loquitur. Cur? ut ardeat: crescat nimirum indies magis bonis actionibus, veluti flabello ventilatus & auctus. Dona deniq;

Homil. 7. lib. 50. homil.

Lib. 1. Soliloq. c. 11.

Eccl. 31.

Ioan. 3.

Io. 16.

Rom. 8.

Lucæ. 12.

sua

ſua vniuerſa tanquam talenta diſtribuit hominibus, vt bonarum actionum negotiatione, meritorum noſtrorum theſaurus amplificetur. Vniuerſa Chriſti Vita, prædicatio, miracula, labores, itinera, quò ſpectabant? quẽ finem propoſitum habebant? illũ in primis, vtut quem admodum ego feci, ita & uos faciatis. Sacramẽta Nouę legis, gratiæ Diuinæ clariſſimæ officinæ, ac locupletiſſima promptuaria, quò dirigun tur? eo nempè ut peccatis mortui, iuſtitiæ viuamus. Cur uocat & cur mittit Deus operarios in vineam ſuã? niſi quia nõ patitur quenquã in Eccleſia ſua otiosè viuere? Illuſtrat mentem Deus, vt nos doceat facere volũtatem ſuam; reuocat à peccatis, vt vltra non ſeruiamus peccato; imperat vt ſe ſequamur, ut abnegemus noſipſos, tollamusque crucem noſtram quotidie; replet in bonis deſideria noſtra, ut renouetur vt Aquila iuuentus noſtra; Denique Gratiam, Virtutes, dona immittit Deus in animam hominis, ſed reddenda iubet quę ſunt Dei Deo; reddimus autem habitus cum exercemus, & quaſi iterũ ab eo accipimus actus, quos non niſi eius Diuina ſiue naturali, ſiue ſupernaturali ope obimus; Hinc enim eſt illud; Quid retribuam Domino? Calicem ſalutaris accipiam, & nomen Domini inuocabo. Et breuiter ſumma præceptionum Chriſti Actio eſt. Videte, Vigilate, Orate. Hęc cũ recurrunt in mentẽ, quod ad euitandum ingrati animi uitium ſæpè fieri debet, vix aliud ſecũ inuehunt, quam exercendæ alicuius Virtutis occaſionem.

Io. 13.

Pſal. 115.

Marti. 13.

Accedendum iam eſt ad res aduerſas: Et primum occurrunt illa: Cum occideret eos quærebant eum, & reuertebantur, & diluculo veniebant ad eum. Et clama-

Reſaduer ſæ Dei beneficia virtutis occaſio. Pſal 77.

uerunt ad Dominum cum tribularentur. Id porrò improbi etiam faciunt, quales hi erant de quibus loquitur Dauid. At quid iusti? Illustria sunt exempla, Iob, Dauid, Ezechiæ, Tobiæ, Iudith, Esther, Susannæ, & aliorum; Immò eo perfectionis amore peruehuntur etiam, ut ca-
Lib. 8. Mor. c. 10. lamitates Virtutis gratia desiderent. Electus inquit S. Gregorius, tentari se aduersitatibus post Virtutes desiderat, ne peius ex Virtutum confidentia cadat: si enim seruari se melius per tentationem non cognosceret, ne
Psal. 25. quaquâ Psalmista diceret: Proba me Domine, & tenta
Iob. 7. me. Bene ergo nunc dicitur: Si dormiero, dicam, quando consurgam? Et rursum: Expectabo vesperam, quia & in peccati somno lumen iustitiæ quæritur; & cum virtutum prospera mentem eleuant, adiutrix aduersitas desideratur. Et paulo post: Vir sanctus uesperam expectat, quia cum exerceri hunc tribulatione necesse est, ipsa ei fit aduersitas prospera. Hæc illi. Ob eandem causam Patres afflictiones tam bonis quàm malis diuinitus
Hom. 46. Lib. 50. Homil. inflictas, beneficia dicenda esse contendunt. Sic S. Augustinus: Beneficia hæc sunt Diuina, non verbera; nec vt noceant Diuinitus irrogantur, quæ ad hoc ueniunt,
Apocal. 3. Prouer. 3. vt hominibus paterna beneuolentia consulant. Ego inquit, quos amo, arguo, & castigo. Et iterum: Fili mi, ne neglexeris disciplinam, neque defeceris, cum ab eo argueris, quem enim diligit Deus, corripit, flagellat autẽ omnem filium, quem recipit; Timeat quem Deus corrigerenon vult in seculo, quia eum supplicio destinauit post seculum. Quantas igitur opportunitates exercendę Virtutis suppeditant res aduersæ? vim etiam dixerim adferre, ad eum modum, quo dictum est in Parabola

Euan-

Euangelica: Compelle eos intrare; quem enim non allicit humana felicitas, trahit plerumq; certè, & vrget calamitas. In promptu sunt exempla pauperum, ægrorũ, exulum, orbatorum filijs, progenie, uitæ commodis, gloria, dignitate, officijs, principum, parentum, gratia, muneribus, hæreditate, amicorum studijs, obsequijs seruorum, & quidem adempta spe recuperandę libertatis, de gradu deiectorum, infortunatorum, & similium. Quæ omnes calamitates, si sana mente iudices, non tam ut existimantur vulgò, sunt formidanda ut mala, quàm cum adsunt, fortiter toleranda, ut magnarum Virtutum occasiones & semina. De vtilitate capienda ab inimicis, librum scripsit Plutarchus. S. Augustinus verò sic ait ad rem nostram: Si non haberemus inimicos, non essent pro quibus oraremus ex præcepto Domini nostri, dicentis: Diligite inimicos vestros, & orate pro ijs, qui uos oderunt. Vnde probamus, vnde cor nostrũ interrogamus, vtrum hoc facere valeamus, si nullum inimicum, nullum reprehensorem, nullum detractorem, nullum maledicum experiremur? Videtis ergo, quia & mali necessarij sunt bonis? Hæc illæ. Sed dicam amplius. Naturæ prauitas, vitia ipsa, sunt si sapimus, Virtutum occasio; Et quidem de prauis animę motibus scribens S. Bernardus, ait: Medium vitiorum virtus tenet, ac proinde sedula eget non solum putatione, sed & circunciſione, alioquin uerendum, ne circumquaq; à lambentibus, uel potius à rodentibus uitijs illa dum nescit, paulatim elangueat aut si supercreuerint, suffocetur. Vnum in tanto discrimine consilium est, obseruare diligenter, & mox ut renascentium capita appa-

De Verbis Domini Serm. 53.

Matth. 5.

Vitia occasio Virtutis.

In Cant. Serm. 58.

rebunt, prompta ſeueritate ſuccidere; Non poteſt Virtus cum vitijs pariter creſcere, ergò, vt illa vigeant, iſta creſcere non ſinantur. Hæc ille.

Lib. de vera Relig. cap. 52. De uitijs autem ſic habet S. Auguſtinus: Quid eſt autem unde homo commoneri non poſſit ad Virtutes capeſſendas, quando de ipſis vitijs poteſt? Quid enim appetit Curioſitas, niſi cognitionem? quæ certa eſſe non poteſt niſi rerum æternarum, & eodem modo ſemper habentium? Quid appetit Superbia, niſi potentiam, quæ refertur ad agendi facilitatem, quam non inuenit niſi anima perfecta, & Deo ſubdita, & ad eius regnũ ſumma charitate conuerſa? Quid appetit voluptas corporis, niſi quietem, quæ non eſt, niſi ubi nulla eſt indigentia, & nulla corruptio. Cauendi ſunt ergò inferiores inferi, vbi nulla poteſt eſſe commemoratio Veritatis. Quare feſtinemus, & ambulemus cum dies præſto eſt, ne nos tenebræ comprehendant.

Peccata occaſio virtutis. Sed & audeo dicere, Peccata ipſa ſunt etiam Virtutis occaſio De Venialibus quidem culpis dubitandum

Rom. 8. non eſt: Nam diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum, ergo etiam culpæ veniales. De mortalibus autem, de quibus maior dubitatio eſſe poſſe uidetur,

Matth. 18. quid dicam aliud, quàm quod dicit Dominus: Gaudium eſt in Cælo ſuper uno peccatore pœnitentiam agente, quàm ſuprà nonaginta nouem iuſtis, qui non indigent pœnitentia; nimirum, quoniam peccatum quod qui commiſit, agnoſcit, occaſio illi eſt, vt eò magis pœniteat quod peccarit, eoq; maiore charitatis in Deum ardore efferueſcat, quo ſe grauius peccaſſe, ac ſceleratius tam bono parenti iniuriam feciſſe intelligit.

Extre-

Extremum ergo sit, maximum momentum Virtutis tàm acquirendæ quàm adaugendæ, positum esse in arripienda auidè occasione quæ Virtutis exercendæ vndecunq; sese offerat, & magnam curam ponendam in huiusmodi occasione non solum amplectenda cum uenit obuiam, sed perueſtiganda etiam cum occultior est, vt ferè est tyronibus & inexercitatis, & in eadem accersenda & attrahenda cum occurrit inuita.

A Deo donum exercendæ Virtutis postulandum esse, & quis deinceps ordo seruandus. Cap. IX.

VIrtutem esse Dei donum, & à Deo Diuina liberalitate in Animam hominis infundi alibi explicatum à nobis est. Hic tamen denuo attingendum est, ut simul intelligamus, non solum Virtutis habitum ex Deo esse, sed etiam suo modo Virtutis actionem, idq; duas ob causas; tum quia efficitur ab hominis facultate, quæ Dei opus est, sicut & totius hominis constitutio; tum, quia actio ipsa Virtutis, ita partus hominis est, vt simul Dei opus sit: Sufficientia enim nostra ex Deo est, ait Apo- 2. Cor. 3.
stolus, cum loquitur de nostris actionibus. Et Dominus
similiter de actionibus differens: Sine me ait, nihil pote Io. 15.
stis facere. Et, Nemo potest venire ad me, nisi Pater qui Ioan. 6.
misit me, traxerit eum. Trahit autem, affectibus, & actionibus Pater. Atq; hinc est, ut actiones eædem & nostræ sint, & Deo nihilo minus acceptæ referantur, immò ipsismet nominibus Virtutum & actionum nostrarum appelletur Deus, Vt Patientia mea, Exultatio mea; Forti Psal. 117
tudo

Pſal. 29. tudo mea; Virtus ſalutis meæ; & ſimilibus. Deniq; in illa Pſalmi Verba: Domine in Volũtate tua præſtitiſti deco
Ibid. ri meo Virtutem, S. Baſilius oſtendit, non ſolum Virtutes, ſed vſum Virtutum ex Deo, tanquam bonorum omnium fonte in nos deriuari; Vt decor Animæ accedat, ait, & ſimul poteſtas, aut facultas, ea quæ neceſſaria ſunt perficiens, Diuina eſt opus gratia; Hunc autem decorem in Virtute poſitum eſſe, poſtea docet. Aliquid
Lib. 6. in 1. Reg. c. 16. c. ſuo 3. verſus medium. amplius inſinuat S. Gregorius: Tantæ nimirum curæ Deo eſſe Virtutum theſaurum (intellige non habituum ſolum, ſed actionum ſimul, & maximè internarum) ut eum in animis Electorum quaſi defoſſum, obruat, ne fortè ad hominum notitiam prolatus, in periculum veniat. Sic enim ſcribit: Magnæ quidem Electorum Virtutes quaſi theſauri omnipotentis Dei ferè ſemper in occulto ſunt: More etenim timoratorum diuitum omnipotens Deus facit: quia ne Virtutum theſauros perdat, hos, & in electis mentibus collocat, & ipſas mentes per ſecretum cælat. Poſt explicat id propriè etiam de actionibus Virtutis, quatenus inſunt in animo.

Quod ſi obijciat quis, Virtutes etiam acquiri noſtris actibus, & ab aliquibus Philoſophis quibus ſubſcribit
Lib. 19. de Ciuitate Dei, ca. 1. S. Auguſtinus traditũ eſſe, Virtutẽ doceri & diſci diſciplina magiſtra; id nos nõ negamus, immò adfirmamus, pleraſq; morales Virtutes meritò propterea dici acquiſitas, ſed illud ipſũ ſine aliqua Dei ope non accidit, & hic in primis agitur de actionũ bonarũ exercitatione Dei ſupernaturali ope adornata & inſtructa. Hæc nec inchoatur, nec abſoluitur, ſine Diuinæ gratiæ ac liberali-
Pſal. 31. tatis auxilio, tam illuſtrationis in mẽte, propterea enim

ſcri-

ſcriptum eſt: Inſtruam te in via hac qua gradieris, & firmabo ſuper te oculos meos: quàm auxilij, firmamenti, roboris, atq; feruoris in uoluntate & appetitu; Hinc ſūt enim illa: Beatus vir cuius eſt auxilium tuum abs te, aſcē ſiones in corde ſuo diſpoſuit; &, ſtatuit ſuprà petram pedes meos, & direxit greſſus meos, &, Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilataſti Cor meum. Voluit igitur Deus auctor eſſe bonarum actionum hominis, ſupernaturalium præſertim, ad hunc modum. Pſal. 83. Pſal. 39. Pſal. 118.

Sed & alia ratione Deus boni noſtri parens eſt. Arcet quippe ipſe peccandi occaſiones & illecebras, quæ ſi adeſſent, ruerent plerumq; homines in flagitia ipſa, quæ deteſtantur. Sic S. Auguſtinus: Hic multa commiſit, & multorum debitor factus eſt; Ille gubernante Deo pauca cōmiſit; cui deputat ille quod dimiſit, huic & iſte deputat quod non commiſit; Adulter non fuiſti in illa tua vita præterita plena ignorantia, hoc tibi dicit Deus tuus; Regebam te mihi, ſeruabam te mihi, vt adulterium non commiteres; ſuaſor defuit, & vt ſuaſor deeſſet, ego feci; adfuit ſuaſor non defuit locus, non defuit tempus, ut non conſentires, ego terrui. Agnoſce ergo gratiam eius, cui debes & quod non admiſiſti; Mihi debet iſte, quod factum eſt, & dimiſſum uidiſti, mihi debes & tu, quod non admiſiſti. Nullum enim eſt peccatum quod fecit homo, quod non poſſit facere alter homo, ſi deſit rector, à quo factus eſt homo. Hæc ille. Homil. 23 Lib. 50. Homiliar.

Accedit ad prædictas duas, Tertia quædam mirabilior Ratio, qua benigniſſimus Deus noſtrarum Actionum bonarum auctor eſſe uoluit; ipſe enim eſt, qui

eam

eam quam diximus uirtuti necessariam, efficit bonam uoluntatem nostram; Operatur inquit Apostolus, in
Philip. 2. nobis velle; Ad quem locum sic S. Augustinus: Vbi in-
Lib. 1. qq. ad Simpli cian. q. 2. quit, satis ostendit, etiam ipsam bonam uoluntatem in nobis operante Deo fieri. Sed adhuc maiorem admirationem facit modus, quem sequitur Deus in adiuuanda uoluntate, vt uelit, agatque quod agit ex Virtute, &
Ibid. Dei ipsius uoluntate. Quod præclarè ac doctè S. Augustinus explicauit: An fortè inquit, illi qui hoc modo uocanti non consentiunt, possent alio modo uocati accommodare fidei uoluntatem, vt & illud verum sit: Multi vocati, pauci verò electi, ut quamuis multi uno modo uocati sint, tamen quia non omnes uno modo affecti sunt, illi soli sequantur uocationem, qui ei capiendæ reperiuntur idonei; & illud non minus verum
Rom. 9. sit; Igitur non uolentis, neq; currentis, sed miserentis est Dei, qui hoc modo uocauit, quomodo aptum erat eis qui secuti sunt vocationem; aptum inquam, ut post subiungit, ut mouerentur, & intelligerent, & sequerentur. Hi sunt funiculi Adam, hæc sunt vincula Charitatis, quibus hominem ad se trahit Deus; ita scilicet accommodatè ad naturam & captum obijciens intellectui bonum, ita attemperatè ad temporis, omniumq; aliarum circunstantiarum opportunitatem, ad uoluntatis ipsius propensionem, commodum, voluptatem, vt ea libentissimè quidem, omninò tamen bonū suum complectatur; hincq; pro uirtutum uarietate diuersis quasi seminibus grauidatus hominis Animus, fundat deinceps & pariat, Dei semper ope iuuante, earundem Virtutum præclaras actiones, quæ fortè inter alias causa

est,

est, cur Deus adiutor dicatur à Dauid, sed in opportuni tatibus. Vult igitur homo bonũ, & quidẽ liberè, quia libertate prędituS, Deo tamen luce sua ac gratiæ suæ munere hominẽ præueniente, infirmã voluntatem roborante, alliciente, excitante, suis quasi manibus sustentãte, ac dirigente usq; dum illud attingat; In quam sentẽtiam sic alibi scriptum est ab eodem S. Augustino: Nostrum est velle (hoc est, actio nostra est, nos enim ipsi sumus, qui volumus) sed voluntas ipsa & admonetur ut surgat, & sanatur, vt valeat, & dilatatur, vt capiat, & impletur, vt habeat. Et alibi: Deus etiam bonas voluntatis intus operatur. Perspicuum est igitur, Virtutem, exercitationem eius, & ipsam exercendi opportunitatem, Dei munera esse, & ab illo summis precibus flagitanda. Emitte lucem tuam, & ueritatem tuam, rogabat Dauid. Et alibi: Tempus beneplaciti Deus, in multitudine misericordiæ tuæ exaudi me. Sed ad hæc omnia à Deo postulanda nulla magis apposita precatio, quàm illa: Bonitatem, & disciplinam, & scientiam doce me: hoc .n. versu ideminet S. Augustinus auctor est, contineri perfectionẽ viuendi, & quotquot spiritualiũ habet multitudo Virtutum. Pari ergò nobis est contentione certandum ad virtutem comparandam, hinc Industria, inde Oratione; Industria quidẽ adeò constanter ac uehemẽti, ac si à nobis nostra penderet Virtus. Oratione autem ad Deum, adeo religiosa ac continuata, ac si non aliundè tantum bonum in nos deriuandum esset ut verè non est; Quæ perpetua doctrina Patrum est, præsertim S. Basilij, & S. Augustini. Atque hic finem facio eorum quæ ante quam de singulis actio nibus Virtutum

Psal. 9.

Lib. de bono Viduitatis. c. 17.

Li de gratia Christi contra Pelagian. c. 24.

Psal. 42.

Psal. 68.

Psal. 118.

Homil. 3. Lib. 50. Homili.

dicēda uidebantur de actione ſtudioſa vniuersè, ſi duo prius adſcripſero, quæ ad ordinem ſequentis Tractationis maximè pertinent; Vnum eſt, quādo quidem ex Philoſophis acceperunt confirmaruntque Theologi, duo eſſe genera Virtutum, Communes, & Heroicas, illas ineſſe poſſe omnibus, has proprias eſſe Virorum Diuinorū, aut Heroū; Quanquā (vt S. Thomas loquitur) non niſi ſecundum modum perfectiorem Heroicæ à communibus Virtutibus differant, in quantum ſcilicet quiſq; eſt diſpoſitus ad bonum quodam altiori modo, quàm communiter omnibus competat, nempè ut moueatur à Deo per dona Spiritus ſancti; Nobis hic agendum eſſe de vtriſq; Communibus ſcilicet, & Heroicis quoad Dominus dederit, & rationibus allatis, & exemplis. Alterum eſt; ordinem quem ſecuturi ſumus, generatim præſcribi poſſe hunc, vt Primo loco quid de Virtutis cuiuſq; actibus Scripturæ tradant, deinde quid Patres ac Theologi, D. Thomas præſertim ſuis lucubrationibus de ijſdem explicarint, adferamus. Secundo loco indicemus occaſiones cuiuſq; Virtutis exercendæ; ac poſtremo adductis exemplis rem uti poterimus, confirmemus. Actus autem cum nomino, non ita anguſtè & preſsè vt Theologi ſolent, accipio, ſi quidem de internis & externis, de elicitis quos vocant, & imperatis, differendum nobis eſt, ſimulq; de quibuſdam quę circunſtant, comitantur, & conſequuntur, ſiue actus, ſiue circunſtantię ſint, ſiue propriè ad vnam, ſiue ad aliā Virtutem pertineant, ut enim hæc uſu non ſeparantur vt plurimum, ſic nec tractatione quæ tota referatur ad uſum, ſecernenda videntur.

Arist. 7. Ethic. Initio. S. Tho. 3. par. q. 7. ar. 2. ad 2. & 1. 2. q. 68. ar. 1. ad 1. & 2. 2. q. 159. art. 2. ad 1.

De

De Virtutis Fidei Actionibus Internis Primum Fidei beneficium, & fructus Actionis Internæ spirituales quinq;, qui ex eo existunt.

Caput X.

INgredimur uiam à Christo Dño primũ patefacti laboribus, & exẽplis, stratam autẽ pretiosissimis sudoris ac sãguinis sui gemmis, quã secuti Apostoli, ac deinceps Sancti Viri, nobis tritã reliquerunt, ut eã & ipsi ingressi Virtutum Christianarũ actibus, quasi passibus ad perfectionẽ tandẽ peruenirem⁹; Viam planè regiam ac Diuinã; sed iniuria nostra obseptam, multis magnisq; ad progrediendum difficultatibus, non aliam ni fallor, ob causam magis, quàm quod qui frequẽtatis Virtutum actionibus eam nobis apertam ac facilem retinere debuimus, ab ea si non ad scelera atq; desidiam ad alias certè terrenas & inanes occupationes ita declinauimus, vt in eandem redire sit perdifficile, ijs præsertim, qui præterea quæ sint Virtutis cuiusq; actiones, per quas eundum est ad Virtutem, vix intelligunt, aut minimè cogitant. Horum intelligentiæ, ac memoriæ vt possum succurrere nunc conor; Deus optimus ac liberalissimus excitet ac roboret voluntatem. Incipio à Virtutibus Theologicis: & primum à fide. Cuius diuina in hominem beneficia innumera sunt, & maxima, præcipua.

Primum Fidei beneficium est supernaturalis & ideo nobilissima & in hoc genere perfectissima cognitio Dei: Ob quam causam in Scripturis nominatur Fides

Primum Fidei beneficium.

nonnunquam, & quidem sæpè non præcisè, sed cũ adiunctione, in Deum, vel ad Deum, vel Dei. Creditis in Deum. Fides vestra, quæ est ad Deum. Non rursus iacientes fundamentum ab operibus mortuis, & fidei, quæ est ad Deum. & à sanctis Patribus similiter describitur. S. Cyrillus Hierosolymitanus: Fides ait de Deo speculatur, Deum intuetur. Et clarissimè S. Augustinus: Fidei primum & maximum officium est, vt in verum credatur Deum. Et S. Thomas: Fides est de Deo. Dei autem nomine intelligi volunt Deum, non solum vt vnus est, quod natura duce deprehendi tur, sed multò magis Deum, vt Vnus est Natura, & Personis Trinus: Pater, & Filius, & Spiritus sanctus. id quod nulla ratione vllius creatæ naturæ vi ac ingenio inuestigari unquam potuit. Christi præterea Filij Dei hominis facti mysterium, hoc est aduentus eius in mundum, Incarnationem & ortum ex Virgine, Vitam, prædicationem, Euangelium, miracula, passionem, mortem crucis, Resurrectionem, Regnum, & gloriam, potestatem uniuersam, instituta, Leges, consilia, Ascẽsionem in cælos, triumphum de inimicis Mũdo, Morte, Diabolo, inferis omnibus, extremum Iudicium: omnia denique quæ Sacra Scriptura, traditione, Ecclesiæ constitutionibus, Fidei in Deum nomine cõtineri asserunt, eo quod si quæpiam ex his Deus non sunt, a Deo tamen sunt, & ad Deũ referuntur tanquã ad finem. Quocirca inquit S. Cyrillus qui meretur fide illuminari, & mundi terminos circuit, & ante mundi huius consumationem iudicium iam videt, & promissionum retributionem.

Io. 14.
1. Thess 1.
Heb. 6.
Catechesi 5.
Lib. 4. de Ciu. c. 20.
1. p. q. 1. art. 7.
Catechesi 5.

Hoc

Hoc unum beneficium si diligenter ut par est, perpẽdatur, bonarum actionum ingentem materiam proficienti prębet. Ac primum contemplationis ipsius Dei & attributorum eius. Exemplum in promptu sit huius ipsius beneficij, cognitionis uidelicet per fidem Diuinitus acquisitę consideratio, hoc enim unum infinitę Dei bonitatis liberalitatis ac misericordiæ in humanum genus apertissimum & maximum argumentum est. Quale enim est hoc beneficium? magnum & nihilominus omnibus commune; nisi obsistat aliquis; necessarium & paratum, gratuitum & prętiosum. Breuiter explico sic. Magnum est, quoniam cognitionem dat magnam de rebus magnis; Deo, Christo, Mundo, Angelis, Hominibus; cognitionem inquam naturæ viribus superiorem, planè cælestem. Commune quia ab hoc beneficio excludit nullum Deus, qui vult omnes homines saluos facere, & illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum adeo, ut infantibus ipsis etiam ante nutricis lac, habitum fidei per baptismum instillet. Necessarium, quia accedentem ad Deum oportet credere. Et qui non crediderit, condemnabitur. Paratum tamẽ, quia dat omnibus affluenter, & nõ improperat, adeò, vt affirment graues Theologi homini in syluis vel inter barbaros exulanti, ni ipse deprauatæ vitæ suæ rationibus impediat, sed ex Naturæ lege bene viuat, quanquam id nequit sine Diuino auxilio, quod tamen omnibus Dei prompta liberalitate præsto est, non defuturum Deum, sed illustraturum gratiæ suæ munere, uel misso Angelo, aut homine quopiam. Similiter Abacuc, vel peculiari & domestico instinctu. Hoc nimirum esse, quod

Fructus primi fidei beneficij. Primus.

1. Zim. 2.

Io. 1.

Heb. 11.

Marci vlt.

Iacob 1.

In cap. 3. Ep. ad Galatas. quod insinuat S. Hieronymus, Dei sermo cui nihil surdum est, ad eas magis loquitur aures, de quibus ait in Lucæ 8. Euangelio, Qui habet aures audiendi audiat. Gratuitum. Fides enim Domum Dei est, vt Apostolus prædicat, nec gratuitum quacunque ratione, sed illa in primis Rom. 11. qua idem Apostolus ait, gratiam gratis datam, alioquin non fore gratiam, fides similiter gratis à Deo immittitur in animum nullis hominis antecedentibus promeritis; qui namq; dixit de tenebris lucem splendescere, 2.cor.4. ipse illuxit in cordibus nostris; quia sicut ex nihilo lucē produxit Deus, sic nullis hominis meritis homini fidē Heb. 11. infundit. Pretiosum, quia fides est (ut Scribit S. Paulus) substantia sperandarum rerum, hoc est ut exponunt Patres fundamentum omnium bonorum supernaturalium, ipsius etiam æternæ beatitudinis. Ergo hoc ipsum Dei munus, (Fides est cognitio supernaturalis Dei,) si piè accuratèq; recogitetur, reconditiorem adhuc diuinæ bonitatis cognitionem parit. In hoc vno tantæ adeoq; præclaræ cognitionis fundamento nituntur quasi in proprijs radicibus omnes non solum Theologorum doctrinæ, sanctorumq; Patrum dicta, Ecclesiæ matris sanctiones & Leges, ipsa humanarum disciplinarum omniū dogmata ad hanc normam emēdata prorsus & aucta, sed quod nobis qui affectum informamus, potius est, Considerationes omnes sanctè ac piè obitæ de Deo, de mundi creatione, de homine, eiusq; statu, ac fine, de Diuina prouidētia, de Christo Domino, eiusq; Vita, moribus, operibus, passione, & morte, legibus, institutis, de Beatissima Dei matre, Angelis, ac Sanctis, de Ecclesia, de Christi Vicario, de Sacramentis, Sacrificio Missæ,

Missæ, nouissimis quattuor, Sacris Scripturis vniuersis, traditionibus Apostolicis, & alijs. Ad hanc ipsam considerandi rationem spectant omnia quæ de Christianis Moribus, & officijs disputantur, quibus aut parantur virtutes, aut impugnantur vitia; propterea enim Apostolus cum numerasset pleraq; nefaria flagitia, addit, & si quid aliud sanæ doctrinæ aduersatur, quæ est secundum Euangelium gloriæ beati Dei. 1. Tim. 1.

Immò cogitationes ipsæ de perfectionis statu deligendo, de Christi Domini perfecta imitatione, hac eadem consideratione ac cognitione fundantur. Et hæ cogitationes inquit S. Augustinus; sunt quantum existimo, aurum, argentum, lapides pretiosi, nempe illi de quibus Apostolus scripserat: si quis superædificat super fundamentum hoc aurū, argentum, lapides pretiosos. Atque hic est primus fructus huius fidei beneficij, quod Dei rerumque Diuinarum cognitionem reconditam esse diximus. Lib. de fide & operibus, c. 16. 1. Cor. 3.

Alter fructus est, Scopus ac finis eiusdem ipsius cognitionis, qui duplex est. Vnus vitæ contemplatricis proprius, cum Deum contemplamur, ut in contemplatione & amore eius sistamus. Bonus est enim Dominus vt ait Propheta, animæ quærenti illum. Alter est cum cognitionem de Deo rebusq; Diuinis habitam dirigimus ad agendū, & ut S. Hieronymus loquitur, ad animę emolumenta conuertimus. Adsert S. Ambrosius loquens de hac ipsa Dei bonitate de beneficij quod tractamus origine exemplum in hæc verba: Intelligant quanta sit potentia maiestatis Dei in patientia, vt longa expectatione sustineat humanum genus, quod irreuerentia sua non solum negligit Creatorem, verum per Se cūdus. Thren. 3. Q. 11. ad Hedibiā. In epi. ad Col. 1.

sequitur

ſequitur amantes eum: ut & ipſi patientes ſint, ut ſupportent probra & maledicta infidelium, uel ſi illata fuerit preſſura, expectantes iudicium Dei, nec dubitantes de eo, magis autem gaudentes in promiſſa vita cum gratiarum actionibus Deo. Hæc ibi Deniq; ex eiuſdem Patris ſententia hoc ipſum eſt quod Apoſtolus Coloſſenſibus ſcribit: Non ceſſamus pro uobis orantes, & poſtulantes, vt impleamini agnitioue voluntatis eius in omni ſapientia, & intellectu ſpirituali, ut ambuletis dignè, Deo per omnia placentes: in omni opere bono fructifi cantes: & creſcentes in ſcientia Dei (Ecce tibi beneficium cognitionis maioris ex fidei fonte manantis) in omni virtute confortati ſecundum potentiam claritatis eius, in omni patientia & longanimitate, cum gaudio, gratias agentes Deo & Patri, qui dignos nos fecit in partem ſortis ſanctorum in lumine. Ecce ſcopum cognitionis, & ſecundum eiuſdem beneficij fructum.

Col. 1.

Tertius. Tertius fructus eſt Cultus Dei, qui Latria dicitur, quo Deo tanquam ſummo rerum omnium Domino, perfectiſſimo, ac quo nihil perfectius, melius, honoratius, Diuinius aut eſſe, aut excogitari poteſt, qualem deniq; nobis proponunt Sacræ literæ, & fides ipſa contemplatur, cum honorem habemus, quem poſſumus maximum, ac ex animo nos ipſos totos intimè ſubijcimus illi, ſeruitutem arctiſſimam perpetuamq; ſeruituri. Quem certè cultum non aliundè haurimus quàm ex cognitione Dei quam fides præbet, hoc eſt enim: Ego ſum Dominus Deus tuus. Non habebis Deos alienos coram me. Et illud: Dominũ Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſeruies. Et ideo Lactantius doctè ſcripſit, hanc ſapien-

Exod. 24.

Deuter. 6.

sapientiam antecedere debuisse Religioni, quamuis vni altera sit coniuncta. Non potest ait, neq; Religio à sapientia separari, neque sapientia à Religione secerni: quia idem Deus & intelligi debet, quod est sapientia, & honorari, quod est Religio. Sed sapientia præcedit, Religio sequitur, & fortasse vtraque simul iuncta est illa, quam aliqui sapientiam nominant, & Græcis est θεοσέβεια, quam S. Augustinus negat vno Latino nomine exprimi posse, ac ideo duobus explicandam, scilicet, Dei cultus. De utraq; multa sunt in Sacris literis exempla, præsertim in Psalmis. vt exempli causa Iubilate Deo omnis terra, Psalmũ dicite nomini eius, date gloriam laudi eius. Et, Venite exultemus domino, iubilemus Deo salutari nostro. Et, Cantate Domino canticũ nouum, cantate Domino omnis terra, Dominus regnauit, exultet terra, lætentur insulæ multæ, & alia.

Lib. 4. Inst. c. 4.

Lib. 14. de Trinit. c. 1.

Psal. 65.

Psal. 94.

Ps. 95. 96.

Quartus fructus est Oratio. Orationem cum dico, intelligo & illam, quæ petendo contendit obtinere; & illam quæ hominis gratum in Deum animum ostendit, gratias agendo; & illam quæ per sanctos maximè uerò per Christum Dominum obsecrat, & si quæ sunt aliæ Christianę orationis partes; harum enim omnium fides caput est. Sic ex Apostolo S. Augustinus. Si fides deficit, Oratio perit. Quis enim orat, qui non credit? Vnde & beatus Apostolus cum ad orandum hortaretur, ait: Omnis quicunq; inuocauerit nomen Domini, saluus erit. Et vt ostenderet fidem fontem esse orationis, nec posse ire riuum, vbi caput aquæ siccaretur, adiunxit, atque ait: Quomodo autem inuocabunt, in quem non crediderunt? Ergo ut oremus, credamus. Hęc ille. Quo

Quartus.

Serm. 36. de Verbis Domini.

Rom. 10.

loco omitti & illud non debet, in oratione ad Deum si non principem locum tenet fides, certè à primo proximum; non enim solum fons est orationis, sed si sit uegeta & acris, in ea magna vis est ad impetrandum quòd
Iacob. 1. rogatur, posita. Postulet autem in fide, nihil hæsitans,
Marci 9. scribit S. Iacobus, & Dominus: Si potes credere, omnia
Lib. de fide & operibus. cap. 21. possibilia sunt credenti. Adeò, ut idem S. Augustinus affirmare videatur, tantarum virium apud Deum fidem esse, ut quasi vim adferat Cælis, ut inde impetratione euocet charitatem ipsam, sic enim scribit: Hæc est fides
Rom. 17. de qua dicitur, Regnum cælorum intra uos est. Hanc diripiunt (Hoc est uehementer excitãt, & torquent, vt in actum prodeat) qui vim faciunt credendo, impetrando spiritum charitatis, ubi est plenitudo Legis. Et paulo post: Reatus præuaricationis, quem sola Lex, id est Litera sine spiritu faciebat iubendo, credendo soluitur, & violẽtia fidei spiritus sanctus impetratur, per quem diffusa charitate in cordibus nostris, Lex non timore pœnæ, sed iustitiæ amore completur Hæc ille.

Quintus. Io. 17. Quintus fructus est Christi Domini Cognitio Hæc est enim vita æterna, vt cognoscant te solum verum
Epheſ. 1. Deum, & quem misisti Iesum Christum. Hanc Apostolus optat Ephesijs: Vt sciatis, quæ sit supereminens magnitudo virtutis eius in nos, quam operatus est in Chri
Col. 2. sto. Hanc Colossensibus. Instructi in Charitate, in omnes diuitias plenitudinis intellectus, in agnitionem mysterij Dei Patris, & Christi Iesu, in quo sunt omnes thesauri sapientię & scientiæ Vel absconditi. Hanc præponit Regnis & sedibus & mundo uniuerso. Sic n scribit:
Philip. 3. Quæ mihi fuerunt lucra, hæc arbitratus sum, propter

Chri-

Christum detrimenta. Veruntamen existimo omnia detrimentum esse propter eminentem scientiam Iesu Christi Domini mei, propter quem omnia detrimentū feci, & arbitror ut stercora, vt Christum lucrifaciam. Hanc prædicabat, hanc uitæ moribus profitebatur, hæc vnicum ei solatium, hæc corona, hæc triumphus, hanc sonant in singulis periodis ac penè incisis eius Epistolę illis uocibus Christi, Iesu, Domini, in Domino, in Christo, in Iesu. Et auctor est Elias Cretensis, cum ille nominat Crucem, quod tam sępè facit, semper intelligi uelle fidem in Christum crucifixum. Ab hac de Christo Domino Diuina cognitione ut profectam putat S. Ambrosius Mundi conuersionem, & diuitiarum contemptū, sic deriuasse simul dicamus nos, Virginitatem, Cœnobia, Eremos, Martyria tam varia, tam multa, tam grauia atque admiranda vbiq; terrarum, omnis ætatis, sexus, generis, conditionis, viuendi normam, Dei communissimam maximamq; notitiam, Idololatriæ extinctionē, addo etiam Miracula, quæ ut maiora facturos qui in eum crederent, quàm ipse Dominus edidisset, prędixit, sic, re ipsa vt facerent, postea amplissimè præstitit. Hęc de primo fidei beneficio, & fructibus spiritualibus quinque ex eo existentibus. Nunc reliqua beneficia prosequenda.

In. orat. 3. de filio Greg. Nazianz.

Tract. in Psal. 40.

Ponuntur alia tria fidei beneficia cum Actionis interna fructibus spiritualibus, qui ex singulis colliguntur. Cap. XI.

Secundū fidei beneficium.

ALterum fidei beneficium est, quo intellectum hominis rebus à se propositis æquè assentiri facit, ac si eas oculis cerneret, & multo magis. Habemus inquit S. Petrus, firmiorem Propheticum sermonem, cui bene facitis attendentes. Firmiorem autem appellat rebus ipsis à se visis & auditis in Monte sancto transfigurationis Dominicę tempore. Ac propterea fides ab Apostolo argumētum non apparentium nominatur. ἔλεγχος, hoc est argumentum, quo intellectus conuictus redditur, & fidei habitu quasi catena constrictus captiuus Deo efficitur. Vis hęc mentem adeo fortiter religandi, & de rebus quas debet credere certam reddendi, ita propria fidei est; vt par ei nulla in disciplinis humanis reperiri possit, quod vnde illi accidat, post dicendum. Hanc magnum Dei donum esse nemo non intelligit.

2. Petri 1.

Hebr. 11.

Fructus secūdi fidei beneficij. Primus.

Porro quantam vtilitatem adfert homini hęc vna uis Diuinitus vt ita dicam, illata menti: illam certè maximam, & qua nulla nec antiquis temporibus, nec hisce nostris recentioribus optabilior aut illustrior accidere potuit Ecclesię Christi. Fortitudo nempè admiranda, & inaudita alacritas quęlibet tormenta quamuis immanissima, quoslibet cruciatus etiam acerbissimos, omne denique ignominiosę mortis genus pro Christo subeundi. Certus sum, inquit Apostolus, quia neq; mors, neque

Rom. 8.

vita,

vita, poterit nos ſeparare à Charitate Chriſti. Vnde nam certus? ex fidei firmitate, quæ in Paulo inerat, ut ſcribit S. Hieronymus. Infinitum eſſet exempla alacritatis huius ex hac fidei firmitate profecta recenſere ſcribendo. Tertullianus, Arrius inquit Antoninus, cum per ſequeretur inſtáter in Aſia fideles, omnes illius Ciuitatis Chriſtiani ante tribunalia eius ſe manu facta obtulerũt. Nicephorus, Diocletiani tẽpore cum Natalis dies Chriſti feſtus adeſſet, viginti millia Chriſtianorum in templo à Tyranno concluſa, igni conflagrare maluerunt, quàm tantillum à Chriſtianę fidei ſtabilitate diſcedere. Hæc ſtabilitas alacrisq; fidei profeſſio ſecundum Chriſti & Apoſtolorum ſanguinem, mundum ad Chriſtum adduxit, fundauit, propagauit, exornauit Eccleſiam. Hac conuicti Philoſophi potius quàm rationibus argumentisue, manus Chriſto dederunt, inter quos Iuſtinus Philoſophus & poſtea martyr, nobiliſſimum locum tenet, non alia ratiocinatione ad Chriſtum conuerſus, vt ipſe teſtatur, quàm ea, quam poſt explicauit Lactantius his verbis: Cum ab ortu ſolis vſq; ad occaſum Lex Diuina ſuſcepta ſit, & omnis ſexus, omnis ætas, & gens, & regio, vnitis ac paribus animis Deo ſeruiant, eadem ſit ubique patientia, idem contemptus mortis, intelligere debuerant aliquid in ea eſſe rationis, quod nõ ſine cauſa vſq; ad mortem defendebatur: aliquid fundamenti ac ſoliditatis, quod eam Religionem non tantum iniurijs ac vexatione nõ ſoluat, ſed augeat ſemper, & faciat firmiorẽ. Et hic eſt fructus vnus beneficij fidei ſecundi.

In c. 1. ep. ad Galatas.

Ad Scapulam.

Lib. 7. c. 6.

Apolog. 1.

Li. 5. c. 13.

Alter fructus eſt, ſtudium conſeruandi fidem ſynceram, integram, qualem Chriſtus & Apoſtoli tradiderũt, eamq;

Secũdus.

eamq; ſanctam tectam ab omni periculo & labe hæreticorum, ab omni nota, & colore non ſuo, qui illi eiuſq; decretis undecunq; allini poſſet, tueri, ac pro eius integritatis defenſione quodlibet capitis etiam diſcrimen ſubire. Vis ſcire inquit S. Hieronymus, quantus ſit ardor bene credẽtium? audi Apoſtolum: Et ſi nos, aut Angelus de Cælo aliter euangelizauerit uobis, anathema ſit. Atq; hæc eſt cauſa, cur ne ſyllabam quidem aut iota vnum conceſſerint unquam Hæreticis Catholicę Eccleſiæ Patres, cum ipſis Imperatoribus & Regibus pacis interpretibus de ſententijs aut uerbis fidei uel leuiſſimè mutandis tractatum eſt, quidlibet potius ſuſtinuerint, exilia, ignominias, cruciatus, mortem. Exempla ſint verbum (Conſubſtantiale) proximè poſt Conſtantini Magni obitum, immò ipſo etiam viuente, per tot ſecula adeo conſtanter retentum, acriterq; propugnatum, ne vel vna literula in eo variaretur. Verbum item Tranſubſtantiatio, ob eãdem cauſam poſterioribus, noſtriſque temporibus tam ſtudioſè conſeruatum, & inter ſacratiora Diuinaq; relatum aduerſus impios Sacramẽtarios. Nempe fides vt Tertullianus eſt auctor, Virgo eſt integerrima, talisq; nobis à Chriſto tradita, quam vt ſtuprare conantur hæretici, ſic Catholicos eam omninò incorruptam caſtè tueri, neceſſe eſt.

Ep 61. ad Pãmach. cap. 3. Galat. 1.

Libro de præſcript.

Tertius. Tertius fructus eſt, auerſari conſuetudinem hæreticorum, horrere coſpectum; quod quàm in more poſitum apud antiquos Chriſtianos, quam illis id ſollemne fuerit, uel ex vno Samoſatenorum exemplo apud Nicephorum intelligi poteſt. Vbi inquit: Qui Arij factionis erant, paſtoribus ex Eccleſijs omnibus expulſis, Samoſata

Libr. 10. cap 21.

mosata quoq; pro Eusebio (hic vir planè Apostolicus erat) Eunomium quendam adduxerunt; nemo hominū omnium, uel pauper, vel locuples, vel iuuenis, uel senex, atq; ut simpliciter dicam, nemo prorsus, ita vt in moribus est, Ecclesiam est ingressus; Ipse verò solus in Episcopalibus ædibus versatus est, neminem eum respiciente, aut conueniente, cum alioquin vir humanus esset, & modestus. Addit post: Cum ille in publicum balneum venisset, & lauisset, Samosateni ciues aquas eius piaculum hæresis contraxisse existimantes, per cuniculos eas emiserunt, atque alijs immissis lauarunt, quare coactus iste discedere, successorem habuit Lucium similiter Arianum; quantum autem ciuium odium in hunc etiam fuerit, inde liquebit. Pueri pila in foro ludebant, accidit, vt eo mula vectus transiret Lucius, ac pila per eius mulæ pedes volueretur; pueri vlulatum ingentem edidere, ac piaculo pilā repletam esse opinati, igne lustrarunt, sicq; ludum repetiuerūt; puerile id quidem, sed argumentum tamen odij Diuitatis illius aduersus eos qui fidei doctrinam deprauauerant. Hæc ex Nicephoro. Possunt & plura, & antiquiora adhuc huius rei exempla produci, sed ad institutum nostrum hæc satis sunt. Itaq; ex secundo beneficio fidēi hi tres fructus habentur.

Tertium fidei beneficiū est secundi ratio. Cur enim ita nos certos de rebus fidei subiectis fides facit? nimirum, quia Dei reuelantis, & qui mentiri non potest, auctoritate nititur. Quod intelligimus, ait S. Augustinus, debemus rationi, quod credimus, auctoritati; auctoritas autem hæc Diuina est. Sic Apostolus: Notum vobis facio

Tertium fidei Beneficium.

Lib. de vtilita. credēdi c. 11.

Galat. 1.

facio Euangelium, quod euangelizatum est à me, quia non est secundum hominem, neq; enim ab homine accepi illud, neq; didici, sed per reuelationem Iesu Chri-
1. Cor. 2. sti. Propterea vocat idem fidem Dei sapientiam.

Fructus tertij beneficij fidei. Primus. Hoc porrò beneficium est magnorum fructuum seminarium. Primò enim hinc existit magna animi submissio erga Deum, magna itē simplicitas in habenda fide ijs omnibus quæ diuinitus nobis credenda propo-
1. Thes. 2. nuntur. Laudat Apostolus Thessalonicenses, quia (scribit illis), cum accepissetis à nobis Verbum auditus Dei, accepistis illud, non vt verbum hominum, sed vt verè
Secūdus. est Verbum Dei. Deinde ex eadem submissione nascitur robur mentis aduersus naturalem hominis curiositatem; ut quid enim inquiramus, cur ita credimus, aut rei quæ creditur, quæ sit ratio, si ita dixit non Pythagoras, aut alius quispiam sapiens huius seculi, sed ipse Dominus, ipsissima Veritas? Hoc quippe est illud apud
1. Cor. 1. Apostolum: Quod stultum est Dei, sapientius est hominibus, & quod infirmum est Dei, fortius est hominibus. quod enim Deus dicit, superat omnem humanam sapientiam, vincit omnem rationis humanæ vim. Ob
Li. de præscriptionibus. quam causam scripsit Tertullianus. Nobis curiositate opus non est post Christum Iesum, nec inquisitione post Euangelium. Cum credimus, nihil desideramus vltra credere, hoc enim prius credimus, non esse quod vltra credere debeamus. Et paulo post: Cedat curiositas fidei, cedat gloria (humanæ scilicet sapientiæ ac ra-
Tertius. tionis) saluti. Ad hæc humilitas hæc & simplicitas auget in credentis animo fidem & intelligētiam: nam scriptū
Isa. 7. Secūdum est: Nisi credideritis non intelligetis. Et viciſſim hæc

ipsa

ipsa fides humilitate adultior facta, adauget humilitatem. Quo plus inquit S. Basilius, in fide proficimus, eo magis nostram cognoscimus ignorantiam. Sed hoc beneficio inprimis se homo obligatum putet Deo, ut illum sicuti cognoscit, sic cognoscat quotidie magis, cognitum colat ex animo, illiq; quanta maxima potest religione, pietate, atq; constantia perpetuò seruiat; Deus enim qui Deus est, quia bonorum nostrorum non indiget, qui perdit nihil etiam si mundus vniuersus perditus scelere & Dei ignoratione ruat, præ inexplicabili & infinita sua bonitate, sicut quasi amantissimus Patr, cho minem ad imaginem suam procreauit; sic se illi ducem & magistrum præbuit ad se, uoluntatem suam, uiamq; ad æternam felicitatem perdiscendam. Hac Dei tanta dignatione quid admirabilius, quid quod hominem Deo deuinciat magis? Propter nostram fidem ait S. Ambrosius aperto Cælo Spiritus ad Christum, Pater ad Filium, Vox descendit ad Verbum. Ipso Deo inquit S. Augustinus, mentem intrinsecus nostram firmante, atque illuminante. Sed quid Patres quærimus? ipsemet in Psalmo sic de se loquitur: Lingua mea calamus scribę, ve lociter scribētis. In mométo. n. fidē méti instillat, & in ea tāquā in tabula Diuinorū mysteriorū arcana sua ipse manu describit, suaq; luce collustrat, ad illuminationē (ut ait Apostolus) scientiæ claritatis Dei, in facie Christi Iesu. Hæc Lux est, quæ in Mundum venit, quæ maximis inscitiæ nostræ tenebris depulsis, hominem cęli ciuibus similem fecit, Deo proximum, quia discipulum. Est ait Dominus scriptum in Prophetis; Erunt omnes docibiles Dei. Omnis qui audiuit à Patre, & didicit, venit ad

Septuaginta interp. vbi vulgata habet non permanebitis.

Orone de vera fide. Quartus.

Ser. 21.

Lib. contra Epist. fundamē. cap. 14. Psal. 44.

2. Cor. 4.

Isa. 14.

Io. 6.

O me.

Ad Scapulam. me. Meritò ergo Tertullianus, Magistrum neminem habemus nisi solum Deum. Hac se oblectet disciplina Christianus, in hoc Diuino fidei Gymnasio se diu noctuq; exerceat; & erit sine dubio tanquam lignum secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tẽpore suo. Et hæc sint quattuor tertij huius beneficij emolumenta.

Psal. 1.

Maximam esse auctoritatem Dei, Deumq; vera & certa dicere, nemo sanæ mentis dubitat. Sed ne addubitari vnquam posset, Deum non esse illum, qui fidem largitur, & per fidem mentem hominis illustrat, Quartum beneficium contulit homini Deus, fidelissimum scilicet ac firmissimum interpretem consilij sui, Ecclesiam Catholicam locupletatam Sacris libris, Traditionibus Apostolorum, Decretis Summorum Pontificum ac Conciliorum, cui præfecit primum & summum caput in terris, Vicarium suum. Primò Petrum, & deinceps successores Petri Summos Romanos Pontifices, quibus, & toti Ecclesiæ pollicitus est Christus ipse, se futurum cum illis usq; ad consumationem seculi, nec vnquam abfuturum Spiritum sanctum suum, qui eos doceret omnem veritatem. Hæc igitur Ecclesia in Christi fundamento fundata & nixa, nec errat, nec errare potest, quia nec fallitur, nec falli aut fallere potest, quia eã regit Deus. Hæc est quæ nobis Diuinam auctoritatem proponit, explicat, & ut ita dicam fide pro Deo iubet. Celebris illa uox & S. Augustino digna: Euangelio non crederem, nisi me Catholicæ Ecclesiæ moueret auctoritas, Ecclesiæ inquam, in qua à sũmo eius capite Christi Vicario ea deriuatur auctoritas, sicut vnguentum

Quartum fidei beneficium.

Matth. vlt.

Lib. contra Epist. fundam. cap. 5.

quod

quod deſcẽdit in barbam Aaron, hoc eſt in alios Paſtores & Doctores, aduſq; oram vltimam veſtimenti, quæ reliqua ſunt omnia membra Catholicæ Eccleſię. Ne lõgum faciam quæ hinc oriuntur ſpirituales vtilitates, ac noſtra veluti debita ſic breuiter numero. Prima eſt, Obedientia erga Eccleſiam. Nam ſi Eccleſiam inquit Dominus, non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus & Publicanus. Secunda eſt, Reuerentia & amor; quam enim tantopere dilexit Chriſtus, ut ſe pro ea tradiderit, ac ſanguinem ſuum fuderit, eam ſine dubio à nobis & amari & coli vult. Tertia eſt, ſtudium eam amplificandi; quod quidem Chriſtianis omnibus ineſſe debet, ijs tamen præcipuè, qui alijs ex legibus præſunt, & Eccleſiam pro munere adminiſtrant, etiam ſi magna ſint obeunda pericula, graues ferendi labores, uita ipſa pro Eccleſię libertate, & gloria, pro animarum ſalute ſit in apertum diſcrimen adducẽda. Adimpleo ea quæ deſunt (ait Apoſtolus) paſſionum Chriſti in carne mea, pro corpore eius, quod eſt Eccleſia. Et Dominus: Bonus paſtor animam ſuam dat pro ouibus ſuis. Et ego aiebat S. Thomas Cantuarienſis; & quid ſimile ante ipſum S. Ambroſius, pro Eccleſia Dei mori paratus ſum.

Fructus Quarti fidei beneficij.

Prima vtilitas. Matt. 18.

Secunda.

Tertia.

Col. 1.

Io. 10.

In Vita. Lib. 5. ep. 32. oratione in Auxentium.

Quarta in ijs quæ ad fidem moreſq; ſpectant, Eccleſiæ eiuſque capitis iudicio omninò ſtare, potius quàm ſuo, aut cuiuſquam alterius uel alioquin ſapientiſſimi hominis, aut etiam Academiæ, ſectæue cuiuſcunq;, vt ſapiens Architectus (ait Apoſtolus) fundamentum poſui. & S. Auguſtinus ſcribit ad ędificandum Cornelium Centurionem miſſum fuiſſe Architectum Apoſtolum Petrum nimirum, vt hinc etiam intelligamus, quem-

Quarta.

1. Cor. 3.

Lib. de Prædeſt. Sanctorũ. cap. 7.

admodum non ſolum baiuli & operarij, ſed nec etiam his peritiores decempedæ ac fabri, in ijs quæ ad operis ſtructuram dirigendam, & perficiendam pertinent, adueruſus architecti voluntatem & ſenſum ne hiſcere qui dem aude nt ſic Chriſtianis hominibus etiam doctis & prudentibus, in Chriſti Vicarij ac Eccleſiæ decretis, ſententijs, ſenſibus, planè omninò, & cõſtanter aquieſcendum. Sed non poteſt hoc loco prætermitti ſine culpa
Quintum debitum Quintum, quod Eccleſiæ debemus pro ſua virili parte quiſque in ea vocatione, in qua in Domino vocatus eſt. Id porro eſt, ita vnumquenq; vitę ſuę rationes inſtituere, ita piè ſanctèq; viuere, vt ſanctæ vitę moribus & exemplis maximè verò Chriſtianæ perfectionis ſtudio, ij qui Chriſtiani iam ſunt, ad proficiendum in dies magis concitentur, & qui nondum ſunt, allician
Lib. de vti lit. credendi, cap. 16. & 17. tur, vt ſint; iſq; ſenſus eſt S. Auguſtini, quem ille ſic explicat, facta ſunt igitur miracula (ad auctoritatem Eccleſiæ) opportuniſſimè, ut his multitudine credentium cõgregata, atq; propagata, in ipſos mores vtilis conuerteretur auctoritas. Mores autem quilibet tantum valent ad obtinendas hominum mentes, ut etiam quæ in his praua ſunt, quod ferè ſuperantibus libidinibus euenit, improbare citius, & deteſtari, quam deſerere aut mutare poſſimus. Numerat deinde S. Doctor ſex morum Genera ac exempla adeo ſingularia, & illuſtria, ut vnũquodq; inſtaringentis miraculi immò multorum prodigiorum eſſe poſſe uideatur, habereq; vnumquodque eorum ſi rectè perpendatur ad animas conuertendas
Primum. momentum maius, quàm multa ſimul miracula. Primum, Parum ne ait, conſultum rebus humanis arbitra-

ris,

ris, quod nihil terrenum, nihil igneum, nihil denique quod corporis sensus attingit; pro Deo colendum esse, ad quem solo intellectu ambiendum est, non pauci doctissimi disputant, sed imperitum etiam vulgus mariũ, fœminarumq; in tam multis diuersisq; gentibus & credit, & prædicat? Secundum, Quod continentia vsq; ad tenuissimum victum panis & aquæ, & non quotidiana solum, sed etiam per contextos plures dies perpetua ieiunia. Tertium, Quod castitas vsq; ad coniugij proliſq; contemptum. Quartum, Quod patientia usq; ad cruces flammasq; neglectas. Quintum, Quod liberalitas vsq; ad patrimonia distributa pauperibus. Sextum, Quod denique totius huius mundi aspernatio vsq; ad desiderium mortis intenditur. Pauci (concludit S. Augustinus) hoc faciunt, pauciores bene prudenterq; faciunt, sed populi probant, populi audiunt, populi fauent. Diligunt postremo populi. Populi suam imbecillitatem quod ista non possunt, nec sine prouectu mentis in Deum, nec sine quibusdam scintillis virtutis accusant. Sed pergendum iam est ad reliqua quæ supersunt fidei beneficia, eorumque emolumenta spiritus commemoranda.

Secundũ. Tertium. Quartum. Quintũ. Sextum.

Quintum, & sextum fidei beneficium, & ex eis actiones vtilitatesue. Cap. XII.

QVanquam quæ posuimus hactenus fidei beneficia, magna & insignia sunt, plenè tamen hominem Deo minimè subiectum reddunt, nisi Deus nouo cumulo adaugens

Quintum fidei beneficium.

gens superiora beneficia, moueat præterea eius voluntatem, vt ea sic concitata, mentem hominis ad assentiẽdũ rebus ijs, quæ fide proponuntur, efficaciter flectat. Cũ enim cognitio quam menti fidei habitus impertit, clara non sit, quamuis certissima, obscura potius, & in ænig-
1. Cor. 13. mate (vt loquitur S. Paulus) non cogitur mẽs fidei articulis eum assensum præbere, quem dat rebus per se notis & manifestis; ideo necessaria est exrerna vis aliqua, qua ad consentiendum fidei rebus, omninò cogatur. Hæc vis est hominis voluntas à Deo excitata, & quasi manu capta. Quo loco considerandæ est diligenter ad spiritualem profectum admiranda Dei prouidentia & charitas, qua regit hominem, ad seq;, hoc est, ad summum homi nis bonũ, gradatim, & suauissimè deducit. Primò enim, quia mens ad credendum nõ inducitur nisi adiuuetur, & impellatur à voluntate, informat Deus per seipsum uoluntatem habitu certo in hunc finem in eam immisso, qui vel adhuc caret nomine, quod Dei proprium sit beneficia sua in nobis collocare potius quàm nominare, ac venditare nobis: aut est uirtus Charitatis, vt interdum affirmat S. Thomas, intellige in viro iusto, non autem in fideli peccatore; vel est alia quædam virtus quæ studiositas dicitur, quæ intellectum impellit, vt studiositas moralis ad ea cognoscenda, quæ nosse expedit secundum rectam rationem, ut infusa studiositas ad ea intelligenda, aut credenda, quę pertinent ad hominis finem supernaturalem. Quæ sententia est
Tomo 3. d. 1. q. 1. p. 4. P. Valentiæ. Deinde cum credendi actus ab intellectu eliciendus est, idem optimus adiutor Deus, præsto est nouo & supernaturali auxilio suo, quo excitata uoluntas

luntas intellectum afficit, mouetq; ad actum. Hæc in quodam Concilio à Patribus appellatur inspiratio Spiritus sancti, corrigens voluntatem ab infidelitate ad fidem. Sed ad hæc omnia permira in nos dignatio Dei, qui cum auctoritatis suæ pondere obruere & obtunde re hominem iure suo posset, ac sola suæ uoluntatis significatione, solo illo verbo (Ipse dixit) totum huma num genus fidei legibus obligare, maluit se humano ca ptui accommodare, humanis sed veris ratiocinationibus eo hominem perducere, ut si quę fides tradit, non perspicuè ratio hominis intueatur, perspicuè tamen intelligat, ac profiteatur, fatendum esse, ea, quæ fide traduntur, maximè esse consentanea rationi, ac sic Christianam fidem omni leuitate ac temeritate carere, instructam autem esse recondita quadam Diuinaq; prudentia. Eæ porro ratiocinationes à Theologis plures recensentur, ex variis, sed certissimis, testatissimis, gra uissimisque principijs certa ratione deductę. Sat est hoc loco hæc ipsa principia breuissimè percurrere. Hæc sunt: Conditio eorum qui fidem olim receperunt, Con stantia Martyrum, Mirifica ac repentina mutatio vitæ ac morum, eorum qui fidei mysterijs initiabantur, Ratio fidei propagandę per Apostolos indoctos, inermes, ignobiles, Miracula, Testimonia aduersariorum, aut nó Christianorum, Prædictio fidei apud Prophetas, Clades oppugnantium fidem, Sanctitas Christianæ doctrinæ, Ordo, Vis in afficiendis ac liberandis animis quacunq; ægritudine laborantibus, Antiquitas Sacrorum librorum, Christi persona tanto ante tempore adumbrata, explicatè prænunciata, expressa, Efficacitas sermonũ Christi, Concil. Arausicano Can. 5

Christi, Christi præstantia, & dignitas. Hæc sic afficiunt uel audita uel cogitata, vt (quod aliud etiam veritatis fidei argumentum est) animum hominis (vt S. Dionysius scripsit) quasi extra se rapiant. Et ecce tibi quam multiplex in vno beneficio beneficium.

Lib. de Diuinis nominib. c. 7

Fructus quintus fidei beneficij.

Cui sanè par animæ vtilitas, idest magna & multa respondebit, si nos ij simus, qui ad eam beneficij recordationem referre didicerimus.

Primus.

Quid enim habitus ille aut carens nomine, aut certè studiositas & charitas, à nobis exigit aliud, quàm, ut quando eo formatur uoluntas, ut mentem applicet ad res Diuinas fide cognoscendas, ad hoc ipsum nos animo afficiamur, in ijs vel cogitandis, vel ediscendis versemur continenter, unica sit voluptas libros Sacros voluere, noctu diuq; se qui vestigia antiquissimorũ ac sanctissimorum quoruncunq; Patrũ ac Theologorum, qui eos semper in manibus cum haberent, verè dicere poterant quod S. Augustinus scripsit; In omni copia Sanctarum Scripturarum, exercemur obscuris, pascimur apertis. Hoc indicium est Diuinæ prædestinationis, & Dei amoris in nos: nam, qui ex Deo est, verba Dei audit. Et, qui audiuit, & didicit, venit ad me. Hoc animum recreat, erigitq; à rebus terrenis ad Deum; iccirco enim solido cibo comparatur ab Apostolo. Hoc roborat aduersus tentationes; est enim Verbum Dei gladius spiritus, quo is carnem edomat, sternit diabolum, iugulat vitia. Quare, qui huiusmodi cogitationibus ac studijs occupantur, & sunt omni uirtutum genere cõspicui, & alios uerbis ad uirtutes inflammant, non enim dicunt Apostoli, non possumus, quæ audiuimus, & ui-

De verbis Domini serm. 11.

Io. 7.

Io. 6.

Heb. 5.

Eph. 6.

Act 4.

& vidimus, non loqui. Illa autem Voluntati Diuinitus iniecta vis ac motio, qua Deus eam suscitat, & sustentat, vt intellectum vrgeat ad credendum, nonne exigit præter magnam animi gratitudinẽ, promptitudinem etiã singularem ad ea omnia libenter complectenda quæ Deus vult, ac iubet? sanè illa motio principium est omnium bonorum, quibus deinde Deus adeo cumulatè animam hominis complere solet, principium inquam nostræ Vocationis ad Christum, initium restituendi ac restaurandi perditam animam, primus Dei in animam ingressus, quo deinceps per fidem in captiuitatem redacto intellectu in obsequium Christi, per alias etiam virtutes in eius possessionem planè ueniat; idq; gratuito, nulliſq; nostris antecedentibus meritis. Hęc tantæ liberalitatis promptitudo aduersus hominẽ, quo alio propius compensari potest, quàm prompta voluntate, paratissimaq; ad omnia quæ Deus iusserit, dixerit, insinuauerit, fortiter alacriterq; obeunda? quàm studiosè excipiendo quæ ille intus in animo dictat, docet, monet? libentissimè sequendo quocunq; ducit, ac trahit? Siquidem (quod nouum est Dei beneficium, ut nostram nobis integram libertatem seruet) ita mouet Deus hominis uoluntatem, vt reniti possit homo Deo; quod tam multis olim accidit Christo & Apostolis prędicantibus, & infinita miracula patrantibus, ac vtinam non etiam hoc tempore, qui reipsa Deo vocanti resistunt, aut nihil respondendum putant; scriptum est enim: Non omnes obediunt Euangelio. Isaias enim dicit: Domine, quis credidit auditui nostro? & ibidem: Ad Israel autem dicit: Tota die expandi manus meas ad populum non

Fructus quinti fidei beneficij. Secũdus.

2. Cor. 10.

Rom. 10.

credentem,& contradicentem mihi. Cum ergo nos nō in horum numero hactenus ſimus,nec Dei gratia vocationem eius ſimus aſpernati, diligentiſſimè curandum eſt,ne noſtro vitio nos illis coęquemus;quod facimus, cum Deum intus loquentem non audimus,aut ſi audimus,non aſcultamus,nec nos illi ita molles flexibileſq; paramus,ut quo uelit,intorqueat;quod crimen in Scripturis durities & grauitas Cordis nominatur. & (quod grauius eſt)reſiſtere Spiritui Sancto. Et, ne arbitremur hoc peccatum ab illis committi ſolum,qui grauiter peccant, peccata etiam venialia, quales ſunt plerunq; huiuſmodi repugnantiæ in ſpiritualibus viris, ſunt illa auctore S. Baſilio & alijs, quæ ab Apoſtolo dicuntur contriſtare Spiritum Sanctum.

Pſal. 4. Act. 7. Reg. bre. c. 24. Epheſ. 4.

Tertius.

At quid petit ab homine infinita & inexplicabilis dignatio Diuinæ bonitatis ac ſapientiæ? quæ ita ſe nobis attemperauit,vt quanquam ea,quæ credimus,non perſpicuè nobis cernenda proponat, credimus enim quæ non videmus: ijs tamen nos ratiocinationibus inſtruit, ut perſpicuè intelligamus, nos nec imprudenter credere,& veriſſimas certiſſimaſq; res fide cōprehendere. Illud certè ſaltem, ut (ſi dicere fas eſt) cum Deo humanitate certemus, nec nos ab eo officio vinci ſinamus. Sed quando ille ita in nos benignus eſt, adeoq; ſe nobis accommodat,ut quo magis nobis ſatisfactum ſit,rationes etiam tam multas, tam præclaras proferat, quibus nos ipſos, noſtramq; fidem conſolemur, eas ſeponamus, ac recondamus in aliorum gratiam & beneficium, cum eſt opus, nos toti ſimus, toti acquieſcamus in vnius Dei Auctoritatis pondere,& credere velimus,

non

non alia ratione magis, quàm quia DEVS DICIT, & Deum dicere teſtatur Eccleſia. Sic ſe in fide geſſerũt aliàs Viri perfecti; ſic etiam nunc, qui eorum in virtutis ſtudio ſectantur ueſtigia, laudant rationes, ſijs utuntur ad fidei probabilitatem (cum res exigit) perſuadendam alijs, ipſi vno Dei nutu contenti, nil quærunt, nil ſapiunt amplius. Et laudo fidem inquit Tertullianus, quę ante credit obſeruandum, quàm didicit. Quod licet ita ſit, non ideo non ſtudendum intelligentiæ Sacrarum Scripturarum, rerumq; quæ fidei doctrina continentur, ſed firmiter credendum prius, ut poſt intelligamus. Nec illa dicuntur, ut ſcientia contemnatur, ſed vt ordo ſeruetur nec ſcientia præcedat, ſed ſequatur Fidem. S. Auguſtinus: Intellige ait, vt credas Verbum meum, crede, ut intelligas verbum Dei. Et hi ſint fructus Quinti fidei beneficij.

Lib. de Corona militis.

De verbis Apoſtoli ſerm. 29.

Sextum fidei beneficium ſunt eius innumeri & præclari effectus, propter quos fides à S. Chryſoſtomo dicitur bonorum mater, medicina ſalutis, à S. Proſpero, bonæ voluntatis, & iuſtæ actionis genitrix, & S. Ambroſio nihil eſſe in homine pretioſius, à S. Cyrillo oculus illuminans conſcientiam, intelligentiam faciens, ſcutũ incorporeum aduerſus hoſtem inuiſibilem. quod accepit ex Apoſtolo, ſignaculum iuſtitię & adoptionis. Quę cauſa eſt cur Apoſtolus illi tribuat initium iuſtificationis, cum ait: Arbitramur iuſtificari hominem per fidẽ. Immò Hebræis ſcribens, quam plurimis ac luculentiſſimis exemplis confirmat vim & efficacitatem fidei in rebus omnibus ab antiquis Patribus ſanctè & præclarè geſtis; quod eorum ſcilicet radix & mater extiterit, ad-

Sextum Fidei beneficium.

Hom. 32. in Ioan.

Lib. 1. de vocatione gẽtiũ. cap. 8.

Serm. 8. in Pſal. 118.

Catecheſi 5.

Rom. 4.

Rom. 3.

Hebr. 11.

Abac. 2. ducitq; illud ex Abacuc: Iuſtus ex fide viuit; ut intelligamus ob hanc eandem rationem ſpiritualem vitam vniuerſam cenſeri poſſe effectum fidei.

Ad certum ordinem reuocantur effectus fidei dupli ci ratione. Prima eſt S. Auguſtini, qui ſic numerat. Fides peccatores homines ſaluat, cæcos illuminat, infirmos curat, cathecumenos baptizat, fideles inſtituit, pœnitentes reparat, iuſtos augmentat, Martyres coronat, Virgines, Viduas, ac Coniuges caſto pudore conſeruat, Clericos ordinat, Sacerdotes conſecrat, Regnis cæleſtibus præparat, in æterna hæreditate cum Angelis ſanctis cõmunicat. Hæc S. Auguſtinus. Quæ non ideo fidei tribuuntur, quod hæc ſola fides aut præſtet aut efficiat, ſed quoniam pleraque omnia inchoat fides, comitatur, imperat, nec ulla ex his actionibus ſine aliqua fidei actione exercetur, quod poſt, cum de occaſione fidei agemus, oſtendendum eſt.

Serm. 10. de verbis Apoſtoli.

2. 2. q. 7. ar. 1. & 2. Altera ratio eſt S. Thomę. Hic fidei duos propriè effectus adſcribit. Timorem, & Puritatem Cordis. Timorem inquam nõ tam filiorum, quam ſeruorum, qui ſupplicij metu abſtrahuntur à malis. Hunc incutit fides propoſitis exemplis Diuinæ ſeuentatis aduerſus prauos Angelos, Hominem, Dei mandatum non curantẽ in terreſtri Paradiſo. Aquarum generalem illuuionem, totiuſq; mundi naufragium, cum ſexcentis alijs ſimilibus documentis, quæ in Scripturis habentur, in primis autem excitat hunc timorem fides, adducendo peccatores in cogitationes Mortis, Iudicij, & Inferni. Cordis autem puritas tribuitur fidei, quia primum dicitur à S.

Act. 15. Petro: Fide purificans Corda eorum. Deinde, quia (ut ait S. Tho-

S. Thomas) creatura rationalis dignior est omnibus temporalibus & corporalibus creaturis, & ideo impura redditur, ex hoc, quod temporalibus se subijcit per amorem, à qua quidem impuritate purificatur per contrarium motum, dum scilicet tendit in id, quod est suprà se, scilicet in Deum: in quo quidem motu, primum principium est fides, & ideo primum principium purificationis Cordis, est fides, qua purificatur impuritas erroris, quæ si, perficiatur per charitatem formatam, perfectam purificationem causat. Hæc S. Thomas. 2. 2. q. 7. art. 2.

Quo loco illud non videtur omittendum, in habitu fidei in Christum, siue fidei Christianæ, esse ueluti proprietatem, propensionem quandam, qua fertur suo nutu ac pondere in habitum charitatis, eam appetens vt imperfectum, suam perfectionem, formam, pulchritudinem; id quod ex antedictis S. Thomæ Verbis, & ex ijs quæ scribit de Charitate vt est forma fidei, facilè colligitur. Certè S. Augustini hic est sensus, cum scribit, fidem Christi, esse fidem gratiæ, & violentia fidei impetrari Spiritum Sanctum, & Spiritum Charitatis. Ex quibus duo colligũtur, Primum est, Fidem non solum esse principium puritatis Cordis, sed puritatem iure suo petere quodammodo, sicut & charitatem. Alterum est, vim fidei facere peccatores, & quasi violenter eam opprimere, cum vt Apostolus loquitur, Veritatem Dei in iniustitia detinent; neq; sicuti cognoscunt Deum, ita glorificant bonis vitæ actionibus. Et hæc dicta sint de sexto Fidei beneficio, eiusq; vtilitatibus, atque adeo de Internis fidei Actionibus, quę ex beneficijs hisce sex hactenus 2. 2. q. 4. art. 3. Lib. de fide & operib. c. 16. & 17. Rom. 1.

ctenus commemoratis quasi fructus existunt. Nunc de externis eiusdem fidei Actionibus dicendum.

De Fidei Externis Actionibus.

De confessione fidei, & de fidei doctrina tradenda rudioribus hominibus & pueris. Caput XIII.

EXternæ fidei Actiones numerantur hæ. Fidem confiteri, tradere doctrinam fidei.

De confessione fidei celebris est Apostoli sententia: Corde creditur ad iustitiã, Rom. 10. ore autem confessio fit ad salutem. & Dauid: Credidi, Psal. 115. propter quod locutus sum. S. Augustinus: A præsenti Lib. de fide & symbolo c. 1. seculo maligno salui fieri non possumus, nisi & nos ad salutem proximorum nitentes, ore etiam profiteamur fidem quam corde gestamus. S. Thomas: Confessio Fidei est præceptum adfirmatiuum, & obligat pro loco & tempore, & secundum alias circunstãtias, secundum quas oportet actum humanum limitari ad hoc, quod sit actus Virtutis. Confiteri igitur fidem, est necessariũ, quando per dimissionem huius confessionis subtraheretur honor debitus Deo, & etiam vtilitas proximis impendenda: puta, si aliquis interrogatus de fide, taceret, & ex hoc crederetur, uel quod non haberet fidem; vel quod fides non esset uera; uel alij per eius taciturnitatẽ auerterentur à fide. In huiusmodi casibus confessio fidei est de necessitate salutis. Hæc S. Thomas. Hoc præ- Matth. 10. ceptum habetur in Euangelio: Omnis qui me confessus

fuerit

fuerit coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo, qui in cælis est: Qui autem negauerit me coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo. Hic diutius immorari, ad eum pertinet, qui de conscientiæ officijs disputat. Nostrum est illud obseruare, vt sancti quique præsertim Martyres cum res postulauit, huic Domini præcepto prompto pleneque paruerunt, sic multi ex illis perfectionis consilia secuti, sese Tyrannis extra necessitatis, occasiones prodiderunt, considerate tamen, sine ulla temeritatis nota, & ut probauit euentus, Domino vires suppeditante, & ad facinus præclarum incitante: & cum fuga, muneribus, officijs, armis, saluti suæ facilè & sine ullius scandali scelere ac suspicione consulere, seque è uitæ discrimine nullo negotio eripere possent, maluerunt tamen perfectionis & Christi amore, vinciri se, torqueri, cruciari, ac si licuisset, mille mortes oppetere, omnia denique damna corporis ferre silentio, quàm vel minimum verbum defensionis causa interponere: quod fecisse Thebæorũ copiosissimam legionem Maximiani & Diocletiani imperio infinibus Sedunorum Duce Mauritio, indicauit S. Eucherius, & expressit Gerson. Idque à nobis de aliis propè innumerabilibus Martyribus affirmari potest, qui exemplo Christi obmutescentes coram tondẽtibus & sectoribus, sicut oues ad occisionem duci uoluerunt, præter quàm, quod cum aduerterẽt, silentium ipsum martyrio impedimento esse, tunc enim non solum iussi non tacebant, sed Diuini amoris ardore, & martyrij desiderio inflammati, libertate dicẽdi acribus etiam reprehensionibus adhibitis, aduersarios ad sui

Hom. de SS. Thebæis.

In Ep. ad quendam Cartusianum.

per-

perniciem concitabant, Sed de Martyrio suo loco dicemus. De fidei confessione hæc nunc sufficiant.

Altera actio externa fidei est, tradere fidē alijs. Hęc non tam videtur propria fidei actio, quàm aliarum Virtutum, vt Iustitiæ, in ijs, qui curam habent animarum; aut Charitatis, in ijs qui id sponte faciunt. At (vt dixi suprà) hic res non tam Theologicè, quàm appositè ad usum explicantur: & certum est, explicationem fidei cum tractatione de fide sine iniuria cuiusque posse cōiungi. Nec ab re nostra est, quod vir ille doctissimus de omnibus Virtutibus moralibus dixit, id nos Virtutibus Theologicis accommodare. In omni Virtute inquit, inest cura quædam quasi foras spectans, aliosque appetens atque complectens. Quod deinceps etiam cum de alijs Virtutibus agetur, præstabitur à nobis, & ne quis miretur, monemus hoc loco. Fides ergo foras etiam spectat, nempe, lux est, vim suam longè lateque diffundens. Et S. Thomas auctor est, donum scientiæ quod inter gratis data ponitur ab Apostolo, esse circa credenda, per quod homo non solum sciat quid credi debeat, sed etiam scit fidem manifestare, & alios ad credendum inducere, & contradictores conuincere. Et quanquam non omnes fideles fide Christi imbuti, ad alios instituendos sint idonei; multi tamen sunt, qui id possunt, & verò etiam uolunt, & si nolint, inducendi sūt vt uelint. Sunt horū duo genera; Aliqui enim huic muneri operam dare debent ex officij sui & uocationis legibus, ut Pastores, & Religiosi, qui saluti aliorum vacant. His dicitur, ut possit exhortari in doctrina sana, & eos qui contradicunt arguere. Alij sunt, qui ad

Cicero li. 3. de finib.

2. 2. q. 9. art. 1.

1. Cor. 12.

Ad Tit. 1.

id

id propriè non ſunt vocati, idonei tñ ſunt quippe, quibus fides maior inſit quàm in idiotis & vulgaribus quibuſq; hominibus; ſiquidē quibuſdā adauget fidē Deus, quales illi erāt quos laudat Apoſtolus ſupercreſcentis fidei; certè vt ampliore illa luce non ſeipſos ſolum, ſed alios etiam erudiant; utriſq; dicitur illud: Parati ſemper ſatisfactionem reddere omni poſcenti vos de ea, quæ in vobis eſt fide. Quanquam uerò fidei doctrina concionibus traditur populo; hic tamen de concione nobis ſermo non eſt, ſed de alia humiliore inſtitutionis ratione, qua fide imbuuntur rudes & pueri, non tam domi, quod fieri etiam debet à parētibus & maioribus, quàm foris, uel in plateis, compitis, & agris, vel in Eccleſia, tunc cum in uſum deducitur illud planè Euangelicum dictum, pauperes Euangelizantur. Concione vberiora ac ſolidiora cibaria præbentur auditoribus, vixq; in ea de elementis ſermonis Dei fieri poteſt mentio; hac verò plebeia inſtitutione ipſa rudimenta tractātur, & pueris ac rudibus ab inſtitutore quaſi à nutrice cibus durior ſi quis eſt, molitur prius, & extenuatur, ſicq; manſus in ora eorum infertur, quod Apoſtolo lac eſt Et propterea hæc ipſa Inſtitutio à S. Cyrillo paruulorum in Chriſto lactea introductio nominatur.

2. Cor. 10. 2. Theſ. 1.

1. Petri 1.

Matth. 11.

1. Cor. 3.

Præfat. in Catecheſes.

Porrò humilioris huius Inſtitutionis duo ſunt genera. Vnum eſt altè petito principio inchoare à primi parentis lapſu, totiuſq; humani generis inde conſecuta calamitate, & exilio. Deinde cōtinuata ſerie Veteris Teſtamēti, explicare qua ratione Deus quamuis hominum ſcelera ſeueriſſimis ſupplicijs iuſtiſſimè vindicaret, cum iratus eſſet, miſericordiæ tamen recordatus,

significare initio cœperit, se nostris malis remedium allaturum; ac sæpius eadem repetita pollicitatione per Pa-
Rom. 1. tres, & Prophetas, tandem ubi venit plenitudo temporis, miserit filium suum qui factus est ei ex semine Dauid secundum carnem; Verbum inquam Diuinum carnem factum, redemptorem humani generis, propitiatorem pro peccatis nostris, qui hominem ab exilio in cælestem patriam per crucis lignum & mortem suis humeris reportaret, sicq; Euãgelizare auditoribus Iesum, hoc est eius ortum ex Virgine, Vitam, prædicationem, miracula, instituta, leges, consilia, passionem, mortem, resurrectionem, reliquum q; eius triumphum. Descendere ad declaranda Ecclesiæ primordia, propagationem per Apostolos, & alios, obita pro Christo certamina, reportatas victorias, ingressum hominis in Ecclesiam, & in adoptionem filiorum Dei per Baptismum, per reliqua Sacramenta progressum; ac demum, doctrinam fidei ad salutem necessariam, vniuersamq; Christianã disciplinam, clarè, & explicatè tradere. Hanc sequebantur antiqui Patres in catechizãdis hominibus, qui adulti ad
Libro de Catechizandis rudibus. fidem accederent. Sic scribit S. Augustinus, qui huius ipsius institutionis præclarum paradigma proponit. Idẽ factitasse Barlaam in pulcherrimo illo catechismo quo Iosaphat regium adolescentem Christiana doctrina in-
Hist. de Barlaam, & Iosaph. c. 7. 8. 9. & 19. format, auctor est S. Damascenus. Hoc ipsum cum eiusdem generis hominibus par est etiam hoc tempore fieri, & re ipsa fit in utraq; India & Iaponia à nostris Catechistis.

Secundum catechizandi genus est simplicius, & brevius, plenum tamen & dilucidum ad rudiorum homi-

num

num ac puerorum captum accommodatum. Hoc qui vtuntur, Doctrinæ Christianæ capita ordine & magna breuitate comprehensa, Catechismi libello ediscenda suis auditoribus primum dant; post, dum eadem memoriter recitant, humaniter attendunt, eos post inter se committunt, ac mutuis interrogationibus & responsionibus concertantes, excitant, laudant diligẽtes, prẽmiolis donant, & quod caput est, singula ita particulatim declarant & sensim, itaq; mansa in aures ingerunt, vt capiant semper aliquid, retineantq; auditores etiam maximè hebetes ac rudes, semperq; seipsis minus ignari domum abeant. Hæc actio nobilissima est, quamuis specie vilis. Id nunc breuiter explico.

De Nobilitate Actionis tradendi Christianam doctrinam, & de difficultatibus incidentibus superandis. Cap. XIIII.

DOctrinam Christi tradere populo non è superiore loco concionatorum more, sed familiariter, & ad magnam vtilitatem audiẽtium, ad speciem nullam Doctoris, opus sine dubio Dei est; tum, quia hoc est opus Dei ut in illũ credatis, vt ait Dominus; ad fidei autem intelligentiã & fructum pertinet hæc institutio; tum, quoniam actio est magnæ humilitatis illius qui Christi amore ad eam se demittit, & multæ charitatis erga proximum, cui ad salutem necessaria est fides in Deum & Dominum nostrum explicata; nec plerunq; aliam huiusce explicationis occasionem vllam habere solet. Atq; ut nihil dica- Ioan. 6.

mus de Prophetis, qui palam & ubiq; ad Deum eiusque mandata cognoscenda homines inuitabant, quiq; scholas etiam institutionis suæ aperuerunt multas illis, quos in Sacris historijs Helisæi præsertim & Heliętem poribus legimus appellari filios Prophetarum, Christus ipse ad quid se dicit constitutum à patre super Sion mõtem sanctum eius, nisi ad prædicandum præceptum eius, & disciplinam? cuius sunt illa verba: Vsquequo paruuli diligitis infantiam, & stulti ea quæ sibi sunt noxia cupient, & imprudentes odibunt scientiam, nisi illius sapientiæ Diuinæ, quæ carnem induta, foris prædicat, in plateis dat uocem suam, in capite turbarum clamitat. Et quis accuratius plebeculam, ac idiotas quosq; conuocauit, erudiuit vbiq; locorum, in templo, in plateis, in portecibus, in vicis, in priuatis domibus, in montibus, in agris, & planis in littore maris, in nauiculis? quis sæpius ac frequentius, quis maiore demissione, charitate, patientia, ita aut aliquando comprimeretur à turbis, quàm Christus Dominus factus homo? & is pauperes quàm charos habuit? paruulos an poterat maiore comitate & gratia excipere? Tanti magistri secuti sunt uestigia Apostoli, quorum vnus, (hoc itidem reliqui) Lac inquit potum dedi vobis, non escam, nõdum enim poteratis. Omnia omnibus factus sum; tanquam si nutrix foueat filios suos; sine dubio docendo. Concionari Episcoporum est, & quidem proprium & præcipuum munus: at simul cathechizare, teste S. Augstino & S. Cyrillo Alexandrino, quorum etiam alter librum disciplinæ huius à se diligẽtissimè conscriptum inscribit de cathechizandis rudibus; alter Institutionem paruulorum edidit.

Lib. 4. Reg. 2.

Psal. 2.

Prou. 1.

1. Cor. 3.

1. Thes. 1.

dit. Catecheſes extemporaneas appellat ſuos libros S. Cyrillus Hieroſolymitanus, in quibus explicandis ſedulò uerſabatur. Et extant multorum Patrum Græcorum & Latinorum explicationes apertæ, ſimplices, nullo ornatu, magna facilitate, nimirum, ut agnoſcas eſſe rudium & idiotarum catecheſes. Hoc ipſum præſtabant olim presbyteri & Diaconi, ut S. Auguſtinus idem affirmat. Nec ab eo ſubtraxiſſent ſe duo Eccleſiæ lumina S. Hieronymus, & S. Gregorius Papa, S. Hieronymus ſic ſcribit ad Lætam de ſeipſo. Ipſe, ſi Paulam miſeris, & magiſtrum me, & nutritium ſpondeo, geſtabo humeris, balbutientia ſenex uerba formabo, multo glorioſior mundi Philoſopho, qui non Regem Macedonum, Babylonio periturum veneno, ſed ancillam & ſponſam Chriſti erudiam, regnis cæleſtibus offerendã. Epiſt. 7.

De Sancto autem Papa Gregorio narrat Ioannes Diaconus; Scholam cantorum conſtituit, quæ hactenus eidem inſtitutionibus in ſancta Romana Eccleſia modulatur, eiq; cum nonnullis prędijs duo habitacula ſcilicet alterũ ſub gradibus Baſilicæ Beati Petri Apoſtoli, alterũ verò ſub Lateranenſis Patriarchij domibus fabricauit: vbi vſq; hodie lectus eius, in quo recubans modulabatur, & flagellum ipſius, quo pueris minabatur, veneratione cum authentico Antiphonario reſeruatur. Lib. 2. Vitæ S. Gregorij c. 6

Hęc ille. Qui & poſt dixit: eundẽ omnis ætatis, ſexus & cõditionis cohortibus, quæ poſt illũ voluntariè ad ſtationes confluebant, tanquam ducem militiæ cæleſtis arma ſpiritualia Verbi Diuini ſuggerere ſolitum; quod extra concionem interdum fieri opportuit, propter anguſtias Eccleſiarũ, in quibus ſtationes habebantur. Idẽ Cap. 9.

præſti-

præstitum esse ab alijs posterioribus temporibus,& quidem grauissimis viris, qualis fuit Gerson Cancellarius, multi etiam nostri temporis Episcopi, nobiles viri, & matronæ,superfluum est hic commemorare. Religio nostra professione sollemni dedicat se,suosq; huic muneri;nulla ferè iam est in Italia Vrbs celebris, in quam Episcopi hanc disciplinam non induxerint;quod etiam in oppidis & vicis plerisque quibus paulo diligentiores Parochi præsunt,fructuosissimè fieri cernimus.

Prima difficultas.

Sed incidũt interdum difficultates, quæ vsum Actionis huius impediunt, ac fructum minuunt; quas vt superet catechista magnoperè illi inuigilandum. Auditores enim nonnunquam partem aliquam Doctrinæ huius ediscunt,alias negligunt, nec pergunt, vt cęperant. Hi cogendi ab Episcopis, à parentibus, allicien di precibus,hortationibus, monendi in primis vt intelligant, se,si non absoluant,penè inchoasse frustra,& Doctrinę Christianæ partes ita connexas esse & colligatas,ut minimè ab sese distrahi possint. Ædificium quoddam esse intelligas Catechesim inquit S. Cyrillus, ac nisi ordine vinculis cõstringamus structuram,ne quid laxum & hians reperiatur,debile fiet ædificium:sed est operę pretium,lapidi lapidem apponi, & angulum angulo cõiungi, atq; superfluis abscissis, perfectas ædes efficere. Ad eundem modum adferimus tibi tanquam lapides cognitionis, audire oportet de Deo viuente, audire opus est de Christo, audire necesse est de resurrectione, & alia multa ex ordine dicẽda;si uel vnum ex his non perceperis,etiam si primorum & secundorum memineris, ædificator quidem benè edificat, tu verò debile ac fluxum

Catech. Prælatione.

xum habebis ædificium. Hæc ille.

Sed pergit auditor, at non afficitur; Omnia tunc inquit S. Augustinus, sermone tentanda sunt, quæ ad eũ excitandum, & tanquam de latebris eruendum possint valere: nam & timor nimius atque impediens declarationem iudicij eius, blanda exhortatione pellendus est, & insinuando fraternam societatem, uerecundia temperanda: & interrogatione quærendum, vtrum intelligat, & danda fiducia, ut si quid ei contradicendum uidetur, liberè proferat. Quærendum etiam de illo, utrũ hæc aliquando iam audierit, & fortassis ea tanquam nota, & peruulgata non moueant, & agendum pro eius responsione, ut aut planius & enodatius loquamur, aut opinionem contrariam refellamus, aut ea, quæ illi nota sunt, non explicemus latius, sed breuiter complicemus. Secunda Difficultas. De Catechizand. rud. c. 13.

Atqui nõ afficitur, quia hebes est auditor. S. Augustinus. Quod si nimis tardus est, & ab omni tali suauitate absurdus & auersus, misericorditer sufferendus est, breuiterque decursis ceteris, ea que maximè necessaria sunt, de vnitate Catholica, de tentationibus, de Christiana cõuersatione propter futurum iudicium terribiliter inculcanda sunt, magisque pro illo ad Deum, quàm illi de Deo multa dicenda. Tertia Difficultas.

At est fatigatus audiendo. S. Augustinus: Renouare oportet eius animum, dicendo aliquid honesta hilaritate conditum, & aptum rei, quæ agitur, uel valde mirandum, & stupendum, vel etiam dolendum, atque plangendum, & magis de ipso, ut propria cura punctus euigilet: quod tamen non offendat eius verecundiam Quarta Difficultas.

aspe-

asperitate aliqua, sed potius familiaritate cõciliet. Hæc S. Augustinus. Et fortassis huiusmodi est illud quod S. Cyrillus adfert ad auditorem permouendum: Perseueres ait, etiam si lõgo sermone Catecheses producãtur; arma accipis contra aduersarias potestates, aduersus hæreticos, & Iudæos, & Samaritas, & Ethnicos, multos habes hostes, multa tela accipe; cum multis hasta concurris, opus est ergo discere quò transfigas.

Præfat. in Catecheses.

Quinta Difficultas.

Sed maior illa difficultas, cum tædet laboris Doctorem, cum qui aliàs magna animi alacritate humilem hanc & charitatis plenam functionem susciebat, nũc lentior est, & frigidior, siue diuturnitate, & paruo ut ipse putat fructu, siue alia aliqua tẽtatione ab officio hoc Christianissimo fastidio & satietate abalienatus. & huic malo adfert remedium S. Augustinus. Cogitemus inquit, quid nobis prærogatum sit ab illo, qui demonstrauit nobis exemplum, vt sequamur vestigia eius. Quantumuis enim differat articulata uox nostra ab intelligẽtiæ nostræ uiuacitate, longè differentior mortalitas carnis ab æqualitate Dei. Et tamen cum in eadem forma esset, semetipsum exinaniuit, formam serui accipiens, &c. usque ad mortem crucis. Quam ob causam, nisi quia factus est infirmis infirmus: ut infirmos lucrifaceret? Audi eius imitatorem alibi etiam dicentem: Siue mente excedimus, Deo, siue sobrij sumus, uobis; Charitas enim Christi compellit nos, iudicantes hoc, quia unus pro omnibus mortuus est. Quomodo enim paratus esset impendi pro animabus eorum, si eum pigeret inclinari ad aures eorum? Hinc ergo factus est paruulus in medio eorum, tanquam nutrix fouẽs filios suos.

lb. c. 10.

2. Cor. 5.

Num

Num enim delectat nisi amor inuitet, mutilata & decurtata verba immurmurare? & tamen optant homines habere infantes, quibus id exhibeant. Et suauius est matri, minuta mansa inspuere paruulo filio, quam ipsam mandere, ac deuorare grandiora. Non ergo recedat de pectore etiam cogitatio gallinæ illius, quæ languidulis plumis teneros fœtus operit, & susurrantes pullos confracta uoce aduocat, cuius blandas alas refugientes superbi, præda fiunt alitibus: Si enim intellectus delectat in penetralibus syncerissimis, hoc etiam intelligere delectet, quomodo charitas, quanto officiosius descendit in infima, tanto robustius recurrit in intima per bonam conscientiam; nihil quærendo ab eis, ad quos descendit, præter eorum sempiternam salutem. Hæc S. Augustinus.

Deniq; res Christo est magnis precibus commendãda ipsius enim est & cogere plebem, puerosque ad audiendum, & sustentare Doctores, fastidioq; vtrosq; leuare. Extat dulcissimus Hymnus Clementis Alexandrini, qui huius exercitationis sicut & magister eius Origenes, & alij eiusdem Gymnasij alumni, principes fuere in Ægypti Ecclesijs; cuius est hoc initium.

Frænum pullorum indocilium,
Penna volucrum non errantium,
Verus clauus infantium,
Pastor agnorum regalium,
Tuos simplices
Pueros congrega
Ad sancte laudandum,

Syncerè canendum,
Ore innoxio
Christum puerorum Ducem.

Ex quibus verbis intelligitur etiam, hunc doctissimum virum (quod & de Gersone dicitur) ita sese pueris insinuasse, ac miscuisse docendo, ac si vnus ex illis esset. Id quod S. Augustinus etiam persuadet, scribit enim: Si vsitata & paruulis congruentia sæpè repetere fastidimus, congruamus eis per fraternum, paternum, maternumq; amorem, & copulatis cordi eorum, etiam nobis noua videbuntur; tantum enim valet animi compatientis affectus, vt cum illi afficiuntur nobis loquentibus, & nos illis discentibus, habitemus in inuicem; atque ita & illi quæ audiunt, quasi loquanturin nobis, & nos in illis discamus quodammodo quę docemus. Hæc & plura multo Sanctus Pater.

Ibid.c.12.

Occasiones exercendæ fidei. *Cap. XV.*

Occasiones fidei actionum exercendarum variæ sunt, & multiplices; aliæ faciles, aliæ difficiles, aliæ necessariæ, aliæ propè necessariæ, deniq; alię internæ, aliæ externę. Ex singulis quomodo exercitationis huius fructus percipi possit, breuiter ostendo. Faciles appello occasiones, quas non opus sit diu expectare, aut etiam captare labore & industria, quod præsentes iam sint, modo agnoscantur. Id exemplis ostendo. Actio fidei præcipua est, ut S. Augustinus tradit, & nos explicauimus in tertio fructu primi fidei beneficij, subiugare animam Deo. Hanc Christianus quisque, certè quisque paulo melior

Lib. de Agone Christiano, cap 13. supra.

obit

obit ſæpiſſimè, modo in id animum vel parum defigeret; nempè, quoties in mentem venit Deus fide cognitus, quem ut Chriſtianus colit, quoties eius ſeueritas, miſericordia, minæ, beneficia, exempla ſcripta, audita, quoties pungitur conſcientia peccatorum recordatione, quoties timore Mortis, Iudicij, Inferni, Dei ipſius, ſe à peccato retrahi ſentit; quoties cogitat de aliquo Chriſtianæ religionis officio peracto aut peragendo, cum recurrit in animum ſe Chriſtianum eſſe, & in ſanctiſſimæ Trinitatis nomine baptizatum, ac tali nomine in Baptiſmo donatum, cum religiosè genuflectit, cum piè tollit in cælum oculos, cum admouet manus pectori, cum ſignum ſibi crucis imprimit, cum Deum inuocat, quod ſexcenties facit, cum veneratur imagines Dei, & Chriſti Domini, cum Deum Dominum vocat, cum Symbolum recitat, cum ſe, aut alios vt Chriſtianos appellat, cum per Deum, Chriſtum, Euangelium, Baptiſmum, Euchariſtiam, Cõſcientiam, Animam ſuam, Virginem Deiparam, Sanctos Angelos, Beatas animas, ſacram profeſſionem, & ordinem aliquid adfirmat, negat, iurat. Audeo dicere, impios etiam Chriſtianos homines cum cruciantur & exeduntur conſcientia ſcelerum, id habere maximè à fide, cum itidem blaſphemãt, in fide eſſe, fideq; eos abuti peſſimè: nec enim quia credunt nefarij ſunt ac blaſphemi ſed quia quem credunt omnia poſſe, ad eorum libidinem facere nolle, quę poſſet, ferre ipſi non poſſunt. Vt vel hinc intelligamus, quàm verum ſit quod S. Petrus dixit, fidei lucernam in caligino ſo etiam loco lucere. Lucere inquam pijs ad meritum, impijs ad ſubſidium. Et quam non difficile 2. Petri 1.

fit, fidei actum efficere modo uelimus, cùm facimus, facere, hoc est credere Deo, qui uera dicit; & quia dicit, credere, ad idq; studio assuescere.

Aliud exemplum profero facilitatis eiusdem ex Sacramentorum Ecclesiæ vsu; Et ne percurram omnia, consideretur Baptismus. de quo sic scribit Beda: Spiritualis generatio tota inuisibiliter agitur, nam videtur quidem qui baptizatur in fontem descendere, videtur aquis intingi, videtur de aquis ascendere; quid autem in illo lauacrū regenerationis egerit, minimè potest videri; sola autem fidelium pietas nouit, quia peccator in fontem descendit, sed purificatus ascendit, sola hoc Ecclesia Mater, quæ generat, nouit; cæterum oculis insipientium videtur talis exire de fonte, qualis intrauit, totumq; ludus esse quod agitur. Hæc Beda. Ergo cum Baptismo conficiendo assistimus, aut honoris causa, aut quod susceptoris & administri muneribus fungimur, quid facimus? aliquid aliud certè quàm spectare quod corporis oculis videndum obijcitur, nec hoc minus Ethnicus faceret, nempè, fide intelligimus mysterium spiritualis regenerationis, Christi sanguinis merita, similitudinem mortis eius, sepulturę, resurrectionis, peccatorum remissionem, gratiæ Dei, virtutum, ac donorum eius in animā aduentū, adoptionem filiorū Dei, fidei. ergo Actio est illa functio vniuersa; quàm bone Deus, quàm multi, quàm sæpè exercent, & quàm pauci cogitant? quod tamē vt actio fidei plena sit, opus esset.

In huiusmodi igitur actionibus vel ad punctum temporis ad id animus intendatur, & intelligetur quàm faciles se præbeant occasiones multæ, actionem fidei sua

In Io. c. 3.

forma

forma colorandi,& conformandi,credendo nimirum, at non ſolum,ſed ſimul,quia Deus huius veritatis locupletiſſimus eſt auctor. Addo ad hæc, talem fidei Actionem maximè decere miniſtros & ſuſceptores Baptiſmi paruulorum, quòd hi actu fidei careant, & in Eccleſiæ parentumq; fide baptizentur; Eccleſiam referunt miniſtri,parẽtum vice adſunt ſuſceptores; ſicq; mater Eccleſia ſuam infantibus (ut S. Bernardus ait) fidem impertit. At quàm indignum eſt, in ea functione fidem dormire,cuius ipſa dux eſt,& quaſi pro præde ſponſione facit? quid ſimile dici poteſt de Actionibus fidei neglectis in ſacrificio Miſſæ & Euchariſtiæ vſu, quæ tamẽ vt nemo ignorat, maxima ſunt fidei noſtræ Sacramenta, & illæ hac occaſione nullo negotio obiri poſſunt. Ser.66. ſuper Cãtica.

Aliæ ſunt occaſiones difficiliores, quod non ſint in promptu, egeantq; mentis aliqua commentatione, & hæc ſunt ex quibus capiũtur. Ante alia pleraq; omnia, quæ Sacris literis continentur, ſiue ſint hiſtoriæ, ſiue Dei laudes, ſiue vaticinia, ſiue viuendi præcepta, ſiue deniq; dogmata fidei, hiſtoriæ præſertim,cum vel memorantur,vel audiuntur,vel leguntur, ſunt vt materia; ſic fidei occaſio ijs, qui nullo non ſunt ingenio,& in ſpiritu progrediuntur. Ad hunc modum S. Auguſtinus ſuos inſtituebat auditores,vt ex popularibus concionibus illius perſpicuum eſt;Exempli gratia, ne contemnerent pauperes & calamitoſos homines, quod ij plerunque infeliciter decedant; præ diuitibus ac nobilibus, quorum interdum fortunata mors, & pompa funeris celebris eſſe ſolet;Adducit ex Euãgelio hiſtoriam Epulonis & Lazari;ponit illis ante oculos vtrunq;: diuitem Serm. 24. de Verbis Domini. Lucæ 16.

illum

illũ purpura & biſſo indutũ, & quotidianis epulis ſaginatũ, pauperẽ verò humi iacentem ante ianuã diuitis, eſurientem, & de menſa eius micas requirentem, vlceribus plenum, à canibus linctum; contigit mori pauperem hunc, & auferri ab Angelis in ſinum Abrahæ: Mortuus eſt autem & diues, & ſepultus eſt in inferno. De duobus dicite mihi quis eſt benè mortuus, & quis malè mortuus? Nolite oculos interrogare, ad cor redite, ſi oculos interrogatis, optimè mortuus eſt diues, ſi magiſtrum veſtrum interiorem requiritis, peſſimè mortuus eſt; è contra, attendite illum pauperem, ſed nolite oculis, nam errabitis. Fides attendat, cor videat, conſtituite illum ante oculos veſtros iacentem in terra, vlceroſum, cum talem illum reuocatis ante oculos veſtros, continuò expuitis, faciem auertitis; cordis oculis videte. Mortuus eſt, & oblatus eſt ab Angelis in ſinum Abrahæ. Cõcludit. Attendite pauperes, facite bona opera. Quod facitis, quantum bonum ſit, nondum videtis, quia & ruſticanus quando ſeminat, ſegetem non videt, ſed terræ credit. Tu Deo quare non credis? Hæc ibi.

Ad hanc normam alia paradigmata conſtrui & fingi poſſunt: quorum materia ſint non ſolum res Sacris libris contentæ, ſed humana omnia quæ in actionem & conſuetudinem hominum cadunt, & ab hominibus magni æſtimantur; qualia ſunt illa tria, ex quibus quaſi
1. Ioan. 3. elementis conflatum eſſe mundum humanum S. Ioannes aſſerit; Honores, Diuitiæ, Voluptates; circa quæ fides dupliciter verſari ſolet; vel adhibitis ſimilitudinibus & parabolis, quod ſæpè faciebat Dominus, vt cum quas diuitias & voluptates humano ſcilicet ſenſu exiſtimamus,

mamus, fides Christo Domino auctore, appellare iubet vepres & spinas; quæ nos lucra, & honorabilia, fides apud Apostolum existimat detrimēta & stercora: Huius generis parabolas multas egregiè scribit S. Damascenus in Historia Barlaam. Vel simpliciter & absq; tropis humanorum bonorum naturam ac vires vti fide concipienda sunt, hoc est vti re vera sunt, non vti videntur, explicando, vt diuitiæ hic nullæ, nulli honores, nulla voluptas, omnia hic vanitas, nihil solidum, diuturnum nihil; homo ipse animalium cæterorum Rex, terræ Dominus, in imagine pertransit, eius consilia incerta, conatus irriti, labores inutiles, inania studia; quæ quidem ex parte à Philosophis etiam dicuntur, sed sine fide, splendidè magis, quàm solidè; & mirū est, quantum momentum sit ad omnem rerum humanarum despicientiam hęc ipsa non ratione solum, sed fide Diuina comprehensa serio meditari. Philosophia vnum aut alterum ad relinquēdas diuitias adduxit, ad nuncium mundo remittendum nullum. Fides, Euangelica præsertim, infinitos, omnis ętatis, sexus, generis, cōditionis; idemque quotidie fieri oculis ipsis cernimus. Quare Solitudines, Eremi, Cænobia, Collegia Religiorum, Virginū Monasteria, sunt quidem fidei soboles, sed simul Actionum fidei stimuli & incitamenta; Id attingit libro de moribus Ecclesię S. Augustinus. Materia similiter huius generis est hominis status, animę immortalitas, ad quam stabiliendam Philosophia sine fide imbecillis; Deus supernaturalis hominis finis, quod nec somniauit Philosophia, beatitudo ultima, vltimum supplicium, de quibus nihil Philosophia, nisi poeticas

Lucæ 8. Phil. 3.

nugas.

nugas. Hęc cum memoramus, animam ſcilicet non mori, Deum finem eſſe noſtrum, non habere nos hic manentem Ciuitatem, in cęlis eſſe felicitatem ac beatam vitam, quam nec oculus vidit, nec auris audiui, t quid aliud velimus, nolimus, quàm fidem exercemus? Pariter cum teſtamenta condimus, legamus aliqua ad pias cauſas, cum de ſepulchro ſtatuimus, funeris & exequiarum ſumptus pręfinimus, paramus cum nos ad mortem, cum pro mortuis oramus, aut pęnas vltrò luimus, quid aliud verſamus animo, quàm res ita cum fide complicatas, vix vt eas ſine aliqua fidei actione expedire poſſimus?

Ad eaſdem haſce occaſiones pertinet vniuerſę Chriſti Domini Vitę ac paſſionis meditatio; in hac enim fi-
In Pſ.127. des facem præfert. Vnico ex S. Auguſtino exemplo res erit perſpectior; eſt autem de pulchritudine ſpōſi Chriſti in paſſione. Sic ait: Sponſus eſt ille, quo nihil pulchrius, qui quaſi fœdus apparuit inter manus perſequē
Iſa. 59. tium; de quo Eſaias; Et vidimus eum, & non habebat ſpeciem, neque decorem; Ergo ſponſus noſter fœdus eſt? abſit. Quomodo enim illum Virgines amarent, quę in terra maritos non quęſierunt? Ergo perſequentibus fœdus apparuit, & niſi eum fœdum putarent, non inſilirent, non flagellis cederent, non ſpinis coronarent, non ſputis inhoneſtarent; ſed quia fœdus illis apparebat, fecerunt illi iſta. At cur? nō .n. habebāt oculos, vnde Chriſtus pulcher videretur. Qualibus oculis Chriſtus pulcher apparuit? Quales oculos quęrebat ipſe Chriſtus quando dicebat Philippo: Tanto tempore vo
Ioa. 14. biſcum ſum, & non me vidiſtis? iſti oculi mundandi

ſunt,

sunt, ut possint videre illam lucem: & leuiter tamen perstricti splendore, accenduntur amore, ut sanari velint, & fiant illuminati: nã vt noueritis, quia pulcher est Christus qui amatur, auditè Prophetam: Speciosus forma prę filijs hominum; Omnes homines superat illius pulchritudo. Quam rem amamus in Christo? membra crucifixa, latus perforatum, an charitatem? quando audimus quia passus est pro nobis, quid amamus? charitas amatior. In alium item Psalmum adducit primum idẽ Pater titulum. In Intellectu canticum pro Dilecto. & ait: Nam Dilectus ille visus est à persecutoribus suis, sed non in intellectu, si enim cognouissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent. Ad hunc intellectum oculos alios quærebat ipse, cum diceret: Qui me videt, videt & Patrẽ. Hæc S. Augustinus. Idẽ dicendum à nobis de alijs Christi Domini personæ mysterijs; hęc enim omnia si transfigurationem vnam excipias, (nec hic loquimur de miraculis aut prædicatione) quam speciem exhibent oculis corporis? nullam plane: At oculis fidei optatissimam, iucundissimam, maximam. Fide humilitatem Christi nascentis in stabulo, eiusq; præsepis incunabula exosculamur, admiramur subiectionem & obscuritatem annorum triginta, suspicimus paupertatem, & mendicitatem, eius itineribus, laboribus, vigilijs, sudoribus, ieiunijs, doctrina, miraculis obstupescimus, ingemiscimus commemoratione molestiæ, dolorum, cruciatuum, tormentorum, & mortis eius; ipsam Crucis Christi ignominiam & probrum optamus, amplectimur, & cum sanctissimis quibusq; Christi discipulis thesauris Ægyptiorum & mundi totius bonis potio

Psal. 44.

In Ps. 44.

Io. 14.

ra existimamus Christi improperia. Quare fides est, quę nos in Christi cellaria introducit, illa præsertim, quam
Ibidem. informat Charitas; ob id enim ait S. Augustinus, quod si hi fidei oculi tanto Christi splendore perstringuntur, accenduntur amore, vt sanari velint, & fiant illuminati. Et hæc de fidei occasionibus paulò difficilibus; quanquam & hæ exercitatis faciles.

Necessariæ occasiones sunt, quas præbent illa in quibus ad perfectam Euangelij normam uix uersari potest quis, quin fidem exerceat. Huius generis est obedien-
Lucæ. 10. tia Euangelica; de qua Dominus: Qui uos audit, me audit. Ad hanc regulam obedire nemo potest homini, quin in homine Deũ contẽpletur. Hæc contemplatio à fide est. Eleemosyna similiter ex Christi præscripto ita
Matth. 25. fieri debet pauperi, ac si Christo fieret. Quod .n. vni ex minimis meis inquit, fecistis, mihi fecistis. Opera miseri cordiæ Christianorum propria Christo ipsi consecrentur, oportet, vt ab eo recognoscantur in iudicij extremo die.
Ibidem. Hospes eram & collegistis me. Adeo, vt ob hanc causam liberè Patres sic hortentur: Ad mensas ue-
S. Greg. Hom. 23. in Euang. stras Christum suscipite; Præbete modo peregrino Christo hospitium; & quid mirum, cum ipsemet Christus cuidam dixerit; Ceteris diebus me in membris meis, hesterno autem die me in memetipso suscepisti: Et S.
Sulpitius in Vita S. Mart. c. 3. Martino: Martinus adhuc Catechumenus hac me veste contexit. Hæc omnia igitur fides dirigit. Qui Sacramenta Baptismi præsertim & Pœnitentiæ suscipit, ad ea fide inducitur; ea dum administrantur, nos submisse ac religiosè gerimus, quia fide intelligimus Deum præsentem nobis nostra scelera condonantem. Plures simul

spi-

ſpiritualem amicitiam iungimus iunctis animis corporibusq;, quod fides tradat: Vbi ſunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum. Calamitatibus afflicti, ſuſpiramus ad Deum, quia ſcriptum eſt: Cum ipſo ſum in tribulatione. Neceſſariæ occaſiones fidei ſunt etiam illæ, quas habemus cum vel Diuina lege, vel conſcientia ipſa ſtimulante, ad actum fidei edē dum impellimur. Chriſtianorum hominum filij qui Baptizantur infantes, habitum fidei Diuinitus accipiunt, actum nec exercent., nec exercere poſſunt, quòd uſu rationis deſtituantur; hunc igitur cum attingunt, ſi non ſtatim, ſuo certè tempore fidei actione Deum intueri, ad eumq; vt finem & bonum ſuum ſe conuertere, rectę rationi ac Diuinæ Legi maximè conſentaneum eſſe Theologi docent. Et S. Gregorius hoc etiam Chriſtianorum genus, cum dixiſſet ſimile eſſe buxo propter ętatem humile, & viriditate fidei ſolum, non fructu veſtitum, infirmitate eiuſdem ætatis impeditum addit: ſicut & reliquos Chriſtianiſmi ordines à Deo iuberi verbis Iſaiæ, ut videat, & ſciat, & recogitet, & intelligat pariter. Id docti omnes profitentur in ſcholis, ſed pauci publicè populo tradunt; Officium in primis Parentum eſt, Magiſtrorum, & Confeſſariorum ad quos confeſſionis gratia puerulos adducere ſaltem hanc ob utilitatem, ſeu potius neceſſitatem conſultiſſimum eſt. Occaſio itidē neceſſaria eſt cū fides publicè profitenda eſt ex formula Concilij Tridentini certis temporibus, locis, hominibus. Cum enim ea profeſſio iureiurādo, & Deo teſte cō firmetur, nemo non uidet ad eā actionem integrè sanctèq; obeundam, non ſufficere externam illam cęremo-

Matth. 18.

Pſal. 90.

Hom. 2. in Euangel.

Iſa. 41.

niam, sed requiri præterea interiorem fidem & religionem. Multò magis necessaria occasio censeri debet fidei interioris eius confitendę necessitas, & uis exterior, cum ea à Tyrannis ut abnegetur fides, infertur; aut incidit casus aliquis ex his quos suprà D. Thoma auctore dictum est eiusmodi confessionem necessariò postulare.

Propè necessariæ sunt illæ potissimum occasiones, quas adferunt nobis tentationes aut propinquæ, aut remotæ fidem si non abnegandi, conturbandi certè, & infirmandi. tum enim quibusdam placet, Lege Dei cogi nos ad actum fidei tentationi contrarium fortiter exercendum; quod nec ipse ausim negare: quoniam tamen potest etiam tentationis impetus & declinari & eludi alijs cuiusq; generis cogitationibus, idq; sufficiat ad fidem sarctam tectam conseruandam, appellentur in præsentia huiusmodi occasiones propè necessariæ. Propinquæ huius generis occasiones sunt, quas plerunque Diabolus immittit in animum, ut quietam mentem si non deijciat, commoueat, perturbetq;; quibus illico resistendum, & prompto ac uehementi in Deum ac Christum Dominum fidei actu uis ea repellenda, hoc
Psal. 136. est enim: Beatus qui tenuerit, ac allisserit paruulos suos ad petram Quod si perseueret tentatio repetenda tandiu est contraria fides, quandiu illa debilitata frangatur. Idem præstandum, cum tentationis occasionem dant impij uel homines, uel libri; nisi quod hic præterea ab his tanquam ab animæ hostibus & pestibus protinus est recedendum; ne, ut cum Tertulliano loquamur fides Virgo nobis à Christo tradita, & rursus ab Apostolo Christo desponsa ab hęreticis constupretur.

De præscriptionibus.

Et

Et quia nec locus postulat, nec institutum, vt hic plura de dignoscendis hæreticis, differam & legi possunt hac de re egregiè apud alios scripta, id solum dixerim, illos Patribus hæreticos esse, qui doctrinis nouis in Ecclesiá inuehendis student; Et dignum Tertulliano dictum illud est: Qui estis vos? Vnde aut quando venistis? & sensus S. Augustini præclarus: Tenet me in Ecclesia Catholica ab ipsa Sede Petri Apostoli, cui pascendas oues suas Dominus commendauit, usq; ad præsentem Episcopum successio Sacerdotum. Et ille alius: Sponsa petit à sponso, ut dicat, ubi cubet, ubi pascat in meridie. Quid significat meridies? Magnum feruorem, magnúque splendorẽ; ergo notum fac mihi, qui sint sapientes tui, spiritu feruentes, doctrina fulgentes. Remotæ autem huius generis occasiones fidei sunt, conuictus, & cum infidelibus cõsuetudo, vel in eadem domo, quod periculosum est, vel in eadem Ciuitate, non quidem in rebus fidei, sed in alijs; qua in occasione nulli dubium est, quin Christianus bonis in Christum Dominum fidei cogitationibus sese armare ac communire debeat, indeq; ad uerum Deum fide & religione colendum sese excitare. Sic monebat Iudęos in Babylonẽ abductos Propheta. Visa ait turba, dicite in cordibus vestris: Te oportet adorari Domine. Angelus enim meus vobiscum est: ipse autem exquiram animas vestras.

Libr. de præscipt. contra hę reticos.

In Psalmo cõtra partẽ Donati, versus medium.

De Verbis Domini Ser. 50. Cant. 1.

Baruc. 6.

Occasiones interne fidei multę sunt & crebrę. Quid est aliud recognoscere animá hominis à Deo creari, corporiq; immitti, quam fide cõcipere Deum creatorem? Quid est hominem factum esse ad imaginem & similitudinem Dei, nisi confiteri in vnius animi triplici facul

tate

tate Deum vnum & trinum? Peccatum cur intelligitur esse id quod est, nempe, res in seipsa fœdissima, inquinatissima, pessima; qua Deo nihil execratius, nihil iniuriosius, proximo inimicissimum, ac pestilentissimum documentum, peccatori ipsi effera uis ac tyrannis; immanitas barbara, extrema pernicies, animæ perditor? nisi, quia id fides tradit? id clamat sanguis Christi adeo copiosè pro peccatorum humanorum expiatione profusus? Gratia Dei in animis iustis tamquam sol Angelorũ oculis ac cælis ipsis emicans, tam multarum Virtutum & donorum Diuinorum ornatus quo ijdem admirabiliter colluſtrantur, quid sunt aliud, quàm Christianæ fidei opes ac thesauri? Eandem fidem animo non dormi tanti obijciunt, ac inculcant tam multa magnaq; Diuina subsidia, quæ intro Deus in animos hominum subinde submittit: lumina nimirum, motiones cordis variæ, sed opportunæ, & appositę. De quibus Apostolus:

1. Cor. 5. Siue mente excedimus, Deo, Charitas Christi urget
Rom. 8. nos. Qui spiritu Dei aguntur, hi sunt filij Dei. ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus, per
2. Cor. 1. exhortationem qua exhortamur & ipsi à Deo, & simi-
Psal. 15. lia multa. Huc spectant Dauidica illa: Prouidebam Dominum in conspectu meo semper quoniam à dextris
Psal. 84. est mihi, ne commouear. Audiam, quid loquatur in me
Psal. 55. Dominus Deus. In me sunt Deus vota tua. Nec dubitandum est, quin Deus hoc ipsum si non semper, interdum saltem expectet ab homine, quem inuisit, & mouet, nimirum recognosci se ac coli, non solum gratiarum, sed fidei etiam religiosis actionibus. Et sanè Dauid cum de excessu suo ac de Diuinis fauoribus loquens, se

ad

ad agendas gratias comparat: Quid retribuam Domino, pro omnibus, quæ retribuit mihi? præmittit actionẽ fidei qua tãquam aditum sibi aperit ad reliqua: Credidi propter quod locutus sum. Immò auctor est S. Gregorius, sanctam mentem prius liquefactam sponsi præsentis amore, post eius absentis desiderio afflictam, prædicatorũ verba, hoc est, fidei doctrinam in Scripturis Diuinis suscipere, & eis quandiu à Christo exulat, eiusdẽ quem quærebat amore intendere. Et hoc est illud Apostoli: Per consolationem Scripturarum. Pſal. 115. Cap. 5. in Cantica. Rom. 15.

Restant pauca de Externis occasionibus fidei. Hæ accipiendę sunt à rebus, quæ extra nos sunt, & in sensus nostros cadunt; ab vnoquoque prò ingenij facultate, & exercitatione. Terra fidei actionum æquè (ut ita dixerim) seminarium est, ac herbarum, & stirpium; in eius centro carcer est reproborum, & æterni incendij inextinguibilis fornax. Prope est purgatorius ignis, quo expiantur iustorum hominum animæ ad tempus. Est & tertium receptaculum puerorum sine Baptismo decedentium. Eius superficies sedes est hominum in ea à Deo collocatorum, vt prædicauit in Areopago S. Paulus, ut quærant Deum si fortè attrectent eum, quia non longè est ab vnoquoq; nostrum. At ex tanta mortalium multitudine quàm pauci eum agnoscunt? ex his qui agnoscunt, quàm pauci colunt, quàm pauci auscultant? horum plerosq; cum præcipites in infernum ruere Dei filius intueretur, misericordia motus, humanam carnem induit, in terris visus est, & cũ hominibus conuersatus est: ac in ea quam suscepit carne, quid non dixit, egit, tentauit, quid non pertulit aduſq; mortem, & Act. 17.

probrum

probrum Crucis, vt hominem ad æternam salutem instituéret, ut redimeret à seruitute Dæmonis & inferni, vt Ecclesiam, hoc est suam Rẽpublicam ordinatissimã, sanctissimam, pulcherrimam constituéret, atque formaret? quam per Apostolos longè lateq; propagatam per vniuersum terrarũ orbẽ disseminauit, hodieq; in Indijs vtrisq; disseminat. Hæc ipsa Ecclesia Christi Domini instituta, & placita, Ecclesię Ritus, cęremonię, leges, officia, magistratus, iudicia, sacramenta, doctrina, doctrinã tradendi ratio, disciplina, quicquid deniq; boni in Ecclesia est, quicquid etiam mali in eam inuehunt mali homines, quicquid aduersus eam miscent, & moliuntur Hæretici, Infideles, Turcæ, aliaq; innumera ac infinita huiusmodi exempla, quàm uaria, multiplex, ampla, copiosaq; materia sunt fidei, cum in hunc finem paulò attentius considerantur? Ridebant olim antiqui Philosophi nonnulli, cum in homines incurrebant, stomachabantur alij, & plorabant, sed uanè ac ridiculè prorsus, nihil minus intelligentes quàm cur riderent, plorarentue; Christianis simul ridenda ac deploranda hominum in Christum verè credentium malitia ac amentia est; qui cum tam facilè bene viuendo vitam beatissimam per Christi gratiam assequi possint, malint malè viuendo laboriosèq; vitia sectando, tanta cum difficultate pessimè perire, gratisq; nec nisi vt suas voluntates expleant, supplicia mercari sempiterna; Hoc si volumus, assiduè habemus ante oculos, ut si non aliud, nostram certè semisepultam fidẽm suscitemus. Conuertantur etiam oculi ad pauperes istos pannosos, obsitos, circumforaneos, quorum in horas audimus gemitus, aspectibus

occur-

occurrimus: hi quid magis clamant quàm fidem? homines vt ſtipem largiãtur per Deum, per ſuperos omnes, per ſingulos, per fortunam eorum, parentum etiam vi ta functorum, per Chriſti merita, per paſſionem, & cru cem, & mortem, per amorem Dei in primis compellãt, implorant, obteſtantur; vt flectant homines, mouent totum cælum, & myſteria fidei omnia; & nos iſtis clamoribus indormimus ita, vt nec forte ſtipem demus illis, certè vix fidem exercemus nobis. Iam verò Baſilicæ Chriſtianæ Deo Diuiſq; ſacratæ, campanarum turres, erecta Crucis trophæa in faſtigijs Eccleſiarum, in ſummis ædium ſacrarum culminibus, in plateis, in collibus ac ſummis montibus, ſimulachra, tabulæ, picturæ ſacræ tam multæ ac uariæ ubique locorum, an non ſunt omnia noſtræ fidei indicia teſtatiſſima? Audio Infidelem ad Chriſtum conuerti; Hęreticum redire ad Eccleſiam; Gentes in remotiſſimas penetrare quotidie felicius Euangelium Chriſti; Cerno ipſe Infideles, Hæreticos, Apoſtatas, Schiſmaſticos, ſimulque intelligo, me non mihi dimiſſum, ne ruerem in errorem, gaudeo; gratias Deo ago, & ſi volo, ac cur nolim? fidem meam etiam excito. Benedic anima mea Dominum (dicit Dauid) & omnia quæ intra me ſunt nomini ſancto eius. Non ſolum Spes, Charitas, reliquaque Dei dona, quæ intus ſunt in anima, ſed ſimul etiam Fides, ſubſtantia ſperandarum rerum, & fundamentum omnium Diuinorum munerum. Nunquam finis eſſet, ſi omnes quæ ſunt in terra fidei occaſiones eſſent recenſendæ. At de Cæli, ſyderum, reliquorumq; omnium quæ ſublimè feruntur aſpectu, quid dicam? Apoſtolus Pſal. 102 Hebr. 5.

refert de quibuſdam ſine dubio Chriſtianis, eos habere ſenſus exercitatos; hos qui habent, nullo negotio fi-
Pſal. 18. dem è Cælis ipſis euocant: Cæli enim enarrant gloriam Dei, & opera manuum eius annunciat firmamentum. Ergo ad Cæli conſpectum gloriam Dei, poteſtatemq;
Ibid. eius prædicant. Vident Solem, aiunt ſtatim: In Sole poſuit tabernaculum ſuum. Lunam, ſtellasq;, illud venit
Lucę 21. in mentem: Erunt ſigna in Sole, Luna, & Stellis. Stellę cadent de Cælo: Virtutes cælorum commouebun-
Hebr. 13. tur. Intelligunt illud Apoſtoli: Non habemus hic Ci-
Philip. 3. uitatem manentem, ſed futuram inquirimus. Et, Conuerſatio noſtra in Cælis eſt, vnde & Saluatorem expectamus Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum. Spectant
Matth. 17. Actu. 1. nubes, recolunt illud: Et Nubes lucida obumbrauit. Et, Nubes ſuſcepit eum ab oculis eorum: Quem & nubes
Lucæ 21. nobis reſtituet: Videbitis filium hominis venientem in nube cum poteſtate magna, & maieſtate. Aues vi-
Pſal. 54. dent per aëra volantes, occurrit illud: Quis dabit mihi pennas ſicut columbæ, & volabo, & requieſcam?
Lucæ 8. Vel certè illud: Volucres cæli Diaboli, principes tenebrarum harum, & mundi huius craſſi ac tenebricoſi Rectores. Et his ſimilia multa. Ac de occaſionibus Fidei dictum eſt ſatis.

Indicia

Indicia firmæ fidei, Actionumq́, eius exempla nonnulla. Cap. XVI.

EST hoc loco aduertendum, nos hic nõ agere de fide, quam appellant, miraculorum; quamquam enim operatio Virtutum quę ab Apostolo in numero gratiarum gratis datarum ponitur, sit effectrix miraculorum, quæ à Deo ac sanctis hominibus patrantur; solent tamen miracula in fidem etiam tamquam in causam referri. Si habuero inquit Apostolus, omnem fidem, ita vt montes transferam, &c. nimirum, quia vt S. Thomas scribit, ordinantur illa ad fidei confirmationem, & procedunt ex Dei omnipotentia, cui fides innititur. Deniq; vi fidei exprimũtur, & foras prodeũt; nihil tamẽ est, quam ob rẽ hic huius fidei exempla ponamus: tùm, quod & Sacræ literæ, & Historię Ecclesiasticæ omnes his plenissimæ sunt; tùm, quod ad Virtutis exercitationem quam vnam spectamus, illius generis exempla non multum faciunt; tùm postremò, quia (vt obseruauit S. Chrysostomus) Christus Dominus, tãquam minimam fidei partem posuit montes transferre: comparauit enim grano sinapis, quod est minimum. Si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis monti huic, transi, & transibit. Tractemus igitur de ea fide, de qua hactenus, & ad eius vsum quæramus exempla, designemus indicia.

1. Cor. 13.

2. 2. q. 178. art. 2. ad 5.

Hom. 32. in 1. ad Corinth.

Matth. 17.

Primũ fidei perfectę indicium est Simplicitas, & omnis disquisitionis ac curiositatis abdicatio. Hac Duce fide pręstitit obedientiam Abraham pater omnium

Primum Indiciũ.

Rom. 4. credentium dictus ab Apostolo. Hac caruit Moyses ad
Num. 20. aquas contradictionis, grauiter propterea castigatus
3. Reg. 13. à Deo; sicut & ille Propheta Betel, qui auctor fuit alteri Prophetę Diuinum prȩceptũ interpretandi, potius quã curãdi. Non immoror in his, & multis alijs quę in Scriptura passim occurrunt. Vnum illud prætermittendum non est, quod Magi Christum infantem venerati, reli-
Matth. 2. querunt nobis. Scribitur enim de his: Et responso accepto in somnis, ne redirent ad Herodem, per aliam viam reuersi sunt in regionem suam. Considerat S.
Hom. 8. in Matth. Chrysostomus hoc loco, Magorum fidem, qui in nullum hinc scandalum commouentur, sed ad cuncta acta obedientes permanent atque flexibiles, nihilq; omninò turbantur, neq; secum disputant dicentes: Si magnum quiddam esset hic puer, & potentiæ aliquid obtineret, nobis adoratoribus eius quid opus esset fuga, occultusq; discessus? cur enim qui palam & liberè venimus, nec tanti populi fragorem, nec Tyranni furorem pauentes, quasi exules quosdam ac fugitiuos Angelus ciuitate propellit? Verum nihil omninò tale vel ore proferunt, vel mente concipiunt. Hoc est enim fidei insigne, vt absq; controuersia vlla obediant imperanti; nec vllam rationem exposcant imperij. Hæc ille. Eandem sententiam habet idem in illa verba Psalmi:
Homil. in Psal. 115. Psal. 36. Credidi propter quod locutus sum. Et in illa: Mei autẽ penè moti sunt pedes, penè effusi sunt gressus mei, quia zelaui super iniquos, pacem peccatorum videns. Et ac si à duobus Vatibus hęc dicerentur, ait de posteriore. Vide quantum sit periculum res fidei permittere humanis rationibus, non fidei, si is fuisset in fide firmus

mus & constans, non hæc fuisset locutus, non fuisset perturbatus, non commoti essent pedes eius, non essent propemodum effusi gressus eius. Sed non ita ille, scilicet ille prior; sed stans supra petram non tumultuabatur, non turbabatur, prædicabat constanter: Credidi propter quod locutus sum. Ego dixi in excessu meo. Hic fidei splendor rursus apparet, quod ne magnitudo quidem calamitatis eum præcipitem dederit in desperationem. Eiusmodi enim res est fides; est quædam sacra anchora, quæ vndiq; sustentat mentem, quæ ei adhæret. Et nunc maximè ostenditur, quando in maxima rerum difficultate ei persuadet, qui illa est præditus, vt bonam spem expectet, expulsa turba ratiocinationum. Hæc ibi. Quę non iccirco scripta sunt, quod ea quæ fides docet, rationi consentanea non sint, (sunt enim maximè,) sed quoniam cum suprà rationem sint, satius sit ea simpliciter vti proponuntur amplecti & credere, quàm eorum causas superflua commentatione nostris ratiocinationibus aut subijcere, aut dimetiri velle. Ceterum Pastores & Doctores, quorum est alios instituere siue fideles siue infideles, rationes illas quibus nostræ fidei probabilitatē probent alijs, prōptissimas habeant, oportet, ut parati sint omni poscenti rationem reddere eius, quæ in ipsis nobisq; est fidei.

Secūdum Indiciū.

Alterum Indicium fidei est, Diuinas reuelationes si fieri possit, præ fidei amore sponte reijcere, etiam oblatas & præsentes; non quod illæ contemnendæ sint, quamuis examinandæ diligenter, sed quod tum iudicet homo præferendam fidem obscuram euidenti notitiæ, malitq; potius quàm naturali sciendi cupiditati satisfacere,

tisfacere, seipsum in ea mentis voluntaria deditione, qua iam se per fidem Deo deuouit, continere semper. Exempla duo adfero. Primum est Alfonsi primi Lusitaniæ Regis sanctissimi; hic cum in castris esset aduersus innumeram multitudinem Saracenorum, audiuit a viro Religioso, & sexaginta sex annorum, probatæ solitudinis, Dominum nostrum Iesum Christum certa quadam hora postridie sese in eius conspectum daturum, ab eoq; auditurum ipsum de Victoria ac posteritate sua gratissima nuncia, prẽsto tantum esset, cum vocaretur; paruit Rex, & quę secuta sunt, ipse postea sic manu sua scripsit: Egressus extra castra, vidi à parte dextera versus Orientem micantem radium, & paulatim splendor crescebat in maius, & dum oculos ad illam partem efficaciter pono, ecce in ipso radio clariori Sole, signum Crucis aspicio, & Iesum Christum in eo crucifixum, & ex una, & ex altera parte multitudinem iuuenũ candidissimorum quos sanctos Angelos esse credo; quam visionem dum video, depositio ense & scuto, & depositis vestibus & calciamẽtis, pronus in terram me proijcio, lachrymisq; abundè missis, cępi rogare pro cõfortatione meorum vassallorum: dixiq; nihil turbatus: Quid tu ad me Domine? credenti enim fidem vis augere? melius est ut te videãt infideles, & credãt, quàm ego, qui à fonte Baptismatis te Deum verum, filium Virginis & patris ęterni agnoui, & agnosco. Erat autem Crux mirę magnitudinis & eleuata à terra quasi decem cubitos. Dominus suaui uocis sono quam indignæ aures meæ susceperunt, dixit mihi: Non vt fidem tuam augerem, hoc modo apparui tibi, sed vt roborarem cor

tuum

tuum in hoc conflictu, & initia regni tui suprà firmam petram stabilirem; Confide Alfonse, nõ solum hoc certamen uinces, sed & omnia alia, in quibus contra inimicos Crucis pugnaueris. Hæc ibi. Quæ felicissimo exitu confirmata sunt omnia; scripta sunt autem anno Domini millesimo centesimo quinquagesimo secundo, tertio Kal. Nouembris, & adhuc in celebertimo monasterio Cistercien sium à S. Bernardo instituto, & ab ipso Alfonso Rege liberalissimè fundato (Monasterium de Alcobaz dicitur.) asseruatur Diploma Regium, sigillo Regis, Episcoporum & Principum Regni præclarè obsignatum. Ex qua historia illud perspicuum est, Christum Dominum quamuis ad erigendum ac roborandum Regis animum ab eo uideri uoluit oculis corporis, probasse tamen pietatem ac fidem eius, oblectatum que ea Regis uoluntate, qua ut fidem, in natiua sua obscuritate seruaret, ipso se Christi aspectu priuare paratus erat.

Alterum exemplum est Vgonis Lincolnien sis Episcopi sanctissimi, qui ante trecentos annos Virtutibus pastoralibus ornatissimus apud Anglos floruit. De eo sic Surius ex antiquo scriptore. In Villa quadam Sacerdos erat vitæ valde dissolutæ, quem hoc ordine Diuina bonitas ad pœnitentiam vocauit; Celebrans ille Missarum sollemnia, manibus cœpit indignis Regem tractare maiestatis; cumq; ad illum veniisset locum vbi hostia frangenda erat, sanguis protinus emanauit; territus ille, vitam mutauit in melius; cunctisq; audire volẽtibus, factum publicauit; Accidit autem Beatum Vgonem per eam villam iter facere, sacerdotemq; accersi- Tomo 6.

tum,

tum, non propter miraculum, sed ob vitæ sanctitatem, de quibusdam spiritalis vitæ studijs interrogare; Tanta enim pœnitentiæ austeritate pristinam vitam iam correxerat, vt sanctum eum fama cunctis proclamaret; cumq; sancto Episcopo narrasset prodigium, quod ipsi acciderat, hortatus est eum, vt cruorem ipsum tanquam veritatis testem inspiceret, sed penitus non acquieuit; quin immò famulis suis idem suggerentibus, ita fertur respondisse: Habeant ipsi signa infidelitatis suæ, nobis autem qui verè credimus sub speciebus Sacramentalibus Verum Corpus & sanguinem Christi contineri, signa quid proderunt? Quosdam etiam abire volentes vt viderent, durius obiurgabat, quod non deuotione sed curiositate id facerent, siquidem scriptum nouerat:

Ioa. 20. Beati qui non viderunt, & crediderunt. Hæc ibi.

Tertium Indicij. Tertium Indicium affine est superiori. Cum quis ita se in fide confirmatũ sentit, ac stabilem, vt vix sibi videatur posse se vnquam ab ea vlla ratione dimoueri; quod fortassis donum est Spiritus sancti, inter eius fructus ab Apostolo recensitum fidei nomine. Hoc donatum fuisse S. Clementem cum S. Petrum de Christo disserẽtem audiret, intelligitur ex his quæ scribit ipsemet ad hunc modum: Deo gratias ago inquit, qui vt optaui institutus sum; ac certò scias (Petre) fieri non posse, vt dubitem de his quæ ex te audiui de Christo Propheta, etiã si tu ipse aliter doceres, & me in aliam fidem transferre conareris; Hoc enim mihi certum est, eum qui doctrinã hanc de uero Propheta acceperit, non posse de hac ueritate ultra dubitare. Ad hæc Petrus: Gratias ago Deo, & pro salute tua, & pro quiete mea; ualde enim delector,

Galat. 5.

Lib. 1. Recognitio.

quia

quia intellexiſſe te uideo, quanta ſit Chriſtianæ Virtutis magnitudo; & in eo, quod ais, ne ſi ego ipſe cupiam, quod abſit, poſſim te tranſuertere in aliam fidem. Hęc ibi. Hac de firmitate accipienda ſunt uerba illa S. Pauli: Sed licet nos, aut Angelus de Cęlo, Euangelizet uobis, præterquàm quod Euangelizauimus uobis, Anathema ſit. Hac excelluerunt Martyres omnes, illi pręſertim, qui non ſolum tormentis, ſed nec blanditijs, nec quoruncunq; bonorum terrenorum certa ſpe ac pollicitatione adduci vnquam potuerunt, vt tantillum de fidei integritate ac ſeueritate ſaltem ſimulando, remitterẽt. Galat. 1.

Quartum Indicium ſunt Actiones illę, quarum quidem originem fidem eſſe non cernimus oculis, ipſas tamen naturę noſtræ uiribus ita ſuperiores eſſe intuemur, ut non niſi à ſupernaturali virtute fidei profectas eſſe, certò intelligamus. Exempla ſint primùm in Martyribus illis, de quibus narrat Euſebius, & alij, Antonini Veri temporibus, cum accepiſſent, aut etiam vidiſſẽt aliquos è Chriſtianis Confeſſoribus imbecillitate animi, ac fidei, à Chriſto defeciſſe, ita affectos fuiſſe mœrore, vix vt præ triſtitia illa dolores quos in cruciatibus maximos perferebant, ſentirent; nec ait Aymo, gratum illis erat iter ad Dominum, ſi pars membrorum ſuorum de Eccleſia rapta à Diabolo diriperetur. Sed ſit hęc mœroris ex fidei fonte manantis hiſtoria. Adfero patientiæ & lætitiæ ex eodem deductum exemplum, quod etiam nunc plerunque accidit in hominibus perfectionis ſtudioſis, cum repentè amicis chariſque hominibus deſtituuntur; ſat erit refricare memoriam obitus S. Malachiæ apud S. Bernardum; quem vbi deſcripſit, ſic- Quartum Indicium. Euſeb. lib. 5. hyſtor. c. 2. & 3. Niceph. li. 4. c. 16. 17. & 18. Aymo lib. 5. c. 2. & 3. In Vita Malach.

ait: Non est mutatus vultu Malachias, sed ipse mutauit omnes; mirum in modum gemitus & luctus omnium subito conquieuit, mutatur in gaudium mœror, planctum cantus excludit, Effertur, feruntur in Cælum voces, inferitur Oratorio Abbatũ humeris, Vicit fides, triumphat affectus, res in suum deuenit statum, cuncta geruntur ex ordine, cuncta ex ratione procedunt; & reuera quid rationis habet immoderatius plangere Malachiam, quasi non sit pretiosa mors eius, quasi non sit somnus magis quàm mors, quasi non sit mortis portus, & porta vitæ? Ego ne fleam, qui fletum euasit? ille tripudiat, ille triumphat, ille introductus in domum Domini sui, & ego eum plangam? Cupio mihi hæc, non illi inuideo. Hæc S. Bernardus. Cum quo verè dicimus: Vicit fides, quandocunq; eius qui nos afficit siue mœror, siue lætitia, Deus ipsa causa est.

Quintum Indiciũ.

Accedat Quintum Indicium fidei. Cum facilè, & ad rem ex his quæ fide cognoscimus, conficimus id, quod ad præsentem animæ vtilitatem necessarium, aut opportunum est. Huius in omni genere sunt exempla varia ac multa, & ex capite de fidei occasionibus aliqua peti possunt. Hic occurrit illud de S. Martino ex Sulpitio: Quodam die præmissa præ se, & circumtectus ipse luce purpurea, quo facilius claritate assumpti fulgoris illuderet, veste etiam regia indutus, diademate ex gemmis auroque redimitus, calceis auro illitis, sereno ore, læta facie, ut nihil minus quàm Diabolus putaretur, oranti in cellula astitit. Cumq; Martinus primo aspectu eius fuisset hebetatus, diu multumq; ambo silentium tenuerunt; tum prior Diabolus: Agnosce inquit Martine,

In Vita S. Martini, cap. 36.

ne,quem cernis, Christus ego sum; descensurus ad terram,prius me tibi manifestare uolui. Ad hæc cum Martinus taceret,nec quicquam responsi referret,iterare ausus est Diabolus professionis audaciam: Martine, quid dubitas credere,cum uides? Christus ego sum. Tum ille reuelante sibi Spiritu vt intelligeret Diabolum esse, nõ Dominum:Non se inquit Dominus Iesus purpuratum & diademate renitentem venturum esse prædixit: Ego Christum nisi in eo habitu formaq; qua passus est, nisi Crucis stigmata præferentem venisse non credam Ad hanc ille uocem statim ut fumus euanuit, cellulamque tanto fœtore compleuit, ut indubia indicia relinqueret, Diabolum se fuisse. In narratione hac Sulpitij palá est,S. Martinum adiutum quidem Diuinitus fuisse ad laruam Diabolo detrahendam, ea tamen potissimum ratiocinatione,quam fides Euangeliumq; dictauerant, illudq; in primis quod est in Actis Apostolicis: Sic ue- Act. 1.
niet quemadmodum vidistis eum euntem in Cælum, & quod Dominus ipse prædixit:Tunc parebit signum Math.24.
filij hominis in Cælo. Innumera exempla alia ex Sacris literis & historijs produci possunt, sed non est necesse; & quisque paulo exercitatior in actionibus uirtutis, in se ipso quotidie experitur, quid, quantumue in tentationum præsertim periculis aduersus quosque spirituales hostes hominis, ex suscitata fides ualeat. Sed quoniam perfecta fides ratiocinationes uti diximus, præ simplicitatis fidei studio repudiat, nimirum, quia una Dei dicentis auctoritate satis se firmam tutamque reputat,quæret fortasse quispiam,unde cõstet nobis id quod credimus Dei auctoritate dictatum esse. Et Re-

ſpondetur breuiter id quod etiam ante ſignificatum eſt, conſtare id nobis unius Romanę ac Catholicę Eccleſię teſtimonio, ab uno enim Romano Pontifice, tanquam vero legitimoque S. Petri ſucceſſore, poſtulandum & expectandum, ut confirmet fratres; quandoquidem fidei Cathedram nunquam defecturæ accepit à Chriſto; Illudq; S. Cypriani dictum animo perpetuò infigendum. Primatus Petro datur, vt vna Chriſti Eccleſia, & vna cathedra monſtretur. Terminus igitur diſquiſitionum ac ratiocinationum noſtrarum in fidei dogmatibus ſit vna Petra Petri, Romana inquam Sedes, ad quam ſcrupuli cogitationum omnes, omnesq; maiores aduerſus fidem tentationum machinæ, fortiter allidantur, & confringantur. Ad hanc eandem normam diſcernantur, & dirigantur reuelationes, ſi quæ nobis nec optantibus, nec cogitantibus aliquando acciderint, eæq; demum admittantur, quas Eccleſia probarit, reijciantur quas illa reiecerit. Qua de re cum ſpiritualibus viris, & quibus Sanctæ Eccleſiæ ſenſus ſit planè notus ac perſpectus, agen dū eſt, eorumq; iudicio ſtandum, quandiu ex ipſa Petri Cathedra ſi ita res poſtulet, quid tenendum ſit, conſtitutum intelligatur.

Lib. de vnitate Eccleſiæ.

Hac de re plura ſcripſi in Tertio libro de Diſciplina, aliqua adhuc dicturus poſt, cum de Prudentia diſputabitur. Hæc de fide.

De

De Dei Timoris Actionibus, Occasionibus, Indicijs. Cap. XVII.

EX fide nasci timorem Dei, colligit S. Thomas ex illis S. Iacobi verbis: Dæmones credunt, & contremiscunt. S. Basilius ex eo, quod fides Dei iustitiam, & iudiciorũ eius momenta consideranda proponit. Iccirco S. Augustinus: Cœpit aliquis credere diem iudicij, si cœpit credere, cœpit & timere. Quare consentaneum est, ad ea quæ dicta sunt de Actionibus fidei, aliquid addere de Actione Timoris. Quamuis enim propriè Timor Virtus non sit, Virtutis tamen effectus, & via ad Virtutem est, præter quàm quod donum est simul Spiritussancti.

2. 2. q. 7. art. 1. Iacobi. 2. Regul. breu. Inter. 209 In Epist. Io. tract. 9

Timoris igitur de quo agimus gradus & Actiones aptè distinguit S. Augustinus. Ex cuius verbis natura etiam & vis Timoris haurietur. Dignamini ait aduertere. Aliqui propterea tantum timent, ne aliquid mali in terra patiantur, ne illis ægritudo accidat, ne damnum, ne orbitas, ne alicuius amissio chari, ne exilium, ne damnatio, ne carcer, ne aliqua tribulatio, propterea timent, & tremunt. Hæc ille. Hic primus est gradus Timoris Dei. Nec est iste timor ille mundanus, quem malum esse affirmant Theologi, propterea quod per illum homo innititur mundo tanquam fini, ac Deo posthabito, quidlibet facit, ne mundi mala incurrat; hunc enim arcet à nobis Christus, cũ ait: Ne terreamini ab his, qui occidunt corpus. Hunc non solum non amplectendũ, sed formidandum maximè suadet S. Nazianzenus. Nihil

In Ps. 127. S. Thom. 2. 2. q. 19. ar. 3. Lucæ 12. Oratione Prima de Pace.

hil perinde timendum est, quàm ne quid magis quàm Deum timeamus. Quanquam autem is qui damna ab S. Augustino numerata extimescit, mundanus videtur, mundanus tamen omninò non est, cum ea extimescit, ne Deum offendat, aut certè ne peccet. Et quædam censetur attritionis species, quamuis infima à peccatis quempiã vèlle prorsus animũ cohibere timore huius modi malorum, quæ non dubitat à Deo ad vlciscenda peccata peccatoribus infligi. Est igitur timor hic de quo S. Augustinus loquitur, primus gradus timoris seruilis. Propterea enim addit: Adhuc timor iste non est castus. Sequitur secundus in hæc verba: Adhuc audi: Alius nõ in hac terra pati timet, sed gehennam timet, vnde terruit te Dominus. Audistis cum Euangelium legeretur: Vbi vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur. Audiunt hæc homines, & quia verè futura sunt impijs, timent, & continent se à peccatis; habent timorem, & per timorem continent se à peccato; timent quidem, sed non amant iustitiam. Et hic est alter gradus seruilis timoris. Hoc autem quod ait: Sed nõ amant iustitiam, intelligitur eos non induci in odium peccati amore iustitiæ. Proinde sequitur S. Augustinus: Cum autem per timorem continent se à peccato, fit consuetudo iustitiæ, & incipit quod durum erat, amari, & dulcescit Deus, & iam incipit homo iustè viuere propterea, non quia timet pœnas, sed quia amat æternitatem. Excluſus est ergo timor à charitate, sed succeſſit timor castus, secundum quem debemus intelligere: Beati omnes, qui timent Dominum, qui ambulant in vijs eius. Hic etiam timor Sanctorum appellatur,

Psal. 127.
Psal. 32.

&

& timor filiorum Dei: Caſtus autem, quod ſit ſimilis timori Sponſæ aduerſus honeſtiſſimum & amantiſſimum coniugem. Mal. 1. Pſal. 18.

Effectus timoris Domini multi ſunt. Primus eſt acuere intellectum ad Dei iudicia, iuſtitiamq; conſiderandam, ex quo fit, vt ſimul attendat diligenter homo ſibi ipſi, penitusq; ſe penetret, peccataq; etiam minima accuratè inquirat, ac deprehẽdat; hoc eſt enim illud tam ſæpè repetitum in Sacris literis: Initium ſapientiæ timor Domini. Et illud apud Salomonem: Qui timet Dominum, nihil negligit. Vt enim (ait Climacus) ſolis radius domum per foramen ingreſſus, cuncta quæ in ea ſunt illuminat, ita & timor Domini, ſi fuerit in anima, cuncta ei peccata ſua etiam minutiſſima oſtendit. Alter effectus timoris eſt, vitæ antectæ pœnitentia, & retractatio. Si iniquitates obſeruaueris Domine, Domine quis ſuſtinebit, dicebat Dauid, hoc timore vtiliter perculſus. Et, Delicta quis intelligit? ab occultis meis munda me. Deniq;, Qui timet Deum conuertetur ad cor ſuum. Et, Timor Domini expellit peccatum. Tertius effectus eſt, fuga peccati, ac propoſitum ab eo ſeſe quàm longiſſimè abalienandi. hoc eſt enim illud: Time Deum & recede à malo; Eſt enim timor Dei perpetuus iuſtitiæ comes; ideo, qui ſine timore eſt, non poterit iuſtificari. Et Beda in illa verba S. Lucæ: Simeon iuſtus & timoratus. ait: Difficile iuſtitia ſine timore cuſtoditur; quo iuſtus Deum, quanto ardentius diligit, tanto ſolertius offendere cauet; eſtq; hæc ratio & gradus ex timore ſeruili ad timorem caſtum, cum ut ait S. Gregorius, perfecta compunctio formidinis, tradit animũ

Primus effectus. Pſal. 110. Prou. 1. 9. Eccl 1. Eccl 7. Gradu ſecundus.

Secundus Effectus. Pſal. 129. Pſal. 18. Eccl. 21. Eccl. 1.

Tertius Effectus. Prou. 3. Eccl. 1.

Lucæ 2.

Lib 3. Dialog. c. 34.

com-

Quartus Effectus. compunctioni dilectionis. Quartus timoris effectus est, fortitudo aduersus tentationes quæ hominem ad peccatum reuocant; is autem non tam ex vi naturaq; timoris existit, quàm ex singulari ope Diuinæ maiestatis, qua sustinet ne labantur, homines timore sui occupa-

Eccl. 33. tos. Sic Salomon: Timenti Dominum non occurrent mala sed in tentatione Deus illum conseruabit, & libe-

Eccl. 34. rabit à malis. Et, Oculi Domini super timentes eum, protector potentiæ, firmamentum virtutis, tegimen aroris, & vmbraculum meridiani, deprecatio offensionis, & adiutorium casus exaltans animam, & illuminãs oculos, dans sanitatem, & vitam, & benedictionem.

Psal. 118. Hoc ipsum illud est quod precatur Dauid: Cõfige timore tuo carnes meas; hoc enim confixa iaculo caro, reliquaq. passionum turba, quæ tentationum seges est, languescit, & deficit, ac spiritui magnam molestiam exhi-

Quintus Effectus. bere desistit. Quintus effectus est, sancta solicitudo re-

Michęę 6. ctè ambulandi (ut Propheta loquitur) cum Deo; eius unam voluntatem in rebus omnibus tanquam vitæ curriculi Cynosuram contemplando. Si quidem (ait Salo-

Eccl. 2. mon) Qui timent Dominum, inquirent quæ placita sũt ei, præparabunt corda sua, & in conspectu illius sanctificabunt animas suas. Hi sunt effectus actionesue proximè ex Dei timore manantes. Nunc de occasione excitandi timoris, pauca.

Prima Occasio. Occasiones cõmouẽdi timoris Dei in nobis, sũt subitæ & improuisæ mortes. Nostris tẽporibus ante pedes Alfonsi Ferrarię Ducis mortuus concidit nobilis Dinasta Papę Dux ait: & hęc me Monachũ, aut Iesuitã, nõ faSecunda Occasio. ciẽt? Timoris similiter occasiones sunt tonitrua, tẽpesta

tes,

tes, fulmina. Scribit Beda de S. Ceadda Episcopo hæc: Si repentè flatus uenti maior assurgeret, continuò misericordiam Domini inuocabat, & eam generi humano propitiari rogabat; si autem violentior aura insisteret, procidebat in faciem, atq; obnixius orationi incũbebat; at si procella fortior aut nimbus perurgeret, uel & coruscatio, & tonitrua terras & aëra terrerent, tunc ueniens ad Ecclesiam solicitus, orationibus ac Psalmis, donec serenitas aëris rediret, fixa mente vacabat; Cumq; interrogaretur à suis, quare hoc faceret, respondebat, non legistis: quia intonuit de Cælo Dominus, & altissimus dedit vocem suam? Misit sagittas suas, & dissipauit eos? fulgura multiplicauit, & conturbauit eos? Mouet enim aëra Dominus, ventos excitat, iaculatur fulgura, de cælo intonat, ut terrigenas ad timendum se suscitet, ut corda eorum in memoriam futuri iudicij reuocet, ut superbiam eorum dissipet, & conturbet audaciam, reducto ad mentem in tremendo illo tempore, quando ipse cælis ac terris ardentibus uenturus est in nubibus, cum potestate magna ac maiestate, ad iudicandos viuos & mortuos; propter quod oportet nos admonitioni eius cęlesti, debito cum timore & amore respondere, ut quoties aëre commoto manum ad feriendum quasi minitans erexerit, nec adhuc tamen percutit, mox eius imploremus misericordiam, & discussis penetralibus cordis nostri, atque expurgatis vitiorum ruderibus, soliciti ne unquam percuti mereamur, agamus. Hæc Beda. Quid feciisset S. Episcopus, si uidisset Anastasium Imperatorem hæreticum, aut etiam Tullum Hostilium Romanorũ Regem fulmine ictos, cum tota domo conflagrare?

Lib. 3. Histor. Angli. c. 28.

Psal. 17.

Blondus lib. penul. Decadis.

Valerius lib. 9. cap. 12.

flagrare? tactas de Cęlo nō modo ędes, sed vicos ipsos, syluas, vrbes integras inextinguibili incendio consumi, aut terræ motu atque hiatu interdum absorberi? Et quis neget hæc à Deo fieri ad timorem incutiendum hominibus, cum ipsemet Deus legis antiquæ promulgationem non fecerit, nisi in magnis tonitruis, coruscationibus, tenebricosis exhalationibus, ut (inquit Moyses populo) terror illius esset in vobis, & non peccaretis? Et in Euangelio nonne legimus cum prodigia in cælis, in terris, in mari fient, deniq; terroresq; de cęlo arescere homines debere præ timore, & expectatione eorum, quæ superuenient uniuerso orbi? S. Paulus certè Christi fulgore ne dicam an fulgure prostratus in terrā, ac cæcitate percussus, in semet redijt tremens, & Christo se dedidit. Et, cum repentina morte sublati sunt mortui Ananias & Saphira, ad vnam Apostoli Petri vocem, scribit S. Lucas: Et factus est timor magnus in vniuersa Ecclesia, & in omnes, qui audierunt hæc. Ergo communes ac priuatæ calamitates incitamenta timoris sunt. Quid facient eæ quæ nos & attingunt, & vrgent angustius? Sanè in Scripturis infaustum prognosticon est: Percussisti eos, & non doluerunt, attriuisti eos, & renuerunt accipere disciplinam. Cum igitur angimur animis, cruciamur corporibus, cum vexantur fortunę, cū ardent tecta, diripiuntur oppida, vastantur prouinciæ fame, cęde, bello, flammis, peste; nec solum cum iam adsunt hæc, sed etiam cum adhuc impendent, instant, appropinquant, nil aliud prorsus prædicant, nil clamant aliud, quàm, Timete eum, qui postquàm occiderit corpus, habet potestatem animam mittere in gehennam,

Exod. 20.
Lucæ 21.
Act 9.
Act. 5.
Iere. 5.
Lucæ 12.

ita

ita dico uobis, hunc timete.

Occasiones timoris Dei sunt ipsimet principes ēt seculares, qui cum imperio & potestate Rempublicam administrant: Nam Principes ait Apostolus, non timori boni operis, sed mali. Sunt igitur timori; Ipsimet fasces, eorum satellites, & lictores, quid aliud ostentant, quid petunt nisi timorem? Non enim (ait idem) sine causa gladium portat: Dei enim minister est, uindex in irā ei, qui malū agit. Miserabilis ille aspectus, cū reos cōdemnatos cernimus ex vinculis, excarceribus, vel ad grauiora rapi supplicia, uel ad cædē & cruorē extrahi; cū cruces, tormenta carnificē, cruciamēta mēbrorū, mortes, cadauera proiecta videmus. Tetrū & detestabile nunciū, viros innocentes in latronum ac piratarum manus inciditisse, inhumaniter accipi, spoliari, lacerari, necari; hęc tamen & his similia sexcenta cernuntur, & audiuntur utiliter, si nobis sint Dei timoris monimenta. Sed quid est opus extrinsecus expectare timoris occasiones? intus in nobis est conscientia anteactæ vitæ nostræ, ac tantorū scelerum quanta nos ipsi aduersus Deum commisisse recordamur. Hæc, quoties ista in mentē ueniunt, nō solum timorem sed sollicitudines, & horrores facit; nec si velimus, ea vult à nobis recedere, quando nec etiam apud inferos syndieresis vermis extinguitur, ut eo semper ad maximum cruciatum exedantur illorum animi, qui dum hic viuerent, eo ad Dei tam salutarem timorē uti neglexerunt. Quin ipsa timoris parens Christiana fides, qua imbutæ sunt Christianorum mentes, quam materiam huic timori non suppeditat Statutum est (ait Apostolus) omnibus hominibus semel mori; post hoc

Tertia Occasio. Rom. 13.

Quarta Occasio. Hebr. 9.

Quinta Occasio.

Iob.21. autem iudicium? Item: Ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcendunt. In inferno autem Iob.10. ignis æternus, & nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat; ex eoq; nulla exeundi ſpes, quia in inferno nulla redemptio. Hæc quia certiſſima & teſtatiſſima ſunt, cum recurrunt in animum, niſi ſtipites & planè plumbei ſimus, timorem ſine dubio cient; recurrunt autem ſæpè, ſi attendimus, & ſæpiùs ſi non deſit uel parua induſtria. Sed fortaſſe hæc ad timorem ſeruilem pro Sexta Oc caſio. uocant, Chriſtus igitur uocet ad timorem filiorum, quá Pſal 33. do ipſe ait: Venite filij audite me, timorem Domini do- Ioan.1. cebo vos. Vocat autem factis. Dedit eis poteſtatem filios Dei fieri, c b idq; Verbum Caro factum eſt. Vocat Ioan.17. Gloriam patris prædicando; Pater manifeſtaui nomen tuum hominibus. Vocat fundendo ſanguinem, mor- Rom.5. tem Crucis ſubeundo; Cum inimici eſſemus, reconciliati ſumus Deo per mortem Filij eius. Vocat denique Regnum Cælorum, hoc eſt ipſummet patrimonium ſuum, hæreditatemq; Patris nobiſcum ſe communica- Matth.25. turum pollicens. Venite benedicti Patris mei, poſſidete regnum, quod vobis paratum eſt. Sed eo in primis ſtimulo ad timorem hunc concitat, cum verbis quidem ſed magis adhuc exemplo ad vigilias, ad labores, ad corporis cruciatus & mortem pro Dei gloria ſuſcipiendá Rom.8. inſtruit, ut ſi compatimur, & cõglorificemur; & præſertim dum illa ſubinde commemorat; Non eſt diſcipu- Lucæ 6. lus ſuprà magiſtrum. Et, Si in viridi ligno hoc faciunt, Lucæ 23. in arido quid fiet? Hæc de occaſione. Nunc Indicia ponamus aliqua, præſertim caſti timoris.

Primum Indicium. Primum Indicium ex S. Auguſtino, qui cum ante dixiſſet

dixiſſet hoc eſſe diſcrimen inter fœminam caſtam timẽ In Pſ.127.
tem virum, & adulteram, quod illa timet, ne diſcedat vir, hæc ne veniat: & ſi ſit abſens, illa, ne tardet, hæc, ne veniat: Addit, Abſens eſt ſponſus noſter, interroga cõſcientiam tuam; Vis ut ueniat, an adhuc vis, ut tardet? Qui dicunt, utinam veniat, multum amant; & ſi dicatur illis, tardabit, timent, ne tardet, quia timor caſtus eſt. Caſtus ergo timor hoc habet, uenit de amore.

Secundum Indicium ex eodem S. Auguſtino, qui ſic pergit: In quo eſt caſtus? Iam interrogo uos aliquid, quod voſmetipſos interrogetis; Si Deus veniens voce propria loqueretur nobis, & diceret homini, peccare vis? pecca; fac quicquid te delectat; quicquid amaueris in terra tuum fiat; cui fueris iratus, intereat: quẽ rapere volueris, rapiatur: quem cædere, cædatur: quem damnare, damnetur: quem poſſidere, poſſideas; Nemo tibi reſiſtat, nemo tibi dicat, quid facis? nemo noli facere quod velis, nemo quare feciſti? abundent tibi omnia iſta terrena, quæ concupiſti, & viue in illis non uſq; ad tempus, ſed ſemper, faciem tantum meam nunquam videbis. Fratres mei vnde ingemuiſtis? niſi quia iam natus eſt timor caſtus permanens in ſeculum ſeculi? Quare percuſſum eſt cor ueſtrum? ſi diceret Deus faciem meam nunquam videbis. Ecce omni iſta felicitate terrena abundabis, circumfluent te bona iſta temporalia, non illa amittis, non deſeris, quid uis amplius? fleret quidem & gemeret timor caſtus, & diceret, immò tollantur omnia, & faciem tuam videam; exclamaret de Pſalmo: Deus virtutum conuerte nos, & oſtende faciem tuam, & ſalui erimus. Et, Vnam petij à Domino. Vide Secundũ Indiciũ Ibidem. Pſal.79.

quo-

quomodo ardeat timor iſte caſtus, timor uerus, timor
Pſal.26. ſyncerus. Vnam petij à Domino, hanc requirã. Quid? vt inhabitem in domo Domini, per omnes dies vitæ meæ. Hæc S. Auguſtinus.

Tertium Indiciũ. Tertium Indicium, digniſſimumq; viro proficiente & perfecto (non enim in vſum deducendum eſt, niſi ab ijs qui iam didicerint in acie fortiter ſtare aduerſus propriam animi imbecillitatem) adfertur à S. Anſelmo
Lib. de ſimilitudinibus, cap. 190. his verbis: Si hinc peccati pudorem, & illinc cernerem Inferni horrorem, & neceſſariò vni illorum haberem immergi, prius me in infernum mergerem, quàm peccatum in me immitterem. Et quod magis mireris: Mallem ait, purus à peccato & innocens gehennam intrare, quàm peccati ſorde pollutus Cælorum regna tenere, cum conſtet ſolos malos in inferno torqueri, & ſolos bonos in cæleſti beatitudine foueri. Hoc indicium eſt maximè proprium timoris caſti, cuius uti diximus, eſt peccatum expellere, ea ratione maximè, quòd non ſolum animum inducit in propoſitum ac firmam volũtatem illud cauendi, ſed ſua ſolicitudine ac ſtimulis efficit etiam, ut caueat.

Quartum Indiciũ. Quartum Indicium eſt magna contentio ut Chriſtũ imitemur cum ſpe quidem magna, eo quo tendimus cum Dei gratia perueniendi, ſed non ſine pari cura ac
Serm. 11. in Ep. ad Philip. Philip.3. ſolicitudine. Egregiè id tractat S. Chryſoſtomus exemplo Apoſtoli Pauli: Si quo modo occurram ad reſurrectionem, quæ eſt ex mortuis. Adeo enim ait, magnum erat, vt neq; aſſeuerare auſus fuerit, ſed tantum inquit; Si quo modo credidi in ipſum, & eius reſurrectionem. Præterea, propter ipſum patior, nec tamen adhuc poſ-

ſumus

ſumus omninò confidere ut reſurgamus. Quam hoc loco reſurrectionem dicit? nimirum eam, quæ ad ipſum ducit Chriſtum. Dixi me credere in eum, & virtuti reſurrectionis eius, & ſocium me eſſe paſſionum ſuarū, configuratumq; me eſſe morti eius, ueruntamen poſt hæc omnia nondum penitus confido. Quod alibi dixit: Qui ſe exiſtimat ſtare, videat, ne cadat. Et rurſus: Timeo, nè fortè cum alijs prędicauerim, ipſe reprobus efficiar, non quod iam acceperim, &c. Quid eſt iam acceperim? Brauium inquit. Quod ſi qui tanta perpeſſus fuerat, qui vexabatur, qui mortificationem habebat, nondum de reſurrectione illa fidenti & ſecuro animo erat, quid tandem dicemus nos? Quid eſt, ſi comprehendam? quod antea dixerat: Si occurram in reſurrectionem, quæ eſt ex mortuis; ſi comprehendam inquit, ac teneam ipſius reſurrectionem, id eſt, ſi tanta pati potuero, ſi ipſum imitari potuero, ſi conformis ipſi fieri, quemadmodum multa paſſus eſt Chriſtus, ſputis fœdatus eſt, virgis cæſus, ac demum mortem ſubijt. Hoc ſtudium eſt, per hæc omnia opus eſt ad illius reſurrectionem uos peruenire omnia certamina perferentes. Sequor autem ſi quomodo comprehendam. Ad huc mihi vita in certamine verſatur, adhuc à meta longè abſum, adhuc à brauijs diſto, adhuc curro, adhuc ſequor; & non dixit curro, ſed ſequor: ac meritò. Nam qui apud Græcos dicitur διώκτης, id eſt qui ſectatur, noſtis quantam contentionem in ſectando adhibeat, neminem intuetur; omnes quicunq; curſum illius interrumpunt, magno impetu propellit; & mentem & oculos, & vires, & animam, & corpus contrahit, ſolum Brauium

2. Cor. 10.

1. Cor. 9. Philip. 3.

uium ſpectans, præterea nihil. Quod ſi Paulus tantus ſe ctator, ac tanta paſſus, adhuc inquit: Si quomodo comprehendam; quid dicemus nos? Hæc ibi.

Quintum Iudiciũ. Iudicium Quintum Timoris Dei ſit, de nobis ipſis cogitare, ſentireq; valdè humiliter, ac demiſsè, optareq; ardenter Dei voluntatem in rebus noſtris omnibus agnoſcere, illiq; conſtanter obtemperare. Sic habet S. Auguſtinus: Ante omnia opus eſt Dei timore conuerti ad cognoſcendam eius uoluntatem, ſi quid nobis appetendum, fugiendumq; præcipiat; Timor autem iſte cogitationem de noſtra mortalitate, & de futura morte neceſſe eſt incutiat, & quaſi clauatis carnibus omnes ſuperbiæ motus ligno Crucis affigat.

lib. 2. de doctrina Chriſtiana, cap. 7.

De Actionibus, & exercitatione Spei.
Caput XVIII.

Prima Spei Act. PRima & maximè propria Spei, quæ Theologica Virtus, eſt Actio eſt, certiſſima expectatio æternæ vitæ. In ſpem vitæ æternæ ait Apoſtolus, quam promiſit, qui nõ mentitur Deus, ante tempora ſecularia. Hæc eſt enim repromiſſio (ſcribit S. Ioannes) quam pollicitus eſt nobis, uitam æternam. Eſt autem hæc ipſa beatitudo noſtra, quæ nihil eſt aliud, quàm ipſe Deus à nobis videndus, amandus, fruendus, ſicuti eſt. Iccirco ait: Speramus in Deum viuum. Et cum apparuerit, ſimiles ei erimus, quia videbimus eum ſicuti eſt, & omnis qui habet hanc ſpem, ſanctificat ſe, ſicut & ille ſanctus eſt. Eſt autem certiſſima hæc expectatio, quia fide nititur, & promiſſioni

Tit. 1.

1. Io. 2.

1. Tim. 4.

1. Ioan. 2.

missioni eius, qui non mentitur, Deus. Quæ iccirco repromissio nominatur in Scripturis, ut quamuis vna facta sufficiat, sæpius tamen repetita, nos promissi maximè certos reddat. Eleganter explicat S. Thomas huius nobilissimæ Actionis rationem. Non enim inquit, minus aliquid à Deo sperandum est, quàm sit ipse, cum non sit minor eius bonitas, per quam bona creaturę communicat, quàm eius essentia. Ideoq; proprium & principale obiectũ Spei est Beatitudo æterna. Hæc ille. Hic est ille bonorum finis tantoperè quæsitus à Philosophis, nunquam tamen inuentus. Hoc est illud extremum, & vltimum, quò sunt omnia nostra consilia factaq; referenda. Hoc illud summum, quod in rebus expetendis sequamur oportet. Hoc vnum tandem aliquãdo non adipisci, est extremum malorum omnium, nobis omni contentione, omnibus vt àiunt, uelis remisque fugiendum. Hanc actionem sequitur magna animi lætitia, quòd tanto bono, quantum est æterna vita, ac Deus ipse, quasi iam præsente spe fruamur certa. Ideo enim Apostolus: Spe gaudentes. Et, Spe salui facti sumus. Et, Gloriamur in spe gloriæ filiorum Dei. Hinc illa sanctorum desideria: Hei mihi, quia incolatus meus prolungatus est. Et desiderium habens dissolui, & esse cum Christo. Amen veni Domine Iesu. sanè sapiens S. Augustini affectio illa; Tanta est pulchritudo iustitiæ, tanta iucunditas lucis æternæ, hoc est incommutabilis veritatis arq; sapientiæ, vt etiam si non liceret amplius in ea manere, quàm vnius diei mora, propter hoc solũ innummerabiles anni huius vitæ pleni delicijs ac circumfluentia temporalium bonorum rectè meritoque

2. 2. q. 17. art. 2.

Rom. 12. Ro n. 8. Rom 5.

Psal. 119.

Philip. 1.

Apoc. vlt.

Lib. 3. de libero arbit. c. vlt.

contemnerentur. Non enim falso aut paruo affectu dictum est. Quoniam melior est dies vnus in atrijs tuis, super millia. Deniq; S. Paulus Spem vocat ancoram animæ tutam & firmam incedentem usq; ad interiora velaminis.

Psal.83.

Hebr.6.

Secunda Spei Act.

Altera Spei Actio est sperare, certòq; qui sperat, sibi polliceri de Deo promittente, si illi ut debet respondeat, totum illud ac singulare Diuinę liberalitatis beneficium & auxilium, quod necessarium est homini ad æternam vitam consequendam; non enim vult Deus nos Diuinam, immò & nostram beatitudinem expetere, nec appetere ea sine quibus Beatitudo ipsa obtineri nequit; aut illam sperare non speratis ijs quorum adeptione beata uita adipiscenda est. Hæc sunt Remissio peccatorum, Dei gratia & amicitia, Virtutes & dona omnia, quibus expletur, & cumulatur status viri boni & perfecti Christiani, & vno nomine Sanctificatio dici potest: de qua Apostolus: Nunc verò liberati à peccato, serui autem facti Deo, habetis fructum uestrum in Sanctificatione, finem verò vitam æternam. Id autem totum maximè speramus, quia Christus Dominus Mediator Dei & hominum, & vera propitiatio pro peccatis nostris, factus nobis à Deo Iustitia, Sanctificatio & Redemptio, sanguine suo meruit ut id speraremus, & assequeremur. Per quem (ait Apostolus) & habemus accessum per fidem in gratiam istam, in qua stamus, & gloriamur in Spe gloriæ filiorum Dei; vnde etiam ortũ habet firmitas Spei, Nam ut ait argutè Gulielmus Parisiensis: In Dei Logica nullum argumentum validius ad bene Syllogizandũ, atq; probandum, quàm mors vni geniti

Rom.6.

Rom.5.

Lib. de moribus cap.3.

geniti filij Dei, nullum ad destruendam hæsitationem adeò efficax aut ualidum, cum non solum inferatur, sed etiam conferatur securitas de omnibus Dei beneficijs per huiusmodi medium. Hæc ille. Atq; hæc est causa cur ab Apostolo non solum mediator nominetur Christus, sed Spes nostra. Ad hoc idem caput referuntur auxilia Dei, quibus nobis in calamitate positis opitulatur; iccirco tam sæpè Dauid in Deo spem suam omnem collocatam vult. Spes mea ab vberibus matris meæ. Spes mea in Deo est. Quoniam tu es Domine spes mea. Beatus vir cuius est nomen Domini spes eius, & non respexit in vanitates, & in sanias falsas. similiter Apostolus, & alij nempe fideiussionem eius habebant. Cum ipso sum in tribulatione eripiam eum. Et testatum est illud Apostoli, quod tribulatio patientiam operatur, patientia probationem, probatio uerò Spem. 1. Tim. 2. 1. Tim. 1. Col. 1. Psal. 21. Psal. 64. Psal. 9. Psal. 36. Psal. 90. Rom. 5.

Tertia Spei Actio, est in Angelorum sanctorumque hominum, qui uel apud Deum in summa illa felicitate viuunt, vel adhuc nobiscum in terris superstites sunt, amore beneuolentia & orationibus stabilis fiducia: Beatissimæ Virginis Deiq; matris in primis. Quãquam enim Spes quæ Theologica Virtus est, hac fiducia non eget, eam tamen non adimit, immò admittit tanquam affinem, & administram; neque nos ea nitimur, aut utimur, nisi quatenus ea Diuinæ Spei atque adeo Diuinæ prouidentiæ famulatur; quod nisi verum esset, ut quid apud Tobiã Angeli Tobiæ ac Sarræ vota preces q; Domino offerunt? ut quid in Apocalypsi ascendunt sicut fumus aromatũ orationes sanctorũ ante Deũ? ut quid Iob, aut Eliphaz apud Iob iubet conuerti ad aliquem Tertia Spei Act. Tob. 3. & 12. Apoc. 5. & 8. Iob. 5.

1. Reg. 7. ſanctorũ? Iſrælitæ rogant Samuelẽ ut non ceſſet pro illis orare? Apoſtolus ſe tam fæpè commendat Chriſtianorum populorum orationibus? quare orationes ſanctorum, non ſunt in Deum iniuriæ, ſed Diuinæ prouidentiæ ſeruiunt; nec nos à Dei cura ſubtrahimus, cum à Dei amicis opem petimus, ſed committimus, ac per amicos & familiares eius ad ipſum nobis aditum patefacimus, ac munimus; nec male ſperamus aut imprudẽter, ſi ut Diuinę uoluntati obſequamur, ſanctorumque apud Deum gratiam prędicemus, ad ſanctorum orationes confugimus, ad Beatiſſimam Virginem pręſertim, quę iccirco ab Eccleſia & Sanctis Patribus ſecundum Deũ unica Spes noſtra eſt, & nominatur. Atq; hæ ſunt præcipuè noſtrę ſpei Actiones. Ad quas accedunt aliæ his conſentaneæ, & quæ à Sanctis Patribus ponderantur; eas hic breuiter adſcribo.

Quarta Spei Act. Quarta igitur Actio Spei eſt, patientia in tribulationibus, vt nunc ex Apoſtolo proferebamus; at non quæcunq; patientia, ſed perfecta ueteris hominis mortificatio, qua nos ipſos Deo nos uexationibus exercenti, planè ſubijcimus, ac propter ſpem futurę beatitudinis in eius uoluntate patientiſſimè acquieſcimus. S. Auguſtinus cum docuiſſet hominis ingenio uarijs artibus domari Camelos, Elephantes, Equos, Leones, Aſpides ipſos, ſic ſcribit: Imago Dei domat feram, & non domat Deus imaginem ſuam? In illo ſpes eſt, ei nos ſubdamur, & miſericordiam precemur; In illo ſpem noſtrã ponamus, & donec domemur, & perdomemur, ideſt perficiamur, domitorem feramus, plerunq; enim profert domitor noſter etiam flagella; ſi enim tu ad do-

Ser. 4. de verbo Domini.

manda

manda iumenta tua, profers uirgam, Deus non proferat ad domanda iumenta ſua, quæ ſumus nos, qui de iumentis ſuis faciet filios ſuos? Domas equum tuum tu, & quid daturus es equo tuo, cum te cœperit portare? At domito tibi Deus hæreditatem ſeruat, quod eſt ipſe Deus, & ad tempus mortuum reſuſcitat te, carnem tuam vſq; ad numerum capillorum reddet tibi, & conſtituet te cum Angelis in æternum, ubi iam non indigeas domari, ſed tantum à pijſſimo poſſideri; erit enim tum Deus omnia in omnibus; nec erit ulla infelicitas, quę nos exerceat, ſed felicitas ſola quę paſcat. Ipſe autem paſtor noſter, Deus noſter eſt, Ipſe potus noſter, Deus noſter, Honor noſter, Deus noſter, Diuitię noſtrę, Deus noſter, quęcunq; hic uaria queris, ipſe tibi unus omnia erit. Ad hanc ſpem homo domatur. Hęc S. Auguſtinus. Et hoc eſt quod tam ſæpè ponitur in Scripturis, pręſertim apud S. Paulum: Si compatimur, & conregnabimus. Non ſunt condignę paſſiones huius tẽporis ad futuram gloriã, quę reuelabitur innobis. Et, Momẽtaneũ & leue tribulationis noſtrę ſupra modũ ęternũ glorię põdus operatur in nobis. Et idẽ alibi. Rom. 8. 2. Cor. 4.

Quinta Spei Actio, eſt contemptio rerum humanarum, & omnium illorum bonorum, quę uidentur quidem mundanis hominibus bona, re vera tamen ſpeciẽ tantum habent bonorum, adeò ſunt fluxa, incerta, caduca. Idem S. Auguſtinus, cum ad Parabolam illam Euangelicam, in qua mentio fit panis, piſcis, & oui, explicaſſet pane Charitatem, piſce Fidem intelligi, comparandam ouo Spem, ait: Spes enim nondum peruenit ad rem. Et ouum eſt aliquid, ſed nondum eſt pullus. Quinta Spei Act. De Verbo Domini. ſer 29.

lus. Quadrupedes ergo pariunt filios, aues autem ſpem filiorum. Spes ergò nos adhuc hortatur, vt præſentia cõtemnamus, futura expectemus, ea quæ retrò ſunt obliuiſcentes cum Apoſtolo in anteriora extendamur. Sic enim dicit: Vnum autem quæ retrò oblitus, in ea, quæ antè ſunt extentus, ſecundum intentionem ſequor ad palmam ſupernæ Vocationis Dei, in Chriſto Ieſu. Nihil ergò tam inimicum Spei, quam retrò reſpicere, id eſt, in eis rebus, quæ præterlabuntur, & tranſeunt ſpem ponere: ſed in his, quæ nondum datæ ſunt, ſed dandæ, quandocunq;, & quæ nunquam tranſibunt, non ſperare. Retro reſpexit vxor Loth, & ubi reſpexit, ibi remanſit; in ſalem conuerſa eſt, ut prudentes condiret exemplo. Quo tuo ſcorpium time; vide, quia de cauda percutit, quam retrò habet; non ergo ſcorpius perimat ouum tuum, mundus iſte ſpem tuam, ut ita dicam veneno cõtrario quo retrario. Hæc & plura alia cum S. Auguſtinus prę̃clarè dixiſſet aduerſus mundanos homines, qui nec ſperant ipſi cæleſtes diuitias, nec alios ſperare ſinunt, vt doceat, qua ratione eam nos depellamus tentationem, Spemq; noſtram ſtabiliamus, addit. Nos ouum noſtrum ſub alis illius gallinæ ponamus, quæ clamat in Euangelio: Hieruſalem Hieruſalem, quoties volui, &c. Illa gallina Diuina Sapientia eſt, ſed aſſumpſit carnem, vt pullis congrueret. Videte gallinam hiſpidam plumis, demiſſis alis, voce fracta, & quaſſa, & laſſa, & languida congruere pullis ſuis. Ouum ergo noſtrum id eſt ſpem noſtram ſub alis illius gallinæ ponamus. Animaduertitis fortè, quomodo gallina concidat ſcorpionem. Vtinam ergo & iſtos blaſphemantes, in terra reptantes, de

Philip. 3.

Matth. 23.

cauernis

cauernis prodeuntes, & malè pungentes, illa gallina cõ cidat, & deuoret, in corpus suum traijciat, & in ouum vertat. Hæc ibi. Similia apud alios Sanctos Patres legimus, præsertim apud S. Chrysostomum, qui quodam loco sic habet: Spes catena aurea est & firma, qua de cælo propensa subducimus animas nostras, quæ breui sursum in illud summum fastigium eos, qui ipsam fortiter manibus seruant, euehit, & seruat supra fluctus præsentis vitæ omnium longè periculosissimos. Auctor etiam Imperfecti, vocat Spem pretiosiorem terrenis rebus omnibus, & uitam iucundiorem omni fruitione carnali. Excelluit tamen S. Augustinus in prędicatione Spei, ac ideò ex illo adhuc alia colligenda.

Lib. de reparatione lapsi ad Theod.

Hom. 12. in Matth.

Sexta spei Actio abdicatis terrenis bonis propter cę lestium spem, seipsum prorsus abnegatum Deo conserere ac deuouere, propter æternam uitam. Sic S. Augustinus. Amemus vitam ęternam, & ex eo nouerimus, quantum pro vita æterna laborare debeamus, cum videmus homines amatores prętentis vitę ac finiendæ, sic pro illa laborare, vt cum venerit metus mortis, quic quid possunt, faciant, non vt auferant, sed vt differant mortem. Et paulo post. Et si prudentes dicuntur, qui omnibus modis agunt, vt differant mortem, & viuant paucos dies, ne perdant paucos dies, quàm stulti sunt, qui sic viuunt, vt perdant diem æternum? & cum æternam vitam vtcunq; descripsisset, hoc inquit, quantum erat emendum, si venale esset, quantum dandum erat, vt emeretur? sufficeret quicquid haberes, etiam si totũ mundum possideres. Et tamen uenale est, eme si uis; nec multum exæstues de re magna propter pretij magnitu-

Sexta Spei Actio.

Serm. de Verbis Domini. 64.

gnitudinem. Tantum ualet, quantum habes. Sed noli quærere quid habeas, sed qualis sis; Res ista te valet, quantum es tu; te da, & habebis illam. Hæc de Actionibus Spei.

Prima occasio Spei. Occasiones spei Christianis & pijs mentibus sese offerũt plurimæ. Primò inter orandum. Est enim Oratio Christiana non solum Spei soboles, sed quæ tota spei fiducia nititur ad id à Domino obtinendum, quod po-
Iacobi 1. stulat, Postulet autem in fide (ait S. Iacobus) nihil hesi-
1. Ioan 5. tans. Et S. Ioannes. Hęc est fiducia, quam habemus ad eum, quia quodcunq; petierimus secundum voluntatẽ
Secunda Occasio. eius audit nos. Secundò in vsu Sacramentorum: sunt enim Sacramenta vasa, immò throni gratię de quibus
Hebr. 4. aptè dici potest illud Apostolicum: Adeamus ergò cum fiducia ad thronum gratię eius: nec ad hęc accedimus, cum ritè accedimus, si non speramus per illa nos ea
Tertia occasio. consecuturos, ad quę sunt diuinitus instituta. Tertiò inter calamitates, afflictiones, fortunas aduersas: nam mala hęc infligit Deus, ut animos terrenis humanisque subsidijs destitutos, erigamus ad Diuina remedia ma-
Psal. 21. gna spe procuranda In te enim sperauerunt ait Dauid Patres nostri, sperauerunt, & liberasti eos. & quo pluribus miserijs, grauioribusq; calamitatibus opprimimur, eo uchementius cum Deo precibus agendum speran-
Psal. 129. dumq; magis de optimi Parentis Dei misericordia. De profundis ait clamaui ad te Domine. Quia apud Dominum misericordia, & copiosa apud eum redemptio.
Quarta occasio. Quartò, cum nobis nostra peccata quia grauia, quia nefaria, eum timorem injciunt, qui si non desperationem gignit, ab hac certè propius abest: quæ tentatio humi-

humilitate contriti cordis depellitur; Quoniam Cor contritum & humiliatum Deus nos despicies; maximè verò magna in Christum crucifixum spe. Qui dedit semetipsum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate. Atq; hæ ac similes occasiones Spei proximæ nominentur; illæ sunt remotiores. Psal. 50. Ad Tit. 2.

Cum spectamus peccatores à Deo per administros suorum Sacramentorum ad pœnitentiam recipi, cum audimus ex superiore loco nullum esse peccati genus quamuis teterrimi ac maximè detestabilis, quod si eius hominem pœnitet, à Deo non condonetur; cùm recurrunt in mentem casus hominum desperatorum Caini, Iudæ, & aliorum, qui multo grauius apud Deum offenderunt, desperatione obdurati, quàm ob ea scelera propter quæ sibi desperandum ipsi censuerunt. Cum Nouatianos quod reditum ad pœnitentiam peccatoribus intercluderent, ab Ecclesia tamquam hostes, hæreticosque damnatos, intelligimus. Cum nocentissimos homines, inquinatissimas fœminas legimus Dei benignitate ac misericordia in sanctissimos Heroas, Viraginesque conuersos. Testis inter Viros Paulus, Apostolus ex blasphemo. Testis Maria Magdalena inter fœminas Christo longè charissima Discipula, ex eâ quæ fuerat in Ciuitate peccatrix. Adhuc remotiores occasiones Spei opportunæ tamen sunt hæ. Heres institutus est quispiam; at quæ nos hæreditas manet in cælis? Iustificati gratia ipsius hæredes sumus secundum spem vitæ æternæ. Ad optatus est aliquis ab homine nobili & opulento; at quæ spes adoptionis filiorum Dei? Coronatur Miles ob rem militarem strenuè gestam; quæ erit illa corona Quinta occasio. Sexta occasio. Rom. 5.

2. Tim. 4. iustitiæ quam repositá dicit Apostolus apud Deum omnibus qui diligunt aduentum eius. Triumphat Imperator Dux exercitus, effunditur obuiam Ciuitas, comitatur Senatus, omnium ordinum homines, felicissimus, glorioſissimus, augustissimus acclamatur; quid id est nisi simulata lætitia, honor vmbratilis, si cum veritate cęlestium triumphorum & æternæ gloriæ comparetur? Opipare epularis: at quid hoc cum Ambrosia illa ac Nectare? Denique; omnia quæ hic nobis bona sunt, illecebræ sunt, quibus excitemur ad verà illa ac sempiterna expetenda. Vt dulcescat (inquit S. Augustinus) utrunq; munus Dei, ex hoc quod habemus modò. Ad hoc idē occasionum genus reuocantur exempla tam multorū hominū, quos maximos videmus subire labores, ipsos etiam perferre grauissimos corporis cruciatus, animiq; angores & curas, quòd in his positas habeant aut lucri aut dignitatis spes aliquas, nec magnas plerumque, semper certè fallaces. Nauigat mercator ad Indos, ut indè aurum referat, vbi fortè seipsum perdet, & nos de cælo mercando vix cogitamus? Quid de ambitionibus, quid de cupiditate hominum dicam? quid nō patiuntur milites, quæ incommoda, quas iniurias non tolerant aulici, modo honoris aut gratię uel tenuis spes

Serm. 64. de Verbis Domini.

1. Cor. 9. ostendatur? & qui arat (ut ait Apostolus) nonne debet, & solet in spe arare? & qui triturat in spe fructus percipiendi? Eodem exemplo hortatur idem ad liberalitatē propter spem æternæ mercedis; Qui enim parcè seminat, parcè & metet. Et, Quæ seminauerit homo, hæc & metet; Immò, ex semine mortuo prius, & post viuificato S. Paulus Spem resurrectionis insinuat. Et certè cū

2. Cor. 9.

1. Cor. 15.

corpus

corpus affligimus utilibus ac necessarijs vexationibus, cum carnis & appetitus motus comprimimus, cum nosmetipsos ad normam Euangelicam mortificamus, meminerimus illud: Seminatur corpus animale, surget corpus spirituale, seminatur in corruptione, surget in incorruptione. Et si quæ de commodis eius & uoluptatibus a utilitatem spiritus corpori subtrahimus, si propter Virtutum exercitationem cogimur sustinere incommoda etiam grauia, liniamus hæc illa spe, nobis omnia nostra à Deo planè tandem restituenda, & cumulatius quam intelligi aut dici possit, compensanda. Si quidem & capillus de capite vestro non peribit. Si premimur rebus aduersis, si urgemur malis mundi ac uitæ huius, si duri tolerandi labores, illud subinde cogitemus, quia labor noster non est inanis in Domino: Et meritò ab Apostolo commendari Thessalonicensium sustinetiam spei Domini nostri Iesu Christi, nimirum, vt Christi Domini meritis, fideiussione, ac patrocinio innitentes, eandem & ipsi sustinentiam, & spem consectemur. Postremò, quotidianæ & faciles occasiones Spei sunt, stipem pauperibus Christi & Dei homine flagitantibus largiri, cum nec potus aquæ frigidæ careat apud Deū mercede sua, condonare iniurias ad Christi imitationē. Si quidem dimittite, & dimittemini. Occurtius benefacere ad inanem gloriā declinandā. Et Pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi. Ingratis honorem habere, officia indignis præstare, gratis benemereri de hominibus, pro benefactis etiam maledicta referre, idq; non solum patienter, sed etiā alacriter tolerare, quia merces uestra copiosa est in cœlis. Postremò, quo-

Ibid.

Matth. 21

1. Thes. 1.

Lucæ 6.

Matth. 6.

Matth. 5.

Octaua occasio.

tidianæ & efficaces occasiones Spei sunt, quæ afferuntur nuncia certissima, & frequentissima ex Anglia, ex Indijs ab hominibus nostri similibus, immò nostrorũ quorundam filijs, alumnis, fratribus, consanguineis, condiscipulis, cõtubernalibus, sodalibus, pro Christiana pietate, pro Apostolica doctrina obiti martyria exantlari immanes labores, cruciatus, tormenta, vitam cum sanguine profundi ad Christi fidem & gloriam amplificandam. Spectacula item, quę nobis quotidie præbent tam multi graues & literati viri, adolescentes nobiles, & optimę indolis, cuiusq; generis ac sexus homines, qui dignitatibus, opibus, parentibus, amicis, ac mundo vniuerso nuncio remisso, se abdunt in monasteria, uel in hoc eodem iamdiu arrepto proposito, religiosis vinculis voluntarijsque constricti votis, sanctissimè in totius Ecclesię oculis perseuerant; quorum sanè nullus est, in quem non propriè quadret illud Apostoli dictũ: Act. 28. Propter spem Israel catena hac circũdatus sum. Hęc de Spei occasionibus. Nũc de Indicijs & Exemplis aliqua.

Primum Indiciũ. Primum Spei Indicium est, Gaudium & iucunditas animi in laboribus ac passionibus pro Christo. Spe gaudentes. S. Augustinus cum quęsisset cur à Propheta dictum sit: Labores manuum tuarum quia manducabis. Quis enim labores manducat, & non potius fructus laborum? Respondet, Modo labores habemus, fructus postea erit. Sed quia & ipsi labores non sunt sine gaudio propter spem, modo nos ipsi labores nostri iocundant, & lętos nos faciunt de Spe. Si ergo labor noster potuit manducari, & potuit iucundare, manducatus fructus ipsius laboris qualis erit? Manducabant labores

Rom. 12. In Ps. 127.

suos,

suos, qui euntes ibant, & flebant, mittentes semina sua. Quanto iucundius manducabunt fructus laborum, qui venientes venient cum exultatione, portantes manipulos suos? & paulo post, Et quid dictum est: Qui manducatis panem doloris? Nisi enim manducaretur, non diceretur panis: Nisi autem haberet aliquam suauitatē panis iste, nemo illum manducaret. Cum quanta suauitatē plorat, in gemitu qui orat? Dulciores sunt lachrymę orantium, quàm gaudia theatrorum. Hęc ille; & alia. Nouimus inquit Abbas Isaac apud Cassianum, Beatum Antonium quandoque sic permansisse in oratione (prę suauitate nimirum) vt ipso frequenter orante in mentis excessu, audierimus eum sępè clamantem in mentis feruore cum Sol cępisset oriri; Quid me impedis Sol? qui modo oriris ad hoc, vt abstrahas me à charitate huius luminis ueri? Quod & alijs sanctis viris multis accidit, qui prę lachrymarum dulcedine & copia, Orationis tempore penè oculos amiserunt. Sed de lachrymis Orationis agit Cassianus ibidem. Qui quanquam non magni eas estimandas putat, nec negligit tamen, & diuinam suauitatem & gustum nec ipse nec alius meritò potest reijcere, cum & Scripturis sacris ac Patribus sint consentanea, & vt retulimus, comitantur Christianam Spem.

Col 9. cap. 30.

Cap. 18. 19. & seq.

Secundum Spei Indicium est, Bona conscientia. S. Augustinus illud Apostoli ad Timotheum: Charitas de corde puro, conscientia bona, fide non ficta, sic explicat, vt loco Spei positam putet ab Apostolo conscientiam bonam; sic enim scribit: Pro spe conscientiam posuit; ille enim sperat, qui bonam conscientiā gerit.

Secūdum Indicia. 1. Tim. 1.

In Ps. 31. in præfat.

rit. Quem verò pungit mala conscientia, retrahit se à spe, & non sibi sperat nisi damnationem. Vt ergò speret regnum, habeat bonam conscientiam, & vt habeat bonam conscientiam, credat, & operetur. Hæc non dicit S. Augustinus vt spem adimat peccatoribus, quippe Spem sicut & Fidem non exterminat quodcunque peccatum: sed vt ostendat, quibus gradibus Spes conscendat ad id quod sperat; & peccatorem vitam æternam quam sperat, non adepturum, nisi deposito prius peccato bonam conscientiam induerit. Hanc Spem exercuerunt Sancti quique in calamitatibus constituti. Matth. 1. Sanctissima Virgo Maria in primis, quæ cum sponsum Iosephum de sua integritate dubitantem non ignoraret, nihil tamen fecit, aut dixit, quo suæ existimationi vel minimum consuleret, certissimam spem collocatã habens in Deo, qui iccirco per seipsum Virginis patrocinio suscepto, Iosepho per Angelum errorem omnẽ, Dan. 13. ac formidinem eripuit. Eandem spem præstitisse Susannam illam apud Danielem à senibus impudicis adulterij accusatam falsò, nemo dubitat, & apertè de ea scribitur: Flens suspexit in cælum, erat enim cor eius fiducia habens in Domino. Eiusdem spei Paphnutius Cassianus Col. 18. cap. 15. fuit, eiusdem Marina Virgo. hæc cum in stupri, ille cum Vitæ patrum p. 1. cap 44. in furti falsam & iniquam insimulationẽ vocati, tacẽt; Pet. de Natalib. lib. 6. c. 108. nisi quod felicior ac magis admiranda Marina, quę etiã damnata tacet, pœnasq; subit, & ignominiam, moriens adhuc tacet, solo muto cadauere post mortem locutura; cum Fœmina & Virgo integerrima deprehensa est, quæ viuens Vir, & Virginum stuprator habebatur.

Tertium Iudiciũ. Tertium Indicium Spei est, Suimet despicientia, ac

vitæ

vitæ propriæ abiectio, cum fides & Dei gloria ita ferũt, usq; ad Martyrium & sanguinem. Qua in re ita excellit vera Spes, ut longè superet amorem naturalem quemlibet, quantumcunq; ardentissimum arctissimũque, qualis est parẽtum, filiorum, coniugum, suiipsius. Exempla sint apud nos Symphorosa & Felicitas, apud Hebræos septem filiorum Machabæa mater, cuius sũt ad filios pro fide mox trucidandos hæc postrema verba. Nescio qualiter in vtero meo apparuistis: neq; enim ego spiritum & animam donaui uobis & vitam, & singulorum membra non ego ipsa compegi; sed enim, Mundi creator qui formauit hominis natiuitatẽ, quique omnium inuenit originem, & spiritum uobis iterũ cum misericordia reddet, & vitam, sicut nunc vosmetipsos despicitis propter Leges eius. 2. Mach. 7.

Sed haud scio an ex infinitis mirabilibus exemplis, huius Spei, quę in historijs sacris narrantur ullum sit præstantius exemplo Nataliæ coniugis Sanctissimi Martyris Adriani, & ipsius etiam Adriani. De ea scribitur in Actis S. Adriani. Cum audisset uetitum esse fœminis ne seruirent Martyribus; neve ad eos in carcerem aditus illis aperiretur, totondit capillos suos, & veste virili induta carcerem ingressa, martyres suis officijs recreauit. Quam post secutæ sunt aliæ matronæ habitu similiter mentito; ac tandẽ, cum Maximianus Tyrannus id comperisset, iussit (inquit historicus ille) incudem in carcerem inferri, & martyrum pedibus subijci, vectęq; ferreo manus ac tibias illorum confringi; fecerunt lictores quod iussi fuerant. Id vt vidit B. Natalia, occurrit eis, rogauitq; ut ab Adriano inciperent, obtemperarunt carnifices, & cum impo- Surius Tomo 5. 8. Septembris.

suissent

fuissent Adriani tibiam super incudem, B. Natalia pedē eius apprehendens extendit super incudem, carnifices verò multa ui cædentes, amputarunt pedes eius, & crura confregerunt. porrò B. Natalia ait ad Adrianum, precor te mi Domine, serue Christi, dum adhuc in te hæret spiritus, extende etiam manum vt amputent eam, vt sanctis martyribus similis efficiaris per omnia, maiora enim supplicia illi perpessi sunt quàm tu. Extendit ergo manum Beatissimus Adrianus, & porrexit eam Nataliæ, illa imposuit eam incudi, & carnifices similiter amputarunt. Deindè amouent ab illo incudem, & mox spiritum reddidit. Hæc ibi & alia multa apud Eusebium & Nicephorum.

Euseb. lib. 8. hist c. 7. Nicephorus lib. 7. per multa capita à 2. & deinceps.

Quartum Indicium est, Patientia cum perseuerātia, & si fortasse tardius & difficilius, quàm optamus, Spei nostræ præmium attingatur. Expecta Dominum (ait Dauid) viriliter age, & confortetur cor tuum, & sustine Dominum. Erit merces operi tuo, ait alius. Et quanquā longum, & laboriosum esse videtur iter, quod ingredimur ad æternam vitam, est tamen momentaneum & leue (vt ait S. Paulus) quod toleramus propter æternam vitam. Et si quia fragiles sumus, & vasa lutea, ac fæpè labimur, si non in flagitia & scelera, in quotidiana certè ac multa peccata, non ideo despondeamus animum, aut segnius viam incœptam progrediamur, modo cum cadimus, surgamus, & quoties cadimus, toties resurgamus, nosq; ipsos ad nostrimet victoriam, & labores pro Christo acriter concitemus: nam ut rectè scribit S. Augustinus: Optimus ille quidem est, qui & viam tenet, & bene ibi ambulat; sequentis tamen Spei est, qui etsi aliquan-

Quartum Indiciū. Psal. 26. 2. Par. 15.

2. Cor. 4.

In Ps. 31. in præfat.

quantulum claudicat, non omninò errat, aut remanet, sed progreditur, etsi paulatim.

De præcipuis Actionibus & occasionibus Charitatis in Deum. Cap. XIX.

CHaritatis in Deum Actio proprijssima, & nobilissima illa est, quam descriptione Charitatis complexus est S. Augustinus il lis verbis: Charitas est virtus coniungens nos Deo, qua ipsum diligimus. Duplex autem est amoris coniunctio cum Deo. Vna est, cum diligitur Deus ad nostram vtilitatem, etiam sempiternam, qualis est æterna felicitas; & hac ratione (ut alia eius innumera beneficia omittantur) diligitur ut summum bonum nostrum, & finis bonorum. Sancti Patres rem hanc pleriq; omnes vel attingunt, uel explicant. Nobis non est propositum omnes producere, est enim superuacaneum, & alienum à simplicitate institutæ tractationis. Egregiè S. Augustinus & iucundè de hac sic scribit, Christum alloquens. Audiamus ergò quem finem bonorum nobis Christe præscribas; Nec dubium est, quin is erit finis, quo nos summo amore tendere iubes. Diliges inquit Dominum Deum tuum. Dic mihi ét quæso te, qui sit diligendi modus? vereor enim ne plus minusue quàm oportet; inflammer desiderio & amore Domini mei. Ex toto inquit corde tuo. Non est satis. Ex tota anima tua. Ne id quidé satis est. Ex tota mente tua. Quid vis amplius? Vellem fortasse si uiderem quid posset esse amplius. Quid ad hæc Paulus? Scimus inquit,

Lib. de moribus Eccl. c. 11.

Lib. de moribus Eccl. c. 8.

Matth. 22.

Rom. 8. quoniam diligentibus Deum omnia procedunt in bonũ. Dicat etiam ipse dilectionis modum. Quis ergo inquit, nos separabit à charitate Christi? Tribulatio, an angustia, an persecutio an fames, an nuditas, an periculũ, an gladius? Audiuimus quid diligere, & quantum diligere debeamus; eo est omninò tendendum, ad id omnia consilia nostra referẽda. Bonorum summa nobis Deus est, Deus est nobis summum bonum. Neq; infrà remanendum nobis est, neque ultra quærendum: alterum enim periculosum, alterum nullum est. Hæc S. Augustinus. Qui quanquam alibi docet, præceptum diligendi Deũ ex toto Corde, & ex tota Mẽte, & ex tota Anima, non posse impleri in hac vita; hoc tamen loco in uita etiam mortali, tanto mandato posse pro nostro modulo satisfieri, ratione aliqua censet. Amor porrò hic, & summus appellatur à S. Augustino, & ut is sit, quem ipse depingit, talis sit oportet, qualem volunt Theologi, cum describunt amorem Dei super omnia; quo nimirum Deum, vt summum bonum quidem, sed plus, & ante omnes alias quaslibet res, etiam ante nos ipsos
Cap. 11. diligamus. Ob quam causam idem S. Augustinus postea auctoritatem ex Apostolo petitam, scilicet, qua docet nihil nos à charitate Christi separare posse, sic explicat: Nemo nos inde separat minando mortem: idipsum enim quod diligimus Deum, mori non potest, cum mors ipsa sit non diligere Deum, quod nihil est aliud, quàm ei quicquam in diligendo atq; sequendo præponere. Nemo inde separat pollicẽdo vitam: nemo enim ab ipso fonte separat pollicendo aquam. Non separat Angelus: non enim est Angelus cum in hæremus Deo,

nostra

nostra mente potentior. Non separat Virtus: nam si Virtus hic illa nominata est, quæ aliquam potestatem in hoc mundo habet, toto mundo est omninò sublimior mens inhærens Deo. Sin Virtus illa dicta est, quæ ipsius animi nostri rectissima affectio est, si in alio est, faciet, ut coniungamur Deo; si in nobis est, ipsa coniungit. Non separant instantes molestiæ: hoc enim leviores eas sentimus, quo ei vnde nos separare moliuntur, arctius inhæremus. Non separat promissio futurorum: nam & quicquid boni futurum est, certius promittit Deus, & nihil est ipso Deo melius: qui iam profectò bene sibi inhærentibus præsens est. Non separat altitudo neq; profundum: etenim, si hæc verba scientiæ fortè altitudinem ac profunditatem significant, non ero curiosus, ne seiungar à Deo, nec cuiusquam doctrina me ab eo separat, ut quasi depellat errorem, à quo nemo prorsus nisi separatus, erraret. Si uerò altitudine & profundo superna & inferna huius mundi significantur, quis mihi Cælum polliceatur, ut à Cæli fabricatore seiungar? Aut quis tenebat infernus, ut Deum deseram, quem si nunquam deseruissem, inferna nescirem? Postremò, quis me locus ab eius charitate diuelleret, qui non vbiq; totus esset, si ullo continèretur loco? Non inquit separat alia creatura. O altissimorum mysteriorum virum. Hæc ille. Aliam creaturam post interpretatur, primò sensibilem mundum, cuius amore à Deo nunquam se separari sinit qui Deū diligit. Deinde animum ipsum, qui solus sibi ruinæ ac mortis causa potest esse, si seipso nimio plus oblectatus & captus, à summo suo bono Deo hoc ipso se abstrahat; hic non est planè gratuitus

amor. Et de eo pluta diximus in Opere de Disciplina.

Lib.3.c.6. Altera coniunctio cum Deo est, cum diligitur Deus propter seipsum, & non eius beneficia. Hæc adeo superiore nobilior actio est, ut illa præhac non

De verbis Domini Serm. 49. casta iudicetur à Patribus. Vnus id asserat S. Augustinus. Quisquis à Deo præter Deum aliquid quærit, non castè Deum querit. Si vxor amet maritum quia diues est, non est casta: non enim maritum amat, sed aurum mariti; si autem uerè maritum amet, etiam pauperem plus amat, quia cum misericordia amat. Et Deus noster numquam pauper esse potest, dives est, ipse fecit omnia; non (tamen) tibi promisit nisi se; inueni aliquid pretiosius, & hoc dabit. Pulchra est Terra, Cælu & Angeli, sed pulchrior est, qui fecit hæc. & quia id non sine maxima victoria sui, omniumq; humanorum & creatorum commodorum perfecta & plena abdicatione fit ab homine, de eadem ipsa re alibi

Lib. de vera Relig. cap. 47. breuius sic S. Augustinus: Ille ergò verissimè atq; certissimè inuictus homo est, qui cohæret Deo, non ut ab eo aliquid boni extra mercatur, sed cui nihil aliud

Serm. 32. de tempore, cap. 4. quàm ipsum inhærere Deo, bonum est. Et alio loco: Quid nam dulcius à Deo premium, quàm ipse Deus?

Hom. 42. in 1. Cor. S. Chrysostomo similiter nulla maior merces est, quàm amare Deum. Quod non dicitur, quia spe premij amandus Deus non sit, cum scriptum sit: Inclinaui cor meum

Psal. 118. ad faciendas iustificationes tuas, propter retributionem. sed ut quod in amore perfectius est, indicetur. Et S. Bernardus. Causa diligendi Deum Deus est. Proprietates huius amoris in libro de Perfectis, explicantur, & post aliquæ etiam hic commemorantur.

Quo-

Quoniam verò amandi Deum nullus finis, est enim Deus infinitè amabilis; & Charitas numquam excidit; 1. Cor. 13. &, vt ait idem S. Bernardus: Modus diligendi Deum, est sine modo diligere; iccirco à quibusdam amor noster quo Deum amamus in hac vita, amor desiderij dicitur. Explicat id Gulielmus Abbas S. Theodorici. Certus sum ait per gratiam tuam, desiderium desiderij tui, & amorem amoris tui habere me in toto corde, & in tota anima mea. Huc vsq; te adiuuante profeci, vt desiderē desiderare te, & amem amare, sed hoc amans, nescio quid amem. Quid enim est amare amorem, & desidera re desiderium? Et postea: Sed respondet mihi in corde meo Veritas consolationis tuæ, & consolatio Veritatis tuæ. Est amor desiderij, & est amor fruitionis; Amor desiderij meretur aliquando visionem, visio fruitionem, fruitio amoris perfectionem. Gratias ago gratiæ tuæ, qui loqui dignaris ad Cor serui tui, & anxijs eius quæstionibus aliquatenus respondere. Suscipio & amplector hanc Spiritus tui arrham, & lætus expecto in arrha promissionem tuam. Desidero itaq; amare te, & amo desiderare te: & hoc modo curro, vt apprehendam in quo apprehensus sum, scilicet, vt amem te perfectè aliquando, ò qui prior nos amasti amande & amabilis Domine. Hęc ille. Hoc amoris desiderium S. Chrysostomus nominat coronam maximam, & quid quouis diademate præclarius. Nunc ponendæ Occasiones. Lib. de Amore. In Ps. 115.

Occasiones Amorem Dei excitantes in nobis sunt infinitę. Sunt enim infinita beneficia Dei, & omnia Diuini amoris insignes notæ; ac (vt ait S. Chrysostomus) præparant animum, vt omnia despiciamus, & vt ei qui Hom. 27. in Genes.

tanta

tanta in nos beneficia contulit, adhæreamus, amorem in illum singulis diebus augeri declarantes. Ac propterea idem alio loco hortatur, vt per singulos dies vnusquisque intra se computet non tantum communia beneficia, verùm & propriè sibi collata: non tantum promulgata & omnibus manifesta, sed etiam peculiaria multosq; latentia. Hæc percensere facultatis meæ non est, sed neq; delibare. Consideret se quisq; cum seipsum recognoscit, quod aliquādo faciunt etiam illi, qui quidlibet aliud faciunt; recognoscit inquam semet; se esse non alium, sui ipsius se curam gerere, seipsum tutari oportere, se non quemlibet, sed certum vnum è ciuibus suis esse, certo genere, certo loco natum, certis cognationibus, affinitatibus, amicitijs circumscriptum, certa corporis constitutione ac forma, certo ingenio ac viribus animi, certa ætate, certo deniq; ac ita proprio statu, vt is sibi cum nullo alio mortalium prorsus communis sit, aut esse possit; Cum id in mentem venit, recogitet se; qui ante non multos annos adhuc inter homines non erat, & erat nihil, vnde nam repentè extiterit is, qui est, quærat ex seipso, ex singulis animi, corporisque partibus, quis eas animauerit, quis formauerit, quis aluerit, quis auxerit, quis in lucem produxerit, quis uitam, quis totum se, tantum, quantus est, & talem, qualis est, ad istam ætatem statumq; prouexerit, & intelliget ni fallor, antedicta omnia non aliam vocem mittere, quàm hanc vnam: Ipse fecit nos, & non ipsi nos. Ipsius enim & genus sumus; genus ergò cum simus Dei, Deo non minus quàm terræ stirpes, inhæreamus, vt à quo vitam accepimus, ex eodem vitæ propagatio-

Hom. 72. ad populum.

Psal. 99. Act. 17.

nem

nem & robur hauriamus: inhæremus autem amore. Amemus igitur, & amandi occasiones capiamus ex nobis. Dedit amicus libium, ensem, equum, cum uides quod ille donauit, amici subit animum tuum grata memoria. Dedit sponsus annulum, gemmam, torquem, aspectus eius illecebra est amoris ad sponsum. Dedit te tibi Deus, dedit inquam hominem animatium omniũ nobilissimum, regalem animum, Diuinum spiritum humano corpore Dei item opere artificiosissimo gerentem, & cum te intueris, cum tui memineris, non veniet in mentem tantæ liberalitatis Dei magnificentia, tanta benignitas, tantis amor? Tunc beneficia scribit S. Chrysostomus, duplicia sunt cum & natura magna sũt, & conferuntur in eum, qui est nihili. Quid tibi teipso maius? hoc totum ex vno Deo habes; quid magis nihili quàm id ipsum quod nihil nominatur, quod ita nihil est, vt minus adhuc sit quàm figmentum ac somnium? hoc ipsum quilibet nostrum extitit antequàm Deus nos ipsos nobis donaret, hoc est ex nihilo faceret homines; & non erit hic acerrimus stimulus auctorem recognoscendi, & diligendi? Hæc nemo non videt quam verè & meritò amplificari possent. Sed ne minuam dicendo potius, simpliciter pono quæ Sacris literis simpliciter traduntur. Creauit Deus hominem. Manus Dei plasmauerunt. Nonne sicut hac mulsisti me, & sicut caseum me coagulasti? Pelle & carnibus vestisti me, ossibus & neruis compegisti me, vitam & misericordiam tribuisti mihi. Dat vitam, inspirationem, & omnia. Ad imaginem Dei creauit illum. Reliquit illum in manu consilij sui. Minuisti eum paulo minus ab Angelis; Glo-

In Psal. 15.

Genes. 1. Psal. 118. Iob. 10.

Act. 17. Genes. 1. Eccl. 15. Psal. 8.

ria

ria & honore coronasti eum; Posuisti eum super opera manuum tuarum; Omnia subiecisti sub pedibus eius.

Act. 17. Habitare fecit super vniuersam faciem terræ, quærere Deum, si forte attrectent eum, quia non longè est ab

Psal. 8. vnoquoq; nostrum. Quid est homo quod memor es eius, aut filius hominis, quia visitas eum? Hæc de hominis creatione, & omnibus quæ cum creatione coniuncta sunt Diuina beneficia plurima ampliſſimaq;.

Sed quanquam Creatio hominis occasio est homini amandi creatorem, non minus facilè fuerit amorem eundem elicere ex Diuinæ erga hominem prouidentiæ commemoratione, & fortasse facilius, quia in oculis est, & quasi manu tangitur. Gernis hominem non integro corpore ac sano ipse tu sanus & integer? alium, te fortè meliorem cotemptum, abiectum, destitutum cõsiliis, bonis, amicis, & tua tibi nõ infeliciter succedere? afflictum aliquem animo, uexatum corpore, carentem liberis, nec vxore & familia ad voluntatem vtentem, fortuna minus florente, ipse interim tua contentus sorte? exules alios, alios ære alieno penuria, bello, tyrannide oppressos, alios decedentes è vita, ad sepulchrum elatos, alios peste, alios incendio naufragioue extinctos, te, tuaq; procul esse ab his calamitatibus, alijsque sexcentis quas singulis pene momentis & horis propè intueris alios incurrere? Hæc tu inquam cernis? quære igitur tantorum bonorum fontem, & intelliges hunc non alium esse nisi Deum, qui enim te genuit, is te educat, is seruat, & tuetur. Quomodo enim (ait Salomon)

Sap. 11. posset aliquid permanere nisi tu uoluisses, & quod à te uocatum non esset, conseruaretur? Is est cui cura est de nobis;

nobis; qui homines & iumenta ſaluat; qui dat eſcam omni carni ad uſum hominis; qui producit in montibus fœnum, & herbam ſeruituti hominum, rigans montes de ſuperioribus ſuis, de fructu operum ſuorum terram ſatians; is denique cui omnes capilli capitis numerati ſunt; & qui regit me, & nihil mihi deerit. Hæc quid agunt omnia, ſingula quid à nobis petunt, niſi vt non ſolum quæramus Deum, ſed (quod Apoſtolus addidit) Act. 17. attrectemus etiam non manu, ſed amoris affectu? ut quemadmodum ſunt Diuini amoris veſtigia ac ſigna, ſint ſimiliter Diuini amoris voces, & faces. Diligam te Pſal. 17. Domine (ait Dauid digniſſimus tali magiſtro diſcipulus) fortitudo mea, Dominus firmamentum meum, & refugium meũ, & liberator meus. Deus adiutor meus, & ſperabo in eum, protector meus, & cornu ſalutis meę, & ſuſceptor meus. Et infrà; Qui perfecit pedes meos tanquam ceruorum, & ſuper excelſa ſtatuẽs me; Qui docet manus meas ad prælium, & poſuiſti ut arcũ ęreum brachia mea; Et dediſti mihi protectionem ſalutis tuæ, & dextera tua ſuſcepit me. Et alio loco: Diligite Pſal. 30. Dominum omnes Sancti eius, quoniam nihil deeſt timentibus eum. Ad hanc communicationem amoris & laudis inuitat idẽ ſæpè creatas res omnes, quòd nimirũ illæ cõmodis & vtilitatibus hominũ maximè ſeruiant, ſintq; ſingulæ propterea maximũ Diuini amoris incitamentũ, præſertim ea, quæ nos propius attingũt, qualia ſunt eſculẽta, poculẽta, veſtimẽta, tã multa, tã varia, tã apta, tã pretioſa, & iucũda; qualia patrocinia, amicitiæ, opes, prædia, domus, ſupellex, dignitates, patrimonia, clientelæ, ſeruitia, pacis & belli inſtrumenta, nauigia,

equi, vtilium animantium armenta, & greges; uoluptariorum etiam, ad domesticas delicias, ad venationem, ad pastum, ad tripudium. qualia deniq; sunt remotiora illa nemora, syluæ, montium vestitus densissimi, luxuriosa frumẽta, eaq; adeo multiplicia, fructus agrorum, & arborum, riparum ornatus, hortorum amœnitates, quicquid denique Cæli complexu continetur, in aere, aquis, terra, urbibus, pagis, villis; quid dico complexu
Deut.4. Cælum? cum Cæli ipsi & sidera à Deo creata dicantur à Moyse in ministerium cunctis gentibus, quæ sub Cælo sunt; ea nempè de causa, quòd tam Cæli & astra, quàm Elementa, & reliqua omnia, quæ terra vel fert, vel sustinet, res sunt, quibus tãquam administris vtitur Deus ad uitam hominum sustentandam propagandamque; Nec ijs solum, sed Angelis ipsis qui nobilissimi spiritus
Hebr.1. sunt, Deoq; affines; sunt .n. ait Apostolus administratorij spiritus in ministerium missi, propter eos qui hæreditatem capiunt salutis. Quare & verè & sapienter à
Hom. 10. in Euang. S. Gregorio dictum illud est: Vitam hominum solus hanc conditor qui creauit, administrat. Et ecce tibi amoris incentiuæ creatæ res omnes, quas oculis cernis, omnes enim vt homini vel maximè, uel proximè seruiant constitutum est à Deo, cuius vnius nutu arbitrioq; gubernantur, ita, vt nec folium, aut pluma, aut atomus quolibet uel minimo uentulo leuiter etiam moueatur, nisi ad Dei voluntatem. Attrectat igitur nos Deus, immò replet, & obruit continuis magnisq; beneficijs suis, in Deo tanquã pisces in mari viuimus, mouemur, & sumus, & non quæremus cogitatione Deum, non amore affectuq; tangemus? Hæ sint Occasiones quas ferè nobis

bis præbent, oculi Deum amandi. Veniamus ad aures. Et sanè illud prædicare & ipsi possumus. Domine auribus nostris audiuimus, Patres nostri annunciauerunt nobis, opus, quod operatus es in diebus antiquis. Fides enim, quę est ex auditu, quàm multa, quàm certa, quàm pręclara proponit ad amorem Diuinum inuitamenta. Breuiter Duo omninò sunt Dei præcipua testimonia, quæ Scriptura Duo Dei Testamenta nominat De quibus sic S. Augustinus. Hæc est breuissima & apertissima differentia duorum Testamentorum, Timor, & Amor. & alibi. Quanquam enim vtrunq; in vtroq; sit, præualet tamen in Vetere Timor, Amor in Nouo. Et ecce tibi in ipso limine primam amoris notam; natus es enim non sub priori Testamento, Timore regnante, sed sub posteriori, beatissimo inquam Amoris dominatu. Huius autem Testamẽti principium & finis Christus vnus est, propè dixerim Amor ipse. Explicemus quamuis nõ latè. Quid Patrem vt Filium mitteret, adduxit? Amor. Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum vnigenitum daret. Quem habitũ induit Filius, cum uenit? Amoris. Et ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo. Quid idem in terras detulit? Amoris ignem. Ignem veni mittere in terram. Spiritus Sanctus quid adiecit? Amorem Charitatis. Charitas enim diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis. Cum Christus quasi Sol alter mundum lustraret, quid ex eius aspectu emicuit? Amoris radij. Nec est qui se abscondat à calore eius. Quæ summa doctrinæ eius? Amor. Diliges Dominum Deum tuum; Diliges proximum tuum; in his duobus mandatis vniuersa Lex pen-

Psalm 43.

Lib. Aduersus Adimantum, c. 17. De Moribus Eccle siæ, c. 25.

Ioan. 3.

Psal. 18.

Lucæ. 12.

Rom. 8.

Psal. 18.

Matth

det & prophetæ. Quid legauit Teſtamento? Amorem.
Ioan. 15. Hæc mando vobis, ut diligatis inuicem. Qua nota in-
Ioan. 13. ſignes eſſe uoluit diſcipulos? Amoris. In hoc cognoſcent omnes, quod diſcipuli mei eritis, ſi dilectionem habueritis ad inuicem. Quid potiſſimum rogauit Patrẽ?
Ioan. 17. Amorem. Vt ſint vnum, ſicut & nos. Vitam humillimam, & laborioſiſſimam cur totos triginta tres annos
Epheſ. 5o. traduxit? ob Amorem Sponſę. Dilexit enim Eccleſiã.
Et ſanè de hoc myſtico Iacob dici uerius poteſt illud:
Gen. 29. Et uidebantur illi dies pauci præ amoris magnitudine.
Quis ex eo miracula, & gratias ſanitatum, mortuorum
Ioan. 11. etiã hominum ſuſcitationes elicuit? Amor. Ecce quem amas, infirmatur. Quis illi lachrymas excuſſit? Amor. Ecce quomodo amabat eum. Quis ad ſanguinem pro
Apocal. 1. hominibus profundendum impulit? Amor. Dilexit nos, & lauit nos à peccatis noſtris, in ſanguine ſuo. Quid ad Diuinum planè ac inexplicabile myſterium Euchariſtiæ inſtituendum, & commendandum? Amor.
1. Cor. 11. Hoc facite in meam commemorationem. Quis adegit
Origenes Homil. 2. in Cant. in Crucem? Amor. Amor meus dicebat Sanctiſſimus Ignatius, Crucifixus eſt. Quis detruſit ad inferos, reuo-
Pſal. 138. cauit ad vitam? Amor. Exurrexi & adhuc tecum ſum.
Ioan. 16. Quis in Cælum ſuſtulit? Amor. Expedit uobis, vt ego
Ioan. 14. vadam. Vado parare vobis locum; Aſſummam vos ad me ipſum. Quid nunc cum regnat in Cælis agit? Amat.
1. Ioan. 2. Et ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus. Amoris præſtat officium. Aduocatum habemus apud Patrem Ieſum Chriſtum iuſtum. Ergo cum nomẽ Chriſti audis, non fingas animo, ſed certò credas, te nomen Amoris audire. Et ipſe eſt amicus meus ait Spon-
Cant. 5.

ſa in

ſa in Cãticis; hoc eſt, ut habet alia verſio, ipſe eſt Amor meus. Et Eccleſia: Ieſu noſtra redemptio, Amor & deſiderium. Eadem ex S. Bernardo: Amor Ieſu dulciſſime. Cum audis Euangelium, audis amoris nuntium: audis omnia bona. Quærit Origenes, Cur cum dicat Iſaias Euangelizantium bonum, Apoſtolus referat Euãgelizantium bona? Quia inquit non ſolum aut vnum bonum Ieſus, ſed omnia bona. Vita bonum eſt, Ieſus eſt Vita. Reſurrectio bonum eſt, Ieſus eſt reſurrectio. Lux mundi bonum eſt, Ieſus eſt Lux mundi uera, ueritas, via, oſtium, ſapientia, potentia, theſaurus denique omnium bonorum Ieſus eſt. Hunc ait Euangelizauit Paulus hominẽ factũ, ut principiũ omniũ bonorum noſtrorum; mortuum, vt nos viueremus; reſurgentem, ut nos reſurrectioni eius conformes eſſe mus; deniq; ut iuſtitiam, ſanctificationem, & redemptionem noſtram, quia infinita bona eſt Ieſus, & finis & complementum omnium bonorum noſtrorum, in quo beneplacitum eſt Deo omnem plenitudinem Diuinitatis corporaliter habitare. Hæc omnia bona Euangelizat, qui Ieſum Euangelizat: & qui Ieſum, omnia bona. Hęc ex Origene. Quam rectè igitur, quàm ſanctè, quàm appoſitè dictum eſt illud ab Apoſtolo. Siquis non amat Dominũ noſtrum Ieſum Chriſtum, Anathema. Quod idem de Amore in Deum à nobis eſt aſſiduè cogitandum, & aſſerendum. Hęc quàm multa magnaque ſit amoris in Deum ſeges, nemo non videt, complectitur enim quid quid Sacris literis Euangelio prætertim continetur; quicquid à Deo ad hominis beneficium patratum ſupernaturaliter eſt; quicquid egit, dixit, paſſus eſt viuens

In Iubilo.

Præfat. in Ioan. Iſaia. 52. Rom. 10.

1. Cor. 16.

& mo-

& moriens Christus Dominus ac Redẽptor; quicquid Apostoli de Christo eiusq; rebus gestis & institutis promulgarunt orbi vniuerso; quicquid gesserunt ipsi, quicquid cruciatus & laboris, quicquid calamitatis & mortis propter Christum subierunt, deniq; quicquid est caput & membra Christi, Christus inquam & Ecclesia, pro qua se Christus tam profusè tradidit, ut eam sanctificaret, mundans eam lauacro aquæ, in verbo vitæ,
Eph. 5. & exhiberet eam sibi gloriosam, non habentem maculam neq; rugam. Hæc omnia sunt amoris Diuini clarissima monumenta, hæc quę ipsum in nobis excitant, & nutriunt, cum attentè recogitantur, modo cum leguntur, & audiuntur ea cogitandi, indeq; amandi Deum occasionem arripiamus.

Ad beneficia Euangelica consentaneum est maximum donorum omnium quę Deus optimus maximus adeo largè, effuseq; donauit hominibus; Hoc autem
Rom. 8. est Adoptio filiorum. Non enim accepistis (ait Apostolus) spiritum seruitutis iterum in timore, sed accepistis Spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba Pater. Qua de re sic S. Leo Papa. Magnum est Di-
Serm. 6. in Natiuitat. lectissimi huius muneris Sacramentum, & omnia dona excedit hoc donum, vt Deus hominem vocet filium, & homo Deum nominet Patrem. Per has enim appellationes sentitur, & discitur, quis ad tãtam altitudinem ascendat effectus. Nam si in progenie carnali & stirpe terrena claris parentibus genitos vitia malæ conuersationis obscurant, & ipso maiorum suorum lumine soboles indigna confunditur: in quem exitum venient, qui propter amorem mundi à generatione Christi non

metuunt

metuunt abdicari? si autem ad humanam pertinet laudem, vt patrum decus in prole resplendeat, quanto magis glorioſum est, ex Deo natos in auctoris sui imaginem refulgere, & illum in se qui illos genera uit ostendere? Hæc S. Leo. Hanc amoris in Deum occasionem habemus, cum Deum siue orando, siue loquendo nominamus Patrem, cum Ecclesiam appellamus Matrem, quòd frequẽs est in ore Christianorum, cum nos ipsos Dei filios agnoscimus, & profitemur, cum nos redemptos à Diaboli seruitute gaudemus, cũ Sacro nos Christi Baptismate initiatos, restitutos nos intelligimus in libertatem gloriæ filiorum Dei. Ad huiusmodi occasiones non negligendas, S. Ioannes hortatur, cum ait: Videte qualem charitatem dedit nobis Pater, vt filij Dei nominemur, & simus. Quod si nonnunquam propter Christum aut contemnimur, aut etiam odio habemur à mundanis hominibus, istud ipsum Amoris Dei, & Patris nostri nobis sit argumentum, & occasio. Propter hoc addit idem: Mundus non nouit nos, quia non nouit eum. Charissimi nunc filij Dei sumus. Est porrò commemorationis huius opportunum tempus, cum nos alicunde allici ad peccandum animaduertimus, tunc enim illud maximè refricandum: Qui natus est ex Deo, non peccat. Cum item nos angit præteritorum expiatorum licet criminum conscientia, siquidem miseretur omnium Deus, filiorum autem clementissimè, & cumulatissimè. Verum excitatur in Dei filio maximè Diuini Amoris flamma, cũ subit animũ illud: Quoniam ipse prior dilexit nos; & quidem cum inimici esse mus. Quis autem ait S. Augustinus, non redamare affectet

1. Ioan. 3.

Ibidem.

1. Ioan. 3.

Lib. de Catechizan-

dis rudi, cap. 12. fectet iuſtiſſimum, & miſericordiſſimum Deum, qui prior ſic amauit iniuſtiſſimos, & ſuperbiſſimos homines, vt propter eos mitteret vnicum filium, per quem fecit omnia? Sed hęc ſunt cõmunia, & promulgata Dei beneficia, ſic vt ſuprà retulimus dicta à S. Chryſoſtomo, quibus etiam auctore eodem dicat Dauid Pſalmum centeſimum tertium.

Quam occaſionem pręſtabit Amoris recognitio beneficiorum, quæ idem S. Chryſoſtomus nominat propria, atq; latentia. Hæc autem numeret ſecum quiſq;; cenſet aliqua Dauid Pſalmo centeſimo ſecundo. Capi-
1 ta præcipua ſint. Educatio & pietas Parentum. Hui c
Lib. 9. Cõ feſ. cap. 9. plurimum ſe debere fatetur S. Auguſtinus: Suxiſſe cum
2 lacte matris veram Religionem. Quod ſi contrà factũ
Lib. 3. c. 4. eſt, an non magnum beneficium eſt ex impijs parentibus tanquam è ſpinis roſam pium extitiſſe? an non beatitudo quędam eſt, per externos homines à Spiritu Sã-
Matth. 16. cto edoctum ſuper ſenes intellexiſſe? Certè B. Petro à Domino dictum eſt: Beatus es Simon Bar Iona, quia caro & ſanguis non reuelauit tibi. Magiſtorum hone-
4 ſta diſciplina. Conſuetudo virorum bonorum. Et ſi in
5
6 perditos incidiſti, quale Dei donum eſt, quod te non planè perdideris, quod gradum reuocaueris, quod vel
7 ſerò ſapere cęperis? In adoleſcentia vel Virginitatem retinuiſſe, uel caſtitatem amplexum, carnis illecebras
8 repudiaſſe. Et ſi fragilitate prolapſus ſis, teipsũ recuperaſſe, ad pœnitentiam recurriſſe, vſui ſacramentorum, ſacræ lectioni, orationi, corporis afflictationi inſtitiſſe,
9 Chriſtianam certam vocationem elegiſſe, in ea ex vir-
10 tute viuere, charitatis operibus operam dare, iniquitatẽ

ex

ex animo odisse, pietatem diligere, colere religionem, pacem sectari, mortem si non appetere, certè cogitare, ad eamq; in tempore fortiter ferendam se comparare. Deo deniq; quacunq; ratione possit placere semper, ac 11
seruire, vehementer optare. At hæc etiam satgeneralia & multis communia beneficia Dei sunt, quanquam præclara & singularia. Alia sunt, quæ tecta fortasse ad alienos facilè sint, nobis qui nobis ipsis intimi sumus, ac planè scimus quid intus in animo & corpore nostro agatur, aperta sint necesse est; nec propterea ab alijs hęc sed à nobis solum ponderari possunt. Exempla hic aliqua pono, non vti rerum certarum explicator, aut historicus, sed potius vti præsultor ludi; ad ea se quisq; explo ret. Illa ætatula tu salutare nutricis tuæ lac hausisti, qua 1
coæuus tuus cum lacte febrim, pituitam, morbum regium, pestem suxit ex sua. Ita te curauit eadem, ac serua 2
uit, ut nullo graui lapsu tui sint tibi pedes cruraq; confracta, sicuti accidit Miphiposeth, nec alia quauis cor- 2. Reg. 4.
poris parte detrimentum factum. Quoties cecidisti, 3
nec offendisti? Vix in lucem editi multi, cum parenti- 4
bus orbati repentè sunt, alijsq; præsidijs infantibus, pueris, adolescentibus vtilibus, aut etiam necessarijs spoliati, nullius penè curæ commissi, nullis puerilibus ac multò minus grauioribus disciplinis exculti. Tibi contrà, rebus in omnibus à parentibus, à curatoribus & tutoribus optimè consultum, ac prouisum est, te iam tunc & deinceps semper tuorum oculi & aures speculabantur accuratè, diligenterq; custodiebant, te magistri instituerunt, bonis moribus informarunt assiduè, nec destiterunt priusquam vir inter viros factus, res tuas, ac teipsũ

5 magis planè regere didicisses. Alij grauibus, periodicis
alij morbis sæpè tentantur. Tu ferè bona semper es ac
6 firma valetudine. Ægrotasti periculosè, ægrotauit &
alius, immò quamplurimi & mortui sunt, tu conualui-
7 sti. Adiuisti periculum capitis & fortunarum, adiuerunt
8 & alij, nec effugerunt, tu propulsasti. Quam multi ex fe
licibus infelices, ex beatissimis facti sunt miserrimi, aut
aliqua sua culpa, aut occulto Dei consilio, aut inimico-
rum iniuria & impotentia; & tu eodem ac pristino sta-
tu adhuc es, nihil aut minimum mutatus ab illo, qui fue
ras, fortunatus, amicis charus, inimicos uel non, uel mi-
tigatos habens. Occulta porrò & incognita Diuina aut
9 Angelica beneficia huiusmodi quam multa Deus bo-
ne? ictus fulmine non sum, non percussus tegulæ aut
marmorei lapidis casu, non fortuito iaculo petitus,
non belluæ aut bestiæ cuiuspiam feræ morsu ex im-
prouiso laceratus, non cornu vulneratus, non prostra-
tus impetu, non plumbea glande ex sclopeto temerè
dissolsa traiectus, non obrutus vndis, non extinctus in
cendio, non peste consumptus, deniq; à sexcentis vitæ
periculis immò ab infinitis procul absum, cum ea tamẽ
quotidie quolibet puncto temporis immineant capi-
ti; quis depellit ista, quis auertit, cuius munere toties
seruamur superstites, & incolumes, quoties hisce peri-
culis vita non adimitur? Dei videlicet optimi parentis
summa cura, maxima prouidentia, propensissima volũ
tate. At sint hæc corporis & vitæ mortalis, sint ualetu-
dinis subsidia, & tuitiones, Diuina certè & magna Dei
beneficia. Sed si conferantur cum ijs, quæ in animo
Psal. 102. efficit, exigua. Benedic (aiebat Dauid) anima mea Do-
mino,

mino,& omnia quæ intra me ſunt nomini ſancto eius. Excitauit Satanas immoderatarum tuarum paſſionum impotentes motus,Odij,Inuidiæ,Superbiæ, Libidinis, Iracundiæ,Vindictæ, Dirarum, Execrationum, Spiritũ fortè Blaſphemiæ aduerſus Deum, Diuoſq;, Deſperationem ſalutis,Contemptum Virtutis, Odium Obſeruantiæ,Pietatis,Religionis,Profligatæ vitę amorem, & alia huiuſmodi,quę tela inimici ignea vocat Apoſtolus, Epheſ.6. & Iob prunarum ardorem Diaboli halitu ventilatum: Iob.41. his te inquam commotionibus pulſauit Diabolus, nec conſenſiſti;ecce magnum Dei beneficium;conſenſiſti, ſed illico reſipuiſti? ecce alterum beneficium; non reſipuiſti,cohibuiſti tamen motus animi ne foras erumperent? & hoc beneficium eſt non exiguum; eruperunt quidem foras, ſed intempeſtiuè, & cum ignominia? & hoc eſt Diuinum beneficium; exarſeris etiam libidinibus, ſaturaueris animum, expleueris cupiditates tuas, teipſum effuderis in omni intemperantia,at eo ipſo tẽpore te momordit conſcientia, te pupugit metus? & hoc eſt beneficium; non conſenuiſti in flagitijs, tui te tandem puduit,pœnituit præteritæ vitæ,mutaſti conſilium,ſanã mentem recepiſti?& hoc quantum eſt Diuinæ miſericordiæ beneficium? Eſto etiam, perditus ſis; nec vlla ſpes oſtendatur,te tui diſſimilem euaſurum,an hoc eſt contemnendum beneficium,quo te benignitas Dei expectat, & hac tanta patientia ac diſſimulatione ad pœnitentiam adducit? Interiora & illa magis ſunt; antequam in ſcelus rueres, quoties te retinuit Deus? nunc metu reuocans, nunc pudore; Cum manus dediſti, ac decreuiſti te tam crudeli Domino mancipare,

quoties ne quo cœperas, pergeres, impediuit, quot ade mit occasiones, quot certas spes tuas sefellit, quibus te interim tenebris circumfusum aflixit, molestijs animi vexationibusque versauit, turbauit anxietatibus, confixit timoris aculeis, conscientiæ stimulis exagitauit? quæ salutaria documenta non tibi iniecit in mentem, ut ad ea expergiscereris uel inuitus? Maiorum monita æqualium exempla, sceleratorum & tui similium exitus repentinos, infelices, miserandos, tuum ipsum animum ac cor peccatis ut erat, obrutum, quibus non concussit mœroris, doloris, immò & amoris motibus? morbum illum periculosum, quo penè extinctus es, Deus immisit, vt tu ex animo morbum peccati longè periculosiorem depelleres. Alio tempore venisti in apertum illud
Lib. 1. Reg. 20. vitæ discrimen, atq; (ut aiebat Dauid) eo uentum erat, ut vno tantum gradu tu, morsq; diuideremini, eripuit te ex illo Deus, ut ipse te ex salutis æternæ discrimine, ac tyrannide Satanę quantocyus eriperes, & cum tu scelera sceleribus cumulares, nihilq; te vno in Deum esset ingratius, tunc te tanquam obsequentem piumq; remunerans, nouis beneficijs, hominum gratia, gloriaq; adauxit, ut quem à flagitijs non abstraxerat supplicij sensus, pudore saltem suffunderent insolita in indignissimum hominem collata Diuinitus munera. Ac si secta cum inimicis gerit Deus, quem se præstabit amicis? Ab his vt amouet peccandi voluntatem, sic sæpissimè eosdem abstrahit ab omnibus peccandi occasionibus, quippè, quos adstringit & quidem libentes legibus continuæ disciplinæ. Quod si interdum ex occasione tentatione aliqua pulsari permittit, ea animi firmita

te

te eos sic roborat, vt confligant quidem cum hoste, sed de hoste gloriosè triumphent. Solicitatus ad adulteriũ opportunitate præsentissima Ioseph à Domina; ad mortem adferendam inimico Sauli, quem comitatu destitutum, oppressum somno ante pedes suos positum intuebatur Dauid; S. Bernardus ab hospita; S. Thomas Aquinas à muliere impudica remotis arbitris ad facinus, non solum non victi sunt, sed ipsi aduersarios ita fuderunt, fregeruntq;, vt ad eandem periclitationem serò admodum ac fortasse nunquam postea cum ijsdẽ redierit Satanas; si quidem ut ait Cassianus, retorquetur in Dæmones illa confusio, quæ nos manebat, si ab ipsis fuissemus elisi, secundum illud: Caput circuitus eorum, labor labiorum ipsorum operiet eos. Et, Conuertetur dolor eius in caput eius. Et, Captio quàm abscondit, apprehendat eum.

Gen. 39. 1. Reg. 26. Col. 7. cap. 21. Psal. 139. Psal. 7. Psal. 34.

Id facit Deus auertendo mala à suis, at quæ in eorũ animos congerit bona? quot mentis illustrationes subitas, diuturnas, ad se, ad Deum cognoscendum, ad Sacras literas percipiendas, ad rerum spiritualium arcana quælibet perquirenda, ad iuuandos proximos? Quam sanctis cogitationibus, & spiritualium voluptatum illecebris mentes voluntatesq; eorum ad se allicit, trahit, sustentat, facultatum internarum vires corroborat, cõplet? Et si ad tempus aut ipse languefacit, ut probet sine vllo eorum crimine, aut ad aliquam expiandam culpã languere permittit, quàm citò ac liberaliter eos reuisit, recreat suæ præsentiæ solatio, amplectitur, ac stringit charitatis vinculis, suauissimi amoris sui osculis mulcet? Deniq;, nunquam non exercet suos vtiliter Deus,

vt in

vt in Virtutum ſolidarum fructu, ſtudioq; propriæ perfectionis progreſſiones in dies maiores faciant. Ad hęc ſiquidem capita duo reuocat Dauid hæc aduerſus Sanctos Diuinæ charitatis & rectionis officia. Benedic anima mea Domino; Qui replet in bonis deſiderium tuum. Ecce primum. Renouabitur vt Aquila iuuentus tua, & hoc eſt ſecundum. Pſal. 102.

Hæc eò pertinent, vt intelligamus, quàm multas, quàm proximas occaſiones amandi Deum extra, adeoque magis intra nos ipſos habeamus. Vt quid enim nobis benefacit Deus, niſi vt beneficijs conciliatos ſibi perpetuò in amore coniungat? At inquis mercenarius eſt huiuſmodi amor, & amare Deum propter ſeipſum, multo optabilius eſt longèq; perfectius. Ita quidem certè, nihilo minus ſanctus eſt etiam amor hic; & quando nos plerumq; ij ſumus, qui non niſi utilitatibus noſtris ducimur, magnum Diuinæ benignitatis munus eſt, quod ſe Deus ad hominis genium, naturæque noſtræ propenſionem accommodet, gratumque & acceptum habeat cum qualicunq; ratione, etiam ſi commodis & uoluptatibus ad illum trahimur.

Prima. Propono tamen breuiter Occaſiones quattuor amãdi Deum propter ſe. Prima eſt hęc ipſa, qua Deum diligimus vt in nos beneficum. Eſt is amor gradus ad amandum Deum propter ſeipſum, etiam ſi nobis nihil hactenus præſtitiſſet, nec præſtaturus eſſet aliquando. Purga amorem, dicebat S. Auguſtinus, & aquam fluentem in cloacam, conuerte ad hortum. Sic dicamus nos, & purgemus amorem noſtrum in Deum, non quidem aliqua fœculenta impuritate, neq; enim eſt ut dixi vitioſus Præfat. in Pſal. 31.

ſus amor mercenarius, ſed ne nos in Deum rapiat proprij boni cupiditate, verum ſola Dei bonitate & pulchritudine. Vehn. tali amori tuo dicit idem pater, ſi vel ſuſpicaris aliquid pulchrius, quàm eſt ille, à quo eſt omne pulchrum. Quo loco cum quæreret, cur Pſalmus qui eſt de ſponſi pulchritudine, ſcribitur enim in eo: Specioſus forma præ filijs hominum; &, Specie tua, & pulchritudine tua inſcriptus eſſet in intellectu filijs Chore, reſpondet, vt hæc fides noſtra qua purgamur, ad inuiſibilia præparetur, hoc eſt, quod in intellectu filijs Chore facta ſunt omnia iſta, ut detraherentur ſanctis ipſa quæ habebant, detraheretur & ipſa uita temporalis, vt non propter hæc ipſa temporalia colerent ipſum æternum, ſed amore illius caſto tolerarent hæc omnia, quæ pro tempore paterentur. Propterea quia intellexerunt, dicunt, hæc omnia venerunt ſuper nos, nec obliti ſumus te. Amemus igitur initio Deum tanquam beneficiarij, cum qui effusè adeò de nobis benemeritus eſt, & quotidie benè meretur, ac in omnem æternitatem benè merebitur; procedente autem ſpirituali ætate, amorem hunc quacunq; beneficiaria ratione exuamus, diligamuſq; fontem bonorum omnium diuinam ipſam per ſeſe ſummè colendam & obſeruandam bonitatem. In Pſ. 44.

Secunda Occaſio amoris Dei per ſeipſum, eſt, cum cogitatur, aut nominatur à nobis Deus, vt Deus eſt, ve niũtq; in mẽtẽ, aut cõmemorãtur illa attributa Dei, quæ dicimus abſoluta, quia eorum conceptione notioneue nullus ad res creatas reſpectus includitur; qualia sũt Maieſtas, Poteſtas, & vis infinita, Sapientia, Bonitas, Immenſitas, Secunda.

mensitas, Simplicitas omnis prorsus concretionis expers, Infinitas, deniq; omnis Perfectio, quam vocant Theologi simpliciter, & quæ ex S. Anselmi descriptione receptissima, ea est, quæ melior est ipsa, quàm non ipsa. Cuius rationis est hoc ipsum nomen DEVS, & si quæ sunt alia tam Latina quàm Greca, & cuiusuis alterius linguæ nomina Dei, quæ affecta non sint, aut relatiua; quale certè est apud Hebræos Sacratissimum Nomē Tetragrammaton. Et, Ego sum, qui sum. &, Qui est. Siue Grecè τὸ ὤν. Hæc quia referunt ac obijciunt nobis Deum uti est per se, excitant etiam amorem cum recogitantur extrà omnia alia re, aut affectione, qua Deus non sit, aut ad ipsam Diuinitatem non attingat per se, amorem inquam quo diligamus Deum, uti Deus est, Omnipotentem, Sapientissimum, Optimum, Immensum, & Infinitum, Perfectissimum, & quo nihil excogitari possit maius, aut melius, qualis prorsus ipsissimus est in se, & suprà omnem creatam capacitatem cuiuscũque mentis adhuc infinitè perfectior, maior, & melior, & fortè hunc amoris actum & in Deum obseruantiæ Dauid induerat, cum dixit: Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges. &, Quis sicut Dominus Deus noster? Et Vacate, & uidete, quoniam ego sum Deus. &, cum frequenter admodum in ore habet illud: Quis similis tibi? Isaias etiam: Cui similem fecistis Deũ aut quam imaginem ponetis ei? Idem Angeli, Sanctus, Sanctus, Sanctus.

Prosologio, cap. 5. & 11.

Psal. 15.
Psal. 45.
Psal. 34. 39. 70. 81. 85. 88.
Isaia. 40.
Isaias. 6.

Tertia Occasio amoris huius perpurgatissimi, est ipse Dei Amor in homines; amauit enim Deus hominem ipse prior, ut ait S. Ioannes; amauit teste Apostolo:

1. Ioan. 3.

Cum

Cum inimici essemus, amauit, & vi amoris impulsus ad demerendum & ornandum hominem, ea excogitauit, & fecit, quæ solus Diuinus amor inuenire potuit, solus exhibere. Amauit postremò homuncionos vilissimos, indignissimos, & quos ingratissimos fore non ignorabat; an non maximè vacuus & purus est hic amor, ab omni suspicione vtilitatis & commodi? an non maximè voluntarius, & ad quem nihil induxerit, aut inducere potuerit Deum, nisi semet Deus ipse pro sua insita, inexhausta, infinita bonitate? Demum castissimus est hic amor, purissimus, Diuinissimus, quo hominem amat Deus, vt amat, & non nisi Deus sic amasset. Rom. 5.

Quarta Occasio est ratio amicitiæ, quæ Deo est cũ hominibus: Scriptum est enim in Sacris literis, Viros fideles & bonos participes factos esse amicitiæ Dei. Et Christus non solum amicos nominauit Apostolos, sed cur eos amicos haberet, explicauit: Quia inquit, omnia quæ audiui à Patre meo, nota feci uobis. Nec arcana cõmunicauit solum Deus, sed Filiũ ipsum, & cum eo omnia simul nobis donauit. Porrò, hæc Dei amicitia erga homines gratuita prorsus est, ea enim nos diligit Deus ad nostra commoda, non ad sua. Quare si nos in hoc Amore Deo nõ respondemus, quæ inter Deum nosq; est amicitia? ex nostra parte sine dubio claudicat. Amemus igitur Deum, quia per se maximè amabilis est, illudq; spectemus vnum semper, vt eius fiat voluntas in nobis, & quando idem uelle ac nolle cum illo nobis esse debet, ne optemus ad nostram voluntatem Diuinã flecti, sed nostram Diuinæ in rebus omnibus libentissimè subijciamus, hocq; antè omnia velle velimus, ama- Sap. 7. Ioan. 15.

ri à nobis Deum per seipsum, adeò, ut (quod fieri non potest) si nulla in nos manasset nec manaret à Deo vtilitas, nec vlla speranda sit inquam, maneat tamen illud ac fixum sit animo, Deum semper amandi atq; colendi quanto maximo, purissimoq; possimus amore, ac obseruantia; idq; tum maximè præstemus, cum mentem subit hæc tam sanctæ amicitiæ sacrosancta Lex, Amicus propter se amandus. Hæcq; de Occasionibus Charitatis in Deum satis sint.

Amoris in Deum & Christum Dominum exercendi occasiones, Indicia & exempla.
Caput XX.

Quomodo amandus Christus Dominus à nobis.

MAximum omnium certissimumq; Indiciũ Amoris nostri in Deum, est, cum ita Deũ diligimus, quemadmodum Christus Dominus Patrẽ nosq; dilexit, quo sanè amore flagrare etiam nos oportet aduersus eundem Christum; cur enim separemus amore, quos eadem Diuinitas iũgit? Qua de re tota luculèter & piè S. Bernardus sic

Serm. 20. in Cant.

scripsit: Disce o Christiane à Christo, quemadmodum diligas Christum. Disce amare dulciter, amare prudenter, amare fortiter. Dulciter, ne illecti, prudenter, ne decepti, fortiter, ne oppressi ab amore Domini auertamur. Ne mundi gloria seu carnis voluptatibus abducaris, dulcescat tibi præ his sapientia Christus. Ne seducaris spiritu mendacij & erroris, lucescat tibi veritas Christus. Ne aduersitatibus fatigeris, confortet te Virtus Dei Christus. Zelum tuum inflammet charitas, informet

met ſcientia, firmet conſtantia, ſit feruidus, ſit circumſpectus, ſit inuictus. Nec temporem habeat, nec careat diſcretione, nec timidus ſit. Et vide, ne forte tria iſta & in lege tradita fuerint, dicente Deo. Diliges Dominũ Deum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, & ex tota virtute tua. Mihi videtur amor quidem cordis, ad zelũ quendam pertinere affectionis; animæ uerò amor ad induſtriam ſeu iudicium rationis: Virtutis autem dilectio ad animi poſſe referri coſtantiam vel vigorem. Dilige ergo Dominum Deum tuum toto & pleno cordis affectu, dilige tota rationis vigilantia & circunſpectione, dilige & tota virtute, vt nec mori pro eius amore pertimeſcas, ſicut ſcriptum eſt: Quia fortis eſt ut mors dilectio, dura ſicut infernus æmulatio. ſit ſuauis & dulcis affectui tuo Dominus Ieſus contra malè vtiq; dulces vitæ carnalis illecebras, & vincat dulcedo dulcedinem. ſit nihilo minus intellectui præuia lux, & dux rationi; ſit etiã fortis & conſtans amor tuus, nec cedens terroribus nec ſuccumbens laboribus. Ergo amemus affectuosè, circũſpectè, & validè, ſcientes amorem cordis quem affectuoſum dicimus, abſq; eo qui dicitur animæ, dulcem quidem, ſed uetibilem, iſtum verò abſq; illo qui virtutis eſt, rationabilem eſſe, ſed fragilem. Hæc S. Bernardus quæ explicat exemplis Euangelicis latè. Amorem autem Chriſti talem fuiſſe qualem deſcripſit hactenus, ante oſtenderat, ac propterea nos ad eum imitandum inuitauerat: & nos afferimus poſtea, cum de charitate in proximum diſſerimus. Eſſe verò Chriſtum Dominũ amoris noſtri exemplar, nemo dubitat; ſi enim reliquarum omnium Virtutum Idea & Regula, ad quam nos Deut. 6.

ipsos dirigeremus à Patre hominibus datus est, cùr nō multò magis & amoris qui arx, caput, finis est omnis
Ioan. 15. Virtutis, ac perfectionis? Si præcepta inquit, mea seruaueritis, manebitis in dilectione mea, sicut & ego Patris mei præcepta seruaui, & maneo in eius dilectione. Et paulò antè optare se insinuat, certè etiam ad imitan-
Ioan. 14. dum; Vt cognoscat (inquit) mundus, quia diligo Patrē, sic facio: hoc est, pro hominibus mortem ignominiæ plenissimam oppeto libentissimè. Ac ne quis dicat primam hanc amoris Dei proprietatem, dulcedinem nimirum & suauitatem, optabilem potius esse, quàm parabilem, nec in nostra esse potestate, & fortasse nec etiam uiro forti optandam esse, quippè, cuius proprium sit, omni voluptate posthabita, doloreq; contempto ac superato, magna aggredi fortiter, maioraq; patienter tolerare; aio suauitatem hanc per se amorem Dei sequi;
1. Pet. 2. Si tamen gustastis, ait S. Petrus. Nec contemnendam aut non æstimandam esse, cum ad eam hortetur Scri-
Psal. 33. ptura: Gustate & videte, quoniam suauis est Dominus; & indicium esse aliquod Diuini constantisq; amoris. Ic circo familiare est sanctis uiris, si ea destituuntur, flagitare eam à Deo summis precibus; quod feciſſe Sponsam illis verbis: Osculetur me osculo oris sui, auctor est
Serm. 9. in Cant. idem S. Bernardus qui cum docuisset Sponsam osculo pedum sponsi per pœnitentiam peccatorum veniam consecutam esse, ac post adeptione Virtutum locupletatam, ad oscula manuum, existimare debere sibi factū esse satis à Sponso, nec quiquam ultra quærere, inducit illam sic reclamantem: Non quiesco ait, nisi osculetur me osculo oris sui. Gratias de osculo pedum, gratias &

de

de manus, ſed ſi cura eſt illi vlla de me, oſculetur me oſculo oris ſui. Non ſum ingrata, ſed amo. Accepi fateor, meritis potiora, ſed prorſus inferiora uotis. Deſiderio feror, non ratione; ne quęſo cauſemini rationem, ubi affectio vrget. Pudor ſanè reclamat, ſed ſuperat amor. Nec ignoro, quod honor Regis iudicium diligit, ſed præceps amor nec iudicium præſtolatur, nec conſilio temperatur, nec pudore fręnatur, nec rationi ſubijcitur. Rogo, ſupplico, flagito, oſculetur me oſculo oris ſui. Deinde cum commemoraſſet quibus nam virtutis actionibus ex Dei voluntate multò iam tempore detineretur addit: Ceterum, quod in his omnibus eſt, totũ conſtat de conſuetudine, de dulcedine nihil. Mandata forſam utcunq; adimpleo, ſed anima mea ſicut terra ſine aqua in illis. Vt igitur holocauſtum meum pingue fiat, oſculetur me quæſo oſculo oris ſui. Hæc ibi. Conſequitur ſimiliter amorem Dei altera etiam proprietas, quam nominat diſcretionem S. Bernardus, tùm, quia amore augeſcit ipſamet Dei cognitio, quæ fons eſt ſpiritualis prudentiæ, cognoſcimus enim (ait S. Auguſtinus) vt diligamus Deum, & diligendo plenius cognoſcimus: tùm, quia amor ipſe ſua ſolicitudine mentem acuit & illuſtrat ad ſeipſam circumſpiciendam, fraudeſque hoſtis omnes perueſtigandas & eludendas, ſiquidẽ ſpiritualis omnia iudicat. Sed potiſſima amoris Diuini affectio eſt tertia illa proprietas ferẽdi fortiter res quaſcunq; quantumlibet aduerſas, perpeſſiones quaslibet aſperas propter Deum. Ea quippe eſt amantium Lex (ait S. Chryſoſtomus,) vt ſe tum demum felices putẽt, cum aduerſa pro his quos diligunt ſuſtinent. Ita ergo & nos

Serm. 11. de Verbis Domini.

1. Cor. 2.

Hom. 3. in epiſt. ad Philemonem.

& nos erga Dominum noſtrum afficiamur. Quare ſe potius ad patientiam comparant qui ſic Deum amant, cogitant potius, & quærunt quid pro Chriſto tolerẽt, etiam ſi pericula ſint ſubeunda grauiſſima, quàm guſta re quàm ſuauis ſit Dominus. Ac quanquam ſuauitatẽ amoris non negligant, ſuauitati tamen laborum tolerã-

Hom. 54. in Genes. tiam anteponunt. Idem S. Chryſoſtomus ſic habet alibi. Quando quis ſauciatur Charitatis deſiderio, nihil difficile ſpectat, ſed id, quod fuerit plenum periculis, & multa miſeria, leuiter fert, hoc vnum intuens, quomo-

Gen. 29. do ſuo potiatur uoto & deſiderio. Nam ſi iuſtus ille propter puellæ amorem ſeptennium ſeruire, ferreq; paſtoralium laborum ærumnas decreuit, & non ſentit uel laboris, uel temporis longitudinem, ſed illi omnia leuia & facilia videntur, expectatione & ſpe fructus alitur, ita vt dies paucos longum illud tempus putet, qualem nos habebimus excuſationem, qui non pari ſtudio erga Dominum noſtrum & benefactorem, & curatorem, & qui nobis eſt omnia, afficimur? & paulo poſt adferens S. Pauli exemplum, addit: Verum & ſi nos tã ingrati, non ita Beatus Paulus, qui tanta feruebat & igni tus erat Charitate in Deum, vt verba illa tanto vito di-

Rom. 8. gna loqueretur clamans: Quis nos ſeparabit à Charitate Dei. Vide dictionis emphaſin, & latentem vim, vide amoris violenti furorem, vide Charitatem incenſam. Quid inquit, eſt quod poſſit nos à Charitate Dei ſeparare? quid inter viſibilia? quid inter inuiſibilia? Deinde volens omnia numerare, ſimul manifeſtum facere deſiderium nullo frẽno frẽnandum quod erga Dominum gerebat, ſubdidit: num afflictio? num anguſtia? num fa-

mes?

mes? num persequutio? num nuditas? num periculum? num gladius? O animam sana furentem insania, eaq; quæ continentiæ mater est. Et paulo post: Nullus alius sic à Deo dignatus est diligere Dominum, sicut beata illa anima. Quasi enim liberatus à corpore, es sublimis factus, & ut ita dicam, neq; super terram ambulare se putans, ita loquitur: Amor enim in Deum & succensa Charitas, mentem eius à sensibilibus ad spiritualia transtulit, & à præsentibus ad futura, & à visibilibus ad inuisibilia. Eodem modo se habent Fides & Charitas in Deum. Et vt discas magnam eius gratitudinem, vide eum, qui sic Dominum dilexit & eius Charitate exarsit, fugari, persecutionem pati, flagellari, innumera grauia ferre, & dicere: In laboribus abundantius, in plagis supra modũ, in mortibus frequenter, à Iudæis quinquies quadraginta vna minus accepi, ter virgis cæsus sum, semel lapidatus sum, nocte & die in profundo maris fui, in itineribus sæpè, periculis fluminum, periculis in falsis fratribus, in labore & ærumna, & talia patiens gaudebat, & exultabat. Studeamus igitur & nos diligere Christum, & hoc fuerit regnum cælorum, infinitaq; bona, & fructus bonorũ assequi, si germanè & sicut oportet, eum dilexeris. Hæc ibi; & alibi addit de corporis infirmitatibus ac morbis sic: Nihil est tam horridum, tanq; tremendum, quod hi qui vel morbo aut pœnis discruciantur, non superent, si Diuino sint amore incẽsi, & ita ut neq; ignis neq; ferrum, neq; inopia, neq; lâguor aliquis, neq; mors, neq; aliud quidpiam istiusmodi, graue aut molestium appareat ei, qui hunc sit erga Deum consecutus, quin etiam aspernatus cuncta, & irridens,

Hom. 18. De Dei amore, & tolerãtia.

ridens, ſubleuabitur ad Cælum, ubi pari cum reliquis ibidem uerſantibus fruetur beatitudine. & poſt: Afficiamur itaq; amore eiuſmodi, quem æquiparare nihil poteſt, nec ſolum præſentium aut futurorum gratia, quin his amiſſis, ob ipſius amoris naturam. Hæc S. Chryſoſtomus.

Scundum Indicium Amoris Dei.

Secundum Indicium Amoris noſtri erga Deum eſt, ita Deũ diligere, vt præ vi amoris ignoremus ipſi quid amemus aliud præter Deum, amoreq; ita extra nos rapiamur, vt penè noſtrimet obliuiſcamur. Hoc acutè & piè vt omnia S. Auguſtinus, Anima inquit ſe reſpexerat, ſibiq; placuerat, ſuæq; poteſtatis amatrix facta fuerat: receſſit ab illo, & non remanſit in ſe, & à ſe repellitur, & ab illo excluditur, in exteriora prloabitur, Amat mundum, amat temporalia, amat terrena, quæ ſi ſeipsã amaret, neglecto à quo facta eſt, iam minus eſſet, iam deficeret amando quod minus eſt, minus eſt enim ipſa, quàm Deus, & longè minus, tantoq; minus, quàntò minus eſt res facta quàm factor. Ergo amãdus erat Deus, & amandus eſt Deus ita, vt ſi fieri poteſt, nosipſos obliuiſcamur. Hoc inde multò ante S. Auguſtinum ſignificatum fuerat in Canticis: vbi enim nos legimus: Ordinauit in me Charitatem, vertunt alij: Vexillum ſuper me Charitas; vt enim in exercitu vexillum attollitur ſupra omnia, ſic in animo omnibus anteit. Dicitur autem ſuper me: quia vt ait doctiſſimus Pater Barradius, non ſolum ceteras creaturas, verum etiam ipſum hominẽ, qui Deum amat, ſuperare debet Dei amor ita ut dicere poſſit, ſuper me Charitas, hoc eſt Deum multò maiori quàm me amore complector: immò ſi me diligo, non niſi

Lib. 50. Homil. Hom. 34.

Cant. 1.

Tomo 1. Concord. Lib. 4. c. 8.

nisi propter Deum diligo. Vexillum totus sequitur exercitus, Charitatem Dei reliqui sequuntur amores affectusque animi, nulla enim res nisi propter Deum amari debet. Amor enim singularis qualis est Diuinus (vt ait Richardus) consortem non recipit; Exempla autem hominum qui sui obliti sunt præ amore Dei & Christi, reliquerunt nobis omnes penè Martyres, illi præsertim, qui non solum patienter, sed alacriter etiam immanissimos quoslibet cruciatus corporis tolerarunt pro Christo. Præter Martyres multi etiam Viri sancti qui ita Deo hærebant animo, itaq; curam corporis ac sui ipsius dimiserunt, ac si ad seipsos non pertinerent ipsi. Illustris in hoc genere S. Bernardus extitit. Quoties (ait eius vitæ scriptor) sibi pia ministrantium fraude deceptus liquores pro alijs alios sumpsit? nam & oleum aliquando per errorem sibi propinatum bibit, & penitus ignorauit, & cum à Claraualle Cartusiam vsq; venisset, insidens stramento equi minus paupertatem præferente, mirante Cartusiæ Priore, miratus & ipse est, quærebatq; quale illud esset, cum toto illo itinere nunquá vidisset, nunquam considerasset, & usq; in horam illam quale esset, omninò nesciret. Deniq; iuxta Lacum Lemanum totius dici itinere pergens, penitus eum non vidit, aut se videre non vidit. Affinia sunt exempla illorum, qui etsi viderẽt res alias, homines, Angelos ipsos, non magni admodũ facerent, in vnum Deum cogitandum quærendumq; defixis animis prorsus intenti. Scribit S. Nilus cum monacho cuidam Deum contemplanti obuij in itinere Angeli fuissent, ab eo prætermissos esse, ac penè neglectos; vt hinc etiam verax S. Pauli ora-

Lib. 4. de Cõtempl. cap. 15.

Lib. 3 c. 1.

culum intelligeretur neq; Angeli poterunt nos separare à charitate Dei. Sed quàm singularis ac præstans in hac rerum humanarum, immò etiam Angelorum ex Dei amore incuria & incogitantia fuit Maria Magdalena? quę cum Christum quæreret in sepulchro, Angelosq; que in eo inuenissет, ad eorumq; interrogationem responso breuiter reddito, Tulerunt Dominum meum, & nescio ubi posuerunt eum; ait Euangelista: Hęc cum dixisset, conuersa est retrorsum. Cur hoc? inquit Origenes, quia onerosi mihi sunt omnes consolatores, grauant me, & non consolantur, ego enim quæro creatorem, & ideo grauis mihi est ad videndum omnis creatura, nolo Angelos videre, nolo cum Angelis manere; quia possunt dolorem augere, & non possunt penitus delere; Deniq; ego non quæro Angelos, sed eum qui fecit me, & Angelos. Huius autem proprietatis Diuini Amoris hæc potest adferri ratio: quod ebrietas quædã spiritualis est Dei Amor & suimet Dei Amantẽ compotem esse non finit interdum. Siue ait Apostolus, mente excedimus, Deo: siue sobrij sumus, vobis. Si hæc sobrietas quo modo sua propria ratione illa non sit ebrietas?

Rom. 8.

Ioan. 20.

Tomo 2. Hom. Maria stabat ad monumẽtum foris.

2. Cor. 5.

Tertium Indicium Amoris Dei.

Tertium Indicium Amoris Dei est orandi studium. Est enim amantis eius quem amat aspectu, colloquio, consuetudine velle semper frui, si possit. Oratio autem conuersatio cum Deo est, aiunt Patres; propterea sancti quiq; Viri quo magis Dei amatores, eo orationis studiosiores extiterunt. Exempla post Apostolos dederũt nobis Dei amantissimi S. Dominicus & S. Franciscus, quorum vita Oratio perpetua fuit; quod eo maiorem habet admirationem, cum nihil interim quod ad homi-

num

num ſalutem, Eccleſiæq; vtilitatem pertineret prætermiſerunt vnquam; nimirum, quod ut ſcriptum eſt de S. Bernardo, in quolibet cætu hominum vel tumultu, niſi eorũ intentionem cauſa depoſceret, tota facilitate animum colligentes, interiori quadam, quam ubique ipſi ſibi circumferebant, ſolitudine fruebãtur, nil prorſus attendentes quid ſonaret, vel appareret exterius. Lib. 3. Vitæ, cap. 1.

Quartum Indicium eiuſdem Diuini Amoris, ſit affectio ad Chriſtum Dominum, in primis ad eius paſſionẽ & mortem pro ſalute hominum obitam, nonniſi uehementiſſimo amoris eius in patrem homineſq; impulſu. Quo affectu incenſum Apoſtolum nemo dubitat qui eius epiſtolas vel primis labris attigerit. Certè S. Chryſoſtomus de Pauli in Chriſtum amore ea prędicat, quæ ut ueriſſima ſunt, ſic etiam maxima admiratione digniſſima; aliqua adſcribam Corinthijs inquit ſcribẽs, Placeo mihi in periculis, & in firmitatibus meis. Itaque cum inter medias inimicorum verſaretur inſidias, ouãs tamen de omni referebat eorum impugnatione victorias: & ubiq; cæſus verberibus, affectus iniurijs atq; maledictis, quaſi triumphales pompas ageret, crebra trophæa ſtrueret, orabat, gratiasq; referebat Deo dicens: Deo autem gratias, qui ſemper triumphat nos. Itaq; ad confuſiones & iniurias quas ob prædicandum Chriſtũ ſuſtinebat, magis quàm ad bonorum oblectamẽta properabat, mortem potius quàm vitam appetens, paupertatem quàm opulẽtiam, & multo amplius laborem deſiderans quàm alij requiem poſt laborẽ, ac mœrorem magis eligens, quàm alij voluptatem, ſtudioſius pro inimicis orans, quàm alij aduerſus inimicos. Et poſtea: Quartum Indicium Amoris Dei. Homil. 2. de laudibus Pauli.

Non dico quia nihil præsentium desiderabat, sed nec ipsorum aliquid futurorum. Non enim mihi dicas Vrbes, gentes, exercitus, prouincias, pecunias, potestates, Hæc enim ille quasi arenam vilia reputabat: sed ea ipsa penè quæ promittuntur in cælis: & tunc eius ardentem amorem in Christum videbis: hic siquidem præ illius dulcedine non Angelorum, non Archangelorum admiratus est dignitatem, neq; quicquam horum simile concupiuit. Quod enim erat maius omnibus, Christi amore fruebatur, cum hoc beatiorem se cunctis putabat, sine hoc autem neq; dominatuum, neq; principatuum socius esse cupiebat, sed cum hac dilectione magis esse extremus optabat, immò etiam ex numero punitorũ, quàm sine hac inter summos, & honore sublimes: hoc enim erat illi maximum & singulare tormentum, ab hac charitate discedere, hęc illi erat gehenna, hæc sola pœna, hæc intoleranda supplicia: sicut etiam perfrui Charitate Christi, hæc illi vita, hoc mundus, hoc Angelus, hoc præsentia, hoc futura, hoc Regnum, hoc promissio, hoc bona videbantur innumera; præter hoc verò nihil in tristium parte ponebat. Horum enim quæ habentur, nihil asperum, nihil etiam suaue reputabat; sic despiciebat vniuersa, quæ cernimus, vt solet herba iam putrefacta contemni. Tyrannos uerò ipsos, ac populos spirantes furorem, uelut esse quosdam culices existimabat. Mortem uerò & cruciatus, & mille supplicia, quasi ludum putabat esse puerorum, dummodo propter Christum aliquid sustineret; Tunc enim, tunc amplectebatur libenter, & decorabatur uinctus catena magis, quam diademate coronatus; etenim coarctatus

carcere

carcere habitabat Cælum, ac libentius uerbera excipiebat & vulnera, quàm alij brauia diripiunt, & dolores non minus quàm præmia diligebat, cum ipsos vtiq; dolores loco duceret præmiorum. Hæc S. Chrisostomus. Qualem ergo dicemus hunc Pauli amorem aduersus Christum, an non planè Heroicum atq; Diuinissimum. eodem inflammati sine dubio fuerunt & alij Apostoli Christi, & qui eos post imitati sunt innumeri Viri Apostolici, fœminæue, præsertim Petrus, Andreas, Polycarpus, Irenæus, Ignatius, Laurentius, Sebastianus, Vincentius, Agnes, Cecilia, Agatha, Lucia, Catherina, Sympho rosa, Felicitas, quos ad supplicia quidem tormentaque rapuere Tyranni, ad ea verò ipsi tanqnàm ad nuptias conuolabant, robur & alas vno Christi crucifixi amore subministrante. Et sanè quid nos arctiore ardentioreq; astringat amore cum Christo, quàm Christi pro nobis sponte crucifixi commemoratio? S. Bernardus cum alia quædam amoris in Christum incitamenta produxisset, addit: Sed est, quod me plus mouet, plus urget, plus accendit. Super omnia inquam reddit amabilem te mihi Iesu bone calix quem bibisti, opus nostræ redemptionis. Hoc omnino amorem nostrum facilè vendicat totum sibi. Hoc in quam est, quod nostram deuotionem & blandius allicit, & iustius exigit, & arctius stringit, & afficit uehementius. Multum quippe laborauit in eo Saluator, nec in omni mundi fabrica tantum fatigationis auctor assumpsit. Illa denique dixit, & facta sunt, mandauit, & creata sunt. At verò hoc, & in dictis suis sustinuit contradictores, & in factis obseruatores, & in tormentis illusores, & in morte exprobra- Serm. 20. in Cant.

probratores. Ecce quomodo dilexit. sic S. Bernardus.

Quintum Indiciũ est, omnem rerum omnium, quæ Deus non sunt, amorem a se prorsus abijcere, ac in vnũ Deum transfundere, nulliq; alij solatio quàm Dei seruitutis ac voluntatis eius explendæ addictum esse eum, qui ex animo Deũ diligit, talis fuit Apostolus, cũ omnia vt stercora arbitrabatur propter Christũ, tales alij Christi discipuli cum vni Christi amori ac fidei posthabenda prædicabant terrena commoda ac emolumenta omnia, vitam etiam ipsam quanquam vt ait S. Paulus responsum mortis haberent. tales qui se ab omni affiniũ, amicorum, ciuium, parentum consuetudine ita abstraxerunt, vt non solum loca deserta ciuitatibus, tuguria casasq; magnificis ædibus ac palatijs, sed solitudinem & mendicitatem hominum quoruncunque chariſſimorũ conuictui iucundiſſimo, opibus ipsis maximisq; diuitijs longè præferrent. Sunt hi Ecclesiæ Dei clariſſima lumina, Pauli, Antonij, Hilariones, Macarij, & alij innumerabiles vtriusq; sexus homines, qui horum vestigia deinceps sunt secuti; quibus recensendis nil est quod immorer, hoc iter institutumq; tenuerunt post ad horũ xẽpla in omnibus religiosis ordinibus sanctiſſimi quique viri, qui summa cũ laude admirationeq; omniũ hominum perfectam rerum omnium abdicationem propter Christum coluerunt. Immò & perfecti illi Heroes Euangeliciq; pastores, qui etsi rebus mundanis omnibus affluerent, ijs tamen ita vtebantur ex Apostoli regula, ac si non vterentur, nihil in suas suorumue, omnia in pauperum vtilitates deriuantes. Quare de S. Gregorio Papa scribit Ioannes Diaconus, Viro solitario ac sum-

Phil. 3.

2. Cor. 1.

1. Cor. 7.

Lib. 20. Vitę c. 40.

mæ

mæ continentiæ qui Gregorianas diuitias ſuæ paupertati conferebat, diuinitus indicatum fuiſſe in hæc verba: Quando diuitem non poſſeſſio diuitiarum faciat, ſed cupido, cur audes paupertatem tuam Gregorij diuitijs comparare, qui magis illum felem quem habes, quotidie palpando, nulliq; conferendo diligere comprobaris, quàm ille, qui tantas diuitias non amando, ſed contemnendo, cunctisq; liberaliter largiendo diſpergit? Ita ſolitarius increpatus ait, Deo gratias retulit. Sed ex priorum numero ſingulare nobis reliquit huius perfectæ abdicationis exemplum Ioannes monachus apud Theodoretũ, de eo is ita narrat: Eſt autem humanis omnibus adeò ſuperior, ut nullo ex eis fruatur ſolatio. Afferam autem huius rei indicium euidens. Nam cum propter torum eius herbaceum vir quidam bonus plantaſſet amygdalum, & ea deinde procedente tẽpore arbor euaſiſſet, adeo vt & ei vmbram præberet, & oculos paſceret, iuſſit eam excindi, ut ex ea nullam reciperet recreationem. Hæc ille, ſed antiquorum omnium paupertatem non ſolum æquauit S. Franciſcus, ſed longè ſuperauit, nimirum Dei & Chriſti flagrantiſſimus amator, cæleſtibus Seraphinis adhuc in terris poſitus, per ſimillimus.

Hiſt. Sanctorum patrũ c. 20.

Actio-

Actiones Charitatis erga proximum. Occasio eas obeundi fraternè corrigendo, atque sublata omni excusatione rectæ correctionis Ratio.
Caput XXI.

CHaritas quanquam eadem est, qua Deum & proximum diligimus, estque amor Dei nobilior multò quàm proximi, completur tamen ac perficitur amore proximi. Si
1. Ioan. 4. diligamus inuicem ait S. Ioannes, charitas Dei in nobis perfecta est. Ex quo intelligitur, quæ sit propria & præcipua Actio charitatis erga proximum, nimirum diligere proximum propter Deum; quid autem hoc sit, non
2. 2. q. 25. art. 1. potest magis propriè explicari quam S. Thomæ verbis. Ratio ait diligendi proximum Deus est. Hoc enim debemus in proximo diligere vt in Deo sit. atq; hoc est,
Ioan. 15. quod Dominus tradidit: Hoc est præceptu meum, vt di
In Ioan. tract. 83. ligatis inuicem, sicut dilexi vos. Vt quid enim ait S. Augustinus, diligit nos Christus, nisi vt regnare possimus cum Christo? quæ sanè diligendi ratio paucorum est, quia & pauci sunt, qui vt debent, diligant Deum. ideo subdit idem pater. Ad hoc ergo & nos inuicem diligamus, vt dilectionem nostram discernamus à cęteris, qui non ad hoc se inuicem diligunt, quia nec diligunt. Qui autem se propter habendum Deum diligunt, ipsi se diligunt: ergo vt se diligant, Deum diligunt. Non est hæc dilectio in omnibus hominibus: pauci se propterea diligunt, vt sit Deus omnia in omnibus: hæc S. Augustinus. Ex quibus vltimis verbis, quã altè spectet charitas

in

in proximum, quàmq; insignis ac prope diuinus sit hic dilectionis gradus, nemo non videt, integram nimirũ & plenam postulans Dei in hominem amoris dominationem, mutuamq; hominis in Deum amoris seruitutem, qua solus Deus planè sit omnia in omnibus nobis. De hac præstantissima Charitatis Actione sic scribit S. Chrysostomus: Vt intelligas, quàm pulchra & præclara sit Actio, eam verbis describemus, quando nõ videmus eam rebus apparere: Nobis veniat in mentem si ea vbiq; esset, affatim, quanta bona ubiq; existerent. Nam si omnes diligerent, & diligerentur, nullus cuiq; faceret iniuriam. Sed cædes, & pugnæ, & bella, & seditiones, & rapinæ, & propter nimirum habendi cupiditatem circumscriptiones, & omnia mala procul abessent, & ad nomen vsq; ignoratum esset vitium. Signa autem (hoc est miracula) hoc non efficiunt, sed ad inanem gloriam & insolentiam efferunt eos, qui non attendũt. Et quod charitatis est admirabile, alia quidem bona mala habent adiuncta, ut qui pauper est, quod suas abdicarit facultates, propterea sæpè intumescit. Qui est dicendi facultate præditus, laborat vesana gloriæ cupiditate. Humilis propter hoc ipsum in sua insolescit, & superbit conscientia. Charitas ab omni eiusmodi pernicie est libera. Nam aduersus eum qui diligitur nemo vnquam fuerit elatus. Nec mihi posueris vnum diligentẽ, sed omnes similiter, & tunc eius videbis virtutem. Vel potius si vis, pone vnum, qui diligitur, & vnum, qui diligit, diligit autem, vt par est diligere. Is terram tanquã cælum habitabit, ubiq; & semper fruens tranquillitate, & innumerabiles sibi contexens coronas: Nam qui est

Hom. 31. in primã ad Cor.

eiusmodi is ab odio, & ira, & inuidia, & arrogantia, & vanagloria, & à mala cupiditate, & ab omni prauo ac nefario amore, & ab omni mala ægritudine suam purã conseruabit animam. Et post: Propterea Dominus per fectæ in ipsum charitatis signum esse dixit, proximum
Ioan. 21. diligere. Si enim o Petreme plus his diligis ait, pasce oues meas. Hæc S. Chrysostomus. Ex quibus perspicitur, quæ sit ratio, quamobrem charitas tam multa immo omnia bona secum afferat, auertat omnia mala, & præsertim animum à prauis cupiditatibus liberet, quia nimirum diligendi proximum ex charitate Deus solus vt est auctor, sic ratio & forma est; fieri autem non potest, vt qui se intelligit, à Deo moueri ad amandum proximũ, amori huic aliquid admisceat, quod aut proximum aut Deum offendat: Propterea addit S. Chrysostomus: Si hoc exactè seruaretur, non esset seruus, non liber, non princeps, non qui pareret principi, nõ diues, non pauper, non paruus, non magnus, non Diabolus vnquàm esset cognitus. Non hic dico solus, sed etiam si alius talis, immò verò & si centum, vel etiam decies mille essent eiusmodi, nihil valuissent, si illa esset: ignis enim immissionem magis tulerit fœnum, quàm flammam charitatis Diabolus: Hęc ille. Ac ne gratis S. Chrysostomus hæc de charitate prædicasse videretur, paulo
1. Cor. 13. post ex eodem Apostolo id confirmat, ait enim: Non irritatur, non cogitat malum vide(ait) non solum in vitium dominatum obtinere, sed nec omninò sinere, vt consistat, non enim dixit, irritatur quidem & superat, sed nec irritatur quidem; neq; dixit, non operatur malum, sed, ne cogitat quidem: nihil enim mali non modo

comparat

comparat aduerſus eum, quem diligit, ſed ne ſuſpicatur quidem. & poſt. Hinc non æmulatur, hinc non inflatur: nam aliena mala ſua eſſe exiſtimat. Vidiſti quemadmodum Angelum ſuum alumnum paulatim facit charitas? Quando enim fuerit ab Ira remotus, & ab Inuidia mundus, & liber ab omni Tyrannica animi perturbatione, traductus eſt etiam ad ipſam Angelorum impatibilitatem. Vide ibidē alia. Atq; hæc ſit potiſſima Actio charitatis aduerſus proximum. Eſt & altera Actio charitatis eiuſdem, quæ nō ita propriè ad eam pertinet ſicut antedicta, maximè tamen pertinet, eſtq; cum re ipſa proximo præſtamus, quod nobis noſter in eum amor dictat, amor inquam charitatis. Et quia hæc Actio multiplex eſt, ad hanc quippè omnes penè aliarum virtutū actiones reuocari poſſunt, omnes enim charitas imperat; S. Auguſtinus eam bipartitò generatim diſtribuit his verbis: Partim corpori partim animæ hominis bene facit, qui hominem diligit. Ad corpus quod pertinet, medicina nominata eſt, ad animam autem diſciplina. Sed medicinam nunc uoco, quicquid omninò corporis vel tuetur, vel inſtaurat ſalutem. Ad hanc itaq; pertinet non ea tantum, quæ ars eorum exhibet, qui propriè Medici nominantur, ſed etiam cibus & potus, tegmen & tectum, defenſio deniq; omnis, atque munitio, qua noſtrum corpus aduerſus externos ictus, actuſq; ſeruatur. Atq; ad hoc caput miſericordiæ corporalis opera reduci omnia ibidem poſtea inſinuat idem S. Pater. Qui deinde de altero ſic ſcribit. Quod autem attinet ad diſciplinam, per quam ipſi animo ſanitas inſtauratur, animi medicina eſt, & quantum Scripturis ipſis Di-

Lib. de morib. Eccleſ. c. 27.

Cap. 28.

uinis colligi licet, in duo distribuitur, Coercitionem, & Instructionem. Coercitio timore, Instructio uerò amore perficitur eius, dico cui per disciplinã subuenitur, nã qui subuenit, nihil horum duorum habet nisi amare. Hæc S. Augustinus. Hæq; sunt actiones charitatis in proximum, nunc exponendæ Occasiones.

Occasiones charitatis in proximum sunt tot, quot sunt miseriæ eius & indigentiæ; eas tamen ex S. Augustini doctrina nunc allata, redigimus ad duo illa capita disciplinæ, Coercitionem & Instructionem: si quidem ea pars quæ ad medicinam aut subsidium corporis attinet, est misericordiæ. Porro coercitio communis Actio est maiorum qui cum potestate & imperio animas regunt, & nostri similium æqualiumq; qui similiter nobis in aliorum potestate sunt; Coercent autem hi non regio paternoue more ac supercilio, vt illi, sed fraternè omninò: nec factis, nisi fortè exemplo, sed verbis spiritu charitatis compositis & animatis. Ac de maioribus quidem nihil aliud in præsentia dicendum videtur, quàm quod scribit S. Gregorius Ioanni Episcopo Corinthiorum: Sit igitur (ait) erga subiectos solicitudo laudabilis; exhibeatur cum mansuetudine disciplina; fiat cum discretione correctio; Iram benignitas mitiget, benignitatem Zelus exacuat: & ita alterum condiatur ex altero, ut nec immoderata vltio plusquàm oportet affligat, nec iterum frangat rectitudinem disciplinæ remissio. Occasionem officij huius accipiant Præsides, cum ad aures eorum peruenit delictum, caueantq; ne enervati sint & languidi, dum corrigunt, nec nimis molli brachio obiurgent filios peccantes, ne in eam perniciem incurrant,

Superiores quomodo debeant eorrigere.

Lib. 4. Regist. epist. 59.

incurrant, in quam incidit ſacerdos Heli propter videlicet inbecillitatem animi, obiurgationisq; mollitiem. Lib. 1. Regum, c. 2.

Corripiamus verbis ait S. Auguſtinus, & ſi opus eſt, corripiamus & verberibus, ſed delictum dimittamus, culpam uerò de corde abijciamus. Ideo enim Dominus ſubdidit: De cordibus ueſtris, ut ſi per charitatem imponitur diſcipliua, de corde leuitas non recedat. Quid enim tam pium, quàm medicus ferens ferramentum? plorat ſecandus, & ſecatur, plorat urendus, & uritur, non eſt iſta crudelitas; ſæuit in vulnus, ut homo ſanetur, quia ſi vulnus palpetur, homo perditur. Hęc ille Hæcq; de Maiorum reprehenſione. Serm. 15. de Verbis Domini.

Æquales autem & pares monentur à Domino: Si peccauerit in te frater tuus, uade & corripe eum inter te & ipſum ſolum, &c. & certum eſt præceptum hoc non ſolum Euangelicum eſſe, ſed etiam ipſius Naturæ Legis. Cõſtet igitur primum peccaſſe fratrem, nec nos eodem peccato teneri, muniamus pectus charitate & prudentia, & fortiter ac ſuauiter peccantem fraternè aggrediamur opportunitate captata. Non deerit autẽ uolenti & parato opportunitas, verendum potius, ne deſit uoluntas. Quare non tam laborandum nobis eſt in proponendis corrigendi occaſionibus, quàm in perſuadendo, ne prętermittantur oblatæ, uarijs uaniſq; ut ſolet fieri, excuſationibus allatis. Numerat iſtas S. Chryſoſtomus, ijſq; reſpondet non minus eleganter ac ſolidè, quàm dignum eſt Chryſoſtomo. Prima excuſatio eſt. Quid mihi curę eſt, ſuperuacaneas ſuſcipere inimicitias? Hæc ſunt inquit, uerba delira beſtiarum, uel potius Dæmonum. Non poteſt enim fieri, ut temerè & Matth. 18. Hom. 44. in primã ad Cor. Prima excuſatio nõ corrigẽdi.

ſine

sine causa odio habeatur qui hoc facit non ob correctionem, sed ob magna bona, & coronas ineffabiles.

Secunda. Secunda excusatio; Si autem dicas: Quid uerò non ipse sapit? Audies inquit à nobis, eum non sapere, est enim animi perturbatione ebrius: si enim in externis iudicijs ij qui iniuria afficiuntur, non possunt pro se dicere, ut qui ira ferueant, (quanquã non est uitium hæc commiseratio), multò magis ij qui tenentur mala consuetudine. Propterea dico, quod etiam si millies sit sapiens, mentem non habet uigilantem. Quid enim erat

Psal. 50. Dauide sapientius, qui dicebat: Incerta & occulta sapientiæ tuæ manifestasti mihi. Sed quando iniustis oculis vidit vxorem militis, tunc dicebat, id sibi accidere,

Psal. 106. quod ijs qui nauigat in mari furienti. Omnis sapientia mea est absorpta, & opus habebat alijs, qui corrigeret, nec sentiebat quidem in qualibus & quantis intus veretur malis. Quam ob rem suã deflens peccata dice-

Psal. 37. bat. Putruerunt, & corruptæ sunt cicatrices meæ à facie insipientiæ meæ. Non sapit ergo, nec mentem habet, qui peccat, est enim ebrius, & eius caligant oculi.

Tertia. Tertia excusatio. Ne dicas illud, non est mihi curæ. Vnusquisq; enim suum onus portabit. Etenim inquit, vel maximum tibi crimen oritur, quòd cum vidisses errantem in viam non reduxeris: Si enim iumentum ini-

Deut. 22. mici in Iudæorum lege non licet despicere, qui non iumentum, neq; inimici animam, sed amici despicit, quãnam assequetur veniam? Time eum, qui primus dixit

Genes. 4. hoc uerbum, non est mihi curæ: nam illud: Numquid sum custos fratris mei, eodem quod hoc recidit. Hinc mala nascuntur omnia, quod quæ sunt nostri corporis,

aliena

aliena esse ducimus. Si non est tibi curæ, cui erit curæ? Infideline, qui eius malis lætatur, exprobratq; & insultat? At diabolo, qui impellit, & supplantat? Quarta excusatio; Et vndenam intelligam, quod proficiam dicens, & consulens? Vndenam inquit, est perspicuum, quod non proficies? Hoc est extremæ amentiæ, cum in incerto sit finis, certum subire crimen negligentiæ? Atqui Deus futura præsciens sæpè dixit, & nihil profecit, & neq; sic destitit, idq; cum sciret, se non persuasurum. Quam tu igitur habebis excusationem, qui futurum omninò ignoras, pigrescisq; & torpescis? Etenim multi sæpè aggressi profecerunt, & cum maximè desperassent, tùc maximè sunt assecuti. Quod si etiam nil id amplius effeceris, fecisti quod tuum est. Ne sis ergo inhumanus, neq; immisericors, neque negligens: nam quod hæc verba sint crudelitatis & socordiæ, illinc est perspicuum. Cur enim cum vnum ex tuis membris laborat, non dicis: Quid mihi curæ, & vnum mihi constabit, quod si eius curam geram, conualescet? Deinde mē brorum corporis tantam curam gerimus, membra autem Christi negligemus? Quomodo enim non est horrendum putrescentem carnem tuam aspicere & despicere? Christi autem corpus videns repletum scabie, prætercurris? & non existimas hæc esse digna mille fulminibus? hæc contra excusationes S. Chrysostomus. De occasionibus autem correctionis faciendæ multa dici possunt. Primò enim Deus ipse longè petito principio inchoat Caimi reprehensionem ab illa interrogatione; Vbi est Abel frater tuus? Altius multò repetito proœmio, nimirum ab externa parabola Nathan Prophetæ cum

Quarta. Genes. 1.

Lib. 2. Regum c. 12. cum ad Dauidem adisset, vt eum grauissimi illius sceleris quod patrarat, argueret, Denique; insinuatione & circuitione subire animū eius qui peccauit consilium est sapientum, & gradus ad emendationem vitij. Illud etiā valde opportunum, si ea oratione utamur, quæ alienissima sit non solum à conuitio & iniuria, sed etiam ab omni asperitate verborum. Ne loquaris ita Rex, ait Lo-

Lib. 2. Regum c. 22. saphat itidem Rex, corrigens Regem Israel. Quin minimè ad corrigendum apposita si condiatur potius humanitate corrigentis oratio. Qua de re tota S. Chrysostomus præclarè sic scribit. Accede inquit ad illum, & paruum dic fratris encomium, alijs quæ habet commodis & dotibus id componens, & tanquam aqua calida fouens laudibus ita deprime furorem eius vulneris. Te quoq; ipsum pronuncia miserum: Accusa commune genus hominum: ostende nos omnes esse in peccatis. Veniam pete dicens, te maiora aggredi, quàm quæ vires tuę ferre possint, sed charitatem omnia audere. Deinde consulens hoc fac, non tanquam imperans, sed vt frater, cum his omnibus phlegmonem depresseris, & lenieris dolorem, qui accidit ex sectione futuræ reprehensionis, & sæpè usus fueris excusatione, & rogaueris, ne irascatur; cum eum his ligaueris, tunc plagam inflige, nec vulnus alligans, nec dissoluens, ut neq; illinc desiliat, neq; hinc despiciat: nam si certum non dederis vulnus, nihil amplius efficies; sin autem vehementer percusseris, efficies, vt resiliat. Sexto loco S. Chrysostomus auctor est, vt quia quod ab eo fit encomij materia non est, excusetur intentio si fiere id posse criminis ratio patitur, vt cum quis bonum alioquin opus versat,

1 2 3 4 5 6

sed

ſed imprudenter, & cum periculo. Addit poſtea. Nec 7
ſtatim adiungas ſupplicia propoſita ijs, qui offendunt,
& ſcandalum adferunt. Sed eius quoq; aſſume teſtimo
nium dicens: Non opus eſt, vt hæc à me diſcas, tu ipſe
ſcis. Et breue quidem ſit conſilium, venia autem ſit 8
multa, & frequens, & continuò ſurge ad charitatem, eo
rum quæ dicta ſunt, contegens grauitatem, & moleſtiã.
Da etiam illi poteſtatem dicens: Ego quidem hæc ſua- 9
deo, & conſulo, in tua autem poteſtate eſt, ut perſuadea
ris, neq; enim cogo, nec uim affero, ſed totum permit
to libero tuo arbitrio. Hæc ex S. Chryſoſtomo: Maxi-
mè demum curandum eſt vt correctio opportuno tem
pore fiat, ne ſi dum efferuescit quis libidine, aut furit
iracundia, corrigatur, non tam extrahatur, quàm impel-
latur in ſcelus. Quamobrem laudanda ſemper imi-
tandaq; Abigailis prudentia, quæ viro ſuo periculum Lib. 1. Re
quod illa ab eius ceruice fortuniſq; depulerat, non indi gum. 25.
cauit veſpere, erat enim ebrius, donec ſcilicet vi-
num mane digeſſiſſet. Atq; de charitatis re
gula in corrigendo adhibenda non
plura. Sequitur altera diſcipli-
næ pars, quam nominat
S. Auguſtinus vt
diximus, in-
ſtructio
nem:
Inqua exercenda innumerę ſe
ſe offerunt charitatis Chri
ſtianę atq; perfectę
Occaſiones.

Occasiones charitatis Christianæ iuuandis in spiritu excolendisq; hominibus præsertim in disciplina Christiana, & Sacris confessionibus. Caput XXII.

PArs disciplinæ hactenus explicatæ ad Christianos omnes pertinet, non ita quæ superest posterior pars in instituendo proximo posita. Hęc enim in primis Episcoporum est maximè propria, quibus à Domino dicitur
Ioan. 21. Ep. 99. lib. 1. Regist. in Petri persona: Pasce oues meas; ideò S. Gregorius Episcopo cuidam: Instructio inquit, commissi populi fraternitatis vestrę sit Actio. Secundum Episcopos eius magistri sūt, qui vel ex officio, vel ex instituto. Vocationis animas Domino lucrantur, aut curant: Parochi, Religiosi plerique, alij studiorum eorum æmuli, ausim dicere etiam laici si prudentes & docti sint, zeloque salutis animarum exardescant: Quales multi sunt plerisq; pijs sodalitijs Actionibusq; charitatis operam dantes, dum nec temere, nec clanculum, nec Maioribus inuitis id faciunt.

Actio hæc vniuersa charitatis amplissima seges est. habet enim plerunq; eas difficultates, quas sola potest charitas superare. Quare eæ ex parte hic recensendæ sunt, vt quot sint, & quàm vtiles occasiones charitatis proximo exhibendæ, ex difficultatum numero perspicuum sit. Nihil hic dico de ea disciplina, quæ pro concione ex superiore loco populo explicatur. Constat. n.
1. Cor. 13. ex Apostolo concionem sine charitate esse cimbalum tinniens,

tinniens, aut æs ſonans; & magnos qui propterea ſuſcipiuntur labores, ſola charitate quæ omnia ſuffert, mitigari. Nihil de ea difficultate; quam experiuntur, qui pueris rudioribusq; hominibus Chriſtianam Doctrinã tradunt, de qua ſuprà aliqua diximus, & palam eſt, ſolã charitatem Actionis ſpecie humillimæ illecebram eſſe: Contraho orationem ad priuatam inſtitutionem, quæ tam in Sacramento Confeſſionis quàm extra, Chriſtianis hominibus noſtris inquam fratribus in Chriſto ut ad Dominum conuertantur, impenditur. Qua in re (quamuis de Catechiſmo ſcribens) S. Auguſtinus præclaræ ut ſolet, verſatus eſt, ſed ſimul etiam ita ad rem noſtram appoſitè, ut nihil deſideres amplius, modo pro Catechiſtę & Catechumęni Confeſſarij & Pęnitentis nomina ſubieceris.

Maximè igitur ex S. Auguſtino, ex S. Chryſoſtomo etiam, & alijs quas hic pono difficultates, & ad has vincendas documenta charitatis accipio.

Prima difficultas inſtitutionis cuiuslibet qui Chriſtianæ diſciplinæ aut pœnitentiæ cauſa ad nos accedat, eſt, ſi is veniat non, paratus, ſola vt accidit, conſuetudine, aut ſimili alia quapiam ratione ductus, quod ſanè malum eſt non contemnẽdum, ſed illud peius, ſi adeat Sacramentum commodi aut alicuius terrenæ cupiditatis cauſa. S. Auguſtinus. Rariſſimè accidit, vt quiſquã veniat volens fieri Chriſtianus (aut confiteri, peccata ſua) qui non ſit aliquo Dei timore perculſus. Si enim aliquod commodum ſpectando ab hominibus, non fieri vult potius quàm fingere. Sed planè ſæpè adeſt miſericordia Dei per miniſterium Catechizantis, ut ſer- Lib. de Catechizãd. rudibus cap. 50.

mone commotus, iam fieri velit, quod decreuerat fingere. Sicq; cum illo debemus agere, ut fiat in illo hæc uoluntas, etiam si non est: Nihil enim deperit, quando si est, vtiq; tali nostra actione firmatur. Sed si ficto pectore accesserit humana commoda cupiés, vel incommoda fugiens, vtiq; mentiturus est: tamen ex eo ipso, quod mentitur, capiendum est principium, & faciamus eum delectari esse se talem, qualem videri vult. (id intellige tantisper, dum occasionem dederit ille nobis ipsum apertè redarguendi.) si autē dixerit aliud quàm oportet esse in animo eius, qui Christiana fide imbuendus est (aut pœnitentiæ Sacramento initiandus) blandius & lenius reprehendendo tanquam ignarum, facias eum uelle quod aut per errorem, aut per simulationem nondum volebat.

De Cat. rud. c. 10.

Secunda difficultas est, si non capiat auditor, quæ magister vt ad salutem eius necessaria tradit. S. Augustinus hic docet quantum se demittere debeat ad Christi Domini imitationem spiritualis magister & nutricum more omnia, minima etiam, ad eius animæ incolumitatem spectantia quasi præmansa in cordis eius os per corporis aures inferre charitate impellente, & præeunte eius verba suprà retulimus. S. Chrysostomus. Sic nos cum (fratribus) sermonem conferamus cum demissione & charitate. Ea est enim magna magistra, aptaq; & idonea ad abducendum ab errore, & ad mores componendos, & adducendum ad Philosophiam, & ad efficiendum homines ex lapidibus. Et si uis eius vim intelligere, adduc ad me vnum timidum, & qui vel solo terreatur strepitu, & ipsas vmbras pertimescat, sitq; iracundus,

Hom. 33. in primã ad Cor.

dus,& aſper,& ſit potius fera,quàm homo,ſalaxque & libidinoſus,& qui omni laboret vitio, & trade eum in manus charitatis, & eum adduc in hoc Gymnaſium, & videbis illum timidum & ignauum,fieri fortem, magniq; & excelſi animi facileq; quiduis audere,& quod eſt admirabile, hæc non fiunt eius mutata natura, ſed in ipſa timida anima ſuam vim oſtendit charitas. Hęc S. Chryſoſtomus.

Tertia difficultas eſt, cum non animaduertimus audientem aut pœnitentem moueri, ſiue humana verecũdia reprimatur, ſiue dicta non intelligat, ſiue contemnat. S. Auguſtinus. Quandoquidem nobis non cernentibus animum eius, incertum eſt, omnia ſermone tentanda ſunt, quæ ad eum excitandum, & tanquam de lethebris eruendum poſſint valere: nam & timor nimius blanda exhortatione pellendus eſt, & inſinuando fraternam ſocietatem, uerecundia temperanda: & interrogatione quærendum vtrum intelligat, & danda fiducia ut liberè proferat. Quod ſi nimis tardus eſt, & ab omni tali ſuauitate abſurdus & auerſus, miſericorditer ſufferendus eſt, breuiter decurſis ceteris ea quæ maximè neceſſaria ſunt, propter futurum iudicium terribiliter inculcanda ſunt, magiſq; pro illo ad Deum, quàm illi de Deo multa dicenda. Idem S. Auguſtinus alio loco adfert exemplum accommodatum ad perſuadendum ne cuiuſquam quamuis infirmiſſimi & deſperatiſſimi ſalutem deſperemus. Etiam ait: Lethargici multi ſanantur, ipſis enim ſimiles ſunt qui non ſæuiunt in Chriſtũ, nec malitioſi ſunt aduerſus Chriſtum, ſed tantum differendo langueſcunt verbis ſomnolentis, & in lucem

De Cat. rud. c. 13.

Serm. de Verb. Domini 59.

oculos

oculos extẽdere pigrescunt; & illis qui eos excitare volunt molesti sunt. Recede à me inquit languidus Lethargicus, obsecro te, recede à me. Quare? Dormire volo, sed ille. Morieris inde. Ille amore somni mori uolo respondet. Et charitas desuper: Nolo. Plerunq; istum charitatis affectum exhibet etiam filius seni Patri moriturο post paucos dies, iam utiq; ætate finita, si Lethargicum uidet, & Lethargico morbo premi suum Patrẽ à medico agnoscit, dicẽte sibi: excita Patrem tuum, si uis ut uiuat: adest puer seni, pulsat, uellicat, pungit, pietate molestus est, nec mori cito permittit cito moriturum. Quanto maiore charitate nos amicis nostris molesti esse debemus, cum quibus non paucos in hoc mundo dies, sed apud Deum in æternum uiuamus. Ament ergo nos, & faciãt quod audiunt per nos, & colant quem colimus & nos, ut recipiãt quẽ speramus & nos, hęc ibi.

Quarta difficultas est cum exigua, aut nulla spes ostenditur futuræ emendationis eius, in quo nos operam nostram ponimus ac studium: sed veremur potius, ne vel redeat ad ingenium, sitq; sibi semper similis, vel fiat etiam vitiosior & deterior: Cui affinis est illa, si sit is medicamẽti impatiens, nec vllam quantucunq; salutarem ac lenem curationem ferat. Et quidẽm quod ad primam attinet, præstemus ipsi erga ægrotum hominem quem tractamus, id, quod muneris nostri est, reliqua Deo committamus, fretiq; eius misericordia & Sacramenti virtute, speremus potius de homine bene, pro illoq; oremus & ingemiscamus ante Dominum, qui potens est de lapidibus suscitare filios Abrahæ, & cuius opus est tota peccatoris conuersiõ, & confirma-

tio,

tio; & si secus accidat hominis culpa, non nostra, nec tunc tamen iccirco nobis letandum est, quòd nos nostro munere ritè functi sumus, ille autem suo vitio recidit in scelus, vt enim lætitia hæc peccatum non sit, postulat tamen charitas vt casum fratris doleamus ex animo, pro illoq; obnixè ac continuo Dominum deprecemur. Hic sanè sensus erat S. Bernardi cum sic scripsit: Dicas forsan quia liberaui animam meam; & mundus sum à sanguine hominis, cui annunciaui, & locutus sū, ut auerteretur à uia sua mala, & viueret. Sed etsi innumera talia addas, ne tamen ista minimè consolantur mortem filij intuentem, &c. De secunda verò ita loquitur S. Augustinus. si resilierit, & curari recusauerit, cōsoletur nos Dominicum illud exemplum, qui offensis hominibus ex verbo suo, & tanquam durum refugientibus, etiam ijs, qui remanserant ait: Nunquid & vos vultis ire? satis enim fixum atq; immobile debet corde retineri Hierusalem captiuam ab huius seculi Babylonia decursis temporibus liberari, nullumque ex illa esse periturum, quia qui perierit, non ex illa erat. Firmum enim fundamentum Dei stat habens signaculum hoc: Nouit Dominus, qui sunt eius, & recedit ab iniquitate omnis qui inuocat nomen Domini. Ista cogitantes & inuocantes Dominum in cor nostrum, minus timebimus incertos exitus sermonis nostri, delectabitq; nos etiam ipsa perpessio molestiarum pro misericordi opere, si non in eo nostram gloriam requiramus. Tunc enim est verè opus bonum cum à charitate iaculatur agentis intentio, & tanquam ad locum suum rediens rursus in charitate requieuerit. Hæc S. Augusti-

Serm. 42. in Cant.

De Cat. rud. c. 11.

Ioan. 6.

2. Tim. 2.

nus.

nus. Atq; hæ sunt pleræq; difficultates quæ non ex nobis, hoc est ex institutoribus ipsis & confessarijs existunt, sed ex auditoribus. Ex nobis sunt quę sequũtur.

Quinta difficultas est, cum nos ipsi occupatione aliqua vtili ita distinemur, vt graue admodum sit ab ea diuelli, vt confessioni aut disciplinæ proximi nauetur opera, qualis est lectio sacra, auditio Doctrinæ grauioris à docto magistro, aut alia aliqua fortassis ad speciem necessaria Actio. S. Augustinus. Lectio verò quæ nos delectat, aut aliqua auditio melioris eloquij, ut eam pro mendo sermoni nostro (& audiendæ confessionis ministerio) præponere uolentes, cum pigritia, uel tædio loquamur, alacriores nos suscipiet, iucundiorq; præstabitur post laborem; & maiore fiducia deprecabimur, vt loquatur nobis Deus, quomodo volumus, si suscipiamus hilariter, vt loquatur per nos quomodo possumus: ita fit, vt diligentibus Deum omnia concurrant in bonum. Alio postea loco; Si autem confregit animum tuum alterius Actionis, cui tanquam magis necessariæ iam suspensus eras, omissio & propterea tristis insuauiter Catechizas (aut pœnitentem audis) cogitare debes, excepto quod scimus, misericorditer nobis agendum esse quicquid cum hominibus agimus, & ex officio syncerissimæ charitatis: Hoc ergo excepto, incertum esse, quid vtilius agamus, & quid opportunius aut intermittamus, aut omittamus omnino. Quia enim merita hominum pro quibus agimus, qualia sunt apud Dominũ non nouimus; quid eis ad tempus expediat, aut nulla aut tenuissima & incertissima coniectura suspicamur, potius quàm comprehendimus. Quapropter res quidẽ agendas

De Cat. rud. c. 11.

De Cat. rud. c. 14.

agendas pro noſtro captu ordinare debemus: quas eo modo quo ſtatuimus, ſi peragere potuimus, non ideo gaudeamus, qui à nobis, ſed quia Deo ſic eas agi placuit, ſi autem aliqua inciderit neceſſitas, qua noſter ille ordo turbetur, flectamur facile ne frangamur: ut quem Deus noſtro præpoſuit, ipſe ſit noſter. Æquius eſt. n. ut nos eius, quàm vt ille noſtrã voluntatẽ ſequatur, quia & ordo agendarũ rerũ quẽ noſtro arbitrio tenere volumus, ille vtiq; approbandus eſt vbi potiora præcedunt: Cur ergo nos dolemus homines à Domino Deo tanto potiore præcedi, ut eo ipſo quo noſtrum amamus ordinem, inordinati eſſe cupiamus? Nemo enim melius ordinat quid agat, niſi qui paratior eſt nõ agere, quòd Diuina poteſtate prohibetur, quàm cupidior agere quod humana cogitatione meditatur. Quia multæ cogitationes ſunt in corde viri, conſilium autẽ Domini manet in æternum. Hæc S. Auguſtinus, quæ ſi quadrant in oẽs Chriſti vineę operarios, quanto magis in eos, quibus ex inſtituto iuuãdi animas munus incũbit, quibuſque pro tempore à Maioribus imponitur? Prou. 19.

Sexta difficultas eſt, cum grauiter ferimus faſtidium, idem ſaxum ſemper verſandi, eadem audiendi peccata, & ea peccata plerunque à quorum commemoratione maximè abhorrent aures, ob quam cauſam eadem ſemper interroganda, eadem paranda ac præbẽda remedia, eadem refricanda & inculcanda ſuaſio, impulſio, rogatio, commotio affectus, hortatio, ad idem ſuſcipiendum conſilium, firmandum idem propoſitum, fugiendi eaſdem occaſiones, frequentandi eaſdem Actiones ſalutares & neceſſarias ad vitam no-

uam instituendam, quæ sine dubio molesta sunt ex se se,& Diaboli etiam tentatione nonnunquam molestio ra redduntur. S. Augustinus. Iam verò si vsitata & pa-
De Cat. rud. c. 12. uulis congruentia(dicam & pœnitentibus)sæpè repete re fastidimus,congruamus eis per fraternum, paternũ, maternumq; amorem,& copulatis cordi eorum etiam nobis noua videbuntur. Tantum enim valet animi cõpatientis affectus, vt cum illi afficiuntur nobis loquentibus,& nos illis discentibus,habitemus in inuicem:atque ita & illi quæ audiunt, quasi loquantur in nobis, & nos in illis discamus quodammodo quæ docemus. Nonne accidere hoc solet cum loca quædam ampla & pulchra vel vrbium, vel agrorum, quæ nos sæpè videndo sine aliqua voluptate præteribamus, ostendimus eis, qui antea nunquam viderant, vt nostra delectatio in eorum nouitatis delectatione renouetur? & tanto magis,quanto sunt amicitiores:quia per amoris vinculum in quantum in illis sumus,in tantum & nobis noua fiunt, quæ vetera fuerunt,sed nolumus eos, quos diligi mus lætari & stupere, cum intuentur opera manuum hominum, sed volumus eos exurgere in admiratione laudemq; omnicreantis Dei, vbi amoris fructuosissimus finis est:quanto ergo magis delectari nos oportet, cum ipsum Dominum iam discere homines accedunt, propter quem discenda sunt, quæcunq; discenda sunt, & in eorum nouitate innouari, vt si frigidior est solito nostra prædicatio, eorum insolita auditione feruescat. Huc accedit ad comparandam lætitiam, quod cogitamus & consideramus, de qua erroris morte in uitam fidei transeat homo. Et si vicos vsitatissimos cum benefica

nifica hilaritate tranſimus, quando alicui fortè qui errando laborauerat, demonſtramus viam; quanto alacrius & cum gaudio maiore in Doctrina ſalutari & iam illa quæ propter nos retexere non opus eſt, perambulare debemus: cum animam miſerandam & erroribus ſeculi fatigatam per itinera pacis ipſo qui nobis eam præſtitit, iubente deducimus?

Septima difficultas eſt cum ipſi faſtidio noſtro tabeſcimus, ſumuſq; uel ſcandalo, vel tædio aliquo ita affecti, vt quidlibet velimus aliud quàm proximis operam præſtare. S. Auguſtinus; Si ex aliquo ſcandalo perturbatus animus, non valet edere ſerenum iucundumq; ſermonem, tantã eſſe charitatem in eos, pro quibus Chriſtus mortuus eſt, volens eos pretio ſanguinis ſui ab errore ſecularium morte redimere, ut hoc ipſum quod nobis triſtibus nunciatur, præſto eſſe aliquem qui deſideret fieri Chriſtianus (aut peccata expiare Sacramento) ad conſolationem illius reſolutionemq; triſtitiæ valere debeat; ſicut ſolent lucrorum gaudia dolorem lenire damnorum. Non enim nos ſcandalum contriſtat alicuius, niſi quem perire, aut per quem perire infirmũ vel credimus, vel videmus. Ille igitur qui initiãdus aduenit, dum ſperatur poſſe proficere, dolorem deficientis abſtergat. Si autem de aliquo errato noſtro vel peccato nos mœſtitudo comprehendit: non tantum meminerimus, ſacrificium Deo ſpiritum eſſe contribulatum, ſed etiam illud: Quia ſicut aqua ignem, ſic eleemoſyna extinguit peccatum. Et quia miſericordiam inquit, magis volo, quàm ſacrificium. Sicut ergo ſi periclitaremur incendio, ad aquam vtiq; curreremus, qua poſſet extin

De Cat. rud. c. 14.

Pſal. 50.

Eccleſ. 3.

Oſee. 6.

gui, & gratularemur, si quis eam de proximo offerret: ita si de nostro fœno aliqua peccati flamma surrexerit, & propterea perturbamur, data occasione misericordissimi operis, tanquam de oblato fonte gaudeamus, ut inde illud quod exarserat opprimatur. Nisi fortè tam stulti sumus, ut alacrius arbitremur, cum pane currendum, quo uentrem esurientis impleamus, quàm cũ uerbo Dei quo mentem studentis instruamus. Huc accedit, quia si tantum modo prodesset hoc facere, non facere autem nihil obesset, infeliciter in periculo salutis, non iam proximi, sed nostræ oblatum remedium sperneremus. Cum uerò ex ore Domini tam minaciter
Luc. 19. sonet: Seruc nequam & piger dares pecuniam nummularijs, quæ tandem dementia est, quoniam peccatum nostrum nos angit, ideo rursus uelle peccare non dando pecuniam Dominicam uolenti, & petenti? Hactenus de septima difficultate.

Octaua difficultas est cum suboritur timor ille, ne nostra institutio ac ministerium detrimentum adferat homini ad nos adeunti, suo scilicet uitio abusuro Dei tanta liberalitate, nec uitam in melius commutaturo, quod non paucis hominibus accidere non sine summo animi dolore quotidie cernimus. Cui dubitationi
De Cat. rud. c. 14. aliquid suprà respondimus: & S. Augustinus hæc nunc. Quod si timor ille suggeritur, ne fiat proselytus filius gehennæ, dum multi tales uersantur ante oculos, ex quibus ea oriuntur, quibus urimur, scandala, non ad retardandos nos pertinere debet, sed magis ad excitandos, & acuendos. Quin & quem imbuimus, moneamus, ut caueat imitationem eorum, qui non ipsa uerita

te,

te, ſed ſolo nomine Chriſtiani ſunt, ne eorum turba commotus aut ſectari uelit eos, aut Chriſtum nolit ſectari propter eos; & aut nolit eſſe in Eccleſia Dei, ubi illi ſunt, aut talis uelit eſſe quales illi ſunt. Et neſcio quomodo in huiuſmodi motu ardentior ſermo eſt, cui fomitem ſuum miniſtrat præſens dolor. Hæc ibi, & ecce tibi quanta charitatis materia, quàm multæ graues & neceſſariæ eam obeundi opportunitates.

Nona difficultas hic inſeritur ex S. Gregorio (2. p. Paſt. c. 5.) Fit inquit plerũq; ut dũ Rectoris animus alienatẽtamenta cõdeſcendẽdo cognoſcit, auditis tẽtationibus etiam ipſe pulſetur, quia eadem per quam populi diluitur, aqua proculdubio lutis inquinatur. Sed hæc nequaquam Paſtori timenda ſunt, quia Deo ſubtiliter cuncta diſpenſante tanto facilius à ſua eripitur, quanto miſericordius ex aliena tentatione fatigatur.

Supereſt adhuc una difficultas, quam ſola poſſit charitas explicare, quomodo cum tam uarijs omnis generis hominibus accedentibus nos gerere debeamus, non enim omnibus eadem inſtitutio conuenit, nec omnes eandem planè medicinam ac curationem flagitent. Sed alij aliam pro cuiuſque hominis ſtatu, conditione, morbis. Huic etiam ſatisfacit S. Auguſtinus. De meipſo teſtis tibi ſum, aliter atq; aliter me moueri cum ante me Catechizandum uideo eruditum, inertem, ciuem, peregrinum, diuitem, pauperem, priuatum, honoratum, in poteſtate aliqua conſtitutum, illius aut illius gentis hominem, illius aut illius ætatis, aut ſexus, ex illa aut illa ſecta, ex illo aut ex illo uulgari errore uenientem, ac pro diuerſitate motus mei ſermo ipſe

De Cat. rud. c. 15.

& pro-

& procedit, & progreditur, & finitur. Et quia cum eadē omnibus debeatur charitas, non eadem eſt omnibus adhibenda medicina: ipſa item charitas alios parturit, cum alijs infirmatur, alios curat ædificare, alios contremiſcit offendere, ad alios ſe inclinat, ad alios ſe erigit, alijs blanda, alijs ſeuera, nulli inimica, omnibus mater. Hæc ibi.

Poſtremo ne quid huic tractationi deeſſet, idem S. Doctor Magiſtro diſciplinæ huius ſcopum deſignat & ſtatuit, ad quem vniuerſam actionem & operam ſuam dirigat, efficiatq; vt illum attingat ſiue Catechumenus, ſiue pœnitens quem inſtituit. Scribit enim ita. Qui autem propter beatitudinem ſempiternam, & perpetuā requiem, quæ poſt hanc vitam ſanctis futura promittitur, vult fieri Chriſtianus, ut non eat in ignem æternum cum Diabolo, ſed in regnum æternum intret cum Chriſto, verè ipſe Chriſtianus eſt: cautus in omni tentatione, ne proſperis rebus corrumpatur, & ne frangatur aduerſis, & in abundantia bonorum terrenorum modeſtus & temperans, & in tribulationibus fortis & patiens. Qui etiam proficiendo perueniet ad talem animum, vt plus amet Dominum, quàm timeat gehennam, ut etiam ſi dicat illi Deus, vtere delicijs carnalibus ſempiternis, & quantum potes, pecca, nec morieris, nec in gehennam mitteris, ſed mecum tantummodo non eris: exhorreſcat, & omninò non peccet, non iam ut in illud quod timebat, non incidat, ſed ne illum, quem ſic amat, offendat; in quo vna eſt requies, quam oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit, quā præparauit Deus diligentibus ſe. Hęc ibi.

De Cat. rud. c. 17.

1. Cor. 2.

Et

Et quoniam huiusmodi homines siue viri, siue fœminæ beneficio huius institutionis allecti, & continuato ministerio recreati plusquam par est, plerunque spiritualibus Catechistis & Confessarijs affici animo solent, & ad eorum ora ac latera ambitiosius ne dicam an accidius adhærescere, huic etiam malo S. Augustinus vt medeatur sic ait. Ad extremum ne spes eius in homine ponatur sedulo monendus est: quia neq; facilè ab homine iudicari potest, quis homo sit iustus, & si facilè posset, non ideo proponi nobis exempla iustorum, ut ab eis iustificemur, sed ut eos imitantes ab eorum iustificatore nos quoque iustificari sciamus. Hinc enim fiet, quod maximè commendãdum est, vt cum ille qui nos audit, immò per nos audit Deũ, moribus & scientia proficere cœperit, & viam Christi cum alacritate ingredi, nec nobis audeat assignare, nec sibi: sed seipsum & nos, & quoscunque alios diligit amicos, in illo, & propter illum diligit, qui eum dilexit inimicum, ut iustificans faceret amicum.

De Cat. rud. c. 7.

Hæc ex S. Augustino, vt propterea eius liber ex quo ista de vsu charitatis deprompta sunt, non tam de Catechizandis rudibus, quàm de veræ & Christianæ charitatis ingenio ac industria inscribendus mihi non immeritò videatur.

Indicia

Indicia & Exempla Christianæ charitatis in proximum. Caput XXIII.

PRimum Indicium Christianæ charitatis in proximum vt etiam nos alibi insinuasse meminimus, nunc paulo latius explicandum est ardens cupiditas salutis animarũ. De S. Francisco S. Bonauẽtura sic scripsit: Non se Christi reputabat amicum, nisi animas foueret, quas ille redemit; saluti animarum nihil præferendum esse ducebat, eo magis probans, quod vnigenitus Dei pro animabus dignatus fuerit in Cruce pendere. De S. Paulo sic S. Chrysostomus. Audi quàm sit Paulus summus. Quis inquit infirmatur, & ego non infirmor? Quis scãdalizatur, & ego non vror? non dixit, & ego non molestia afficior: sed ego, non vror, dixit, vrendi verbo ostẽdere volens summum dolorem. Et rursus scribens in alia Epistola dicit: Sine nobis regnauistis, & vtinam regnauissetis. Et rursus: Nunc viuimus, si vos statis in Domino. Vide, quantopere studebat, vt res fratrum se rectè haberent, qui nec viuere quidem se existimabat, si illi non essent salui. Homo qui fuerat raptus ad tertiũ cælum, & delatus in paradisum, & qui fuerat particeps mysteriorum ineffabilium, & tantam apud Deum assecutus erat fiduciam, illorum bonorum sensum non valde accipiebat, nisi etiam vidisset fratres secum esse saluos. Sciebat enim apertè, sciebat charitate nihil esse maius, neq; quod sit cum ea conferendum, nec ipsum quidem martyrium, quod est summa bonorum. Nam charitas

In vita S. Francisci cap. 5.

In Encomio S. Romani martyris apud Surium Tomo. 6. 18. Nou.

2. Cor. 11.

1. Cor. 4.

1. Thes. 3.

ritas quidem abſque martyrio facit Chriſti diſcipulos: martyrium autem ſine charitate non poteſt hoc facere: hæc S. Chryſoſtomus. Qui pluribus locis cum de S. Pauli charitate aduerſus proximos loquitur, ita efferue ſcit ſpiritu, adeo alta admiratione tantę charitatis ſuſpẽditur, & abripitur animo, vt uix apud ſe ſit, uix ſe ipſum capiat, præſertim cum illud explicat: Optabam anathema eſſe à Chriſto (hoc eſt inquit carere æterna remuneratione & Chriſti præſenti conſpectu) pro fratribus meis, qui ſunt Iſraelitæ; ſic exponit in Commentarijs Epiſtolæ ad Romanos, at alibi optabat inquit in gehennam mitti, & iudicium ſubire perpetuum, pro eorum ſalute à quibus fuerat ſæpè lapidatus, qui eum interficere contederát, ut hi tantarum ei auctores afflictionum per fidem corpori Chriſti iungerentur. Quis ita dilexit Chriſtum? Si tamen hoc dilectione, & non amore maius eſt aliquid nuncupandum. Alio item loco ſcribit & aliud non minus minum. Is qui eligebat gehennæ cruciatum, ut Iudæos omnes ad fidem poſſet inducere, liquet profecto, quod non potitus uoti ſui grauius afficiebatur, quàm hi, qui in gehenna cruciantur, quandoquidem hoc potius, quàm illud cupiebat. Quæ tamen omnia Anathemata optauit Apoſtolus modo nulla ſua culpa cõtingerent: Nec aliter ſentit S. Chryſoſtomus. Cæterum idem S. Pater alia quadam homilia uarias charitatis formas, & quaſi perſonas recognoſcit in Apoſtolo, quas operæpretium eſt hic producere tanquam Ideas perfectiſſimi amoris in Deum & proximum. Ait primò Pauli charitatem fuiſſe (quod indicium eſſe charitatis magnum poſt dicemus) commiſeratione pleniſſi-

Rom. 9.

Hom. 16.

De dign. ſacerd. lib. 4. c4.

Lib. 3. de prouid.

Homil. 3. de laud. S. Pauli.

mam, & quam potius iniuriæ ſuppliciaq; illata prouocarent, quàm offenderent. Quanto amplius offerebantur inimici, tanto eorum magis miſerebatur inſaniam. Vt cum aliquis indulgentiſſimus pater afficitur erga filium phreneſi correptum, cuius quanto magis conuitijs percuſſionibusq; pulſatur, tanto eum potius miſeratur, ac deflet. Ita Paulus qui de magnitudine paſſionum eorum à quibus afligebatur, æſtimaret furorem, maiora illis adhibet fomẽta pietatis. Audi igitur, quàm patienter, quàm manſuetè nobis pro illis loquatur, qui eum quinquies verberauerunt, qui eum catenis onerauerunt, qui vinculis ſæpè cõſtrinxerant, qui eius ipſum ſitiebãt cruorem, quiq; illum quotidie diſcerpere geſtiebant. Teſtimonium inquit illis perhibeo, quoniam
Rom. 10. Zelum Dei habent, ſed non ſecundum ſcientiam. Et
rurſus eos, qui ſe ſupra illos ſuperbius efferebant, refrę-
Rom. 11. nans ait: Noli altum ſapere, ſed time; ſi enim Deus naturalibus ramis non pepercit, ne forte nec tibi parcat. Sæpè lachrymabatur vehementer, & pro illis dolebat, uolentes illis inſultare prohibebat, atq; in quantum poterat, laborabat vmbram eis aliquam excuſationis obtendere. Et quia propter pertinaciam, atq; duritiam perſuadere eis fidem ſermone non poterat, ad orationes conuertebatur Fratres, inquit, voluntas quidem cordis mei,
Rom. 10. & obſecratio à Deum fit pro illis inſalutem. Spe quoq;
Rom. 11. meliore illos ſolicitat dicens; ſine pęnitentia enim ſunt dona & vocatio Dei, ut non pertinaci uſq; ad finem deſperatione moriantur. Quæ vtiq; omnia ſunt verba amantis, & ualde eorum vtilitatibus prouidentis. Vt cũ
Iſaias 59. dixit: Veniet ex Siõ, qui eripiat, & auertat impietates à

Iacob;

Iacob; mordebatur enim, ac penitus diſſecabatur, cum eos pereuntes videret. Atq; hoc eſt Apoſtolicæ charitatis ſimulachrum.

Alterum eius charitatis exemplum eſt aduerſus eos, qui Iudæi non erant. His autem inquit, qui ſine lege erant, factus ſum quaſi ſine lege eſſem, ut omnes lucrifacerem. 1. Cor. 9. Audi quid à Timotheum ſit locutus: Seruum Dei non oportet litigare, ſed manſuetum eſſe ad omnes, Doctorem patientem, cum modeſtia corripientẽ eos, qui reſiſtunt, ſi quando det illis Deus pœnitentiam ad cognoſcendam veritatem. 2. Tim. 2.

Tertiũ exẽplũ Apoſtolicũ eſt modeſtia charitatis eius aduerſus eos qui lapſi erant in crimina; Vis autem ait S. Chryſoſtomus probare, quàm modeſtè ẽt & cũ illis loquatur, qui in peccata corruerũt? Audi quid Corinthijs dicat: Timeo, ne cum uenero, homiliet me Deus apud vos, & lugeam multos ex his, qui antè peccauerunt, & non egerunt pœnitentiam ſuper immunditia & fornicatione, & impudicitia quam geſſerunt. 2. Cor. 12. Et ad Galatas: Filioli mei, quos iterum parturio, donec Chriſtus formetur in uobis. Galat. 4. Et in cauſa eius qui fuerat fornicatus non minus quàm ipſe, qui peccato ſuo lamentabatur, dolet, proq; illo alios deprecatur dicens: Confirmate in illum charitatem. Sed etiam quando illum ab Eccleſiæ corpore ſeparabat, quam multis hoc lachrymis gemituq; faciebat? ex multa inquit tribulatione & anguſtia cordis ſcripſi vobis per multas lachrymas, non vt contriſtemini, ſed vt ſciatis quoniam charitatem habeã abundantius in uos. 2. Cor. 2. Et rurſus: Factus ſum Iudæis tanquam Iudæus, his qui ſub lege erant, tanquam ſub lege 2. Cor. 9.

eſſem, factus ſum infirmus infirmis, omnia omnibus factus ſum, ut omnes ſaluos facerem. Vidiſti ne quæſo animam omnia ſuperantem? omnem enim prorſus hominem Deo exhibere cupiebat, & omnes quantum ad ipſum ſpectat, exhibuit, quaſi vniuerſum mundum genuiſſet, ſic perturbabatur, ſic currebat, ſic omnes in regnum Dei feſtinabat inducere, docendo, pollicendo, meditando, tum orando, pro ipſis, tum etiam ipſis ſupplicando, & terrendo, & dæmones animarum fugando, aliquando Epiſtolis, aliquando præſentia, nunc ſermone, nunc rebus, per diſcipulos, per ſemetipſum conabatur erigere labantes, ſtantes verò firmare, humi iacentes attollere, ſanare contritos, torpētes oleo exhortationis animare, inimicis inſonare terribiliter, hoſtes minaciter intueri, more optimi cuiuſdam Ducis ac medici artis ſuę inſtrumenta geſtantis, protector ipſe bellantium, ipſe ſedulus ægrotorum miniſter, & vnus omnium officiorum perſonas & exercitium vbique cuſtodiens.

Quartum exemplum charitatis Apoſtolicæ eſt illud quod S. Paulus ſimul edidit in procurandis proximo ſubſidijs etiam terrenis & ad mortalis vitæ vſus neceſſarijs. In carnalibus (ait S Chryſoſtomus) non in ſpiritualibus ſolum plurima ſolicitudinis ac prouidentiæ ſuæ documenta præſtabat. Audi quomodo pro una
Rom. vlt. muliere ad vniuerſum ſcribat populum. Commendo autem vobis Phœbem ſororem meam, quæ eſt in miniſterio Eccleſiæ, quæ eſt in Cenchris, ut eam ſuſcipiatis in Domino dignè ſanctis, & aſſiſtatis ei in negotio quocunque veſtri indiguerit. Et iterum: Noſtis ait, domum

Ste-

Stephanæ, & vos ſubditi ſitis eiuſmodi. Et rurſus: Cognoſcite, quæ huiuſmodi ſunt. Poſt confirmans idem exemplo etiam Eliſæi Prophetæ, addit, nec de viatico illorum quos euocabat, curam gerere dedignatus eſt. 4. Reg. 4.

Tito ait: Zenam legis peritum & Apollo ſolicitè præmitte, ut nihil illis deſit. Qui autem pro vno ſeruulo fugitiuo Oneſimo, & qui ex rebus Domini multa ſubtraxerat, integram omniq; affectu plenam Epiſtolam ad Philemonem ſine cunctatione compoſuit, qualis circa alios fuerit perpende. Vnum enim hoc ille pudore dignum putauit, aliquid ſcilicet pro cuiuslibet ſalute negligere. Propter hoc agebat omnia, nec omninò quicquam pro his qui ſaluandi erant, cunctabatur impendere, non verba non pecunias, nõ corpus ipſum. Quoniam inquit libenter impendam, & ſuperimpendar ipſe pro animabus veſtris. Tit. 3. 2. Cor. 12.

Ad extremum narrationem tantæ charitatis ſic claudit S. Chryſoſtomus. Cum celſus in omnium conſiſteret arce virtutum, omnem tamen flammam præcipuo charitatis ardore vincebat. Vt.n. miſſum in ignem ferrum totum profecto ignis efficitur, ſic Paulus charitate ſuccenſus, totus factus eſt charitas, qui quaſi communis totius mundi eſſet Pater, ita in amore omnium ipſos eorum imitabatur parentes, immò cunctos non carnales tantum, ſed ſpirituales etiam Patres ſolicitudine ac pietate ſuperabat, & pecunias, & uerba, & corpus, & animam pro his quos diligebat impendens. Hæc de S. Pauli exemplis ex S. Chryſoſtomo. Quæ quàm ſint utroq; digna documenta charitatis, nemo non uidet.

De

De ipsomet tamen S. Chrysostomo illustri admodum tanti magistri imitatione discipulo, est, quod aliquid adferamus, quo intelligatur quanta fuerit illius in proximos charitatis flamma.

Secúdú igitur indiciú perfectę charitatis in proximos est, & quidē ad ante dictū maximè cōsentaneū, animus paratus ac prōptus ad quidlibet perferendu, pro salute animarum, si opus sit, et si illud sit nō solum cū labore, dolore, cruciatuq; corporis coniunctum, sed cuiuscunque etiam ignominiæ ac probri sordibus delibutum. S. Chrysostomus igitur, sic de se scribit. Velleni si fieri posset, vestris oculis ostendere, quam in uos habeo charitatem. Nihil est enim mihi vobis iucundius, & desiderabilius, ne hæc ipsa quidem Lux: Millies enim optarē ipse esse cæcus, si per hoc liceret vestras animas conuertere, adeo ipsa luce mihi est vestra salus iucundior. Quid enim me iuuant solares radij, quando quæ propter vos accipitur animi ægritudo oculis meis magnas offundit tenebras? Lux enim tunc est bona, quando apparet in lætitia. Et paulo post: Implere gaudium meum, liceat uobis salutem assequi, me autem propter vos reddere rationem: uobis dari salutem, me verò accusari, quod meum munus non impleuerim. Non enim curo, vt per me salui sitis, sed vt salui sitis quacunq; ratione. Probant hoc idem indicium ea quæ ante attulimus de S. Pauli laboribus, perpessionibus, probris. Et quidem contemptionis huius ac dispicientiæ rerum omnium præ animarum lucro origo est Dei amor, & proximi. Est etiam propria ratione species ipsa animæ sanguine Christi expiatæ, quam cum semel S. Catharinę Senensi datum

Hom. in Acta.

In eius vita B. Rai-

datum diuinitus esset animo contueri, ita exarsit Zelo salutis animarum, vt dixerit. Tanta est animarum dignitas & pulchritudo, ut ad eas lucrandas nullus par labor esse possit. Idque gloriosissimis factis à se in hunc finem gestis, maximisq; laboribus periculisq; susceptis ita esse vt dicebat ostendit. Plenæ etiam sunt Sacrę literæ, & historiæ Ecclesiasticæ Apostolicus exemplis innumerabilium hominum, qui & vitam salutis aliorum causa libentissimè profuderunt, & ipsas etiam grauissimę ignominiæ notas subierunt eandem ob causam, ut sine culpa, sic laudabiliter; vt propterea necesse non sit longũ facere in ijs recẽsendis. Vnũ non omitto, quod nostræ societatis homines ijsq; similes non paucos, quos in Ecclesia tenet sua quenq; vocatio, animare possit ad contemnenda & pro nihilo putanda præ salute proximorum speciosa quæq; munera, ad abijciendumq; sese ad vilissima officia, Actionesque despicatissimas, modo ex ijs Dei gloria & animarum salus colligatur. Dicebat B. P. Ignatius Societatis nostrę parens, se si quid ad animarum salutem pertineret, paratissimum esse nudis pedibus cornibusq; onustum per plateas incedere: nullumque recusare habitum, aut ridiculum ac probrosum vestimẽti genus, quod esse vtile hominibus posset, quod re ipsa comprobauit, si quando sese occasio obtulit. Ita scribit P. Ribadineira, qui eiusdem Patris eximia & sui despicientiæ plenissima documenta plura charitatis in proximos latè exponit eodem loco: Nimirum hi fructus erant eorum seminum, quæ imitationis humilitatis Christi in tam multas partes suorum Exercitiorum, immò & Cõstitutionum libris sparsit, vt nos eos nobis

mundus Capuan.

Lib. 5. Vitæ cap. 2.

deme-

demeteremus, & in eundem vsum ederemus temporibus suis, atque hoc illud est Apostoli: Charitas non est
1. Cor. 13. ambitiosa. Hoc est vt exponunt quidam, non est fastidiosa. Vatablus ibid. Idest nihil sibi indecorum putat, quamlibet vile officium, modo prosit.

Tertium Indicium charitatis erga proximum, est pergere in amore, quamuis non respondeat in amore, minusque officio nostro proficiat is, quem in Domino diligimus, & cuius causa laboramus. Exemplo Apostoli, qui sic scribit: Ego autem libentissimè impendam, &
2. Cor. 12. superimpẽdar ipse pro animabus vestris, licet plus vos diligens minus diligar. Considera ait S. Chrysostomus, quot gradus commemorat. Licebat accipere, ipse autẽ non accipiebat. Ecce primum opus bonum: & quamuis inopia premeretur, ecce secundum: & illis prædicans, en tertium: & impendit, ecce quartum: & non sim pliciter adiecit, sed cum incremento, ecce quintum: & non solum pecuniam, sed & seipsum, en sextum: & his qui non valde diligebant, ecce septimum: & his, qui valde diligebantur, ecce octauum. Hoc sanè & nos imitemur. Hęc S. Pater. Quam ob rem S. Anselmus his rationibus probabat, eum qui charitatem habet, maius aliquid habere, quàm illum, ad quem charitas habetur, ideoque optabilius esse charitate diligere, quàm diligi.

Gradus charit. S. Pauli. Hom. 26. in primã ad Cor.
1
2
3
4
5
6
7
8

Prima ratio S. Anselmi. Primo enim aiebat ille (ut auctor est, qui eius vitam posteris mandauit) Qui charitatem habet, hoc vnde Deus ei scit gratias, habet: ille uerò ad quem tantummodo habetur, minimè. Quas etenim gratias mihi debet Deus, si tu me, vel quilibet alius diligit? Quod si maius est habere hoc, vnde Deus scit homini grates, quàm

hoc

hoc vnde nullas, cum pro habita charitate gratias ſciat, pro ſuſcepta non adeo: colligitur, eum qui charitatem erga aliũ habet, maius quid habere, quàm ipsũ cui impẽditur. Amplius: Is cui dilectio alterius ſeruit, ſolius commodi munus perfunctoriè ſuſcipit, verbi gratia, honorem vnum, beneficium vnum, prandium vnum, vel quodlibet officij genus, in hunc modum. Alius verò charitatem quæ commodi munus exhibuit, ſibi retinuit. Ad hæc conuerſus ad fratres coram quibus verba faciebat, ſi ex ipſo officio circa vos aliquid charitatis in me creuit, & hoc ipſum vobis ad cumulum retributionis erit, qui feciſtis, vnde mihi tantum bonum prouenit. Hæc igitur ſi recta conſideratione attendimus, profecto perſpiciemus, magis nobis eſſe gaudendum, ſi alios diligimus, quàm ſi diligimur ab alijs. Quod quia non omnes faciunt, multi potius ab alijs amari, quàm amare alios cupiunt. S. Thomas etiam docet charitati magis conuenire amare quàm amari, eſt enim amare actus proprius eius, non item amari, quod potius rationem quandam indicat amoris alterius erga eum in quo eſt charitas. Et huius ait, duplex eſt ſignum. Primum quidem, quod amici magis laudantur ex hoc quod amant, quàm ex hoc quod amantur, quinimo ſi non amant, & amentur, vituperantur. Secundum, quia matres quæ maximè amant, plus quærunt amare, quàm amari, hæc S. Thomas.

Secunda ratio.

Tertia ratio.

2.2. q. 27. art. 1.

Quartum Indicium eiuſdem charitatis eſt commiſeratio calamitatis alterius perinde ac noſtræmet. S. Auguſtinus, quomodo ſe inuicem amant membra corporis noſtri, ſi nos inuicem amare voluerimus, perfecta in

Lib. 50. homil. homil. 11.

nobis charitas poterit cuſtodire. Quando ſanum eſt caput, congaudent omnia membra, quando aliquid mali patitur vnum membrum, compatiuntur omnia membra. Ecce ſpinam calcat pes. Quid tam longè ab oculis quàm pes? longè eſt loco, proximus charitatis affectu. Modicum pungit ſpina, & perparuum locum tenet in pede, uide quomodo illuc conuertuntur omnia membra? Primo ipſa ſpina dorſi incuruat ſe, & deponunt ſe omnia membra. Nunquid oculi ceſſant quærere? Nunquid aures ceſſant audire? forte alij qui vident, vbi ſit, dicunt, ecce ibi eſt, ſtatim hoc aures audiunt, & ſequuntur conſilium: ibi & oculi quærunt, & manus operantur, & ut dixi, totum corpus illuc incuruatur, & nihil vacat in homine ad ſubueniendum. ſolum in pede factum eſt vulnus, & totum quod eſt in homine operatur, omnia membra ſana ſunt, etiam pes, niſi ibi vbi punctus eſt: Non eſt ergo communis calamitas omnibus, ſed per compaſſionem charitatis omnia ueniunt ad ſubueniendum, & omnia volunt ſuccurrere, vt impleatur quod ait Apoſtolus. Si patitur vnum membrum compatiuntur omnia membra Probat deinde S. Auguſtinus perfectæ charitatis eſſe miſerari proximi damna, eaq; noſtra reputare, ex eo quod Chriſtus ipſe caput & princeps omnis charitatis ſuorum perſecutiones, ſuas eſſe profitetur, cum ait Saule Saule quid me perſequeris.

1.Cor.12.

Act.9.

Quintum charitatis Indicium eſt omnes iniurias criminaq; alterius ex animo illi condonare. Idq; non ſemel, ſed iterum, & quotieſcunq; ille peccauerit, & errorem depoſuerit, immò & ſi non depoſuerit, quemadmodum

modum qui nobis vel inuitiſſimis inimici eſſe volunt: Quoties debeo ignoſcere? vſq; ſepties? quærit Petrus, non vſq; ſepties ait Dominus, ſed vſq; ſeptuageſies ſepties. S. Auguſtinus. Et ſi ſeptuagies octies peccauerit, ignoſce, & ſi centies peccauerit, ignoſce. Ipſum Dominum audi loquentem in Apoſtolo, vbi modus & numerus præfixus non eſt: Donantes vobiſmetipſis, ſi quis aduerſus aliquem habet querelam, ſicut Deus in Chriſto donauit uobis. Audiſtis formam, ſi ſeptuagies ſepties peccata tibi Chriſtus donauit, ſi hucuſq; ignouit, & ultra negauit, pone & tu limitem, & vlterius noli ignoſcere, ſi autem Chriſtus millia peccata peccatorũ inuenit, & tamen omnia donauit, noli ſubducere miſericordiã, ſed poſce illius numeri ſolutionem. Poſt declarat numerum illum finitum Dominum poſuiſſe pro infinito: Quomodo etiam cum aliqua numerauimus, & optamus intelligi adhuc plura ſupereſſe, vulgo dicimus, & ſexcenta alia: ad indicandum eius numeri nullum finem eſſe.

Matth. 18.

Hom. 15. De Verbis Domini.

Coloſ. 3.

Porrò quàm inſignia fuerint in Chriſto Domino, hęc charitatis indicia omnia, & plurima alia his adhuc multò maiora, quis eſt, qui explicet? Zelo animarum ita exarſit, vt coarctaretur, vt ipſe ait, donec Baptiſmo ſanguinis ſui pro earum ſalute ablutus ſeipſum patri Hoſtiam viuentem immolaret. Paſſionem & mortem probroſiſſimam obiuit ſpõte, libenſq; & gaudẽs ſuſtinuit, quod optauit ardenter, ut opprobria exprobrantium Deo in ipsũ recideret oĩa, fieretq; vnus pro oĩum gloria opprobrium hominum, & abiectio plebis. Quàm verò conſtanter in amore ingratiſſimæ & peſſimę gen-

Luc. 12.

tis perſeuerauerit, quàm ardēter nec amatus & capitaliſſimo odio habitus ab inimicis ciuibus, & populariſbus ſuis inimicos ipſe dilexerit, quàm facilis ad ignoſcendum fuerit ſuismet hoſtibus & interfectoribus immaniſſimis, efferatiſſimis, in ipſo feruōre tāti ſceleris mortis ſuæ, locupletiſſimè teſtatur vel vna illa eius oratio.

Luc. 23. Pater dimitte illis, quia neſciunt quid faciunt. Ad quā rem faciunt quæ ſcribit S. Bernardus in eadem verba.

Ser. fer. 4. heb doma de pœnoſæ. O inquit, quàm multus es ad ignoſcendum, o quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domine. O quàm longè cogitationes tuæ à cogitationibus noſtris: o quàm firmata eſt etiam ſuper impios miſericordia tua? Mira res: ille clamat: Ignoſce, Iudæi, Crucifige. Molliti ſunt ſermones eius ſuper oleū, & iſti ſunt iacula. O charitas patiens, ſed & cōpatiēs. Charitas patiēs eſt, ſufficit: Charitas benigna eſt cumulus eſt. Noli vinci à malo, charitas abundans, ſed vince in bono malū, ſuperabundans eſt. Non enim ſola patientia, ſed & benignitas Dei ad pœnitentiam Iudæos adduxit, quia benigna charitas etiam quos tolerat, amat, & amat tam ardenter: patiens charitas diſſimulat, expectat, ſuſtinet delinquentes, ſed benigna trahit, adducit, conuerti facit ab errore vię ſuę. Deniq; cooperit multitudinem peccatorum. O Iudæi lapides eſtis, ſed lapidem percutitis molliorem, de quo reſonat tinniens pietatis, & ebulliēs oleum charitatis. Quomodo potabis Domine deſiderantes te torrente voluptatis tuæ, qui ſic perfundis crucifigentes te oleo miſericordiæ tuæ? hæc ille: Vt mirum propterea non ſit, ſi etiam miraculis & prodigijs imitatoribus ſuis Chriſtus oſtendat, quàm ſibi gratum ſit

hoc

hoc tantum perfectissimę charitatis officium. Exemplũ vnum adfero Ioannis Gualberti, post Sãctissimi Abbatis ac Patris Monachorum Vmbrosæ vallis, tunc adhuc in seculo constituti, & inimicitiarum irarumq; parentis non minus quàm facultatum hæredis. Incidit is semel in hostem & interfectorem propinqui sui, cuius diu ex optauerat interitum, loco tam angusto, ut neuter posset de uia deflectere. Tum uerò hostis quòd inermis esset, nihil nisi mortem præsentem expectans concepta tamen repente fiducia de Ioannis clementia desilijt ab equo, humiq; prostratus ueniam iunctis manibus sibi dari pro crucifixi amore suppliciter petijt. Audito crucifixi nomine compunctus Ioannes, amore crucifixi pacem illi obtulit, iussumq; è terra surgere liberum hominem dimisit. Ingressus post Ioannes in Ecclesiam S. Miniati quæ nunc arce Florẽtinæ Ciuitatis obducitur, cum coram crucifixi imagine flexisset genua, uidit à Cruce pendentis caput ad se inclinari, tanquam ipsi gratias agentis, quod pro eius amore ac in eum pietate hosti capitali peperciſſet. Hodieque, hoc est post annos quingentos adhuc uisitur & piè colitur sacra illa Christi Crucifixi statua. Cerniturque ad facti memoriam sempiternam etiam nunc caput eius exporrecta fronte motum longius à ligno cui suffixa illa est non in grauati morem demissum, sed eius potius qui amicum benignè salutet, illiq; præstitum officium gratuletur.

Surius Tomo 4. Iul. 12.

DE VIRTVTIS ACTIONIBVS EX SANCTIS SCRIPTVRIS ET PATRIBVS,

LIBER SECVNDVS.

In quo de Moralium Virtutum Actionibus agitur.

De Prudentiæ Christianæ, & spiritualis Actione potissima. Caput I.

IRium illarum Prudentiæ partium Consilij, Iudicij, & Imperij de quibus alibi latè dictum est à nobis, Prudentiam sibi maximè imperium vendicare, & propriè in imperando positam esse, sic confirmant viri docti. Certum illud & tritum est, & ab Aristotele etiam positum: Non posse quempiam prudentem esse, nisi bonus sit, alioquin Virtus moralis non esset prudentia, & solius hominis boni est illud per imperium rationis rectè statuere, quod in vnaquaq; re bene agendum sit: Consilio autem & iudicio valere possunt etiam improbi, habereq; vel naturalem industriam ut S. Thomas colligit ex Philosopho, ab bonum & malum, vel etiam astutiam ad malum solum,

P. Valētia Tom. 3. d. 4. q. 1. p. 1.

Lib. 6. Eth. c. 12. & 13.

2. 2. q. 47. art. 4. ad 3.

lum, quæ falsa prudentia est, aut prudentia carnis. Vera autem Prudentia circa ea tantum versatur quæ iusta, honesta, & bona homini sunt, ea verò sunt huiusmodi quæ agunt viri boni. Sic loquitur idem Aristoteles. Ex his duo conficiuntur. Vnum: Prudentiam repugnare peccato, nec posse vt ait Salomon, sapientiam hanc habitare in corpore subdito peccatis, quoniam vt S. Thomas scribit, Prudentia est præceptiua rectorum operũ, quod non contingit, nisi existente appetitu recto. peccatum verò procedit ex peruersitate appetitus. Alterũ, est propriam & præcipuam Prudentiæ actionem esse, imperare, ad quod præparant mentem, quæ illud antecunt consilium, & iudicium, suntque veluti mancipia duo aut ancillę prudentiæ. Ceterum vt ex Philosophis S. Thomas accepit multas alias virtutes proximè administras habet Prudentia, quibus ad munus præcipiendi ritè obeundum instruitur, & adornatur. Hæ numerantur octo. Memoria, Intelligentia, Docilitas, Solertia, Ratio, Prouidentia, Circumspectio, Cautio. Memoria est cognitio præteritarum rerum: Intelligentia præsentiũ: Docilitas quæ per institutionem acquiritur notitia: Solertia quæ propria inuentione & rectè conijciendo: Ratio, quæ argumentatione ratiocinationeq; concluditur. Prouidentia est ipsa dispositio rerum ad finem consequendum idonearũ: Circumspectio, est ad circunstãtias rei ipsius qua de agitur, attentio: Cautio denique machinatio quædam mentis est aduersus quæ sese obijciunt, impedimenta.

Ibid. c. 13.

Sap. 1.

Ibid. ad 2.

2. 2. q. 48. art. vnico.

Proposito igitur bono & fine, consulit mens, quibus rationibus illud adipisci possit, aduocat in consiliũ

res

res præteritas memoria duce, & comite experimento, ponderat res præsentes, adhibet peritos bonosq; consiliarios, seipsam excitat & acuit ad bene conijciendum, conficit aliquid ex his quæ vel antè nouit, vel tunc primùm audit, ac inuestigat noua industria; circumspicit attentè circunstantias omnes loci, temporis, facti personarum; prospicit si quid immineat mali, damniue Definit qua ratione superandæ sint difficultates, si quæ incidunt, sic rationibus omnibus in medium antè adductis, diligenter examinatis ad vnam rectæ rationis normam sapienter iudicat, quæ nam ex illis ad consequendum finem accommodatior, aptior, opportuniorq; sit, ac tum demum efficaciter imperat Voluntati vt consentiat, velitq; illud amplecti, quo nihil rectæ rationi magis cõsonum, honestius nihil, nihil vtilius sibi tunc esse perspicuè intelligit. Quare Prudentia soboles est rectæ rationis, & parens appetitus recti. Ex illa enim siue ex Synderesi (quæ habitus est innatus principiorum primorum practicorum) ortum ducit, indeque accersit primam suæ bonitatis originem, & primum quasi semen, quod deinde mentis gremio receptum, & antedictis cõceptionibus elaboratum, foras erumpens, appetitum efflorescentem, rectum, & Virtutibus conformatum reddit. Porrò nec Prudentiæ origo procreatio & actio Scripturis Sacris etiam continetur. Siquidem de
Iob. 12. memoria & experientia scriptum est apud Iob: In antiquis est Sapientia, & in multo tempore Prudentia. Meditationi & considerationi rerum quibus de agitur seriò
Psal. 48. incumbendum, indicatur in Psalmo: Os meum loquetur Sapientiam, & meditatio cordis mei Prudẽtiam. Audiendos

diendos alios, & doctiores nobis, & consiliarios fortasse pares sępè præcipit Salomon; audiens sapiens sapien tior erit: Animaduertet verba sapientum. Ergo sapientia, habito in consilio, & eruditis intersum cogitationibus. Circumspectè considerandas circunstantias, idem scribit Salomon. Prou. 1. Prou. 8.

Qui sapiens est timet. stultus autem transilit, & confidit. Astutus considerat gressus suos. & qui timet Deũ nihil negligit. Timorem autem Dei veram sapientiam Salomoni esse vulgatissimum est. Apud eundem est, prospiciendum antè quàm deliberes. Sapientia inquit callidi est intelligere viam suam, imprudentia stultorũ errans; & palpebræ tuæ prędecedant gressus tuos. Et sis sapiens in nouissimis tuis. Consultandum item de malis auertendis & declinandis, consilium ait, custodiet te, & prudentia seruabit te. Postremo ubi consulueris mẽtis imperio ad obtemperandum volũtatem inducendã esse, insinuat Salomon, cum ait: Sapiens corde prędecepta suscipit. Et qui sapiens est corde, appellabitur prudens. Deniq; considerauit agrum & emit eum. At ni me mea fallit opinio, explicatè de imperatrice prudentiæ actione differit, ostenditq; quàm imbecillis ea sit sine consilio, & quantum firmitatis & roboris ex probatis consilijs accipiat, cum ait: Dissipantur cogitationes, vbi non est consilium; vbi verò sunt plures consiliarij, confirmantur. Prou. 14. Eccl. 7. Prou. 14. Prou. 19. Prou. 2. Prou. 10. Prou. 16. Prou. 31. Prou. 15.

Ad similem deliberandi rationem vocat, instituitq; Israeliticum populum Moyses, cum vt confirmet ille voluntatem perpetuò Deo vero seruiendi, eiusq; legis præceptis ob temperandi, Ethnicis simulachris omni-

bus repudiatis altè petito principio ab antiquissimorũ rerum à Deo gestarum commemoratione inchoans,
Deut. 4. ait: Interroga de diebus antiquis, qui fuerunt antè ex die, quo creauit Deus hominem super terram à summo cælo, vsq; ad summum eius, si facta est aliquando huiuscemodi res, aut vnquam cognitum est, vt audiret populus vocem Dei loquentis de medio ignis, &c. Deinde proximè actas res, recentesq; & quasi præsentes vt recogitet diligenter, ait, audisti verba illius de medio ignis, in terra ostendit tibi ignem suum maximum, &c. circunstantias etiam facti ponit ob oculos. Vt tolleret sibi gentem in medio nationum, per tentationes, signa, atq; portenta, per pugnam, & robustam manum, extentumq; brachium, & horribiles visiones excitat simul ad prospiciendam futuram felicitatem, & ad sperandum omnia ad eam impedimenta remouenda, ut deleret inquit, nationes maximas, & fortiores te in introitu tuo, & introduceret te, daretq; tibi terram earũ in possessionem, sicut cernis in præsenti die. Ac demũ vt illud prudenti firmaq; & immutabili ratione apud se statuat, animoque pari fortitudine complectatur, non alium sibi habendum, colendumq; Deum, quàm hunc tantæ suæ salutis auctorem, concludit, scito ergo hodie, & cogitato in corde tuo, quod Dominus ipse sit Deus in cælo sursum, & in terra deorsum, & nõ sit alius.

Prima parte Past. cap. 9. Eandem viam secuti sunt patres. S. Gregorius vt qualis futurus sit in cura aliorum gerenda is, qui tunc primum ad eam vocatus est, qualemq; seipsum comparare debeat, sic scribit: Mentis oculos ad opera transacta reuocet, pensetq; quisq; quid subiectus egerit, & repen-

tè co-

tè cognoſcet, ſi prælatus bona agere, quæ propoſuerat, poſſit, quia nequaquam ualet in culmine humilitatem diſcere, qui in imo poſitus non deſinit ſuperbire. Neſcit laudem cum ſuppetit fugere, qui ad hanc didicit, cum deeſſet annhelare. Nequaquam vincere auaritiam poteſt, quando ad multorum ſuſtentationem tenditur is, cui ſufficere propria nec ſoli potuerunt. Ex anteacta ergo vita ſe vnuſquiſq; inueniat, ne in appetitu ſe culminis imago cogitationis illudat. hæc ibi. Ecce quomodo ex ijs quę in nobis ipſi de nobis experti ſumus, poſſimus probabiliter immò certò conijcere ac diuinare, quales futuri ſimus in poſterũ quę prior pars prudentię eſt, qua homo ſeipſum adhibet in conſilium. Cogitandas deinde circunſtantias eſſe, & prouidenda futura idẽ Pater ſæpè monet, ſed præſertim cum præcipites inſtituit. Hi inquit, dum bonorum actuum pręueniunt tempus, meritum peruertunt, & ſæpè in malis corruunt; quia bona minimè diſcernunt. 3. p. Paſt. Admonit. 16.

Qui nequaquam quid, quomodo, uel quando, quęque agunt, inſpiciunt, ſed plerunq; acta quia ita non debent agere, cognoſcunt. Quibus ſub auditoris ſpecie rectè per Salomonem dicitur: Fili mi ſine conſilio nihil facias, & poſt factum non pœnitebit. Et rurſum: Palpebræ tuæ pręcedant greſſus tuos. Palpebrę quidem greſſus præcedunt, cum operationem noſtram recta conſilia præueniunt. Qui enim negligit conſiderando prænidere quod facit, greſſus tendit, oculos claudit, pergendo iter conficit, ſed prænidendo ſibimetipſi non antecedit. Hæc ibi. Eccl. 33. Prou. 4.

Poſtremò vbi conſultum & cogitatum diu ac ſatis

est, maturæ facto opus esse, idq; ratione appetitui ac sibi subiectis facultatibus animæ omnibus fortiter impe
3. p. Past. cap. 1. Admonit. 35. rante tradit idem S. Gregorius. Qui proposita ait, non perficiunt, etiam quæ sunt cœpta conuellunt. Si enim quod videtur gerendum solicita intentione nō crescit, etiam quod fuerat bene gestum decrescit. In hoc quippe mundo humana anima quasi more nauis est, contra ictum fluminis condescendentis, uno in loco nequaq; stare permittitur, quia ad ima relabitur, nisi ad summa conetur. Si ergo inchoata bona fortis operantis manus ad perfectionem non subleuat, ipsa operandi remissio contra hoc quod operatum est, pugnat. Hinc est enim,
Prou. 18. quod per Salomonem dicitur: Qui mollis & dissolutus in opere suo fuerit, frater est sua opera dissipātis. Quia videlicet qui cepta bona districtè non exequitur, dissolutione negligentiæ manum destruentis imitatur. Hinc
Apoc. 3. Sardis Ecclesię ab Angelo dicitur: Esto vigilans, & confirma cetera, quæ moritura erant, non enim inuenio opera tua plena coram Deo meo. Quia ergo plena coram Deo eius opera inuenta nō fuerant, moritura etiā reliqua, quæ erant gesta, prædicabat, si enim quod mortuum in nobis est, ad vitam non accenditur, hoc etiam extinguitur, quod quasi adhuc vivum tenetur. Hæc S. Gregorius. Cuius aliquæ sententiæ quanquam de ipsa externa actione intelliguntur, plereq; tamen omnes in Actiones etiam mentis internas quadrant. Præsertim in Rationis imperium, quando post consilium iudiciumque aut nullum est, aut perinde ac nullum minimè efficax, languidum, & eneruatum, quòd peccatum est incō siderationis, & inconstantiam aduersus, prouidentiam,

soler-

solertiâ, & intelligentiâ. Ex quibus propriè existit ratio nis imperium. Quare imprudens homo à sapiente dici tur dissipare thesaurum, bonarum nimirum & vtilium cogitationum. Et componitur cum errante, & eo qui minoratur corde. Minoratur enim corde cum errore inanium cogitationum ad alia distractus, nihil dignum homine concipit animo, nihil deliberat, aut agit, quod cordis stuporem excutiat. Contrà verò de prudente scribitur: Loramentum ligneum colligatum in fundamento ædificij non dissoluetur: sic & cor confirmatum in cogitatione consilij & cogitatus sensati in omni tempore metu non deprauabitur. Quod ab alijs sic uertitur clarius, ut compages & iugamenta lignea ædificio indita concussu non dissoluuntur, sic animus firmatus perpenso consilio, nullo tempore pertimescet.

Prou. 21.

Eccl. 10.

Eccl. 21.

Quæ autem dicta sunt de Actione Prudentiæ quæ uersatur circa bonum proprium & peculiare vniuscuiusque, & Ethica siue Moralis nominatur, eadem prorsus conueniunt partibus Prudentiæ, quæ spectant commune bonum: Regiæ nimirum, qua Rex Princepsue curat bonum Regni, aut Tetrarchiæ: Politicæ qua ciues in idem incumbunt: Militari & Oeconomicæ, quarum illa exercitus vniuersi, hęc familię consulit vtilitatibus. Et hęc dicta sint de Actione Prudentię Moralis.

Prudentia Christiana nobilior multo altiorq; est, Heroica uidelicet, Diuina. Hęc in Prouerbijs diserte appellatur Scientia Sanctorum, & de ea scriptum est: Ex ore Domini Prudentia, & Scientia. Hęc exercetur maximè per Diuinos instinctus, præsertim per donum Spiritus sancti, quod dicitur Consilium, quo in Scripturis Sacris

Prou. 9.

Prou. 2.

non

Eph. 1. non ſolum ipſa conſultatio ſignificatur, ſed etiam iudicium, & imperium, ut cum Apoſtolus de Deo loquens ait, ſecundum conſilium uoluntatis ſuæ. Eſt autem hęc Prudentia à Deo, non ſolum quia à Deo creatur in anima, ſed quia ut S. Thomas loquitur, animam à Deo mobilem reddit, & ad res diuinas erigit, & inflammat. Adde, ad eam iudicandi rationem hominem inſtituit, quæ Diuinæ propior eſt. Huius generis ſine dubio fuit ſententia Salomonis de matre pueri, quo ſe priuatam maluit, quàm ne eum vita priuatum videret. Nam vt ait S. Hieronymus, contra ætatis ſuæ menſuram de intimo humanæ naturæ ſuo iudicauit affectu, vnde & admiratus eſt, & pertimuit illum omnis Iſrael. Videntes vt Scriptura dicit, ſapiẽtiam Dei eſſe in eo ad faciendũ iudicium. Sed mirabilior longè utpotè longè diuinior Chriſti Domini Prudentia, cum mulierem adulteram eripit ab imminenti vitæ diſcrimine illo dicto: Qui ſine peccato eſt ueſtrum, primus in eam lapidem mittat. illa item cum Phariſæorum doloſa conſilia tam faciſè eludit. Reddite, quæ ſunt Cæſaris, Cæſari, & quæ ſunt Dei, Deo.

2. 2. q. 52. art. 1.

Lib. 3. Reg. 3.

Ep. ad Ruſinum de Salomonis Iudicio.

Io. 8.

Matth. 22.

Sed & alia ratione ſuperat humanam Chriſtiana Prudentia. Conſiliarios habet plures, clariores, locupletiores, certiores, nempè diuinos libros Deo dictante conſcriptos; Diuinos item homines adeo integros & incorruptos, adeo ſapientes & expertos, ſanctos inquam Doctores, aut vita functos, aut adhuc ſuperſtites, Eccleſiæ etiam paſtores, quibus (ſummo præſertim cui tanquam capiti & magiſtro ſubijciuntur reliqui) certò ſcimus aſſiſtere Spiritum ſanctum. Ex quo efficitur, ut conſilium

Chri-

Christianæ prudentię lõge meliore loco sit quàm consiliũ morale, propterea q; longè plura sint & nobiliora, quæ iuuant & roborant eas partes quibus illud constat: Memoriam scilicet, Intelligentiam, Docilitatem.

Sed & prꝛeter Diuinum consilium accedit plerunq; aliqua Diuini luminis illustratio, qua consultãtiũ mens nouo beneficio à Deo completur, ita, ut quod quærit sine multarum ratiocinationum circuitione ac penè subito assequatur. Hac excelluerunt Prophetæ, vt cum Daniel iudicium mortis aduersus Susannam tanta iniuria constitutum repente retractat, & cum clandestinas comestiones & nocturna facinora Sacerdotũ Belis ex vestigijs cineri pauimento aspersi impressis deprehendit, ac detegit. Hac Apostoli, ut cùm Petrus tam improuiso manifesti sceleris conuincit Ananiam & Saphirã. Certè S. Paulus cùm de virginibus consilium dat, causam hanc reddit: Puto inquit, quod & ego spiritum Dei habeam. Adhibet interdum ad eandem lucem adferendam animis Deus miracula & somnia, reuelationes etiã quæ tamen vt vera Diuinæ voluntatis indicia sint, minus certa sunt, quàm Scripturarum Diuina testimonia. Vt propterea ad Scripturarum regulam omninò examinanda sint, nec credenda uera nisi quatenus veritati aut scriptæ aut traditæ Diuinitus consonant. Extat hac de re S. Augustini prꝛeclara sententia. Quòd si Diuinitus admonitum vel territũ esse responderit, ut fieret Christianus, lætissimum nobis exordiendi aditum prꝛebet, quanta Deo sit cura pro nobis. Sanè ab huiusce modi miraculorũ siue somniorum ad Scripturarum solidiorum viam & oracula certiora transferenda est eius intentio:

Dan. 13.

Dan. 14.

Act. 5.

1. Cor. 7.

Lib. de Catech. rud. cap. 6.

tentio: vt & illa admonitio quàm misericorditer ei prę-rogata sit nouerit, antequam Scripturis sanctis inhęreret. Et vtique demonstrandum est ei, quod ipse Dominus non eum admoneret, aut compelleret fieri Christianum, & incorporari Ecclesiæ, & talibus signis aut reuelationibus erudiret, nisi iam pręparatũ iter in Scripturis sanctis ubi non quęreret visibilia miracula, sed inuisibilia sperare consuesceret, neq; dormiens, sed vigilãs moneretur, cum securius & tutius carpere voluisset. Hęc S. Augustinus, quod est idem ac dicere, Prudentiã extraordinariam tum demum ueram esse, & nec fallere, nec falli, cum innititur pręceptis regulisq; prudẽtię morali, illi pręsertim quę Scriptura continetur, nec illã huius normam esse, sed contrà potius hac illa omninò dirigi oportere.

Habet & aliud commodum Christiana Prudentia: Cum enim omni prudentię commune sit, exemplis prudentum virorum quęri, confirmari, augescere; ac proinde eorum consuetudine lectioneque librorum quicunque prudentię studiosus est, inuitetur, & iuuetur ad prudentes actiones edendas; quis non videt, quàm compendiariam ad Prudentiam viam nobis parauerit Christus Dominus, qui tam multa ipse per se nobis Virtutis huius exempla suppeditat, aliosque tam multos sui instituti aluerit in Ecclesia imitatores diligentissimos, prudentissimos, sanctissimos? Atq; hęc de Actione Prudentię potissima breuiter dixerim. Nunc de Occasionibus agendum.

Occa-

Occasiones, & exempla Prudentiæ in Actionibus Virtutum Charitatis erga Deum, & orationis. Caput 11.

NOrma Virtutum omnium moralium est Prudentia; Theologicarum etiam est regula, & est Exercitationis earum administra. Iccirco occasionem Prudentiam exercendi præbent proficienti Virtutes omnes, & simul omnia illa, quæ nos ad actiones Virtutis cuiuscunq; obeundas quacunq; ratione vel inuitant, vel urgent. Quare non venabimur occasiones Prudentiæ melius quàm cum in actionibus Virtutum singularum circumspectè versabimur.

Et primum quidem vniuersè illud statuendum est, Prudentiam cum actionibus humanis modum ponere, eosq; fines, quos vltra citraq; nequit cõsistere rectũ; eaq; veluti mẽsura quædã ita moderatur & regit actiones hominis bonas, vt eæ remissæ non sint, neq; redundent, nihilq; quod ad eas honestandas necessariũ sit, aut prætermittatur, aut vacet, quæ magnum momẽtum habet ad hominem excitandum ad studium amoremq; Prudentiæ. Omni conatu ait Cassianus, debet discretionis bonum Virtute humilitatis acquiri, quę nos illæsos ab vtraq; potest nimietate seruare Vetus namq; sententia est, ἀκρότητες ἰούτητος, ideſt, nimietates æqualitas sunt, ad vnum enim finem nimietas iciunij, & voracitas peruenit, eodemq; dispendio vigiliarum immoderata continuatio monachum, quo somni grauissimi tor Col. 2. cap. 16.

por inuoluit. Nam per excessum continentiæ debilitatum quenq; ad eum statum reuocari necesse est, in quo negligens quisq; per incuriam detinetur: ita vt frequenter quos per gastrimargiam decipi non potuisse conspeximus, per immoderationem iciuniorum viderimus esse deiectos, atq; ad eandem quam vicerant, passionẽ, infirmitatis occasione collapsos. Vigilia quoq; & pernoctationes irrationabiles deiecerunt, quos somnus
2. Cor. 6. superare non potuit. Quapropter secundum Apostolum per arma iustitiæ quæ à dextris sunt & à sinistris, recto moderamine transeundum est, & ita inter vtrasque nimietates discretione moderante gradiendum est, vt nec à tradito continentiæ tramite acquiescamus abduci, nec rursum remissione nimia in gulæ ac ventris desideria concidamus. Et alia ibid. Cassianus: Nunc aliqua adferenda de Prudentia singularum Virtutum functionibus mixta, easq; vti necesse est, moderante; sic .n. palã fiet, quemadmodũ in exercitatione Virtutum aliarũ occasiones nõ solum opportunas, sed necessarias exercendæ simul Prudentiæ habeamus.

Ac vt nihil dicam de Fide & Spe, Amor charitatis in Deum non est sine Prudentia: Siquidem scriptum est: Ordinauit in me charitatem. Hic autem ordo? rudentiæ fructus est. Et quamuis amare Deum nunquam satis possimus, nec modus alius in Dei amore sit, quàm Deum sine modo diligere, vt auctor est S. Bernardus; docet nihilo minus S Thomas, non debere nos credendo, sperando, amando in Deum ferri, nisi secundum mensuram nostræ conditionis, hoc est pro eo captu, ijsq; viribus, quas suppeditat nobis gratuito Deus, qui

Lib. de diligendo Deo in princ. 1.2 q. 64. art. 4.

dat

dat quidem omnibus abundanter, ſed prout vult. Hinc illa S. Bernardi doctrina: Qui etſi quantum debeo non poſſum, non poſſum tamen vltra quàm poſſum, poteró verò plus, cum plus donari dignaberis, nunquam tamen prout dignus haberis. Imperfectum meum viderunt oculi tui, ſed tamen in libro tuo omnes ſcribẽtur, qui quod poſſunt, faciunt, etſi quod debent, non poſſunt. Idem fortè ſignificauit Vgo de S. Victore, cum de Dei Amore loquens, ſi deſiderium ait eſt, currat: ſi gaudium, quieſcat: ſicut enim alijs in rebus omnibus, ſic in hac etiam in vna Dei voluntate planè acquieſcendũ eſt; & quamuis in amore currendum ſemper eſt, ſtandum tamen ſimul eſt, quando nullo noſtro vitio à curſu impedimur. Ratione igitur Dei quem charitate diligimus, nullus eſt Amoris finis, quia Deus infinitus eſt; Ratione autem charitatis qua amamus, nullus etiam terminus eſt amandi, ignis enim eſt Diuinus Amor, qui nunquam dicit ſufficit, & nos ita Deum debemus amare, vt quantum in nobis eſt, nunquam velimus ſiſtere in amore, aut amorem noſtrũ erga Deum non augeri, ſi Deus det, ut magis ſemper amemus, magis q; creſcat erga eum amor noſter. Quare nec in obiecto diceret Theologus, nec in termino ad quem, charitatis in Deũ terminus vllus eſt amandi. In termino à quo tamẽ, hoc eſt in eo quod repudiamus præ amore Dei, ſtatui menſura aliqua poteſt Diuini amoris certa: ita quippẽ amare debemus Deum, vt necres alias, nec nosipſos niſi in Deo, ac propter Deum, amemus, immò ſolum Deum amemus, nos nihil, niſi in Deo. Sic habet S. Gregorius. Dei dilectio per tria diſtinguitur, quia ex toto corde,

Ibid. c. 2.

Pſal. 138.

In Decalogũ c. 4.

Lib. 10. Mor. c. 6.

ex tota anima, ex tota virtute diligi conditor iubetur. Qua in re notandum est, quod Diuinus Sermo cum Deum diligi præcipit, non solum narrat ex quo, sed etiá informat ex quanto, cum subiungit ex toto; ut videlicet, qui perfectè Deo placere desiderat, sibi de se nihil relinquat. Est igitur terminus à quo Diuini Amoris, annihilatio sui, cum ita seipsum homo à seipso abstrahit, ut nihil in se diligat nisi Deum. Qua de re aliqua diximus in libro de perfectis. Cap. 24.

Est & alia Prudentiæ functio in Exercitatione charitatis erga Deum. Quia enim ut ait Salomon, omni tempore diligit, qui amicus est, & Deus adeo amabilis est, ut si fieri posset, amore continuato, nec vnquam intermisso (quod faciunt Beati) amandus à nobis esset, nostrũ est propterea ita frequenter in amore erga Deum esse, vt ab eo ne latum unguem nec ad punctum temporis diuelli uelimus. At quoniam id possibile non est, dum grauamur mortali corpore, munus Christianæ Prudentiæ est, designari tempora, horas, momenta, modum ac fines præscribere non tam amori, quàm amanti Deũ. Vt Deum per se semper amabilem, sempiterna charitate amem ipse, cum ualeo, semper, eadem scilicet nec vnquam mutata voluntate semper, non eodem actu amoris semper, cum nimirum spiritualis Prudentia id sapienter vetat. Vetat autem cum cessationem postulãt vitæ aut corporis siue periculum, siue necessitas: Periculum quidem ualetudinis, necessitas autem, ut somni ac cibi capiendi. Cum item vt S. Bernardus ait, spiritualia studia nostra fraternæ vtilitati ex charitate postponimus, cum deniq; ex instituto uocationis suæ Prou. 17. In sententijs sent. 6.

ijs

ijs virtutibus, operibus, studijs quisq; uacat, quę nec prę termittere sine culpa potest, nec cum actu amoris in Deum perfectè obire.

Secundum Amorem in Deum regit Prudentia omnem Deum orandi rationem. Dirigit nostram cum eo consuetudinem ac familiaritatem ad eum modum quẽ de amore diximus, ut sine detrimento corporis, proximi damno muneruinq; uocationis cuiusq; fiat. Præcipit præparationem, ne simus orantes sicut ij qui tẽtant Deum; præscribit, ut magna cum reuerentia ac modestia Deum alloquamur orãdo; complectamur amantissimè suauissimum parentem ac sponsum, sed cum maxima animi submissione: Eam ita frequentemus, ut non in illa incurramus uitia reflexionis & Actuationis, quæ commemorauimus libro primo. Cap. 7.

Sed pergit Prudentia ad interiora secretioraq; arcana occultissimæ ac sanctissimæ illius mutuæ congressionis Dei & hominis, nõ quidem ut eam dirigat, cur enim hoc audeat in conspectu tanti magistri, hoc est Spiritu Sancto illustrante, mouente, postulante pro nobis gemitibus inenarrabilibus? sed ut obseruet signa ingressionis & egressionis eius, indicetq; suo modulo spiritus præsentiam, ut sciat homo eius ductum sequi tam in Scripturarum intelligentia, quàm in omnibus humanę uitæ officijs, spiritualibus in primis. Scribit hac de re S. Bernardus piè & accuratè ut solet. Ceterum ait, quando ueniat, uel quãdo uadat, periculosissimè ignoratur. Serm. 23. in Cant. Cum enim hæ Spiritus Sancti circa nos dispensatoriæ uicissitudines uigilantissimè non obseruantur, fit, ut nec absentem desideres, nec præsentem glorifices. Nẽ-

pè

pè qui iccirco recedit, ut auidius requiratur, quo nam modo sit abesse nescitur, requiritur? Et rursum: Qui dignanter ad hoc redit, ut consoletur, qualiter dignè pro sua maiestate suscipitur, simul & adesse sentitur? Mens ergo quæ ignorat abscessum, patet seductioni, & quæ reditum non obseruat erit ingrata uisitationi. Probat deinde necessariam esse continuam uigilantiam, & cõcludit: Vigilandum proinde, & uigilandum omni hora, quia nescimus qua hora Spiritus uenturus sit, seu iterũ abiturus. It & redit spiritus. Et qui stat eo tenente, deferente cadat necesse est: sed non collidetur, quia Dominus supponit manum suam. Et has alternare uices non cessat in his, qui spirituales sunt, uel quos potius spirituales ipse creare intendit, uisitans diluculo, & subito probans. Porrò S. Bernardus duas præscribit regulas, ad quas nostra deliberationes, & cõsilia dirigamus, tam in firmanda deliberatione, quàm in differenda. Prior regula est: Cum loquitur Spiritus, cedit vtraq; dubietas scilicet, & falsitas, & est nõ solum Veritas, sed & certa Veritas. Est quippe Veritatis ille Spiritus, cui contraria falsitas est. Est & Sapientiæ, quæ cum sit candor vitæ æternæ, & vbiq; attingat propter munditiam suã, obscurum ambigui non admittit. Posterior regula. Cauenda sanè cum Spiritus iste nõ loquitur, & si non molesta dubietas, certè falsitas execranda, quam facile caues, si eandem tuam ignorantiam non ignores, quatenus dicas & tu: Et si quid ignoraui, ignorantia mea mecum est. Aliud est autem sub incerto hoc uel illud opinando seruire, aliud temerè affirmare quod nescias. Aut ergo loquatur semper Spiritus, quod nostri quidẽ

Iob. 29.

minimè

minimè arbitrij est, aut quando silere placet, hoc ipsum indicet, & loquatur saltem suum silentium, ne ipsum nobis falsò præire putantes, nostrum pro ipso malè securi sequamur errorem. Et sisuspenderit ambiguo, nō relinquat mendacio. Hæc ex S. Bernardo.

Indicia diuinæ præsentiæ, ex Cap. 14.

Quod si quæras, quæ sint hæc Indicia præsentiæ Spiritus in anima? Respondeo, rem hanc latè explicatam alibi esse, nimirum Tertio libro de Disciplina. Quare in de accipi possunt omnia quæ ad eam pertinent. Breuiter tamen hic duo præcepta ex Patribus accepta adscribenda videntur.

Primum est. Animæ quies atq; securitas, Indicium est præsentiæ Spiritus, coniuncta præsertim cum magna Cōscientiæ puritate. Sic aiebat S. Antonius; Securitas inquiens Animę præsentis Maiestatis indicium est. Idem asserunt alij, S. Hieronymus, S. Gregorius, S. Chrysostomus, Beda, item Theophilactus, & Eutymius. Qui omnes hoc differre Spiritum bonum à malo aiunt, si mens (verba sunt Theophilacti) primum turbetur, & statim timor soluatur, & iterū quiescat, reuera Diuina visio est: si autem timor & turbatio magis & magis crescant, est Dæmoniaca. Idem ijsdem verbis Beda, & S. Thomas, & alij; Beda sic scribit: Tremētem Zachariam confortat Angelus, quia sicut humanę fragilitatis est spiritualis creaturæ visione turbari, ita & Angelicę benignitatis est, pauentes de aspectu suo mortales, mox blādè consolari. At contra, Dæmoniacæ est ferocitatis, quos sui præsentia territos senserit, ampliori semper horrore concutere. Quæ nulla melius ratione quàm fiducia superatur intrepida. Hæc Beda. Nec quicquā refert,

In Matth. 28. Hom. 26. in Euang. Hom. 39. in Matth. In Matth.

P. 3. q. 3. art. 3. ad tertium.

siue

siue Spiritus per se loquatur, & visat animam, siue adhi beat Angelū, eoq; vtatur vt administro; semper n. intus in animo Spiritus Sanctus est, qui vel seipso, vel Angelo præeunte excitat hominem, mouet, agit, instituit.

Secundum Præceptum est S. Basilij hominis in hisce affectionibus discernendis experientissimi, qui sic scribit: Vbi nihil quod humanum sit, præ oculis est, neque proprij oblectamenti gratia ad operandum mouentur sancti, sed quod Deo probatur, spectant, manifestum est Dominum esse, qui corda eorum dirigat.

Ep. 12. inter vltimo editas.

Orationes iaculatrices.

Est & alia Prudentis industria oranti necessaria ad finem orationis consequendum, cum Deo videlicet coniunctionem; frequentare orationes, sed breues, quæ iaculatrices orationes appellantur: nam breuitas colligit attentionem, & repetitio iungit Deo firmiter: repetiti enim actus habitum gignunt. Quod præceptum fuit antiquorum Patrum, Cassiani, à quo accepit S. Benedictus in Regula, & S. Chrysostomi qui sic scribit: Vtunque faciēdum est, ut ne in longum uerba proferamus, & tamen assiduè deprecemur. Hoc inquies, cum illo pugnat: sed non inter se pugnant ista; absit hoc, sed magnoperè inter se congruunt, siquidem & Christus, & Paulus, iussit crebras, sed breues fieri precationes ex paucis interuallis: nam si in longum extenderis verba, cum frequenter parum sis attentus, multam audaciam Diabolo suppeditasti, vt accedat, supplantetq;, ac mentē ab his quæ dicuntur, auocet. Quod si frequēter ac subinde oraueris, tempus omne crebris dirimens interuallis, facile poteris esse sobrius, ac vigilans, vt precationē multa cū attētione perficias. Hæc S. Chrysostomus.

Col. 2. cap. 35. Homil. 1. de Anna Tomo. 1.

Occa-

Occasiones, & exempla Prudentiæ in Actionibus charitatis erga proximum, & fraterna correctione. Cap. III.

SEd vberrimam segetem Actionibus Prudẽtię subministrat Charitas erga proximum, maximè verò ea qua excellere oportet pastorem animarum, quæ iccirco pastoralis dici potest, & à S. Gregorio in Pastorali sic describitur, vt quàm necesse sit, eam cõtinuò Prudentiæ coniugatã esse superuacaneum iam planè sit, uelle demonstrare. Ex eo aliqua hic producemus præcepta & exempla. Primùm tamen illud ex auctore Imperfecti in Matthæum obseruandum est. Iccirco Dominum in Euãgelio duo illa copulasse. Fidelis seruus & prudens, vt rem laudabilem, sed rarissimam proponeret, ut quis fidelis inueniatur & prudens. Ecce si quæras fideles, idest Deum timẽtes, & ipsos quidem non multos inuenies, tamen adhuc facilè inuenis. Item si prudentes quæras, inuenies multos. Fidelis autem & prudens difficile inuenitur. Quomodo qui fideles sunt, & Deum timentes, difficilè sunt & prudentes, & qui prudentes inueniuntur, difficilè sũt & Deum timentes. Quanto ergo rarior inuenitur fidelis & prudens, tantò qui inuentus fuerit, beatior est. & paulo post. Quoniam ergo Deo non tantum Prudentia hominis quantum conscientia placet: hominibus autem non tantum conscientia quantum Prudentia prodest, si fuerit tantum quis fidelis Laicum quidem facit, Sacerdotem autem non facit, nisi fuerit fidelis & prudens.

Hom. 51. in Matth. 24.

prudēs. Hæc ibi. Deinde & illud intelligendum hoc loco eſt, paſtoris nomine hic appellare nos non ſolum illum qui rem Chriſtianam in gerenda animarum cura adminiſtrat, ex officio; quales ſunt Epiſcopi & Parochi, ſed illum æquè qui idem præſtat ex charitate, quales ſunt in Eccleſia Catholica pleriq; omnes Conciona tores, Confeſſarij, Catechiſtæ, & breuiter Spirituales Patres & Magiſtri.

Paſtoris cum humilitate auctoritas.

Primum igitur Monitum ſit. Magna Paſtori Prudētia opus eſt, ad hoc vt ita ſe in humilitate contineat, ut tamen eius poteſtas, ac auctoritas nullum faciat detri-

2. p. Paſt. cap. 6.

mentum. Sit Rector ait S. Gregorius bene agentibus per humilitatem ſocius, contra delinquentium vitia per zelum Iuſtitiæ erectus, vt & de bonis in nullo ſe præferat, & cum prauorum culpa exigit, poteſtatem pro tinus ſui prioratus agnoſcat; quatenus & honore ſuppreſſo æqualem ſe ſubditis bene viuentibus putet, & erga peruerſos iura rectitudinis exercere non formidet. & Paulo poſt. Antiqui Patres noſtri non Reges hominum, ſed Paſtores pecorum fuiſſe memorantur. Et vni

Geneſ. 6.

dicitur, & terror veſter ac tremor ſit ſuper cuncta animantia terræ. Homo quippe brutis animalibus non autem hominibus ceteris natura prælatus eſt, & iccirco ei dicitur, vt ab animalibus, non ab hominibus timeatur, quia contra naturam ſuperbire eſt, ab æqualibus uelle timeri. Et tamen neceſſe eſt, vt Rectores à ſubditis timeantur, quando ab eis Deum minimè timeri deprehendūt. Vt humana ſaltem formidine peccare metuāt, qui Diuina iudicia non formidant. Id verò cùm probaſſet poteſtate eorum fieri, addit. Quam potentiam

bene

bene regit, qui scit per illam super culpas erigi, scit & cum illa ceteris æqualiter componi. Adfert Exempla. Hanc inquit discretionem plenius agnoscimus, si Pastoris primi exempla cernamus. Petrus nanq; auctore Deo Sanctæ Ecclesiæ principatum tenens, à bene agente Cornelio, & sese ei humiliter prosternente immoderatius venerari recusauit, seq; ei similem recognouit dicens: Surge, ne feceris, & ipse ego homo sum. Sed cum Ananiæ & Saphiræ culpam reperit, mox quanta potentia supra ceteros excreuisset, ostendit. Verbo nanq; eorum vitam perculit, quam Spiritu perscrutante deprehendit. Alterum exemplum. Paulus bene agentibus fratribus Prælaturum se esse nesciebat, cum diceret: Non quia dominamur fidei uestræ, sed adiutores sumus gaudij vestri. Item facti sumus sicut paruuli in medio vestrum. Et rursum: Nos autem serui uestri per Christum. Sed cum culpam, quæ corrigi debuisset, inuenit, illico magistrum se esse recoluit dicens. Quid vultis? in virga veniam ad vos. Tertium Exemplum. Non nunquam inquit grauius delinquitur, si inter peruersos plus æquitas, quàm disciplina custoditur. Quia enim falsa pietate ferire Hely delinquentes filios noluit, apud districtũ iudicem semetipsum cũ filijs crudeli damnatione percussit. Hinc nanq; Diuina uoce ei dicitur: Honorasti filios tuos magis quam me. Hinc Pastores increpat per Prophetam dicens: Quod fractum est non alligastis, & quod abiectum fuerat non reduxistis: Hæc ille. Atq; vt nihil interim dicamus de alijs sanctissimis & fortissimis viris, præsertim Ambrosio, Chrysostomo & alijs, idem S. Gregorius & dictis, & factis eum se præstitit, quem

Act. 10.
Act. 5.
1. Cor. 1.
1. Thes. 2.
2. Cor. 4.
1. Cor. 4.
1. Reg 2.
Ezech. 34.
Lib 4. Ep. 34. siue

Ind. 13. cap. 78. describit. Constantię Augustæ ita scribit: Etsi peccata Gregorij tanta sunt, ut pati talia debeat: Petri tamen Apostoli peccata nulla sunt, ut vestris temporibus pa-

Lib. 7. Ep. prima. ti ista mereatur. Et Sabiniano Diacono, potius ait mori paratus sum, quàm B. Petri Ecclesiam temporibus meis in aliquo degenerare permittere. Mores meos cognitos habes, quia diu porto, sed si semel deliberauero nō portare contra omnia pericula lætus vado. Similia sunt

Lib. 8. Ep. 36. illa. Intanto se existimet quis omnipotenti Deo placuisse, quanto se peruersis hominibus displicuisse cognoscit. Et Homines non sunt formidandi in causa, in

Lib. 7. Ep. 80. qua Deo placere cupimus. Et sanè in causa Maximi Episcopi Salonitani initio quidem clementissimè moderatissimèq; se gessit, studuitq; pro viribus vt sese recognosceret, ac facinoris quod patrarat pœniteret. At cum deinde hominem natura insolentem & Imperatoris gratia ac patrocinio fretum obstinationem in sua pertinacia cerneret, nihil veritus Imperatoris auctoritatem, audaciam Maximi fortiter fregit, eumq; Christianis Sacris Communioneq; fidelium interdictum in ijs sordibus totos annos septem iacere permisit. De cuius tandem seria quamuis sera pœnitentia ac sanctissimi Gregorij charitate, humilitate, Prudentia, sic narrat

Lib. 4. Vita S. Gregor. c. 13. Ioannes Diaconus. Inter hęc præuaricator Maximus anno septimo Excommunicationis suæ post castigationes & flagella Gregorij ad cor reuertens, Rauennam petijt (annuente pro sua clementia S. Gregorio) & iactauit se tensus intra Ciuitatem in media silice, clamans & dicens: Peccaui Deo, & Beatissimo Papę Gregorio. Et agente eo pœnitentiam tribus horis, cucurrit Gallini-

cus

cus Exarchus, & Castorius Chartularius Ecclesiæ Romanæ cum Mariniano Episcopo, & leuauerunt eum de lectulo: qui etiam cœpit ampliorem pœnitentiam coram eis agere. Quod Gregorius ut audiuit, ad misericordiã protinus redijt. Hæc ibi.

Quatenus amari se optare possit Pastor.

Secundum Monitum. Ita prudenter regat seipsum Pastor, vt quanquam amari ab hominibus optare laudabiliter possit, velit tamen diligi potius Deum ac Veritatem: nec amoris sui immoderati vinculis ac tenebris se ullo unquam tempore ita capi ac obuolui, ut vel remissior quàm par est, uel asperior in ijs corrigendis ac iuuandis euadat. De primo sic S. Gregorius. Difficilè est, vt quamlibet recta denuncians Prædicator, qui nõ diligitur, libenter audiatur. Debet ergo qui præest, & studere se diligi, quatenus possit audiri, & tamen amorem suum pro seipso non quærere: ne inueniatur ei cui seruire per officium cernitur, occulta cogitationis tyrannide resultare. Quod bene Paulus insinuat, cum sui nobis studij occulta manifestat, dicens: Sicut & ego per omnia placeo omnibus. Qui tamen rursus dicit: Ego si adhuc hominibus placerem, Christi seruus non essem. Placet ergo Paulus, & non placet, quia in eo quod placere appetit nõ se, sed per se hominibus placere Veritatem quærit. De secũdo sic idem. Solerter inuigilet, nec hunc cupido placendi hominibus pulset. Quia nimirũ Amor proprius cum Rectoris mentem cęperit, aliquã do hanc inordinatè ad mollitiem, aliquando verò ad asperitatem rapit. Ad mollitiem, quia cum peccantes subditos respicit, ne erga se eorum dilectio torpeat, cor ip ere non præsumit, nonnunquam uerò errata subditorum

2. p. Past. cap. 8.

1. Cor. 10.

torum, quæ increpare debuerat, adulatione demulcet.
Ezech.13. Vnde bene per Prophetã dicitur: Veh his qui cõſuunt puluillos ſub omni cubito manus, & faciunt ceruicalia ſub capite vniuerſæ ætatis. Quos autem nil contra ſe valere cõſpiciunt, hos (Rectores ſeipſos amantes) aſperitate rigidæ ſemper inuectionis premunt. Quos rectè
Ezech.34. per Prophetam Diuina vox increpat dicens: Vos autẽ cum auſteritate imperabatis eis, & cum potentia. Plus enim ſe ſuo auctore diligentes, iactanter erga ſubditos ſe erigunt, nec quid agere debeant, ſed quid ualeant, attendunt. Quod ſi quæras, qua ratione explorare quiſq; poſſit amorem ſuum, an ſit erga Deum & Veritatem, an erga ſeipſum propenſior, hanc Regulam ponit S. Gregorius. Ille ſeipſo amplius Veritatẽ deſiderat ama-
Gal.2. ri, qui ſibi à nullo vult contra Veritatem parci. Hinc etenim Petrus increpationem Pauli libenter accipit.
3.Reg.3. Hinc Dauid increpationem ſubditi humiliter audiuit. Hæc S. Pater.

Conciliat autem ſibi Amorem ac beneuolentam ſuarum ouium Paſtor Euangelicus; Primò quidem exemplo vitæ probatæ, ac morum ſanctitate. Ad quem finẽ facem vt hominibus præferant virtutum ſuarum ſplendore, diſcipulos ſuos hoc eſt orbis magiſtros & paren-
Matth.5. tes animarum ſæpè iubebat Dominus, tunc præſertim, cum dixit: Sic luceat lux veſtra coram hominibus, ut videant opera ueſtra bona, & glorificẽt patrem veſtrum, qui in cælis eſt: Maximè verò id aſſequitur Paſtor magnis ueræ charitatis ſignificationibus. Vulgatum enim eſt illud: Si vis amari, ama. Et amoris amor mercès, & illecebra. Charitate autem ſi non præſtat Paſtor, Paſtor

non

non eſt, ſed mercenarius Sed de lege ac neceſſitate dan
di exempli S. Gregorius latè ſub initium ſecundæ par-
tis Paſtoralis. Secundò ita cum hominibus agendo vt Cap. 5.
non eis in odium ueniat ſua conſuetudine: non iraſca-
tur intempeſtiuè accedentibus, impudenter rogantes
ferat, ne ſit importunus in repetenda ratione vitæ atq;
conſcientiæ, non vrgeat plus quàm par eſt ad morum
vitæq; mutationem, multò minus ad certum vitæ ge-
nus eligendum, fugiat omnem inutilem ac odioſam
moroſitatem, abſtineat ab his, quæ hominum animos
meritò abalienant, quales ſunt lites, contentiones, iniu-
riæ, negotia etiam quædam quæ non niſi cum aliqua
ſeueritate aut acerbitate explicari & peragi poſſunt. In
quam ſententiam ſic ſcriptum eſt, apud S. Chryſoſto- Hom. 33.
mum. Ab initio inquit, vehementius quidem Petrus lo in Acta
quebatur, hic autem minus. (cum ſcilicet ſtatuit de ab- Apoſt.
rogandis Moſaycę legis cęremonijs) ita ſemper facien-
dum eſt his, qui in magna poteſtate ſunt, ut oneroſa illa
alijs permittant, ipſi autem manſuetius agant. S. Gre- Lib. 2.
gorius etiam ſcribit de ſe Italicæ Patritiæ in hunc mo- Ind. 11.
dum. Explentes memoratam petitionem veſtram, iam Ep. 57.
de cauſis ipſis præuidimus reticendum, nec in his in cap. 96.
quibus minus agi benignè cognouimus, deſideramus
nos per nosipſos immiſcere negotijs. Addit poſt, ſe cō-
cordiæ cauſa negotia illa commiſiſſe Diacono ſuo Cy-
priano expedienda. Atq; vt intelligamus, ex eodem Spi
ritus Sancti puriſſimo fonte Prudentiam Spiritus hau-
ſiſſe Sanctos Patres, & eos qui poſtea ijſdem eorum ve
ſtigijs inſtiterunt: De B. P. Ignatio parente noſtro tra- Lib. 3. Vi-
didit P. Maffeius ſic: Si quid pro imperio aſperius exe- tæ cap. 10.

quendum

quēdum esset, eius inuidiam ad inferiores administros reijcere solitus est, ipsis videlicet non inuitis communemq; parentem piè ac religiosè tuentibus. Hæc ille: Quod simul ab eo factitatum non dubito, ut afflictis hominibus aditus ad se adeundi semper apertus relinqueretur, quæ maior ne sit charitas quàm Prudentia non facilè dijudicari potest; certè magnę charitatis est omni ratione proximos iuuare, & eximia Prudentia est, ita se cum illis gerere, ut illi à nobis iuuari & velint, & speret. Tertiò dissimulando peccata aliqua ad tempus, tolerando etiam alia, corrigendo etiam nonnunquam cum aliqua remissione, nō parua colligitur apud homines gra-
Lib.2.Ep. 54. tia. Exempla profero unius S. Gregorij. Minores inquit culpas quæ negantur, vlcisci recusamus. Hocque dat Episcopo Rauennati, vt grauius crimen quod incurrerat facilius agnosceret, ac corrigeret, pœnas non su-
Lib.6.Ep. 24. mit de Ciriaco Episcopo Constātinopolitano, qui sibi Episcopi vniuersalis per summam simplicitatem vsurparat nomen, sola monitione contentus, ne vt ait Ecclesiæ vnitatem perturbaret, pro causa profani vocabuli
Lib.9.Ep. 40. moras faciendo. Quædam quę corrigi nequeunt, æquanimiter tolerare oportere scribit Isicio Hierosolymitano Episcopo. Nauis enim inquit, gubernator cum aduersari sibi uentum considerat, quosdam fluctus directo clauo exuperat, quosdam verò quos superari non posse præuidet, inflexo cursu prudenter declinat. Sic itaq; Sanctitas uestra quædam compescendo, quædam tolerando mitiget, ut in Sancta Hierosolymorum Ecclesia pacem cohabitantium conseruet. Scriptum quip-
Heb. 12. pe est: Pacem sequimini cum omnibus. Deniq; Clemē-

tinam

tinam Patritiam monet his verbis: Plerunq; plus viriũ habet discreta in correctione remissio, quã in exequenda vltione districtio. Adeo ut nonnunquam hæc fideliorem atque subiectum, illa verò obstinatum faciat & æmulum. Ex S. Gregorio hæc: Possent & aliæ concilian di amoris Rationes adduci, sed faciles sunt & in promptu, & nobis hic brevitati suus dandus est locus, & pergendum ad alia prudenti charitate monita. Lib. 8. Ep. 16.

Tertium Monitum. Quandoquidem multa sunt quæ in proximo corrigantur, & corrigere pastoris maximè proprium officium est, adhibeatur correctio cum res exigit, sed non nisi magna prudentia castigata. Primò igitur postquàm de crimine decretum est, ante omnia vniuscuiusq; natura considerãda est, & cognoscẽda & aptè accommodanda emendatio ad captum, ingenium, propensiones, mores. Quod fortasse ait S. Gregorius melius ostendemus, si in medium Pauli magisteriũ proferamus, qui duobus discipulis & non diuersa charitate præditis diuersa tamen adiutoria prædicationis impẽdit. Timotheum namq; admonens ait: Argue, obsecra, increpa cum omni patientia & doctrina. Titum quoq; admonet dicens: Hęc loquere & exhortare, & argue cum omni imperio. Quid est, quod Doctrinam suam tanta arte dispensat, ut in exhibenda hac alteri imperium atq; alteri patientiam proponat, nisi quod mãsuetioris Spiritus Titum, & paulo feruentioris vidit esse Timotheum? illum per æmulationis studium inflãmat, hunc per lenitatem patientiæ temperat, illi quod deest iungit, huic quod supereſt subtrahit; illum stimulo impellere nititur, hunc frẽno moderatur. Magnus 3. p. Past. cap. 1. Admonit. 17. 2. Tim. 4. Tit. 2.

quippe ſuſceptæ Eccleſię colonus alios palmites, ut creſcere debeant, rigat, alios cum plus iuſto creſcere videt, reſecat, ne aut non creſcendo non ferant fructus, aut immoderatè creſcendo quos protulerunt, amittant. Hæc ibi Deinde attendendus eſt cuiuſq; ſtatus ac conditio. Calamitatis enim tempore haud eſt opportuna correctio. S. Gregorius acriter reprehendit Maximianũ Epiſcopum, quod aduerſus Abbatem ægrotãtem acerbior extitiſſet. Quilibet inquit in eo fuerit exceſſus, ipſa ægritudinis afflictio ei debuit pro flagello ſufficere. Quem enim Diuina diſciplina conterit, ei humana flagella addi, ſuperfluum fuit. Quam ob cauſam noſter etiam B. Ignatius ægrotos moroſos & intractabiles tolerabat, nec niſi poſtquam conualuiſſent, in eos animaduerti iubebat. Aliqui etiam rationibus & argumentis conuincendi ſunt, quales plerunq; ſunt viri docti & literati: alij exemplis & ſimilitudine; quales ſunt rudiores homines ac interdum mulieres. Illis ait S. Gregorius prodeſt vt in ſuis allegationibus victi iaceant, iſtis uerò aliquando ſufficit, vt laudabilia aliorum facta cognoſcant. Adfert Apoſtoli ex Epiſtola ad Hebræos auctoritatem. Is enim ſapientioribus illius gentis dictum vult illud. Quod antiquatur, & ſeneſcit propè interitum eſt, minus doctis autem narrat exempla ſanctorum virorum. Sancti ludibria & verbera experti ſunt, inſuper & vincula, & carceres, lapidati ſunt, ſecti ſunt, tentati ſunt, in occiſione gladij mortui ſunt. Et rurſum: Memẽ tote præpoſitorum veſtrorum, qui vobis locuti ſunt uerbum Dei, quorum intuentes exitum cõuerſationis imitamini fidem; vt & illos ait, victrix ratio frãgeret, & iſtos

Lib. 12. Ep. 26.

Ribaden. lib. 5. Vitæ cap. 8

3 p. Paſt. cap. 1. Admon. 7.

Heb. 8.

iſtos ad maiora conſcendere imitatio blanda ſuaderet.
Idem præcipit ut impudentibus hominibus adhibeantur increpationes graues etiam à pluribus. Quod facit Apoſtolus aduerſus Galatas. Modeſtis autem ſufficiant ſuaues commemorationes, quibus vel in eorum memoriam reuocentur culpæ. Et huc ſpectant reliqua ferè omnia S. Gregorij præcepta quæ Tertia eius Paſtoralis pars complectitur. Vitanda etiam eſt maximè offenſio eorum quos emendare cupimus æqualitate correctionis. Nec enim vt aiebat S. Gregorius, tales eſſe debemus in minimis quales in maximis: nec Stoica eſt Chriſtiana diſciplina, quæ peccata omnia paria dicat. S. Paulus vt idem Pater obſeruat alio loco: Corinthiorum ſuperbiã frangit obiecto inceſtu ciuis eorum, & addit: Et vos inflati eſtis, & non magis luctum habuiſtis, vt tolleretur de medio veſtrum, qui hoc opus fecit. Puſillos autem Theſſalonicenſium animos mira orationis ſuauitate erigit, recreatq; cum dicit: Rogamus autem uos fratres per aduentum Domini noſtri Ieſu Chriſti, & noſtrę cõgregationis in idipſum, ut nõ cito moueamini à ueſtro ſenſu, neq; terreamini, neq; per Spiritum, neq; per ſermonem, neq; per Epiſtolam tanquam per nos miſſam, quaſi inſtet dies Domini Ac generatim loquendo hæc ſit clauſula. Lenitatem correctori dum corrigit quærendam potius eſſe, quàm oſtendendam ſeueritatem. Nam ut idem S. Pontifex monet, dura vulnera per lenia fomenta molleſcunt, & furor inſanorum ſępè ad ſalutem medico blandiente reducitur, cumque eis in dulcedine condeſcenditur, languor inſaniæ mitigatur. Cum Saulẽ Spiritus aduerſus inuaderet, apprehenſa Dauid Cithara,

Ad nc. 8.
Gal. 3.
Lib. 8. Ep. 16.
3. p. Paſt. Admo. 9.
1. Cor. 5.
2. Theſ 1.
3. p. Paſt. Admo. 3.
1. Reg. 3.

eius insaniam mitigabat, ac temperabat. Et certò ac quotidiano experimento probatum est, uerbis homines allici, trahi, ligari. Id tamen ea cautione gerendum est, ut quando Prudentiæ proprium munus est omnes exuperantias quadam quasi iudicij falce demetere, sicq; vitiosas omnes redundantias recidere, ut suam mediocritatem Virtus teneat, in id potissimum incumbamus, ut quemadmodum apud eundem scriptum est tanta arte correctio temperetur, ut cum diuersa sint auditorum vitia, & singulis inueniatur congrua, & tamen sibimetipsi non sit diuersa, vt inter passiones medias vno quidem ductu transeat, sed more gladij bicipitis tumores cogitationum carnalium ex diuerso latere incidat; quatenus sic superbis prædicetur humilitas, ut tamen timidis non augeatur metus; sic timidis infundatur auctoritas, ut tamen non crescat superbis effrœnatio; sic otiosis ac torpentibus prædicetur solicitudo boni operis, ut tamen inquietis immoderatè licentia non augeatur actionis; sic inquietis imponatur modus, ut tamen otiosis non fiat torpor securus; sic ab impatientibus extinguatur ira, ut tamen remissis ac lenibus non crescat negligentia; sic lenes accendantur ad zelum, ut tamen iracundis non addatur incendium; sic tenacibus infundatur tribuendi largitas, ut tamen prodigis effusionis frœna minimè laxentur; sic prodigis prædicetur parcitas, ut tamen tenacibus perituratum rerum custodia non augeatur. Hæc ibi.

3. p. Past. cap. 2.

Occa-

Occasiones & Exempla Prudentia in Actionibus multarum Virtutum Moralium.
Caput IV.

IN Actionibus Virtutum Moralium elucet ac latè dominatur Prudentia. Quippe quę Theologicarum administra, Moralium Domina est & Regina. Exempla hic aliqua producam, ne nimis longum faciam, si omnia. Ac primum quidem Vigilantiæ, quæ vt post indicandum est, comes est Prudentię. Est autem Vigilantia maximè propria Præsidis Animarum. Ob hanc causam (ait S. Gregorius) admonendi sunt, qui præsunt, vt per circũspectionis studium oculos peruigiles intus & in circuitu habeant, & cæli animalia fieri contendant. Oftensa quippe cæli animalia in circuitu & intus oculis plena habentur, & sic describuntur. Dignum quippe est, ut cuncti qui præsunt, intus & in circuitu oculos habeant, quatenus & interno iudici in semetipsis placere studeant, & exempla vitæ exterius præbentes, ea etiam quæ in alijs sunt corrigenda, deprehendant. Primi muneris horum duorum hoc est, curam sui gerere, partes continẽtur his capitibus, conscientiæ puritate cui examen quotidianum & exquisitum ualde necessarium & præsentaneum adiumentum est, mortificatione passionum, & sui ipsius abnegatione, ac rerum humanarum contemptu, Christi Virtutum accurata imitatione, deuotionis & orationis studio, feruido salutis animarum zelo, ac in primis ardenti in Deum ac Dominum nostrum Iesum

De Prudẽtia Maiorum in vigilando. 3. p. Past. Admo. 5.

ſum Chriſtum Amore, eiuſq; vnius glorię purgatiſſima intentione. De quibus alibi à nobis dictum copiosè eſt. Alterum autem munus, quod eſt, quæ in alijs ſint corrigenda, diligenti inueſtigatione cognoſcere, præſtabit pręſes, ſi poſthabitis omnibus alijs vitę mortalis cogitationibus & curis, ſe totum ſecundum ſui ipſius antedictam cuſtodiam vni animarum quas regit ſaluti ac pfectioni deuouerit: ita, ut ſi opus ſit in eo labore nō ſolū vires ac fortunas, ſed ipſam etiam vitam profunde re, id uerò habeat pro maximo omnium quod à Deo accipere poſſit beneficio ac pręmio. Ita ſenſerunt antiqui Patres omnes; ita ſe pręſtiterunt, cum poſtulauit neceſſitas, cum tulit occaſio, quam nec remittebant oblatā, & præſentem urgebant interdum cupiditate martyrij; quod poſt Apoſtolos fecerūt Stephanus, Ignatius, Laurentius, Sebaſtianus, Clemens, Marcellinus, & alij qui martyrio coronati vt optabant, glorioſiſſimum de Chriſti fidei inimicis triumphum retulerunt. Non defuit par cupiditas alijs innumeris ſanctiſſimis hominibus, qui & omnem mouerunt lapidem ut uoti compotes fierent, non ſolum nulla culpa, ſed magnā charitatis laude, ſi adfuiſſet qui pro Chriſtiana cauſa illis vitam adimeret; quales fuerunt Ambroſij, Chryſoſtomi, Athanaſij, Hilarij, Martini, poſtremo Franciſci duo, quorum prior ſanctiſſimus Patriarcha vſq; ad Ægyptū ex Italia profectus; poſterior noſter Xauerius vſq; ad Iaponios Garamantas & Sinas penetrauit, ulterius etiam progreſſurus, ſi quo progrederetur inueniſſet, vnius martyrij venandi gratia. Terrena autem negotia non curanda paſtori, immò magnoperè repudianda docet S. Gre-

S. Gregorius latè in Paſtorali. Quo loco ubi multis præ clarè Philoſophatus eſſet hac de re, hanc habet clauſulam, quę optima regula mihi eſſe videtur ijs, qui ad rem animarum gerendam Diuinitus ſunt vocati. Secularia inquit, negotia aliquando ex compaſſione toleranda ſunt, nunquam verò ex amore requirenda, ne cum mẽtem diligentis aggrauant, hanc ſuo victam pondere ad ima de cæleſtibus immergant. Quis me dicebat Dominus conſtituit iudicem ſuper uos? &, Dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos. Et Apoſtolus: Nemo militans Deo implicat ſe negotijs ſecularibus, vt ei placeat, cui ſe probauit. At nec ſat eſt, ſi deponantur terrenæ curæ, nec interim pro ſuorum ſalute excubet, ac vigilet Paſtor, orationibus quidem apud Deum aſſiduis, quod faciebat Moyſes, quod fecerunt Apoſtoli, immò Dominus ipſe, qui noctes inſomnes peruigilabat in oratione Dei; Manendo præterea in Paſtorali quadam vigilia ſemper, vt ſua prouidentia animas ſibi commiſſas tentationibus & periculis uacuas quoad fieri poſſit, reddat. Deniq; agnoſcẽdo vt ait Scriptura vultum pecoris ſui, commiſerationis & ſubſidij quaſi humeris fœtas oues portando, brachijs charitatis ac tolerantiæ agnos leuando, Arietes autem, hędos & hircos frequentibus admonitionis officijs, ac correctionis & diſciplinæ uirga compeſcendo, & in officio continendo.

2. p. Paſt. cap. 7.

Luc. 12.

Matth. 8.

2. Tim. 2.

Ceterum ſicut Vigilantiæ Maiorum dominatur Prudentia; ſic regere etiam debet obſeruantiam ſubiectorum erga Maiores. Ac quanta in curioſitate eſſe debẽt qui præſunt, ut ſciant non ſolum facta, ſed etiam ſi commodè fieri poſſit, cogitata ſubiectorum tanta ſimplicitate

Prudentia ſubditorum.

tate ac obseruantia, Pastores suos colere debent hi, ut quę ad illos pertinent, minimè uelint, etiam si possint, cognoscere, cognoscenda relinquant potius ijs, qui (ut ait S. Basilius) cum dignitatis gradu, tum consilij Prudē tia antistiti ipsi proximi sunt. Addit enim ibidem idem Pater: Cum enim illi animas nostras gubernandas commisimus tamquam Deo de ijs rationē reddituro prorsus absurdissimè facimus, si huic fidem in rebus contēptissimis abrogamus; & cum ipsi falsis aduersus fratrem nostrum suspicionibus impleamur, tum reliquos exemplo nostro, ut idem faciant, incitamus. Ne igitur hoc eueniat, vnusquisq; maneat in ea vocatione, in qua uocatus est, & cum animum suum totum in rerum ad se pertinentium cura occupauerit, minimè in aliorum consilijs inquirendis sit curiosus, sed sacrosanctos Domini Discipulos imitetur, quorum esto illud quod in Euangelio est, de Samaritana suspicionem ipsis posset commouere, nemo tamen dixit, inquit: Quid quæris, aut quid loqueris cum ea? Quod si quæ sint Maiorum delicta ac culpæ, ita perspicuè certa, ut de illis dubitatio nec excusatio vlla sit; sic inquit S. Gregorius: Si quæ valdè sunt eorum praua, apud semetipsos dijudicent, ut tamen Diuino munere constricti, ferre sub eis iugum reuerentiæ non recusent. Quod melius ostendimus, si Dauid factum ad medium deducamus; Saul quippe persecutor cum ad purgandum ventrem speluncam fuisset ingressus, illic cum viris suis Dauid inerat, qui iam tam longo tempore persecutionis eius mala tolerabat; cumq; eum viri sui ad feriendum Saul accenderent, fregit eos responsionibus, quia manum

Reg. fusius disp. Inter. 48.

Io. 4.

3. p. Past. c. 1. Admonit. 5.

1. Reg. 18.

mittere

mittere in Christum Domini non deberet. Qui tamen occultè surrexit, & oram clamydis eius abscidit. Quid enim per Saul nisi mali Rectores, quid per Dauid nisi boni subditi designantur? Saul igitur ventrem purgare, est prauos præpositos conceptam in corde malitiam vsque ad opera miseri odoris extendere, & cogitata apud se noxia factis exterioribus exequendo monstrare. Quem tamen Dauid ferire metuit, quia piæ subditorum mentes ab omni se obtrectationis peste abstinentes prępositorũ vitã nullo linguę gladio percutiũt, ẽt cũ de imperfectione reprehẽdunt. Quod & si quando præ infirmitate sese abstinere vix possunt, vt extrema quædã atq; exteriora præpositorũ mala, sed tñ humiliter loquãtur, quasi orã clamydis scilicet incidunt, quia uidelicet dum prælatę dignitati saltem innoxiè & latenter derogant, quasi regis superpositi vestem secant, sed tamẽ ad semetipsos redeunt, seq; vehementissimè uel de tenuissima verbi laceratione reprehendunt. Vnde & illic scriptum est: post hæc Dauid percussit cor suum, quod abscidisset oram clamydis Saul; facta quippe prępositorum oris gladio ferienda non sunt, etiam cum recte reprehendenda iudicantur; si quando uerò contra eos uel in minimis lingua labitur, necesse est, ut per afflictionem pœnitentiæ cor prematur, quatenus ad semetipsũ redeat, & cum præpositæ potestati deliquerit, eius contra se iudicium à quo sibi prælata est, perhorrescat; nam cum in præpositis delinquimus eius ordinationi, qui eos nobis prętulit obuiamus. Vnde Moyses quoq; cum contra se & Aaron conqueri populum cognouisset, ait: Nos enim quid sumus? nec contra nos est mur- Exod. 16.

mur vestrum, sed contra Dominum. Hæc illi.

Prudentia in concionando.

Est item Prudentia uerbi Diuini concionatori apprimè commendata, quia apprimè necessaria. Est enim Verbum Diuinum æternæ Sapientiæ Verbum, quod à Christo ipso gratia quidem magna, sed grauitate ac seueritate maiore hominibus promulgatum est, & vtab Apostolis pari prudentia orbi vniuerso publicaretur edictum. Habete inquit, sal in uobis, & pacem habete inter vos; pacem ad vnitatem fidei refert, quam eandē ab Apostolis omnibus Euangelizari voluit; at sal ad illud etiam ait S. Gregorius, quia prouidendum solicita intentione Rectoribus, ut ab eis non solum praua nullo modo, sed recta quidem nimiè & inordinatè proferātur, quia sępè dictorum Virtus perditur, cū apud corda audientium loquacitatis incauta importunitate leui gatur, & auctorem suum hæc eadem loquacitas inquinat, quæ seruire auditoribus ad usum profectus ignorat. Comparat deinde huiusmodi concionatorem ei, qui fluxum seminis patitur, quem Lex Moysis reputabat immundum, iccirco inquit, quia multiloquio subditus, ex eo se inquinat, quod si ordinatè promeret, prolem rectæ cogitationis edere in audientium corda potuisset: dumq; incautus per loquitatem defluit, non ad vsum generis, sed ad immunditiam semen effundit. Vn de Paulus quoq; cum discipulum de instantia prædicationis admoneret, dicit: Testificor coram Deo & Christo Iesu, qui iudicaturus est viuos & mortuos, & aduentum ipsius & regnum eius, prædica Verbum, insta opportunè, importunè; dicturus importunè, præmisit opportunè: quia scilicet apud auditoris mentem ipsa sua

Mar. 9.

2. p. Past. cap 4.

2. Tim. 4.

vtili-

vtilitate se destruit, si habere importunitas opportunitatem nescit. Hæc ille, sed exagitat hanc concionatorũ leuitatem S. Chrysostomus mirificè. Primum culpã eorum auditoribus obijcit dicens: Hoc subuertit Ecclesias, quod & uos non quæritis audire sermonem, qui compungere possit, sed qui oblectet, & tinnulo strepitu & verborum compositione quasi citharœdos & cantores audientes. Deinde oratione conuersa ad concionatores ipsos, & nos ait frigidè & miserè facimus, uestras affectiones sequentes, quas eijcere oportebat. Et idem fit ac si Pater videns puerum, quem supra modum tenerè amat, ægrotum, illi frigidam & quæcunq; oblectant, porrigat, quæ autem vtilia, minimè curet; & obiurgatus à medicis dicat: Quid patior uidens flentem puerum? ferre nequeo. Miser, & erumnose, ac proditor, neq; enim talem Patrem dixerim. Et quanto satius fuerit paruo tempore tristitia affectum perfectæ sanitati restitui, quàm temporariam illam gratiam perpetuæ tristitiæ causam fieri. Hoc etiam nobis accidit, flosculos verborum & compositionem, & harmoniam curiosius sectamur, vt canamus, non ut prosimus, ut simus in admiratione, non ut doceamus, ut oblectemus, non ut compungamus, ut plausu & laudibus obtentis abeamus, non ut mores componamus. Credite mihi, non dicerem alioquin, quoniam quãdo inter dicendum plausum excito, per illud quidem tempus humanum quiddam mihi accidit; vbi autem domum redeo, & intelligo plaudentes sine fructu abijsse, & si fructum accipere poterant, à plausu & laudibus perijsse, ploro, & gemo, & lachrymor, & quasi frustra omnia dixerim sic afHomil. 3. in Acta Apostolorum.

ficior, mihiique ipsi dico: Quæ sudorum meorum vilitas, si auditores è verbis meis nullum fructum accipere video? hæc S. Chrysostomus. Quibus addendum extremum ex S. Gregorio. Audiant prædicatores, si quis loquitur quasi sermones Dei. Item quod scriptum est: Sicut ex Deo coram Deo in Christo loquimur. Ex Deo enim coram Deo loquimur, qui prædicationis uerbum & quia à Deo accepit, intelligit, & placere per illud Deo non hominibus quærit; Audiant, quod scriptū est: Abominatio est Deo omnis arrogans, quia videlicet dum in uerbo Dei laudē ac gloriā propriā quærit, ius dātis inuadit, eūq; laudi suæ postponere nequaquā metuit, à quo hoc ipsū quod laudat, accepit, & alia ibidē adscribūtur.

3. p. Past. Adm. 25. 1. Pet. 4. 2. Cor. 12. Prou. 16.

Verum de Prudentia Dei Verbo tradendo adhibenda multo adhuc plura scribenda supereſſent, nisi ad alia me mea instituta breuitatis ratio uocaret; addam tantum duo S. Gregorij præcepta, si prius tamen monuero, Auctorem Imperfecti in Matthæum illa Domini uerba: Fidelis seruus & prudens, iterum sic interpretari. In persecutione inquit, instanter de ueritate fidei doceamus, quàm de iustitia conuersationis; in pace autem magis assiduè de Iustitia conuersationis, quàm de ueritate fidei. Quoniam in persecutionibus quidem plus necessaria est Doctrina fidei quàm cōuersationis; in pace autem plus necessaria est doctrina conuersationis, quàm fidei, quoniam in persecutione fides Christianorum periclitatur, in pace autem iustitia. Hæc illi.

Hom. 51. Matth. 24.

Ad sanctæ autem conuersationis studijs ac legibus imbuendos auditorum animos illud maximè facit, si, quod aiebat S. Franciscus, concionator nil aliud in ore habeat

habeat, nil aliud ſpectet magis, quàm perſuadere Virtutem, diſſuadere vitium illius præmium, huius pœnam proponere, illudq; omninò uelle & obnixè contendere, vt repudiato vitio ac peccato, auditor ad virtutem conſectandam pro viribus præparetur, accendatur, trahatur, maximè uerò ad pacem & charitatem, quæ duo ſunt Chriſtianiſmi ſingularia ęternaq; inſignia, ad quod præſtandum, officium ſuum prudentia conferat, neceſſe eſt, ſic enim debet concionator inter bonos charitatem pacemq; conciliare, & ſi quæ oriantur, diſcordias ſedare, vt ſimul efficiat, improbos inter ſe potius diſſidere, quàm iungi; atq; hoc eſt primum S. Gregorij præceptum; Sicut multum inquit, nocet, ſi unitas deſit bonis, ita ualde eſt noxium, ſi non deſit malis; Si ergo peruerſorum nequitia in pacem iungitur, profectò eorum malis actibus robur augetur, quia quo ſibi in malitia congruunt, eo ſe robuſtius bonorum afflictionibus illidunt. Adfert deinde ad hanc rem confirmandam S. Pauli exemplum. Vnde ait, prædicator egregius graui Phariſęorum Saduceorumq; perſecutione deprehenſus, inter ſemetipſos diuidere ſtuduit, quos contra ſe grauiter vnitos uidit: cum clamauit dicens: Ego Phariſæus ſum, filius Phariſæorum, de ſpe & reſurrectione mortuorũ ego iudicor. Dumq; Sadducęi ſpem reſurrectionemq; mortuorum eſſe denegarent, quam Phariſæi iuxta præcepta ſacri eloquij crederent, facta in perſecutorum vnanimitate diſſenſio eſt & diuiſa turba, illæſus Paulus exiuit, quæ vnita prius immaniter preſſit. Prauorũ (ergo) mentibus prius debent (concionatores) amorem internæ pacis infundere, quatenus eis poſtmodum ualeat

3. p. Paſt. Adm. 24.

Act. 23.

leat exterior pax prodeſſe. Alterum S. Gregorij præceptum ad res ipſas quæ pro concione tractantur earũq; tractandi rationem pertinet, potiuſque ad ſcopum ad quem priore præcepto docuit à Chriſtiano oratore dirigendam eſſe orationem; contineturq; his verbis. Prædicator auditoris ſui animum vltra vires non trahat; ne ut ita dicam, dum plus quàm ualet, tenditur mẽtis chorda rumpatur. Alta enim quæq; debent multis audientibus contegi, & vix paucis aperiri. Hinc nanq; per ſemetipſum Veritas dicit: Quis putas eſt fidelis diſpenſator & prudens, quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam, ut det illis in tempore tritici menſuram? per menſuram quippe tritici exprimitur modus uerbi; nec cum anguſto cordi incapabile aliquid tribuitur, extra fundatur. Hinc Paulus ait, non potui uobis loqui quaſi ſpiritualibus, ſed quaſi carnalibus, tanquam paruulis in Chriſto lac vobis potũ dedi, non eſcam. Hæc ibi, & alia.

P. 3. Paſt. cap. 5.

Luc. 7.

1. Cor. 3.

Humilitatis Prudẽtia.

Chriſtianæ etiam Humilitatis Virtus ſe Chriſtianæ prudentię ad ſuas functiones dirigendas omni ex parte committit. De humilitatis prudentia Paſtorali explicat documenta duo S. Gregorius in Moralibus. Primum D. Petri qui quanquam poteſtate & auctoritate maximus in Eccleſia Chriſti eſſet, aliorum tamen etiam *inferiorũ* cum res poſtulauit, benignè conſilia audiuit, ijſq; prudenter ſtetit; exponens enim verba illa Domini ad Iob: Aut quis tetendit ſuper eam lineam, ait lineam illã tropologicè eſſe diſcretionis virtutem, extra quam in virtutis curriculo qui graditur, digreditur, à rectoq; declinat ad vitia, quales ſunt illi qui alioquin cum ſe in præſentibus periculis ac diſcriminibus fortiter gerunt, ita

Lib. 28. Mor. c. 12.

Cap. 38.

tamen

tamen ſeipſos ſuaſq; ſentẽtias diligunt, ut aliorum etiã opportuna & ſancta conſilia aſpernẽtur. Petrus inquit, cum prohiberetur loqui, nequaquam ſaltem in prẽſens ceſſit; nam reſpondẽs protinus dixit: Obedire oportet Deo magis quàm hominibus. Et rurſum, non poſſumus, quæ audiuimus & vidimus non loqui, addit; Petrũ ſi ſequatur quis fortiter ſe gerẽdo, qui tamen ita in ſuo deindè abundat ſenſu, ut aliorum ſana conſilia non admittat, hunc Petrus intra menſuræ lineam reuocat, qui poſtquã libertate vocis auctoritatem principum preſſit, per humilitatem cordis de non circuncidendis gentibus, Pauli conſilium audiuit, ſic enim ſemetipſum cõtra aduerſarios ex auctoritate curabat erigere, ut tamen ſibimetipſi non crederet, intus quæ non rectè ſentiret: ut & libertate fortitudinis tumentes poteſtates excederet, & humilitate manſuetudinis obedientiam in recto conſilio ẽt minoribus fratribus exhiberet, & modo per ſemetipſum alijs, modo ſibimetipſi cum alijs obuiaret. Act. 5. Act. 15.

Alterum documentum à S. Gregorio poſitũ eſt D. Pauli, qui imperante prudentia ita ſeipſum rexit in non nullis Virtutum actionibus, vt eas conſtanter obiret, ſi id aliorum exigeret vtilitas, & nihilominus ſi eadem poſtularet prudenter prętermitteret, voluntatem ſuam ita aliorum vtilitatibus dedicans, vt ſimul ijſdem pro tempore virtutis ceſſationẽ ſeruire cogeret ſine virtutis detrimento, & aliorum emolumento maximo. Dicatur nunc inquit, quemadmodum in vna eademq; virtute diſcretionis lineam deſerimus, ſi hanc & aliquando agere, & aliquando poſtponere neſciamus. Non enim res eadem ſemper eſt Virtus, quia per momenta tem-

temporum ſæpe merita mutantur actionum. Vnde fit, vt cum quid bene agimus plerũq; melius ab eius actione ceſſemus, & laudabilius ad tempus deſerat, quod in ſuo tempore laudabiliter mens tenebat. Quam diſcretionis lineam bene ante intuentium oculus Paulus tetendit, qui & gentiles ad libertatem fidei venientes circuncidi prohibuit, & tamen Liſtris atq; Iconium tranſiens ipſe Timotheum qui gentili patre editus fuerat, circuncidit. Videns enim quod niſi ſe mandata litteræ ſeruare oſtenderet, Iudæorum rabiem etiam in his, qui ſibi tunc comites aderant, excitaret, aſſertionis ſuæ vim poſtpoſuit, & ſine damno fidei, ſe ſuoſq; comites à perſecutionis immanitate cuſtodiuit; fecitq; quod fieri fidei amore prohibuit, ſed ad fidei retorſit miniſterium quod quaſi non fideliter fecit. Quo quidem exemplo illud tantum commendatum vult S. Gregorius, vt ſi ita fert proximi ſpiritualis ſalus, prudenter intermittamus, ac differamus vſq; dum tempeſtiuæ ſint, aliquas virtutis actiones nullo tunc legis præcepto neceſſariò obeundas, cum perſpicuum ſit eas potius tunc nocituras, quàm proximo futuras emolumento; nullo autem modo vt inde colligamus, licere Chriſtianis hominibus antiquatas & emortuas Legis Moſaycæ ceremonias in vſum aliquando deducere, aut quidpiam quod Diuina lege vetitum ſit per diſſimulationem probare, aut agere, nullum enim ob alterius quantumcunq; magnum bonum mali quicquam committendum vnquam eſt, nec facienda mala, ut ueniant bona. Apoſtolo autem permiſſum illud diuinitus eſt tantisper, dum promulgabatur Euangelium Chriſti orbi terrarum uniuerſo, idq;

Act. 16.

inter

inter Hebræos ſolum, qui Chriſtianis Sacris initiabantur, non autem inter Gentiles; vt ita honorificè ſepulturæ Synagoga mandaretur, & intelligerent homines ſanctiones illas non perinde ac Gētiles ſuperſtitiones execrandas ſemper deteſtabilesq; fuiſſe, quod & ipſe S. Paulus ad Galatas docet, & teſtis eſt; Idem approbaſſe exēplo ſuo S. Petrum. Atq; hæc eſt S. Auguſtini doctiſſima ſententia, quam ſequitur etiam S. Gregorius & vniuerſa Theologorum ſchola. Ex eo igitur, id efficitur ſolū, quod ibidem concludit S. Gregorius: Plerumq; Virtus cum indiſcretè tenetur, amittitur, cumq; diſcretè intermittitur, plus tenetur.

Gal. 2.

Ep. 19.

Prudentiam etiam non exiguam poſtulat Chriſtiana humilitas, cum neceſſitas tempuſque flagitant vt de nobis ipſi honorificè loquamur, ſi enim id prudenter fiat, perutiliter etiam fit; Sat ſit in præſentia vnius S. Pauli exemplum attuliſſe, prout à S. Io. Chryſoſtomo examinatur. Primum monet id opportunè & neceſſariò debere fieri, ſicq; ait de Apoſtolo: Hęc autem tam opportunè aptèq; faciebat, ut magis mereretur loquendo de ſe quàm tacendo laudari. Qui niſi feciſſet iſtud, culpabilior eſſet illis, qui ſeipſos importunè laudare didicerunt, & niſi etiam gloriatus fuiſſet, creditos ſibi perdidiſſet, omneſq; res inimicorum dum ſe humiliat, extuliſſet. Deinde moderatè ita ut non offendat, & probetur laudatio, ſic inquit nouerat vtrunq; temperatè & cū conſilio atq; ſententia ea quæ videntur prohibita perficere tam vtiliter & commodè, ut non minus de illis placeret, quàm cum quę ſunt imperata, compleret. Amplius enim tunc Paulus placuit gloriando, quàm alter

Homil. 5. de laudibus Pauli.

laudes proprias occultando; nec quiſquam tantum pro fuit, cum ſua merita celaret, quãtum ille cum proderet. Tertio: Non omnia quæ dixiſſe potuit, de ſe dixit. Non enim quaſi maximam licentiam de opportunitate nactus immoderatius laudibus ſuis uſus eſt, ſed conſideratiſſimè quouſq; eum progredi liceret, agnouit. Quare diligenter cauit ne alios offenderet, ſuoq; exemplo ad idem intempeſtiuè agendum adduceret. Iccirco ait, libenter ſe etiam inſipientem vocauit; & quia conſequens erat, ut id alij idipſum reſpicientes temerè atque inaniter eius uterentur exemplo, quod plerunq; contingit in medicis: ſæpè enim medicamentum quod alter appoſuit importunè alter amouens vim medicaminis obſcurat atq; corrũpit. Ne igitur id quoq; hic accideret, vide quanta procuratione uſus ſit, qui cum gloriaturus eſſet, non ſemel, non ſecundo, ſed ſæpius differendo, atq; cunctando dicebat: Vtinam ſuſtineretis mo- 2. Cor. 11. dicum quid inſipientiæ meæ, & rurſum, quod loquor, non ſecundum Deum, ſed in inſipientia. Cumq; tanta dixiſſet, non tamen ea ſe præmiſiſſe contentus eſt, ſed rurſus ingreſſurus in laudes, ſemetipſum occultat, & dicit: Scio hominẽ; & iterum: Pro huiuſmodi gloriabor; poſtq; hæc omnia: Factus ſum inſipiens. His autem (ait poſt pauca) profectò maius eſt, quia neceſſitate cogente non vniuerſa fudit in medium, ſed plura etiam & maiora celauit. Venio inquit ad viſiones & reuelationes Dei, parco autem ne quis me exiſtimet ſuper id, quod videt. Hoc verò dicendo, nos erudit, vt ne exiſtente quidem neceſſitate omnia quorum nobis conſcij ſumus, in medium proferendo vulgemus, ſed ea ſolum,

quæ

quæ audiẽtibus vtilia iudicamus; Quod & fecit Samuel, & Dauid; nam altius efferre se, glorioſi eſt, & inſolenter ſe iactantis; dicere autem illa quæ præſentis cauſa tantummodo neceſſaria ſunt futura, amantis eſt, multorumq; commoda cogitantis. Hoc itaq; fecit & Paulus, qui cum à Pſeudo apoſtolis carperetur, quaſi non eſſet probatus Apoſtolus, nec haberet à Chriſto aliquam poteſtatem, propter obtrectationes falſas in laudes ſuas ire compulſus eſt. Vides ne igitur per quanta docuerit auditorem non inaniter gloriari? Primò quidem dum oſtendit ſe, iſtud neceſſitatem uocauit. Secundò, dum plurimis laudes ſuas ſatisfactionibus temperaret. Tertiò, quia non cuncta confeſſus eſt, ſed maiora ſuppreſſit, & hoc certè cum neceſſitate quadam in ſua præconia cogeretur. Quartò, dum ſub alterius perſona dixit: Scio hominem. Quintò, cum non omnes Virtutes ſuas adduxit in medium, ſed eam partem, quam præſens tẽpus maximè flagitabat. Hæc S. Chryſoſtomus, qui poſt etiam oſtendit, Apoſtolum eadem prudentia vſum, cũ aſperius aliquid dicere coactus eſt corrigendo; ita enim ait, iniurijs opportunè uſus eſt, & congruè, vt magis etiã quàm laudans placeret.

Prudentia in tẽperãtia & mortificatione carnis.

Eandem Prudentiam requirit Temperantia eiuſque ſpecies qualis eſt abſtinentia ſobrietas, & quælibet corporis propter Virtutem Deiq; gloriã vexatio uoluntaria, qua de re quamuis in libro ſecũdo De Diſciplina multa dicta ſint, ad ea tamen nihil oberit, hic adiungere id, quod in primis hiſce Virtutibus largitur Prudentia, modum ſcilicet affligendi corporis, & quatenus in hac duriore viuendi ratione, perfectionis ſtudioſus progre-

di possit. Ea autem est in re hac Prudentiæ Christianæ regula, vt quisq; salvis & integris instituti sui legibus ac muneribus eam sequatur corporis afflictationē, quam vires corporis ac necessaria sanitas hominis postulat, patiturue. Sic Sācti Patres. Ex his hic adscribo pauca. S. Chrysostomus. Qui Christum inquit induerit delicijs vniuersis intercisis id solū curat, ut corpori æquam pariat valetudinem; pro qua vel sola consequenda carnis cura habenda est, neque id ultra aliquid appetendum. Alio loco: Necessarium est nobis traditos cibos & potus temporibus & necessitatibus semper metiri, & nullatenus necessitatem excedere, neq; imprudenter & temerè quid facere oportet; & paulo antè. Iccirco ad Timotheum scribens Apostolus, nobis bibendi vinī mensuram & terminos statuit, tantum bibere studens, quantum valetudinem adiuuet, & quantum corpori sanitatem præbeat. S. Hieronymus (qui vitam austeriorem semper vixit, ubiq; ieiunia immoderata detestatur) sic in Epistola ad Nepotianum: Modum ieiunijs impone, quantum ferre potes, sint pura, non superstitiosa ieiunia. De eodem in Epitaphio: ieiunia in aurigæ modum pro lassitudine & viribus corporis attemperabat. Idem præscribit Rustico, Lætæ, & Demetriadi. Postremo S. Gregorius: Scriptū est ait, Carnis curam ne feceritis in desiderijs. Quæ igitur fieri in desiderio prohibetur, in necessitate conceditur; sed sæpè dum incautè in necessitate condescendimus, desiderijs deseruimus. Nonnunquam uerò dum desiderijs immoderatius obuiare nitimur, necessitatis miserias augemus, sic enim necesse est, vt artem quisq; continentiæ teneat, quatenus non

Rom. 5. Hom. carnis concupiscentias ne sectemini.

Homil. 1. ad populū Antioch.

Lib. 30. Mor. c. 28. Rom. 13.

carnem,

carnem, sed uitia carnis occidat. Nam plerunq; dum plus iusto caro restringitur, etiam ab exercitatione boni operis eneruatur, ut ad orationem quoq; uel prædicationem non sufficiat, dum incentiua uitiorum in se funditus suffocare festinat. Adiutorem quippe habemus intentionis internæ hunc hominem quem exterius gestamus: & ipsi insunt motus lasciuiæ, ipsi effectus suppetunt operationis pravæ: sepè uerò dum in illo hostem insequimur, etiam ciuem quem diligimus, trucidamus, & sæpè, dum quasi conciui parcimus, ad prælium hostem nutrimus. E post. Vnde necesse est, ut interior homo noster æquus quidam arbiter præsideat inter se, & eum, quem exterius gestat: quatenus ei suus homo exterior ad debitum ministerium semper seruire sufficiat, & nunquam superbè libera ceruice contradicat. Idem (ut docuimus loco antedicto) latè S. Basilius. Atq; hæ sunt omnes occasiones exercendæ Prudentiæ, quas in præsentia uisum est commemorare. His alię in alijs Virtutum ceterarum functionibus adiungi facilè possent, sed hæ ad exemplum satis sunt ad doctrinam autem satis superq;.

Indicia Prudentiæ & reliqua exempla quædam. Cap. V.

PRimum & maximè propriũ Indicium Prudentiæ est solicitudo, siue celeritas quædam id quod imperio prudentiæ præcipitur exequendi, vbi consulueris ait ille, matură facto opus est. & S. Petrus vigilantiam prudentiæ sociat, 1. Pet. 4.

ſociat: Eſtote prudentes, & vigilate in orationibus. & S.
Rom. 12. Paulus: Solicitudine non pigri. Ariſtoteles etiam idem
Lib. 6. Eth. c. 9. tradiderat conceptis verbis, cito agenda ſunt, quæ con
ſultaueris, tardè verò ac diu cõſultandum. Ab his acce-
2. 2. q. 47. art. 9. pit S. Thomas quod ſcripſit: Solicitudo propriè ad Pru-
dentiam pertinet. Hunc præſtare debent omnes Prudẽ
tiæ ſectatores, ſed magis præſides, hi enim & vigiles per
ſe eſſe debent, & alios præterea ad vigilias excitare.
3. p. Paſt. Admo. 5. Quisquis enim ait S. Gregorius ad uiuendum alijs in
exemplum præponitur, non ſolum ipſe vt vigilet, ſed
etiam vt amicum ſuſcitet, admonetur, ei nanq; vigila-
re bene viuendo non ſufficit, ſi non & illum cui prẽeſt,
Prou. 6. à peccati torpore diſiungit. Bene autem dicitur (in Pro-
uerbijs) ne dederis ſomnum oculis tuis, nec dormitent
palpebræ tuę. Somnum quippe oculis dare, eſt intentio
ne ceſſante ſubditorum curam omninò negligere. Pal-
pebræ autem dormitant, cum cogitationes noſtræ ea
quæ in ſubditis arguenda cognoſcunt, pigredine depri-
mente, diſſimulant. Plene enim dormire eſt commiſſa
acta nec ſcire, nec corrigere. Non autem dormire, ſed
dormitare eſt, quæ quidem reprehendenda ſunt co-
gnoſcere, ſed tamen propter mentis tædium dignis ea
increpationibus non emendare. Dormitando verò
oculus ad pleniſſimum ſomnum ducitur, quia dum
plerunque qui præeſt, malum quod cognoſcit, non
reſecat, ad hoc quandoque negligentiæ ſuæ meritò
peruenit, ut quod à ſubiectis delinquitur, non agno-
ſcat. Qui præſunt igitur, oculos circunſpectionis perui
giles intus & in circuitu habeant, & reliqua, quæ ſupe-
riore Tertio capite dicta ſunt. Quare idem S. Grego-

rius

rius, cũ de uitijs virtutes perimentibus differit nullãcapitaliorem pestẽ prudentiæ opponit, quàm ignauiã torporemq; animi, dũ mẽti inquit ignauia surrepit, prudẽtia frigescit; nã cum fessa torpet, uentura nõ prouidet. Lib. 2. Mor. c. 36.

Secũdum spiritualis Prudentię Indicium est summa quidem vigilantia ne in bonis appetendis (ut S. Augustinus ait) malisq; vitandis vllus error obrepat: sed præcipuè illa, ne clam subrepant in animum minuta quædam & exiliora vitia, vitia tñ, aut clãdestinæ spiritualiũ hominis inimicorum insidię. Quę est etiam eiusdem patris sententia. Huius prudentię scilicet excubię atq; diligentissima vigilãtia est, ne subrepẽte paulatim malasuasione fallamur: Vnde sępè Dominus Vigilate, clamat, & ambulate inquit dum lumen habetis, ne uos tenebrę comprehendant. Itemq; dicitur: Nescitis, quia modicum fermentum totam massam corrumpit. Hęc ibi. Huic diligentissimæ vigilantię contraria omninò est mentis dormitatio in sui ipsius custodia, hominisq; interioris cura. Quid autem ait idem, proferri manifestius de Veteri testamento contra istam dormitationẽ animi potest, per quam fit, ut non sentiamus quasi minutatim serpentem perniciem, quàm illud, quod à Propheta dictum est: Qui spernit modica, paulatim decidet? Huc pertinent omnia quę ad Diaboli artes retegẽdas scribunt Patres; & nos alibi obseruauimus. Huc accurata illa diligentia seipsum quotidiè sępiusq; examinandi explorandique diligẽter, non solum quę grauia peccata committamus, sed quęcunq; etiam leuissima, & quę alioquin sua exiguitate ac tenuitate aciem mentis quasi subterfugiant, nec multum noceant. Quare

Lib. 18. de ciuit. Dei cap. 4.

Libr. de moribus Eccl. c. 24. Matth. 24. 25. & 26. Mar. 13. Ioan. 12. 1. Cor. 5.

Eccl. 19.

pruden-

prudentissimi censendi & appellandi sunt uiri illi sancti, qui eas de seipsis pœnas sumebant, cum in re parua peccassent, quas nos nec etiam cũ grauissimè labimur, subire solemus; tales fuere S. Franciscus, Sancta Catharina Senensis, & multi alij, quos referunt Ecclesiastici Historici vel propter verbum quod imprudenter exciderat, uel propter oculum inaniter coniectum, similẽue aliquam leuissimam culpam in omne ætatis tempus ita seipsos acerbè castigasse, ut ad magnam admirationem intuentes traducerent; Prudentissimi itẽ illi, qui ad Diaboli fraudes eludendas, tentationesq; omnes propulsandas, vigilabant ipsi de nocte cum dormirent alij, cõclauia cubiculaq; suorum diligenter lustrabant, orabãt assiduè, ut à se suorumq; capitibus auerterent imminẽtia spiritualia pericula omnia, cuiusmodi erant S. Macarius, S. Dominicus, & qui horum postea secuti sunt uestigia B. P. Ignatius & alij.

3. p. Past. Adm. 18. Num. 10.

Tertium Indicium. Spiritualis Prudentia est (ut ita dicam) ingeniosa, & acuta, in proximorum prẽsertim salute procuranda. Ponderat S. Gregorius exemplum Moysis, cum enim dixisset, persuadere elatis vtilia melius possumus, si profectum eorum nobis potius quàm illis profuturum dicamus, si eorum meliorationem nobis magis quàm illis profuturam dicamus, & eam magis nobis quàm illis impendi postulamus, adiungit. Vnde Moyses qui regente se Deo, deserti iter aerea columna duce pergebat, cũ Obab cognatum suum à gentilitatis conuersatione vellet educere, & omnipotenti Domino subiugare: Proficiscimur ad locum, quem Dominus daturus est nobis: Veni nobiscũ, & benefaciemus tibi,

qui a

quia Dominus bona promiſit Iſraeli. Cui cum reſpondiſſet ille, non veniam tecum, ſed reuertar ad terram meam in qua natus ſum, illico adiunxit. Noli nos relinquere, tu enim noſti, in quibus locis per deſertum caſtra ponere debeamus, & eris Dux noſter. Neq; Moyſi mentem ignorantia itineris anguſtabat, quam & ad prophetiæ ſcientiam cognitio diuinitatis expanderat, quem columna exterius præibat, quem decunctis interius per conuerſationem cum Deo ſedulam locutio familiaris inſtruebat; Sed videlicet vir prouidus elato auditori colloquens ſolatium petiuit, vt daret, ducem eũ requirebat in uia, ut Dux ei fieri ad vitam potuiſſet. Hęc S. Gregorius. Eandem Prudentiam exhibuit Dominus, cum Samaritanam ad Aquæ uiuæ fontem traducturus, primus petit: Mulier da mihi bibere; & cum Zachęum ex auaritiæ ſordibus diſcipulum Euangelij facere deliberans, ait ante Zachæe feſtinans deſcende, quia hodie in domo tua, oportet me manere. S. Chryſoſtomus cũ exponit illa Apoſtoli uerba ad Romanos. Deſidero videre vos, vt aliquid impertiar vobis gratiæ ſpiritualis ad confirmandum vos, ideſt ſimul conſolari in uobis per eam, quæ inuicem eſt, fidem veſtram, atque meam. Hic ait tu expende magiſtri ſapientiam, dixerat, ut confirmemini, vidit id dictum graue & inuidioſum diſcipulis eſſe, addidit conſolationis verbum, ſed & hoc rurſus graue, non perinde tamen, ut quod prius dixerat, graue tamen, eius itaq; grauitatem, aſperitatemque ſuccidens reſecat, orationem vndiq; edulcans, acceptabilemque reddens, non enim ſimpliciter dixit conſolationem, ſed mutuam conſolationem, ac nec ſic quidem ſatisfactum

Hom. 2. in Epiſt. ad Rom. Rom. 1.

ctum sibi putauit, sed & aliam, & quidem maiorem definitionem adhibuit, cum dixit, per mutuam fidem vestram simul ac meam. Papè quanta est hæc animi humilitas, ostendit & se illis indigere. Commune est inquit lucrum, & ego vestra indigeo consolatione, & uos ita mea. Hoc autem dixit, non quod illorum consolatione indigeret, absit hoc; quo enim pacto qui Ecclesiæ columna esset, quiq; idem & ferro & petra firmior, idem spiritualis ille adamas, idem infinitis ciuitatibus sufficiens, alieni auxilij indigens esse posset, sed ut ne orationem molestam increpationemq; acrem redderet, fatetur & ipse eorum se indigere consolatione, postea concludit eguisse consolatione, lætitia nimirum, quam fidei illorum incrementum adferebat.

Ad Prudentiæ industriam spectat & illud, vt quique maximè opis spiritualis indigent, ita illis potissimum opitulari; obseruat S. Chrysostomus id fuisse S. Paulo antiquissimum, immò hæc fuit eius regula, vt ipse Corinthijs scribit etiam in ijs qui vltra sunt Euangelizare, videillius sapientiam inquit, vbi quidem sermo Domini ac Verbum fuerat dispersum, transcurrit, ubi fuerat nullus sermo Domini, diutius hæret ac uersatur, quemadmodum & ipse scribens dicit. Ita autem adnitès Euãgelizare vbi nondum erat Christus nominatus. Hanc & noster B. Xauerius perpetuò secutus est regulam, ut aliquando etiam de seipso vendendo & in seruitutem tradendo cogitarit, ut Euangelij causa Sinas peruaderet. Hæc eadem Prudentia ordinem charitatis dictat etiam reliquis in rebus omnibus, nec dictat solum, sed præcipit suo modo, in vsumq; deducit. Charitas inquit

2. Cor. 10. Hom. 28. In Acta Apost.

Apo-

Apostolus, non quærit quæ sua sunt, hoc est vt ait S. Augustinus, communia proprijs anteponit, hoc exequitur prudentia: præferenda sunt spiritualia temporarijs, hoc præstat prudentia; præ animarum salute negligenda sunt corporis commoda: hoc etiam prudentiæ præceptum est. Quid prodest homini si vniuersum mundum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur, aut quam dabit homo commutationem pro anima sua. Miserere animæ tuę placens Deo. Initium sapientiæ timor Domini, & similia sexcenta, aut ratiocinationes sunt prudentię, aut sanctiones & scita. Et quo quisq; prudentior, eo etiam magis acer, perspicax, & industrius semper extitit in rebus spiritualibus gerendis. 1. Cor. 13. In regula cap. 3. Matth 16. Eccl. 30. Psal. 110.

Quartum Indicium Prudentiæ sunt Actiones aliarum Virtutum omnium, neq; enim est prudentia Christiana perfecta, si desint aliæ Virtutes, immò si vel aliarum desit vna, ut ergo Virtutum singularum quasi nota est & insigne prudentia, sic vicissim actiones virtutũ singularum testes & nuntiæ sunt prudentiæ, quare prudentia non amittitur si Aristoteli credimus, obliuione sicut ars, sed depravatione & corruptela appetitus, & iucundum inquit, & molestum circa quæ uersatur animi affectiones, corrumpunt æstimationem atq; iudicium, non quodcunq;, sed prudentiæ, intellige tunc, cum depravatæ sunt affectiones exuperantia voluptatis, aut doloris, quam etiam ob causam mensuram prudentiæ collocat S. Gregorius in actionibus aliarũ Virtutum, quia nimirum quanta ea sit ex harum momentis intelligitur. Magna inquit est prudentia, sed si minus est à voluptatibus temperans, minus in periculis fortis, minus in Libr. 6. Eth. c. 5. Hom. 22. in Ezech.

operationibus iusta, profectò minus est prudens. & infra: Vnusquisq; tantum prudens est, quantum temperans. In primis autē prudentiæ ueluti indices inter omnes alias Virtutes hæ sunt. Prima Humilitas, huius instinctu ac ductu audit uir prudens libenter obiurgationes, undecunq; sint, quod sæpè Salomon docuit in Prouerbijs, ibi præsertim: Plus proficit correptio apud prudentem, quàm centum plagæ apud stultum. Eadem humilitate vir prudens sese sponte ita Deo submittit, ut eius prouidentiæ arcana nec dijudicare, nec penetrare velit, quod quia Baldad ille apud Iob fecit, ideo redarguitur prudentię plurimę, hoc est superbiæ, ut S. Gregorius explicat: Omnis enim inquit, cui prudētia recta est, plurima non est, quia iuxta Pauli vocem non plus appetit sapere, quàm oportet sapere: cui uerò est plurima, non est recta, quia dum ultra modum tenditur, in quolibet latere culpæ declinatur. Prudentiam verò suam plurimam ostendunt, qui videri præ alijs prudentiores appetunt. Vnde fit plerunq; vt cum moderatè sapere nesciunt, etiam fatua loquantur. Pro qua re ipse excessus prudentię subiungitur, cum dicitur: Quem docere voluisti? (Deum scilicet) quia enim beatum Iob flagellatum pro culpa credidit, occultum Dei iudicium quod humiliter venerari debuit, superba nisus est temeritate penetrare. Hęc ibi, deniq; prudens si humilis est, consilium & petit libenter, & cum datur, accipit libentius, nec obfirmatæ sententię est aut suę (quod uetat Sapiens) prudentię niti solet, quę.n. de sursum est sapientia, suadibilis est. Secunda prudentiæ comes Virtus est Constantia, scriptum est enim de imprudentibus:

Prou. 17. Libr. 22. Moral. 9. Iob 26. Prou. 3. Iacob. 3.

Cor

Cor ſtultorum diſſimile erit. Cor quippe ſapiẽtium ſcri Prou.15.
bit S. Gregorius, ſibimetipſis ſemper eſt ſimile, quia 3.p. Paſt.
dum rectis perſuaſionibus acquieſcit, conſtanter ſe in cap.2.Ad-
bono opere dirigit. Cor uerò ſtultorum diſſimile eſt, monit.19.
quia dũ mutabilitate ſe uariũ exhibet, numq; idẽ quod fuerat, manet. Hęc ibi. Tertia Virtus quam prudentia parit, eſt pax & charitas fraterna. Habete ait Domi- Mar.9.
nus (ut ét antè retulimus) Sal in vobis, & pacem habete inter vos. Sal quippe ſine pace non eſt Virtutis donũ ait S. Gregorius, ſed damnationis argumentum. Quo enim quiſq; melius ſapit, eo deterius delinquit, iccirco inexcuſabiliter & multo magis merebitur ſupplicium, quia prudenter ſi voluiſſet, potuit euitare peccatum. Quibus quoq; rectè per Iacobum dicitur: Quod ſi zelũ Iacob.3.
amarum habetis inter uos, & contentiones ſunt in cor de ueſtro, nolite gloriari, & mendaces eſſe aduerſus ueritatem: non eſt iſta ſapientia de ſcendens deſurſum, ſed terrena, animalis, Diabolica. Quæ enim de ſurſum eſt ſapientia, primùm quidem pudica eſt, deinde pacifica, pudica videlicet, quia caſtè intelligit, pacifica autem, quia per elationem ſe minimè à proximorum ſocietate diſiungit. Ita ſcripſit de cognatione prudentię & charitatis ac pacis S. Gregorius. Accedat Quarta Virtus 3.p. Paſt.
linguæ cura; de qua idem S. Pontifex ſic ét ſcribit. Lin- Adm.23.
gua diſcretè frenanda eſt, non indiſſolubiliter obligan- 3.p. Paſt.
da, ſcriptum nanq; eſt: Sapiens tacebit vſq; ad tempus, Adm.15.
ut nimirum cum opportunum conſiderat, poſtpoſita cenſura ſilentij, loquendo quæ congruunt, in uſum ſe vtilitatis impendat. Et rurſum quoq; ſcriptum eſt: Tem Eccl.20.
pus tacendi, & tempus loquendi. Diſcretè quippe vicif Eccl.3.

ſitu-

ſitudinum penſanda ſunt tempora: ne aut cum reſtringi lingua debet, per uerba inutiliter defluat, aut cùm loqui utiliter poteſt, ſemetipſam pigrè reſtringat. Quod
Pſal. 140. bene Pſalmiſta conſiderans dicit: Pone Domine cuſtodiam ori meo & oſtium circunſtantiæ labijs meis. Non enim poni ori ſuo parietē, ſed oſtium petit, quod videlicet aperitur, & clauditur. Vnde & nobis cautè diſcendū eſt quatenus diſcretè & congruo tempore vox aperiat, & rurſum congrua taciturnitas claudat. Hęc S. Gregorius. Similia poſſunt de alijs Virtutibs exempla proferri.

Quintum Prudentiæ Indicium eſt, libenter audire ſapientes, viros bonos & diuturna experientia doctos imitari, in eorum dictis ac præceptis ita acquieſcere, ac ſi quod affirmant, uel negant, digito oſtenderent, & vt
Lib. 6. Eth. c. 11. dixit Ariſtoteles: Euidentibus ratiocinationibus demōſtrarent, atq; hoc Indicium quidem eſt prudentiæ alicuius, ſed ſimul compendium eſt certiſſimum ac tutiſſi-
Eccl. 6. mum ad eandem prudentiam acquirendam. Si dilexeris audire (ait Salomon) ſapiens eris in multitudine preſbyterorum prudentium ſta, & ſapientiæ illorum ex corde coniungere, vt omnem narrationem Dei poſſis audire, & prouerbia laudis non effugiant à te. Et ſi uideris ſenſatum, vigila ad eum, & gradus oſtiorum illius exHom. 22. in Ezech. terat pes tuus. Quod ſi qui ait S. Gregorius, literas ignorant, & præcepta Dei legere non ualent, certè in multorum fidelium conuerſatione bona, quæ imitentur, vident. Ecce in Eccleſia voces ſancti Euangelij, atq; Apoſtolorum ſonant, ecce exempla bene uiuentium quotidie omnium oculis opponuntur. Hæc Sanctus Pater.

Literati

Litterati autem habent præterea infinitam librorum supellectilem & Historicorum, quibuscunque sunt magistri, & scriptorum omnis generis Virtutis, disciplinæ, & exemplorum, è quibus præclara quæq; ornamenta vitæ actionumq; rectarum sibi comparare possunt. Quòd si ille ut ait Cicero, uno itinere & una nauigatione percontando à peritis, & libros legendo in Asiam peruenit Imperator, cũ esset Roma profectus rei militaris rudis; quæ nobis spes esse debet, disciplinam Christianæ prudentiæ cito ac facile ediscendi, si assidui fuerimus in lectione Euangelij, librorum Apostolorum, aliorumque quos tam multos, tam nobiles omni sapientiæ genere, veritate doctrinæ, singularium exemplorum copia, ac splendore Ecclesia Christi legit, laudat; Christianisque diu noctuq; euoluendos præbet, & præcipit: quàm compendiario itinere ad Christianã Prudẽtiã perueniemus, si prudẽtissimos viros, sãctissimosq; Heroas utriusq; Testamenti, antiquiores, recentiores, vita functos, & eos qui adhuc inter nos superstites sunt, nostrisq; oculis obuersantur, nobis animo proponamus, in quorum uitas intueamur, quorum mores actionesq; imitemur, à quorum cogitatis, dictis, factis, ne latum vnguem declinemus, eamq; demum ueram ac solidam prudentiã existimemus, quàm illi uerbis quidem ac præceptionibus magis tamen uita moribusq; expresserunt; nobisq; hereditariam reliquerunt. Quod si dicas homunciones nos esse, & exiguarum virium, nec posse tam altè spectare, vt Petros & Paulos aliosq; ut dicebamus Ecclesiæ Heroas nobis imitandos designemus: Respondet S. Chrysostomus. Quid est, ille Paulus erat: dic mihi quid est,

Libr. 2. Acad. qq.

[1] Libr. 1. de compunct. cordis.

eſt, ille Petrus erat? Nonne eiuſdem naturę erant, cuius & nos? Nonne eadem via ingreſſi ſunt hunc mundum, qua & nos? Nonne eiſdem cibis vtebantur, atque eundem reſpirabant aerem? Nonne eiſdem vitæ uſibus agebantur? Nõne aliqui eorum etiã coniugia experti ſunt, & liberos procrearunt? Quidam verò ipſorum etiam opifices communium artium erant. Alij verò & lapſus perpeſſi ſunt peccatorum. Alij in vltimum malorum barathrum deciderunt. Sed multum inquit illi gratiæ acceperunt à Domino. Si quidem mortuos ſuſcitare iuberemur, aut oculos aperire cæcorum, aut mundare leproſos, aut claudos erigere, aut dæmones effugare, aliasque ſimiles ſanare ægritudines. Si operationum virtus quæreretur, locum haberet iſta reſponſio. Si verò vitæ à nobis obſeruantia, conuerſationisque requiritur, & obedientiæ ratio. Quid facit ad hæc iſta narratio? Et tu etiam accepiſti gratiam Dei per baptiſmum, & participium Spiritus Sancti conſecutus es: etiã ſi non ad hoc ut ſigna faceres, ſed quantum ſufficeret ad hoc ut rectę vitæ innocentiam cuſtodires. Et ideo perditionis noſtræ cauſæ nulla eſt alia, quàm negligentia noſtra, atque deſidia. hęc S. Chryſoſtomus 5. Ambroſius ob eandem cauſam idem ſuadet omnibus, maximè verò adoleſcentibus. Plurimum inquit, prodeſt vnicuique bonis iungi, adoleſcentibus quoque vtile, vt claros & ſapientes viros ſequantur. quoniam qui congreditur ſapientibus, ſapiens eſt, & qui cohæret imprudentibus imprudens agnoſcitur. oſtendunt adoleſcentes eorum ſe imitatores eſſe, quibus adhęſerũt. Adfert deinde exempla Ioſue conſuetudinis cum Moyſe,

Lib. 2. officio. c. 20.

Prou. 15.

Moyſe, Loth cũ Abraham, Heliſęi cũ Elia. Ex Actibus Apoſtolorum Mani cum Barnaba, Silæ, Timothei, Titi cum Paulo, & certè hac ſemita perrexerunt ad prudentiam breui tempore multi, ex non diuturno comuictu Hilarij prudentiſſimus exiuit Martinus, & duobus tantum menſibus Antonij diſcipulus Hilarion magiſtrum æquauit. Quod ſi ex ſanctorum vitæ riuulis, ex Chriſti Domini inexhauſtis Diuinæ ſapientiæ prudentiæque omnis fontibus quid hauriendum cenſebimus? hæc nimirum cauſa eſt, cur Euangelia nobis perpetuò meditãda proponunt Sancti Patres, quodlibet enim uerbum quęlibet actio Chriſti noſtræ eſt prudentiæ forma, noſtra loquendi, agendi, uiuendi, lex. Hæc omnis Philoſophia noſtra, hoc apertum, commune, perpetuum ſacroſanctum Gymnaſium Chriſtianorum, in tractatu de Oratione elementa quædam & initia prudentiæ huius poſita ſunt, & qua ratione ea ſit indaganda breuiter oſtenſum.

De Religionis Virtute, eiuſque Actionibus, & occaſionibus, præſertim de Adoratione.
Caput VI.

DE Iuſtitia hic agere alienum eſſet non quidem ab ordine inſtitutæ tractationis, opportunus enim eius eſſet hic locus, proximè poſt prudentiam; ſed à totius huius operis ſcopo, qui non eſt de conſcientiæ caſibus aut locis difficilioribus Theologiæ Moralis diſputare, ſed ſimpliciter explicare eas Virtutum Actiones, quas quiſque

perfectionis amator per se ut potest, sic optat perfectè obire. Quod quidem quatenus id ad iustitiam pertinet, tunc præstat, cum Actiones eius charitate imperante, & prudentia dirigente ad Dei gloriam proximiq; vtilitatem refert omnes, earumq; externa officia erga homines ita exercet, vt eam æqualitatem quæ iustitiæ finis est, quemadmodum spectat, sic semper efficiat, teneatque, ac re ipsa suo tempore & certis iam & fixis circunstantijs reliquis, quod suum est, cuiq; aut reddat, aut curet, sic ut id præstare voluntate semper promptissimus ac paratissimus esse debet. De Iustitia igitur & eius Actionibus legantur S. Thomas, & alij: Nos ad eius partes, eiq; affines Virtutes morales pergamus.

Inter has primum locum obtinet Religio Moralium
2. 2. q. 81. art. 6. Virtutum princeps, quia ut S. Thomas scribit, propinquior Deo est quàm aliæ Virtutes Morales, operatur enim ea, quæ directè & immediatè ordinantur in ho-
Ibid. ar. 3. norem Diuinum; quare Religio eodem auctore Virtus moralis est, quæ reuerentiam exhibet uni Deo, secundum rationem vnam, scilicet ut est primum principium
Malach. 1. creationis & gubernationis rerum. Vnde ipse dicit: Si ego Pater, ubi est honor meus. Patris enim est, & producere, & gubernare.

Multæ sunt Religionis Actiones. Prima & maximè propria est Adoratio Dei. Hanc anteit in mente existimatio optima de Diuina Excellentia & Maiestate, quæ quia summa est immẽsa, infinita, incomprehensa, inexplicabilis, parit iudicium sapientissimum eiusdem mentis, deberi Deo omnium summum maximumq; qui esse aut excogitari possit, honorem, & reuerentiam. Im-

mò

mò nullum parem honorem ab capite ullo creato exhi
beri Deo unquam posse, propter infinitam eius excel-
lentiam & præstantiam. Ex his existit in uoluntate ho-
minis actus quo cupit Deum ita uenerari, quem sequi-
tur submissio quanto maximè alta Voluntatis & subie
ctio totius hominis interioris & exterioris ipsi summæ
ac Diuinæ Maiestati, quæ propriè Adoratio est inter-
na; nã externa submissionibus corporis externis cõtine
tur. Quoniam verò antedictas Actiones obire nec po-
test, nec solet animus Christianus, nisi quatenus imbu-
tus est habitibus Virtutum Theologicarum, præsertim
Fidei propterea scriptum est apud S. Augustinum sæpè, In Ench. cap 3. & 6 & 12. de Trinit. cap. 14.
Deum, Fide, Spe, & Charitate colendum Huic Actioni
coniuncta est Dei laudatio, quem enim summè uenera
bilem opinamur propter infinita sanctissima, laudabi-
lissima eius attributa, Virtutes, & bona, hunc etiam sum
mis & omninò singularibus laudibus celebrare & cu-
mulare par est. Quare apud Isaiam Seraphim Deum ado Is. 6.
rantes simul laudant, & prædicant, clamantes alter ad al
terum, Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus exer-
cituum, plena est omnis terra gloria eius. Adorare autẽ
eos ibi, testis est S. Chrysostomus Inexpugnabilem in- Homil. 1. de Verbis Isaiæ. Tom. 1.
quit, erga conditorem reuerentiam exhibere student,
multamq; anxietatem tum ipso habitu, tum voce, tum
aspectu, deniq; ipsa statione. Quoniam igitur, id quod
desiderant, quodq; conueniebat, non assequuntur, de-
clarant eo, quod undiq; velantur. Dauid etiam adora-
tionem cum laude copulare solet. Afferte Domino Psal. 28.
gloriam & honorem, afferte Domino gloriam nomini
eius, Adorate Dominum in atrio Sancto eius. Adora-

Psal. 85. bunt coram te Domine, & glorificabunt nomen tuum.

Altera similiter propria Religionis Actio est Deuotio. Est autem Deuotio vt S. Thomas docet, Actus voluntatis ad hoc quod homo promptè se tradat ad Diuinum obsequium. Vel ut alij aiunt, Actus volũtatis quo quis promptè vult exequi omnia, quę pertinent ad Dei seruitium, atq; se totum sic tradit cultui Diuino. Porro Deuotio non est inquiunt, hi, quicunq; actus voluntatis, sed propriè electio mediorum omnium in genere, ad finem vltimum consequendum. Hæc illi. Et fortassis deuotionis actũ exercebat, qui dixit: Cõcupiuit anima mea desiderare iustificationes tuas in omni tẽpore; nam ut ait S. Ambrosius, concupiscere ut desideremus iudicia Dei, plus est, quàm desiderare iudicia. Concupiscamus ergo desiderare iudicia Dei, & concupiscamus desiderare in omni tempore, ut nullum momentum bonę prætereat vacuum cupiditatis. Alię præterea sunt actiones Religionis internę, & externę, ut oratio, actus vouendi, iurandi, sacramẽtorum usus, exterior cultus, sacrificium, oblationes, primitię, decimę: sed hęc uel nostra non sunt in præsentia, nisi quatenus infrà explicantur; uel requirunt suam propriam & certam tractationem, qualem de oratione pro nostro modulo dedimus alibi, & de eadem & alijs alij præclarè. Atq; hę omnes actiones religiosę ad maximum excellentissimumque illum Dei cultum pertinent, qui dicitur Latria, qua solus Deus colitur, quia scriptum est: Dominum Deũ tuum adorabis, & illi soli seruies. Græcè λατρεύσεις, vnde Latria. Et ob eandẽ quoq; causam Christus Dominus, Deus & Homo. Quare dicitur in Euangelio: Vt omnes

2. 2. q. 82. art. 3.

P. Val. 3. Tom. d. 6. q. 1. P. 2.

Psal. 118.

Ibid.

Deut. 6.

Io. 5.

hono-

honorificent filium, sicut honorificant patrem. Nec solum Diuinitas eius, sed & ipsa humanitas Diuinitati cõiuncta. Imagines Dei, & Christi, Crux eius & Reliquiæ. Harum enim rerum adoratio tanquam rerum Deo & Christo coniunctarum, Deumue & Christum referentium, Deum & Christum spectat, ac proinde hęc religio sissima adoratio est, gratitudini sq; pleniſſima. Aliæ præterea sunt Actiones, Religionis quidem, sed longè superioribus inferiores, quippe quæ ad alias duas ſpecies cultus reducuntur, quarum prior Hyperdulia est, posterior Dulia; Hyperdulia exhibetur illi cuius sanctitas Diuina non est, est tamẽ singulari ratione excellens inter sanctos omnes tam Angelos beatos, quàm homines item beatos vita functos, qualis est sola Beatiſſima Virgo Maria Dei mater. Dulia alijs beati spiritibus siue Angelorum, siue hominum tribuitur, eademque horum imaginibus sanctiſq; reliquijs, ob eandem causam.

Religiosas Actiones edendi magnus est in Christiana vita campus. De occasionibus adorationis & laudis primum, post de occasionibus deuotionis. Ante omnia cognitio quam de Diuino numine habemus, cũ gignitur, renouatur, iteraturq; in animo, Dei adorationẽ & laudationem postulat, propterea enim vituperatione & pœna dignos prædicat Apostolus illos, Qui cum Deum cognouiſſent, non sicut Deum glorificauerunt, sed euanuerunt in cogitationibus suis, id autem quàm frequenter accidit Deus bone? si quidem quoties interdiu, noctu, domi, foris, otioſis, laborantibus, cum bona sumus valetudine, cum ægrotamus, cum prospera succedũt omnia, cum incidunt aduersa, quoties inquam Rom. 1.

sponte

ſpõte uenit in mẽtem Deus, quoties ſe in memoriã ingerit, quoties ad eius cõmemorationẽ & quaſi conſpe-
Pſal. 4. ctum vel naturę inſtinctu ducimur? ſiquidem ſcriptum eſt: Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine. Quoties occurrit animo, ab ipſo creatos nos eſſe, ab eodem ſumma prouidentia gubernari ac regi? & hoc quid requirit aliud, quàm id ad quod inuitat hęc contemplãs
Pſal. 94. Prophetia: Venite adoremus & procidamus ante Deũ,
Pſal. 21. qui fecit nos, quia ipſe eſt Dominus Deus noſter, nos autem populus eius, & oues paſcuæ eius, & alibi, manducauerunt, & adorauerunt omnes pingues terræ, in conſpectu eius cadent omnes, qui deſcendũt interram, & addunt aliqui ex Hebræo, cum vitam eorum nemo ſeruare potuerit. Quod ſi hunc Diuini cultus gradum conſcendit naturalis cognitio Dei, quid faciet Chriſtianæ fidei lux? ſanè Dauid ex vna fide innumeras deriuat Deum piè colendi rationes, eaſq; nobis vt documento ſint, recenſet ad hunc modum.

Pſal. 115. Ponit primum ipſam fidei veluti radicem. Credidi ait; poſt fructus quos illa fundit, enumerat, propter quod locutus ſum. Ecce oris & laudis confeſſionem. Ego dixi in exceſſu meo. Ecce altiſſimam De Deo contemplationem, & extaſin mentis, qua abripitur in Dei admirationem & reuerentiam. Omnis homo mendax. Ecce contemptionem præ Dei honore omnium humanarum doctrinarum, ac opinionum. Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Ecce ardentem gratificandi Deo affectum. Calicem ſalutaris accipiam, & nomen Domini inuocabo. Ecce planè nouum grati animi officium, ut cui par eſſe non poſſis in

referenda

referenda ulla gratia, quàm tibi grata sit eius liberalitas vicissimq; tu erga eam animo gratus, nouo ab eo accepto beneficio, ostendas, laudibusq; vt potes, celebres. Vota mea Domino reddam coram omni populo eius. Ecce cultum Dei uota faciendo, eaq; etiam publicè soluendo. Pretiosa in conspectu Domini mors sanctorũ eius. Ecce maximam uenerationem, quã deferre Deo possit mortalis homo, Martyrium. O Domine quia ego seruus tuus: Ego seruus tuus, & filius ancillæ tuæ. Ecce totius vitę ac facultatum bonorumque omnium quæ possidet, Deo humillimam deuotionem, & consecrationem. Dirupisti vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis. Ecce maximum Dei cultum, Sacrificium.

Porro eadem fides quanquam infinitas Dei colendi rationes suppeditare hominibus possit, eas tamen auctore S. Damasceno restringit ad quinq;. Oratione 3. de Imaginibus.

Prima est supremum Dominium Dei Dauid. Adorate eum omnes Angeli eius. Cur? Quoniam tu Dominus altissimus super omnem terram, nimis exaltatus super omnes Deos, non solum super idola ait S. Augustinus sed etiã super Dæmonia, nec solum super Dæmonia, sed etiam super homines maximè iustos, qui dicuntur Dij, & hoc parũ est, super omnes etiam Angelos. Nam unde est: Adorate eũ omnes Angeli eius; & Nimis exaltatus est super omnes Deos? & in illa verba: Quoniam Deus magnus Dominus, sit inquit laus illi, confessio illi, sit iubilatio illi, quia magnus est Dominus, & rex magnus super omnes Deos, quia non repellet Dominus plebem suam. Laus illi, iubilatio illi. Hæc ibi. Psal. 96. In Ps. 96. Psal. 94.

Secunda est suprema gloria & sanctitas Dei. Exalta- Psal. 98.

te

te Dauid ait Dominũ Deũ noſtrũ, & adorate in monte ſancto eius: Cur? quoniã ſãctus Dominus Deus noſter.

Tertia eſt Maxima Dei beneficentia erga homines. Cantabo Domino, qui bona fecit mihi, & pſallam nomini Domini altiſſimi.

Pſal. 71. Quarta eſt: Quoniam ab illo ſperamus omne bonũ. & adorabunt, eum omnes reges terræ, omnes gentes ſeruient ei, quia liberabit pauperem à potente, & pauperem cui non erat adiutor, parcet pauperi & inopi, &

Pſal. 61. animas pauperum ſaluas faciet. Verum tamen ait aliò in Pſalmo idem Vates, Deo ſubiecta eſto anima mea, quoniam ab ipſo patientia mea. Quia ipſe Deus meus, & ſaluator meus, adiutor meus, non emigrabo. In Deo ſalutare meum, & gloria mea, Deus auxilij mei, & Spes mea in Deo eſt.

Pſal. 94. Quinta denique ratio Deum colendi eſt, ait idem S. Damaſcenus, quia Deum offendimus: Præueniamus ait Dauid faciem eius in confeſſione. Nunquid inquit S. Auguſtinus, & hoc non pertinet ad laudem Dei, quãdo confiteris peccata tua? immò uerò maximè. Quia tanto amplius laudatur medicus, quanto plus deſperabatur ægrotus, & tanto maior eſt laus ignoſcentis, quãto maior eſt exaggeratio peccata confitentis; & infrà Venite adoremus, & procidamus, & ploremus ante Dominum, qui fecit nos; lachrymare antè illum ſcribit S. Auguſtinus, confitere illi, præueni faciem eius in confeſſione. Quis enim es tu, qui illi confiteris, & qui illi ploras niſi quem fecit? Non paruæ fiduciæ eſt ad factorem res facta, & non quocunq; modo facta, ſed ad imaginem & ſimilitudinem illius. Ergo ſi memineris

Deum

Deum Dominum esse ac Regem, meministi autē quoties Deum aut nominas, aut audis appellatum, hoc est sexcenties in singulos dies & horas, cum Maiestatem eius ac sanctitatem, cum beneficentiam & liberalitatē summam tanti patris recolis, simulq; cum spes affulget animo æternæ vitæ, quam ille pollicetur, deniq; cum te peccatorem, ac peccata ipsa tua recognoscis, Deum ut adores inuitari te scito; tu recordationes huiusmodi libenter suscipe, cum se offerunt, accerse cum absunt, præsentes iam consuesce ad Deum tuum intimo animi affectu sensuq; colendum conferre. Atq; hæc de occasionibus adorationis internis retigisse sufficiat.

Externas eiusdem Diuini cultus occasiones quis enumeret? breuiter tamen ad hæc reducuntur capita. Iusiurandum actus est religionis, & scriptum est: Laudabuntur omnes, qui iurant in eo. Hoc inquit ille, est affirmatio religiosa. Iusiurandum iurare nos vetant Sacræ literæ nisi coniunctum interno Dei cultui ac reuerentię. Hoc est enim iurare cum iudicio vt est apud Ieremiam, & in Sacris Canonibus legimus esse honestum, vt qui in sanctis audet iurare, hoc ieiunus faciat, cum omni honestate & timore Dei. Et S. Chrysostomus aduersus iusiurandi sui temporis abusus scribens ait: tu si nil aliud, saltem librum ipsum reuerere, quem in iuramentum porrigis, & Euangelium, quod intra manus capiens iurare iuberis, explica, & audiens quid tibi Christus de iuramentis differat, horresce, & desiste.

Psal. 62. Cic. lib. 3. off. Ier. 4. 2. 2. q. 5. Hom. 15. ad prop.

Votum similiter actus est religionis, eo enim Deo aliquid promittimus, cū firmitate & obligatione, quod ut S. Gregorius Nissenus scripsit, non fit, nisi quidpiam

Homil. 2. de oratio-

ne Dominica. pietatis nomine dedicetur, & sacris destinetur. Hoc quanta veneratione Diuini numinis nuncupandum sit, cum nuncupatur, satis indicant pauca illa verba Da-
Psal. 75. uidis, Vouete, & reddite Domino Deo uestro.

Vsus Sacramentorum Actus est religionis hic quo interno animi cultu adoretur Deus, quem certa fide credimus præsentem Sacramentorum ministerijs assistere, eaq; per Sacramenta in animis hominum beneficia collocare, quibus Diuinus cultus excitari, augeri & propa-
Io. 1. gari solet: nam ut dictum est de baptismo: Hic est qui baptizat, nec minister aliam quam vicariam operam præstat, sic de aliorum Sacramentorum administratione dicendum est.

Libro 10. de ciuit. c. 4. Sacrificium ita est actus religionis, ut scribat S. Augustinus, cum honorabilia omnia externis actionibus demonstrata sibi usurpauerint homines, & Deo quasi suffurati sint; inter hæc omnia tamen sacrificium soli Deo seruatum esse, nec ab ullo homine Deo ademptũ; quod quidem constat plerunq; esse verum. Quod si sacrificijs omnibus quibus animantium carnes Deo immolabantur tantus cultus coniunctus erat, quantum requirit Moyses in legibus quas scripsit de sacrificiorũ ritibus, quid nobis censendum de cultu animi, de externa veneratione & reuerentia Sacrosancto Eucharistiæ Sacramento, tremendoq; Missæ sacrificio adhibenda abijs, qui certo certius credunt eo contineri, ac offerri Deo Vnigenitum filium eius hominem factum, Iesum Christum saluatorem mundi Ecclesiæ sponsum, iudicẽ venturum viuorum & mortuorum? S. Chrysostomus dicat ipse, quid de re tanta sentiendum sit, simulq; afferat

rationes

rationes quibus ad ſummam hanc internam externamque religionem erga Sacramentum & ſacrificium Chriſtianum moueri Chriſtianos homines & decet, & oportet. Sic autem ſcribit. Pape menſa Myſterijs inſtructa eſt, & agnus Dei pro te immolatur, ſacerdos pro te angitur, ignis ſpiritualis ex ſacra menſa refluit, Seraphim adſtant ſexalis faciem tegentia, omnes incorporeæ Virtutes pro te cum ſacerdote intercedunt, ignis ſpiritualis è cælo deſcendit, ſanguis in cratere in tuam purificationem ex immaculato latere hauſtus eſt, & nó erubeſcis, reuereris, & confunderis, neq; Deũ tibi propitium facis? Non conſcientia tua iudicat te o Homo. Centum ſexaginta octo horas habente hebdomada, unam & ſolam horam ſibi ipſi ſegregauit Deus, & hanc in opera ſecularia, & in ridicula, & in conuenticula inſumis? cum qua poſtea fiducia ad myſteria accedes? O quam polluta conſcientia. Num ſi ſtercora in manibus haberes, auderes appropinquare fimbriæ Regis, & poſt, propter quod accedentes ne putetis, quod accipiatis Diuinum corpus ex homine, ſed ex ipſis Seraphim forcipe igne, quem ſcilicet Eſaias vidit, vos accipere. Reputate ſalutarem ſanguinem quaſi è Diuino latere efluere, & ita approximantes labijs puris accipite. Stemus trementes oro fratres, ſtemus timidi demiſſis oculis, renata autem anima, gementes ſine voce, iubilantes corde. An non vides eos, qui ſenſibili, corruptibili, temporali, terreno Regi aſſiſtunt quàm ſint immobiles, non loquẽtes, nõ oculos huc & illuc mittentes, ſed mœſti, territi, lugentes? Ex ipſis documentum accipite homines, & ſic aſſiſtite Deo, quaſi terrenum Regem acceſſuri. Multò ma-

Ser. de Euchariſt. in Encenijs Tom. 3.

Iſ. 6.

gis cælesti regi cum timore adstare oportet. Hæc illi.

Sed præter sacrificia propriè dicta & meminit Scriptura, & assertores sunt Patres aliorum sacrificiorum, quæ non nisi per similitudinem hoc nomine censentur: vt autem similitudo inanis non sit, sed apposita, facit vna religionis Virtus. Sacrificium Deo ait Dauid, Psal. 50. spiritus contribulatus, & sacrificium laudis honorificabit me, & Apostolus, beneficentiæ & Communionis Psal. 49. nolite obliuisci, talibus enim hostijs promeretur Deus. Heb. 13. Nulla enim est virtutis cuiuscunq; actio, siue interna, siue externa, quę si referatur ad Deum piè venerandum, religiosa non sit, & sacrificij etiam nomine suo modo digna. Qua de re sic S. Augustinus. Proinde uerum Sa- Libro de ciuit. c. 6. crificium est omne opus quod agitur, ut Sancta societate inhæreamus Deo: relatum scilicet ad illum finem boni, quo ueraciter beati esse possimus. Explicat id primò in homine ipso. Ipse inquit homo Dei nomini consecratus, & Deo deuotus in quantum mundo moritur, ut Deo uiuat, Sacrificium est. Secundo in corpore hominis. Corpus nostrum cum per temperantiam castigamus, si hoc quemadmodum debemus, propter Deum facimus, Sacrificium est, ad hoc exhortans Apostolus Rom. 12. ait: Obsecro itaq; uos fratres per misericordiam Dei, ut exhibeatis corpora uestra hostiam viuentem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium uestrum. Et si corpus, quanto magis anima, cum se refert ad Deum, fit sacrificium? concludit Augustino dignam sententiã. Cum igitur uera sacrificia sint opera misericordiæ siue in nosipsos, siue in proximos, quæ referuntur ad Deũ: opera uerò misericordiæ non ob aliud fiant, nisi ut à mi-

seria

ſeria liberemur, ac per hoc ut beati ſimus, quod non fit, niſi à bono illo de quo dictum eſt: Mihi autem adhærere Deo bonum eſt; profectò efficitur, ut tota ipſa redempta ciuitas, hoc eſt congregatio ſocietaſq; Sanctorum, vniuerſale ſacrificium offeratur Deo, per ſacerdotem magnum, qui etiam ſeipſum obtulit in paſſione pro nobis, ut tanti capitis corpus eſſemus, ſecũdum formam ſerui. Hanc enim obtulit, hac oblatus eſt, quia ſecundum hanc mediator eſt, in hac ſacerdos, in hac ſacrificium eſt. Et ad extremum hoc eſt ſacrificium Chriſtianorũ, multi unum corpus ſumus in Chriſto: Quod etiam Sacramento Altaris fidelibus noto frequentat Eccleſia, ubi ei demonſtratur, quod in ea oblatione quã offert, ipſa offertur. Sic S. Auguſtinus. Quem facilè prudens lector intelligit, non appellare hęc ſacrificia metaphorica vera ſacrificia, quod propriè ſint ſacrificia, ſed quod ſint & ipſa Deo grata, ſicut uera ſacrificia, & quia ferè Ethicis ſcribit, illa uocare uera ſacrificia, quę tam longè diſtant à falſis Ethnicorum ſacrificijs, quantum Deus verus à falſis Dijs, ſimulq; docere nõ tam mactãdis uictimis incumbendum ad placandum Deũ, quàm litandis animis, corporibus, ſenſibusque noſtris omnibus uerarum ſolidarumq; Virtutum Actionibus. Pſal. 72.

Deniq; ſcribit Ariſtoteles Honoris partes ſunt, Sacra, Memorationes, decantationes carminum, aut ſolutæ orationis ad laudem recitatio, præmia, delubra uel primi conſeſſus, ſepulchra, imagines, publici ritus. Ad hæc etiã Barbara ut inclinari, loco cædere, munera quoque deferre. Ergo in Chriſtiana Republica ſacra tam multa, tam celebres dies feſti, ac commemorationes, 1. libr. Rhet. c. 5

pſal-

pſalmodia penè continua, conciones & è ſuperiore loco frequentiſſimæ orationes, Vota priuata & publica, templa, baſilicæ, ædiculæ, initia actionum omnium noſtrarũ ab inuocatione Diuini numinis, & Crucis ſigno facta, Tabernacula pixides quibus Sanctiſſimum Chriſti corpus in Euchariſtia conſeruatur, & clauditur, innumeræ ubiq; locorum imagines Dei, Chriſti, vitę, Crucis & mortis eius, publici ritus ſiue ſupplicandi, ſiue ſacramenta ſuſcipiendi, ſiue ſacramentalibus utendi, ſiue uiſendi templa ſtationum & indulgentiarum gratia, omnia ſunt Diuini cultus incitamẽta, nec niſi ad Deũ piè uenerandum inſtituta ſunt, aut aliò, niſi impiè & ab hominibus impijs referri poſſibile eſt Idem vno verbo dixerim de cultu qui Beatiſſimæ Dei Matri, ac Sanctis Angelis hominibuſq; ritè defertur. Ex eiſdẽ enim eum præſtandi occaſiones accipere par eſt, ex quibus captamus cum Deum colimus, ac ſicut me ad Diuinum honorem Deo præbendum alliciunt, quæ numerata ſunt omnia, ſic prorſus ad Hyperduliæ & Duliæ cultum Virgini ac Sanctis exhibẽdum me trahunt eadem omnia, quatenus illis ex Maiorum inſtitutis ac legibus ritè cõſecrata ac deuota ſunt, aut ad eos aliquo modo pertinent, ex illis enim quę proximè ex Philoſopho recenſuimus, nihil eſt quod Beatiſſimæ Dei Matris ac Sanctis non conueniat, præter vnum ſacrificium, quanquam ſacrificium etſi non offertur Deiparæ Virgini aut ſuperis, ſed ſolę Deo, vt diximus ex S. Auguſtino, celebratur tamen & ſacratur Deo etiam in honorificam Virginis & Sanctorum commemorationem. Et ecce tibi ſyluam Actionum, quæ aut Diuinum cultum per ſe ſpectant,

ctant, aut ad eum facili industria dirigi, illiq; subijci possunt, adsit modo industria atq; religiosa ardensq; cupiditas, quæ industriam excitet & exacuat.

Aliqua hic etiam adscribi possent de externis corporis Actionibus quæ honorificæ sunt, ut est inclinatio capitis, corporisq; totius, genuum submissio, oculos in cælum tollere, tundere pectus, aperire caput, iungere manus, & alia similia multa & uaria, quæ pro uario hominum usu consensuq; recepta iam sunt ubiq;. Sed nihil necesse est in his immorari, quòd externo gestu corporis compleantur, & tum demum ad Diuinum cultũ pertinent, cum infirmantur & quasi animantur internis affectibus.

Quanta porro reuerentia & Dei cultus accensa cupiditate vacandum sit Psalmodiæ sacræ, Hymnisq; Ecclesiasticis concinẽdis, adeo perspicuum & certum est, vt superuacaneũ sit id pluribus confirmare. Afferte Domino ait principes psallentiũ oĩum quot sunt, fuerũt lõgeq; post alijs erũt in annis, afferte Dño patrię gẽtiũ, afferte Dño gloriã & honorẽ, afferte Domino gloriã nomini eius. Psallite Deo nostro, psallite, psallite sapienter Ecclesia tantæ musicæ magistra, ad finem cuiusque Psalmi intentionem renouat Diuini cultus illa celebri Dei Vnius ac Trini laudatione. Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto. Tam multa huc spectantia & ab Dauide olim instituta, & postea ab Apostolis commendata, & à summis pontificibus renouata, & aucta, in omnes orbis Ecclesias introducta sunt; quorsum Deus bone? ad cultum Dei in animis hominum suauiter serendum, fortiter infigendum, summaq; cum animorum iucun- Psal. 28.

ditate

ditate & fructu continuandum semper, quotidieq; magis amplificandum, qua venia digni erimus si talem occasionem oscitanter præterierimus, si id quod ad Deũ colendum propriè & per se à Maioribus institutum est, uel solutè remisseq; persoluatur, uel cum negligentia nostra, ac non sine Diuini cultus iniuria peragatur.

Multa hic etiam dici possent de ueneratione imaginum & reliquiarum sanctarum, & harum etiam gestatione de collo pendentium, quod feciſſe multos & inter hos S. Thomam Aquinatem testantur Historiæ: In Psl. 98. si quidem scribit S. Augustinus, (& ad reliquias referendum est) cum te inclinas atq; prosternis, non quasi terram intuearis, sed illum sanctum cuius pedum scabellum est, quod adoras. Accedit, cultum sanctorum rerumq; ad ipsos spectantium non circumscribi sanctorum finibus, sed Deum ipsum sanctitatis fontem attingere, in eiusq; qui sanctificat homines Angelosque redundare honorem & gloriam. Sed hæc omittuntur de industria, quòd pijs animis ad actum adorationis obeundum iam dicta sufficiant, non pijs satis nunquam sit, etiam si ad huc multo plura dicerentur.

De Deuotionis Actione, Occasionibus, Indicijs. Cap. VII.

NObilissimus Actus Religionis est ut antè diximus, Deuotio. Hic vt optabilissimus est proficienti, sic eius vsus minimè expeditus, ac difficillimus uidetur propter mortalis uitæ continuas necessariasque quibus distinetur,

tur, occupationes. Quis enim ſtatus hominum ſi contemplantes excipias, poteſt frequenter uelle rem Deo gratam facere, & in rebus omnibus quæ quis cogitat, molitur, agit, ſeipſum Deo offerre mancipium ad omnia paratum, nihilq; uelle omittere, quod intelligat ad Dei liberam ſeruitutem pertinere in medijs fluctibus ac tempeſtatibus humanæ vitæ, eius inquam, quæ negotioſa eſt, ſiue in adminiſtranda Republica, ſiue in regenda familia, liberis educandis, & re domeſtica procurãda, ſiue in quibuslibet alijs muneribus occupetur? & nihilominus omnibus dicitur: Primùm quærite regnũ Dei, & iuſtitiam eius: &, Solicitudine non pigri, ſpiritu feruentes, Domino ſeruientes. Et vt deuotionis antiquæ, & hominum Chriſtianorum naſcentis Eccleſiæ habeamus, quæ imitemur exempla, ſcribit de ijs idem Apoſtolus. Qui ſapit diem, Domino ſapit: Et qui manducat, Domino manducat, gratias enim agit Deo: Et qui non manducat, Domino non manducat, & gratias agit Deo: Nemo enim noſtrum ſibi viuit, & nemo ſibi moritur, ſiue enim viuimus, Domino uiuimus, ſiue morimur, Domino morimur, ſiue ergo uiuimus, ſiue morimur Domini ſumus, in hoc enim Chriſtus mortuus eſt, & reſurrexit, vt mortuorum, & viuorum dominetur, vbi non ſolum de Chriſti in hominum vitam actiones, mortem poteſtate loquitur Apoſtolus, ſed etiam de deuotionis actione, qua ſe Domino viciſſim homines conſecrare debent; idque in rebus omnibus uelle quod ad Dei cultum & gloriam amplificandam ualet.

Matth. 6. Rom. 12. Rom. 14.

Quanquam uerò uſus hic difficultatem aliquam habeat, non tantam tamen, quæ ſuperari non poſſit indu-

ſtria proficientis. Et primùm quidem hoc etiam ſicut & ceteræ Virtutis Actiones donum Dei eſt, ex uberrimo bonitatis eius fonte promanans, ipſe enim eſt qui dat uelle, & preficere, quare & ab eo precibus impetrâ dum eſt, dicendumq; illi cum Propheta, non ſolum ut doceat nos uoluntatem ſuam facere, ſed ut etiam quaſi manu ſuæ gratię adiuuantis deducat in ſemitam man
Pſal. 118. datorum ſuorum, & in uia æterna.

Poſtea ea acquirendæ & exercendæ deuotionis ſequenda ratio eſt, quam maximè probant patres, & qui à patribus acceperunt S. Thomas eiuſq; commentator, quorum uerba hic referre ad finem nobis propoſitum
2. 2. q. 82. art 3. vtiliſſimum cenſeo. Sic igitur ſcribit S. Thomas. Deuotio eſt quidam voluntatis actus ad hoc quod homo promptè ſe tradat ad Diuinum obſequium, omnis autẽ actus uoluntatis ex aliqua conſideratione procedit, ideo neceſſe eſt, quod meditatio ſit deuotionis cauſa; in quantum ſcilicet per meditationem homo cõcipit, quod ſe tradat Diuino obſequio. Ad quod quidem inducit dũplex conſideratio. Vna quidem quæ eſt ex parte Diuinæ bonitatis, & beneficiorum ipſius ſecundum
Pſal. 72. illud Pſalmi, Mihi adhærere Deo bonum eſt, & ponere in Domino Deo meo ſpem meam. Et hæc conſideratio excitat dilectionem, quæ eſt proxima deuotionis cauſa. Alia uerò eſt ex parte hominis conſiderãtis ſuos defectus, ex quibus indiget, ut Deo innitatur, ſecundũ
Pſal. 120. illud Pſalmi: Leuaui oculos meos in mõte, unde ueniet auxilium mihi. Auxilium meum à Domino, qui fecit cœlum & terram. & hæc conſideratio excludit præſumptionem, per quam aliquis impeditur, ne ſe Deo ſubij-

ciat,

ciat, dum ſuæ virtuti innititur. Hæc S. Thomas. Ex his commentator eius colligit duas internas & proprias de uotionis cauſas, alteram ex parte inquit, meditationis Dei, & beneficiorum eius, alteram ex parte meditationis propriorum defectuum. In prima sũt bonitas, miſericordia charitas, &c Dei erga hominem, & me: beneficiaq; creationis ad imaginẽ ſuam, redemptionis, baptiſmi, inſpirationum, uocationum per ſe uel alios, expectationis ad pœnitentiam, Euchariſtię, pręſeruationis à tot periculis animæ & corporis, Angelicæ cuſtodiæ, & reliquorum beneficiorum ſingularium. In ſecunda ſunt defectus culpæ & pœnæ, tam in præterito, quàm in præſenti, labilitas ad peccandum, diſſipatio propriæ ſubſtantiæ, aſſuefaciendo cogitationes, & uoluntates, & inclinationes aliarum ſuarum virium ad malum, habitatio in regione longinqua ab amicitia & conuerſatione Diuina, peruerſitas affectus magis temporalia quàm ſpiritualia commoda, uel incommoda ſentientis, nuditas à Virtutibus, vulnera ignorantiæ, infirmitatis, & concupiſcentię: Vincula manuum, & pedum, operum ſcilicet & affectuum; in tenebris, in fœtoribus, in amaritudinibus eſſe, nec horrere, uocem paſtoris interius non agnoſcere, & quod omnibus peius eſt, Deum pro inimico & hoſte toties elegiſſe, mortaliter peccando & propterea tantam ei iniuriam feciſſe, ut pro Deo refutatus ſit, factusq; noſter Deus ſit venter, aut pecunia, aut delectatio. Hæc præclarè Cardinalis Caietanus. Ad quæ aureum adſcribit Monitum ad uſum frequentem deuotionis excitandum in hæc uerba: Ex huiuſmodi meditationibus, quæ quotidianæ eſſe debent religioſis & ſpiri

tualibus personis omisso uocalium orationum multiloquio voluntario, deuotio aliæque consequenter gignuntur virtutes, nec religiosi aut religiosæ, seu spiritualis etiam nomine vocari potest, qui saltem semel in die ad huiusmodi se non transfert. Quomodo nanq; effectus absq; causa; finis absq; medio, Insularia, portus absq; nauigatione haberi nequit, sic nec religio in actu absq; frequentatis actibus suarum causarum, mediorũ, ac uehiculorum. Hęc ille, non reprehendit autem Caietanus orationem uocalem, sed multiloquium æmulum Ethnicæ uerbositatis ad sensum Euangelicum.

Si quis igitur sit meditationi deditus, & meditatio uertatur, & quasi rotetur assiduè circa duos hosce cardines, Dei beneficia, malaq; nostra tam culpæ quàm pœnæ, existet sine dubio in animo habitus deuotionis. Verum non solum certo illo ac fixo meditationis articulo actus deuotionis excitatur in nobis, sed in ipsis etiam negotijs & uitæ officijs quotidianis, modo ad antedicta capita cum in animum incidunt attendamus, incidunt aũt cũ uolumus, & sanè continenter id fieri oporteret, cũ continuis à Deo beneficijs augeamur, assiduèq; uel labamur in culpas, uel lapsos nos olim per imprudentiã vitiositatemq; naturę & uoluntatis facilè meminimus.

At inquis, rem esse difficilem, cum ad terrena & humana officia incumbimus, ut deuotionis actiones artesq; simul excolamus. Nõ id ego diffiteor, & Apostolus homines coniugio copulatos diuisos appellat. Hoc est diuersis affectionibus amoribusq; ad diuersa distractos. Et Propheta de quibusdam huiusmodi farinæ hominibus ait transierũt in affectum cordis. & alius: Facti

1. Cor. 7.

Psal. 72.

Oseæ. 9.

sunt

sunt sicut ea, quæ dilexerunt. Sed hæc uitia sunt, contrà quæ Christiani hominis est, bellum alacriter susc ipere, ac fortiter gerere. Si quidem idem Apostolus Christianis omnibus illud dictum vult; Qui habent uxores, tanquam nō habentes sint, & qui utuntur hoc mundo, tanquā non utantur. Dauid similiter: Diuitiæ ait, si affluant, nolite cor apponere. Celeberrima etiam sunt sanctorū hominum documenta, qui in rebus alioquin à deuotione remotis vtiliter detenti, seſe religiosissimè deuotissimèq; gesserunt, & ne nobis necesse sit, uocationes terrenas ac seculares omnes percurrere, de literarum profanarum studijs exemplum unum adfero, hæc enim cū occupent omninò animum, nemo non videt, quantū impedimentum deuotioni adferant, & nihilo minus ea sic tractarunt homines sancti, ut & literatissimi simul ac sancti, hoc est deuotione pleni, ex illis extiterint. Ac ut nihil dicam de antiquioribus Prophetis, Moyse inquam, quem constat eruditum fuisse in omni sapientia Ægyptiorum, Daniele, qui Chaldæorum omnem disciplinam tenuit, & alijs multis; certissimum est, in literis Gentilium longo tempore uersatos esse veteres Patres Ecclesiæ Catholicæ omnes, non solum initio, in pueritia nimirum & adolescentia, sed post etiam cum ipsasmet Sacras literas explicarent. Apud Græcos quidem Iustinum Martyrem, Origenem, Clementem Alexandrinum, Didymum, Eusæbium Cæsariensem, Pamphilum Martyrem, Basilium, Gregorium Nazianzenum, & Nissenum, Damascenum, & alios. Inter Latinos uerò duo illa Ecclesiæ lumina, Hieronymum & Augustinū, & S. Hieronymus quidem de se scribit, per Isagogen

1. Cor. 7.

Psal. 61.

Ep. 52.

Por-

Porphyrij ad Logicam introductum, & Alexandri Veri vertisse commentaria. At Rufinus de eodem testatur, & sibi id laudi duxit S. Hieronymus. In Bethleem ante non multo tempore, (hoc est in extrema iam ætate) partes Grammaticas executus est, & Maronē suum, Comicosq; ac Lyricos & Historicos auctores traditis sibi ad discendum Dei timorem pueruli exponebat, id quod fieri etiam debere à monachis suis S. Basilius censuit, & factitarunt olim in occidente Patres Benedictini, vt auctor est Tritemius. Et post Patres Dominicani ex decreto B. Io. Vercellensis Magistri ordinis Generalis sexti, viri sanctissimi, ut antè me sapienter obseruauit P. meus Ribadeneira in B. P. nostri Ignatij vita S. Augustinus autem postquam ad Dominum conuersus Sacrarum literarum studia colere cepit, non solum libros Gentilium eorumq; disciplinas euoluit, sed scripsit etiā & tractauit de solo rhythmo ut ipse ait, libros sex, & deliberabat de melo sex alios scribere, ac ad illorum lectionem inuitat Iulianum quendam Diaconum, sunt autem hi sex libri de musica, qui adhuc extant, quibus mirum est, quantam vir sanctus ex profanis scriptoribus Poeticę ac Philosophicæ eruditionis copiam asperserit, in quadam etiam Epistola cuidam Audacis nomine nuncupato rescribens ait, aliquos olim studiosos carminum conficiendorum postea plurimum in Ecclesiasticis literis profeciisse, sed quanti fecerit uir tantus secularesdisciplinas, auctoresq; Gentiles, illisq; quantopere studuerit, intelliget facilè, qui uel leuiter attigerit opus eius, hoc est, viginti duos libros de ciuitate Dei. Quos in medijs Episcopatus sui laboribus positus scripsit.

Reg. fusius disp. q. 15.

Li. 3. c. 24.

Ep. 131.

Ep. 140.

pſit S. Hieronymus aliquid amplius audet, licere nimi rum, decere, utile eſſe Chriſtiana ſcripta Gentilium doctrinis & dictis ſi non ornare, certè reſpergere. Quis inquit, neſciat & in Moyſe & in Prophetarum voluminibus, quædam aſſumpta de gentilium libris: & Salomonem Philoſophis Tyri & nonnulla propoſuiſſe, & aliqua reſpondiſſe? unde in exordio Prouerbiorum commonet, ut intelligamus ſermones prudentiæ, uerſutiaſque verborum, parabolas, & obſcurum ſermonem, dicta ſapientum & ænigmata, quę propriè Dialecticorũ, & Philoſophorum ſunt. Addit deinde, Apoſtolum Paulum uerſus Poetarum Epimenidis ad Titum, Menandri ad Corinthios, & Arati in Curia Martis apud Athenienſes diſputantem, vſurpaſſe, ſuiſque ſcriptis ac concionibus inſeruiſſe. Profert deinceps exempla Scriptorum Eccleſiaſticorum innumerabilium, quibus idem familiare non minus quàm glorioſum fuit, qui omnes inquit, in tantum Philoſophorum Doctrinis atq; Sententijs ſuos referciunt libros, ut neſcias quid in illis primũ admirari debeas, eruditionem ſeculi, an ſcientiam Scripturarum. Idem ſenſit, & fecit S. Baſilius, qui etiam libro edito qua ratione id fructuosè fieri poſſit, oſtendit. Nimirum, ut ille de Ennij ſtercore aurum eruere, ſic hi religione ac pietate duce de Gentilium cloacis ueritatis pretioſiſſimas Margaritas expiſcari didicerant, ac pijs animis etiam irreligioſæ & profanæ tractationes religionis ac deuotionis occaſiones multas magnaſque præbebant.

Ep. 84.

Prou. 1.

Tit. 1.

1. Cor. 15.

Act. 17.

Homil. de utilit. capienda ex libris Gẽtilium.

Primum quidem in lectione earum ad vnam veritatem indagandam & colligendam intendebant animũ,

& eam

Porphyrij ad Logicam introductum, & Alexandri Veri vertisse commentaria. At Rufinus de eodem testatur, & sibi id laudi duxit S. Hieronymus. In Bethleem ante non multo tempore, (hoc est in extrema iam ætate) partes Grammaticas executus est, & Maronẽ suum, Comicosq; ac Lyricos & Historicos auctores traditis sibi ad discendum Dei timorem pueruli exponebat, id quod fieri etiam debere à monachis suis S. Basilius censuit, & factitarunt olim in occidente Patres Benedictini, vt auctor est Tritemius. Et post Patres Dominicani ex decreto B. Io. Vercellensis Magistri ordinis Generalis sexti, viri sanctissimi, ut antè me sapienter obseruauit P. meus Ribadeneira in B. P. nostri Ignatij vita S. Augustinus autem postquam ad Dominum conuersus Sacrarum literarum studia colere cępit, non solum libros Gentilium eorumq; disciplinas euoluit, sed scripsit etiã & tractauit de solo rhythmo ut ipse ait, libros sex, & deliberabat de melo sex alios scribere, ac ad illorum lectionem inuitat Iulianum quendam Diaconum, sunt autem hi sex libri de musica, qui adhuc extant, quibus mirum est, quantam vir sanctus ex profanis scriptoribus Poeticę ac Philosophicæ eruditionis copiam asperserit, in quadam etiam Epistola cuidam Audacis nomine nuncupato rescribens ait, aliquos olim studiosos carminum conficiendorum postea plurimum in Ecclesiasticis literis profeciisse, sed quanti fecerit uir tantus seculares disciplinas, auctoresq; Gentiles, illisq; quantopere studuerit, intelliget facilè, qui uel leuiter attigerit opus eius, hoc est, viginti duos libros de ciuitate Dei. Quos in medijs Episcopatus sui laboribus positus scripsit.

Reg. fusius disp. q. 15.

Li. 3. c. 24.

Ep. 131.

Ep. 140.

pſit S. Hieronymus aliquid amplius audet, licere nimi rum, decere, utile eſſe Chriſtiana ſcripta Gentilium doctrinis & dictis ſi non ornare, certè reſpergere. Quis inquit, neſciat & in Moyſe & in Prophetarum voluminibus, quædam aſſumpta de gentilium libris: & Salomonem Philoſophis Tyri & nonnulla propoſuiſſe, & aliqua reſpondiſſe? unde in exordio Prouerbiorum commonet, ut intelligamus ſermones prudentiæ, uerſutiaſque verborum, parabolas, & obſcurum ſermonem, dicta ſapientum & ænigmata, quę propriè Dialecticorũ, & Philoſophorum ſunt. Addit deinde, Apoſtolum Paulum uerſus Poetarum Epimenidis ad Titum, Menandri ad Corinthios, & Arati in Curia Martis apud Athenienſes diſputantem, vſurpaſſe, ſuiſque ſcriptis ac concionibus inſeruiſſe. Profert deinceps exempla Scriptorum Eccleſiaſticorum innumerabilium, quibus idem familiare non minus quàm glorioſum fuit, qui omnes inquit, in tantum Philoſophorum Doctrinis atq; Sententijs ſuos referciunt libros, ut neſcias quid in illis primũ admirari debeas, eruditionem ſeculi, an ſcientiam Scripturarum. Idem ſenſit, & fecit S. Baſilius, qui etiam libro edito qua ratione id fructuosè fieri poſſit, oſtendit. Nimirum, ut ille de Ennij ſtercore aurum eruere, ſic hi religione ac pietate duce de Gentilium cloacis ueritatis pretioſiſſimas Margaritas expiſcari didicerant, ac pijs animis etiam irreligioſæ & profanæ tractationes religionis ac deuotionis occaſiones multas magnaſque præbebant.

Ep. 84.

Prou. 1.

Tit. 1.

1. Cor. 15.

Act. 17.

Homil. de utilit. capienda ex libris Gentilium.

Primum quidem in lectione earum ad vnam veritatem indagandam & colligendam intendebant animũ,

& eam

Lib. 3. de Doctrina Christia-na, cap. 40.

& eam (ut S. Augustinus loquitur) à Philosophis tanquã ab iniustis possessoribus ereptam in usum Christianũ ac proprium uindicabant. Sicut enim inquit Ægyptij non solum idola habebant, & onera grauia, quæ populus Israel detestaretur, & fugeret, sed etiam uasa atq; ornamenta de auro & argento, & vestem, quæ ille populus exiens de Ægypto sibi potius tanquam ad usum meliorem sibi clanculo uendicauit; sic doctrinæ omnes Gentilium, non solum simulata & superstitiosa figmenta, graueſq; saninas superuacanei laboris habent, quæ unusquisq; nostrum debet abominari, sed etiam liberales disciplinas vsui ueritatis aptiores, & quædam morum præcepta vtilissima continent, deque uno Deo colendo nonnulla uera inueniuntur apud eos, quod eorum tanquam aurum & argentum, quod non ipsi instituerunt, sed de quibusdam quasi metallis Diuinæ prouidentię eruerũt, debet eis auferre Christianus ad vsum iustum prædicandi Euangelij. Vestem quoq; illorum, ideſt hominum quidem instituta, sed accommodata humanæ societati, qua in hac uita carere non possumus, accipere atq; habere licuerit in vsum conuertenda Christianum. Hæc S. Augustinus.

Exod. 3. & 12.

Secundo loco Sancti Patres Veritatem apud Ethnicos inuentam, non transferebant ad vsum pietatis, sordidam & inquinatam, qualem apud illos repererant; sed purgatam prius ac in pristinum splendorem restitutam, quod ante S. Augustinum egregiè declarauerat S. Hieronymus. In Deuteronomio Domini voce præcipitur, mulieris captiuæ radendum caput, supercilia, omnes pilos & ungues corporis amputandos, & sic eã haben-

Ep. 84. Deut. 21.

habendam in coniugio. Quid ergo mirum si & ego sapientiam secularem propter eloquij venustatem & morum pulchritudinem de ancilla atq; captiua Israelitidem facere cupio? & si quidquid in ea mortuum est idolatriæ, voluptatis, erroris, libidinum, uel præcido, uel rado, & mixtos purissimo corpori vernaculos ex ea genero Domino Sabaoth? Labor meus in familiã Christi proficit, stuprum in alienam auget numerum conseruorum. Oseæ accepit vxorem fornicariam Gomer filiã Debelahim, & nascitur ei de meretrice filius Israel, qui vocatur semen Dei. Esaias nouacula acuta barbam & crura radit peccantium. Et Ezechiel in typo fornicantis Hierusalem tondet cæsariem suam: vt quicquid in ea absq; sensu, & vita est, auferatur. Hæc S. Hieronymus. S. Basilius cum reijcienda quæ vitiosa sunt in gentilium monumentis docuisset, adscribit exemplum elegantissimum apum, quo discamus id solum quod apud illos bonum est verumue, in nostrum vsum conuertendum. Velut enim ait apes, non omnibus floribus similiter insidunt, neq; ex eis ad quos accedunt, omnia auferre conantur, sed quantum ipsis ad opus necessarium fuerit, comprehendentes, reliquum dimittunt. Hos etiam vt sobrij sapientesq; quantum congruum nobis, propinquumq; ueritati ex ipsis fuerit, prosequamur, reliquum prætereamus. Sic S. Basilius.

Oseæ. 1. 1. 2.

Lib. de util. capien da ex lib. Gent.

Tertiò ueritate accepta à gentilibus ad eorum falsa dogmata confutanda pietateq; Christiana confirmanda vtebantur Patres, ac ut S. Hieronymus loquitur, didicerant cum uero Dauid extorquere de manibus hostium gladium, & Goliæ superbissimi caput proprio

mucrone truncare. Nec id solum, sed liberalibus disciplinis admiristris, humana & ad infirmiorum captum sensumq; accommodata argumenta sequebantur, potius quàm neruosiores, alias ex Diuina Theologia depromptas ratiocinationes; quod se fecisse S. Augustinus testatur aduersus quosdam quos per fraudem errore deceptos ab hæreticis comperit. Nos inquit, dum negligendos esse non existimamus, quos hæretici notionis & fallaci scientiæ pollicitatione decipiunt, tardius incedimus consideratione ipsarum vtilitatum, quàm sancti viri, qui eas volùdo non dignantur attendere. Quod tamen facere non auderemus, nisi multos pios Ecclesiæ Catholicæ matris optimæ filios, qui puerilibus studijs loquendi, ac differendi facultatem, quantum satis est, consecuti essent, eadem refellendorum hæreticorum necessitate fecisse videremus. Hæc S. Augustinus.

In fine lib. 6. de Musica.

Quartò in studio profanarum artium cum versati sunt viri sancti, id ita fecerunt, vt studia omnia sua, omnesq; labores ad vnam Dei gloriam omninò referrent, quod caput est Christianæ pietatis ac deuotionis. S. Augustinus cum adhuc errore detineretur Manichæi, non dolet quod artes omnes liberales didicerit, sed quod inquit Deo, non inde sacrificabam tibi. Itaq; mihi non ad vsum, sed ad perniciem magis ualebant. Nam quid mihi proderat bona res, non vtenti bene? Et alio loco cum argueret Dioscorum quendam, quem discendi cupidum deprehenderat, sed gloriolæ cupiditate non salutis suæ, aut Dei gloriæ ait, quod non dico, quia istæ discuntur quæstiones, sed quia tali fine discuntur. Hunc enim finem iam certè sentis esse nugatorium, inanem,

Lib. 4. confes. c. 16.

Ep. 56.

ventosum. Habet & tumorem, sub quo etiam tabes gignitur, & pupilla mentis ad non videndum opulentiã veritatis offunditur. Hęc ibi.

Ceterùm, non solum profanarum artium cognitione superbia effertur hominis animus, sed ipsa etiam veritatis Christianæ Doctrina. Siquidem de omni scientia dictum intelligitur, scientia inflat. Huius mali causam reddit omnium liberalium artium ac Theologiæ columen S. Thomas, nec solum causam adfert, sed simul etiam remedium tanto malo. Causam sic; Scientia & quicquid aliud ad magnitudinem pertinet, occasio est, quod homo consideret de seipso, & ideo non totaliter se Deo tradat, & inde est quod huiusmodi quandoque occasionaliter deuotionem impediunt. Remedium uerò sic; Si tamen inquit scientiam & quãcunq; aliam perfectionem homo perfectè Deo subdat, ex hoc ipso deuotio augetur. Industriæ igitur nostræ est, cum Dei gratia occasionẽ Superbiæ in occasionem Deuotionis cõuertere, & quo nos magis supra nos erigit multarum rerum cognitio, eo nos magis Deo subijciat pia & incensa cupiditas Deo seruiendi, nostrisq; studijs in eius amorem quotidiæ magis exardescendi. 1. Cor. 8. 2. 2. q. 82.

Quod de literatorum statu dictum est hactenus, idẽ de omni alio genere vitæ ac Christianæ Vocationis dictum putandum est: nulla enim conditio Christiani hominis adeo mundanis ac terrenis muneribus alligata ac implicata esse potest, quin Christiana sit, hoc est suis tẽporibus & sua certa ac propria ratione pia, religiosa, De Deo cogitans, Deum inuocans, & deuotionis internæ affectionibus Deum colens, Deoq; inhærens. Matri-

monio iunctos quomodo id faciant, docet Apostolus sæpè, S. Petrus etiam & S. Ioannes in suis Epistolis. Sed quid est quod à religiosis & deuotionis actionibus magis animum hominis abalienet, quàm vita militaris, siue illa sit soluta & libera, ut in otiosis cessationibus, siue proprijs occupationibus implicata, vt in stationibus, & cum bellum geritur? Hanc tamen vitam ad pietatem etiam informat Euangelica Doctrina. Et S. Augustinus luculentam de militari institutione Epistolam scribit Bonifacio Comiti, cuius illud primum præceptum est. Hoc inquit primum cogita quando armaris ad pugnã, quia Virtus tua etiam ipsa corporalis donum Dei est; sic enim cogitabis de dono Dei non facere cõtra Deũ. Vltimum verò illud, in omnibus actibus tuis Deo dæ claritatem, tibi verò humilitatem. S. Bernardus eadem de re præclarè scripsit cum milites templi Hierosolymitani instituit. Idem ij Patres alijque cum Virginibus, Viduis, Clericis, Episcopis, Monachis, Principibus, omnibus deniq; cuiuscunq; Christianæ professionis hominibus normam ac præcepta viuendi tradunt, quorum caput est illud. Deuotio erga Deum.

Ep. 205.

Ser. Exhortatorio ad milites tẽ pli cap. 4.

Primũ deuotionis indiciũ est mentis custodia, sic habet S. Gregorius in illa scripturæ Verba, comedent, qui uocati sunt. Ieiuni inquit uocantur ad comestionem, qui à prauis desiderijs mentem custodiunt, & per gratiã spiritus sancti ad internæ dulcedinis experientiam trahuntur. Vocati ergo ieiuni tunc comedunt, quando hi spiritualis gratiæ deuotione pascuntur, qui ad eam percipiendam se magna mentis suæ custodia parauerunt.

Lib. 4. in 1. Reg. cap. 9.

Ibid.

Secundum Indicium est ex eodem S. Gregorio mortificatio

tificatio prauarum affectionum appetitionumque nostrarum, quia inquit carnalia nostra destruimus, cum ardenti deuotione ad cælestia subleuamur;

Tertium Indicium est spiritualis cordis lętitia: cui minimè repugnat aliqua eodem simul tempore spiritualis animi tristitia, siue ea sit in animę rationalis appetitu, siue in sensu, potior tamen & per se proprius deuotionis effectus lætitia est, quàm tristitia. Sic docet S. Thomas, si quidem ex Dei consideratione lętitia existit. Memor enim ait Propheta fui Dei, & delectatus sum, hanc delectationis uoluptatę comitatur certus dolor, quod adhuc tam absimus longè à Deo quem ardenter expetimus; propterea idem vates: Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum. Et postea: Fuerunt mihi lachrymę meę panes, dum dicitur mihi quotidie, ubi est Deus tuus. Ex recogitatione etiam malorum nostrorum primò quidem oritur dolor, quod ijs simus ac fuerimus obnoxij, post etiam gaudium quod ex ijs per Dei misericordiá partim iam emerserimus, partim eripiendos nos planè fore certa fide speremus. Sed hęc spiritualis lętitia proximè sequitur amorem erga Deum qui fons & parens est Deuotionis, quanquam letitię non semper sicut Deuotionis, potest enim Deuotionis actus sine lętitia spiritus animo exerceri, siue id accidat culpa nostra siue Dei permissione. 2. 2. q. 82. art. 4. Psal. 76. Psal. 41.

Quartum Indicium est affectio feruida erga Christũ Dominum, & pręcipuè erga passionem eius Sacratissimam. Est enim Christus Dominus ostium vt ita dicam necessarium ad inuenienda Diuinitatis per contemplationem pascua, pręsertim si huius ostij postes & limina,

eius

eius quem in passione profudit sanguine oblinantur, & exornetur. Quam ob rem, sicut ad amandum Deum
Ibid. ad 2. ait S. Thomas manuducimur per Christi amorem, sic ex deuotione erga Christum passum gradum nobis facimus ad Deuotionem erga Deum.

De Actione & Occasionibus obseruantiæ præsertim erga Ecclesiasticos Patres. Cap. VIII.

SEquuntur Actiones aliarum Virtutum quæ iustitiam æmulantur, in quibus explicandis quod etiam præstandum erit in partibus Fortitudinis & Temperantiæ, nihil nobis repetendum, quod scriptum iam alibi à nobis sit, propterea breuius agendum. Et quidem de pietate in parentes iam dicta satis sunt. De obseruantia erga Maiores præsertim Religionis Christianæ Præsides Magistratusue plura quæ desiderari possunt, adscribimus.

Et primùm illud. Obseruantiam non solum esse actionem cultus externi erga Maiores, sed etiam ex uoluntate proficisci debere, bonaq; affectione erga illos. Affectio autem oritur ex existimatione recta quam habere debet inferior de præstantia superioris, cui propterea hoc quasi debitum honoris per obseruantiam animi corporisq; exoluit. S. Gregorius in illa verba libri
Lib. 4. in 1. Reg. cap. 11. primi Regum: Et non attulerunt ei munera. Spiritualia inquit munera Rectoribus nostris tribuimus, quando eis debitam honoris reuerentiam offerimus, & ea quæ præcipiunt, cum magna deuotione seruamus. Magna enim munera sunt reuerentia honoris, & humilitas

subie-

ſubiectionis, quia dum Rectoribus noſtris & intus per humilitatem ſubdimur, & per exteriora obſequia foris honoris reuerentiam exhibemus, munus ei vnum præbemus à corpore, aliud à corde. Superbos poſtea dicit eſſe illos, qui neutrum horum præſtant.

Deinde conſiderãda hoc loco eſt excellentia Chriſtianæ Virtutis, eius etiam quæ ſi cum aliarum Virtutũ principibus, Theologicis præſertim conferatur, non tanti nominis ac momẽti eſſe videatur, qualis fortè aliquibus videri poſſet hæc, qua de nunc agimus, Obſeruantia. Mirum enim eſt, quam exquiſitam hanc à nobis requirant Sacræ Literæ, nam vt nihil dicam, quod ſeruos & mancipia ipſa iubent ſeruire Dominis etiam Gentilibus & inſolentibus, tanquam Deo; omittã pariter quod tradunt de recognitione Diuinæ poteſtatis in Principibus omnibus, qui iure præſunt, qualescunq; demum illi ſint, ſiue Chriſtiani, ſiue Barbari, ſiue probi, ſiue improbi; Quia non eſt poteſtas niſi à Deo, quæ de honore deferendo Magiſtratibus religionis præſcribunt, ſunt planè ſingularia. Proponunt Sacerdotes nobis tanquã Principes. Conſtitues eos Principes ſuper omnem terram; nec Principes modo, ſed Reges, Melchiſedech Rex Salem, Sacerdos Dei altiſſimi, nec Reges ſolũ, ſed Angelos, Angelus enim Domini exercituum eſt. Nec Angelos tantum, ſed Deos. Conſtitui te Deum Pharaonis. Deus ſtetit in Synagoga Deorũ. Iccirco vult Deus ipſos audiri à nobis, eorũq; dictis nos præſto eſſe æquè ac ſuis. Qui uos audit, me audit. Illos nõ offendi. Nolite tangere Chriſtos in eos. Iniurias his factas ſuas reputat. Non eſt contra nos murmur veſtrum, ſed contra Dominum.

Rom. 13. Pſal. 44. Gen. 14. Heb. 7. Mal. 2. Exod. 7. Pſal. 81. Pſal. 104.

Exod. 16. minum. Scelera aduerſus illos commiſſa ſeueriſſimè vindicat. Exempla vindictæ Diuinæ ſunt multa in Scripturis Sacris, illa præcipuè, quæ Moyſis tempore edita
Num. 16. ſunt Diuinitus in Maria ſorore improuiſa lepra conſperſa, & in Core, Dathan & Abiron, eorumque ſceleris ſocijs: quos partim terra dehiſcēs abſorbuit, partim ignis de Cælo demiſſus repentè conſumpſit. Stat igitur Deo ſententia hæc, vt plurimum honoris Sacerdotibus tribuatur, huncq; honorem ſibi delatū exiſtimat. Propterea S. Chryſoſtomus: An neſcitis inquit, quod honor
Homil. 66. in Gen. ad ipſum Deum pertinet. Neq; igitur reſpicias eum, cui honor cōfertur, neq; enim debes propter illum, quod tuum eſt facere, ſed propter eum, cuius Sacerdos eſt: ut & ab illo retributiones vbertim accipias. Propter quod & dicebat: Quod fecerit vni horum, & mihi fecit. Et
Matth. 25. qui accipit Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem
Matth. 10. Prophetę accipiet. Propria enim facit Deus, quæ in ſeruos collocantur. Igitur ſicut ſuum eſſe honorem, & contemptum dicit. Hæc ille. Ex quibus omnibus quis non intelligit, quantam obſeruantiam, eamq; quàm non externam modo, ſed etiam internam, non conformatam ad ſpecimen & oculorum iudicium, ſed ex animo planè pio atq; ad omne ſubmiſſionis & modeſtiæ genus ſpontè propenſo naſcentem exigant à nobis Scripturæ Diuinæ?

Ac ſanè innumeræ ſunt & magnæ rationes illæ, quæ homines ad hanc obſeruantiam præſtandam Eccleſiaſticis Patribus inducunt; quæ ſimul occaſiones ſuntual de opportunæ eandem cum eæ ſe offerunt, exhibendi. Has breuiter S. Proſper ſic recenſet. Pro peccatis omnibus

bus inquit velut pro ſuis infatigabiliter ſupplicat Deo, Auertunt iram futuræ aduerſionis à populo, per Dei gratiam ſunt Diuinæ voluntatis iudices, Eccleſiarum Chriſti poſt Apoſtolos fundatores, Fidelis populi duces, Veritatis aſſertores, prauæ Doctrinæ hoſtes, omnibus bonis amabiles, & malè ſibi conſcijs etiam ipſo viſu terribiles, Vindices oppreſſorum, Patres in fide Catholica regeneratorum prædicatores cæleſtium donorum, Primi præliatores inuiſibilium præliorum, Exempla bonorum operum, documenta virtutum, & forma fidelium; Ipſi ſunt Eccleſiæ decus, in quibus amplius fulget Eccleſia, Ipſi columnæ firmiſſimæ, quibus in Chriſto fundatis innititur omnis multitudo credentiũ, Ipſi ianuę Ciuitatis æternæ per quos omnes, qui credũt in Chriſtum, ingrediuntur ad Chriſtum, Ipſi ianitores, quibus claues datæ ſunt regni cælorum, Ipſi etiam diſpenſatores regiæ domus, quorum arbitrio in aula regis æterni diuiduntur gradus, & officia ſingulorum. Hæc S. Proſper. His addenda præcipua illa & maxima, & quæ inſtar omnium aliarum eſſe debet, quas etiam longè ſuperat poteſtas in Chriſti verum corpus, illud nimirum conſecrandi & conficiendi ſub ſpecibus panis & vini, ac in hoſtiam viuis & vita functis hominibus adeo ſalutarem ac neceſſariam ſingulis diebus in Eccleſia pio ac ſollemni ritu offerendi. Hæc qui ſigillatim & accuratè cogitauerit, ſatis ſuperq; habebit unde obſeruare ac uenerari debeat tantos viros. Præſertim exemplo præeuntibus in hoc cultu ipſis Imperatoribus ac Regibus, alijſque omnibus prudentiſſimis ac ſanctiſſimis viris, quos omnibus antè ſeculis tam multo desdit.

Lib. 2. de Vita contẽpl. c. 2.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17

Lib.10. Hist. Eccl. c. 2. apud Eusebiū.

Ecclesia Rufinus de Constantino Magno sic scribit. Cū resedisset (infimo loco, & post trecentos & octodecim Episcopos qui Niceam conuenerant aduersus Arrium) suscepit à singulis libellos (iurgiorum), quos sinul omnes in sinu suo continens, nec in eis quid contineretur aperiens, ait ad Episcopos. Deus vos constituit Sacerdotes, & potestatem uobis dedit de nobis quoque iudicandi, & ideo nos à uobis rectè iudicamur. Vos autem non potestis ab hominibus iudicari. Propter quod Dei solius inter uos expectate iudiciū, & vestra iurgia quæcunq; sint, ad Diuinum illud reseruentur examen. Et post. Quæ cum dixisset, omnes simul querimoniarum libellos iussit exuri, ne innotesceret vlli hominum simultas Sacerdotum. Hæc ibi. Attila Gothorum Rex sæuissimus, cum honorem habuit Leoni Sanctissimo Pontifici, ut eo audito, ex Italia in quā ingressus omnia iam ad vastitatem designauerat cum copiosissimo exercitu quem ducebat, statim sit in Pannoniam reuersus. Notissima sunt quæ alij Imperatores Iouinianus, Theodosius, Valētinianus, Gratianus, Theodosius iunior Arcadius, Honorius, in ordinis Sacerdotalis homines, ac in ipsū ordinem vniuersum beneficia & ornamenta contulerint. Certe legem tulit Constantinus (si credimus Theodoreto) qua decernit plurimum honoris deberi hominibus in Sacerdotali dignitate constitutis, interitum interminatus horum insectatoribus. Multa de alijs principibus viris, Regibus, Imperatoribus antiquioribus & recentioribus afferri possent ad hanc eandem rem confirmandam, quæ breuitatis causa omittuntur illud non silendum, quod tradunt historiæ, Nicephorus præsertim,

Lib.1. Eccles. hist. cap. 1.

Lib.14. hist. Eccl. cap. 43.

tim, cum vt populi Constantinopolitani vehementissimo iustissimoq; desiderio satisfierit, ab exilio corpus S. Io. Chrysostomi Teodosij junioris iussu reuocaretur, numquā loco tumulus dimoueri potuit, donec litteras scripserit supplices Imperator, quibus petita pro pareti bus venia ac fastu ut ipse dicit, Imperiali deposito, quæ cunq; potuit honoris ac reuerentiæ signa erga sacrosanctas eius reliquias ostenderit. Sic enim positis supra pectus sācti corporis litteris, peruigilio peracto, fusisq; ad Deum precibus, tum demum tumulus se adducenti bus facilem præbuit, ac curru Imperiali uectus, in sanctorum Apostolorum templum illatus est. Ibi Imperator sacro tumulo clamyde tecto, & fronte atq; oculis urnæ impositis communem supplex precationem pro parentibus fecit, seorsum uerò pro matre (hæc causam exilio dederat) precatus est, ut tumuli eius motus, atq; strepitus consisteret. Triginta enim & quinque annos iam is quatiebatur, quo tempore scilicet & ipsam Ecclesiam concutiebat. Nec ille id non exorauit. Confestim namq; urna eius constitit, hęc ex Nicephoro. De S. Fraciſco Minorū parēte ſcribunt aliqui dicere eum ſolitū, ſi cui ſanctorū è cælo in terrā delapſo, & cū illo ſimul Sacerdoti fortè occurriſſet, prius ſe Sacerdotis manibus oſculū daturū, deinde reuerētiā facturū ſancto, plus ſe debere illi ſignificans qui Chriſti in terris vicē gereret, quā illi, quē iā cū Chriſto in Cęlis regnare cognoſceret.

Sed est hoc loco respondendum quibusdam imperatorum hominum dictis aduersus patrum Ecclesiasticorum reuerentiam. Idq; potissimum sensibus ac uerbis S. Io. Chrysostomi honoris eorum patroni optimi &

Homil. 2. In cap. 1. Epist. 2. ad Timot.

assertoris. Primò quibusdam in mentem uenit friuola sane dubitatio, non tamen contemnenda, num sint illi diuinitus ordinati. S. Chrysostomus. Nempe nisi tu hanc habeas opinionem Deum ordinationis eorum auctorem esse, spes tua inanis facta est. Nam si nihil per illum operatur Deus, neq; lauacrum habes, neq; mysteriorum particeps es, neq; benedictionibus fruens. Nõ ergo Christianus es. Quid ergo? Deus omnes ordinat, per omnes ipse operatur, salutem populi moliens, non illorum intuens merita. Nam si per Asinę os, si per Balaam scelestum hominem populi causa locutus est, multo magis loquitur per Sacerdotem plebis suę gratia. Quid.n.nõ agit Deus salutis nostrę causa? quid nõ loquitur, per quẽ non operatur? si enim per Iudam operatus est, per Prophetas, quibus dicturus est: Non noui vos, discedite à me, qui operamini iniquitatem, perq; illos, qui dęmones in nomine suo eiecerunt, non magis Sacerdotes Diuino Mysterio famulantes operabitur.

Matth. 7.

Hom. 19. in Acta Apost.

In Ps. 14.

Hęc iccirco scribit S. Chrysostomus, non quod existimet baptismum à non Sacerdote collatum non esse ualidum, nam approbat alibi Baptismum datum à Philippo Diacono, ab Anania item nondum Sacerdote. Quin idem S. Doctor alio loco cum Catholica Ecclesia asserit Baptismũ etiam ab Arianis & Eunomianis de ritu Ecclesię exhibitum, esse legitimum. Loquitur igitur hoc loco S. Chrysostomus de ministro ordinario, quẽ in Baptismo certum est esse Sacerdotem, & ait si Sacerdos, non habet potestatem à Deo Baptizandi, ut tu dubitas, nec tu ab alio Baptismum suscepisti, ergo tu non es Baptizatus, & perspicuus est sensus ex illis uerbi sis,

Deus

Deus non est ordinationis eorum auctor, hoc est non contulit in eos potestatem Baptizandi ex officio &c.

Secunda dubitatio est Sacerdotes fortè honore suo prauis se moribus indignos reddere. S. Chrysostomus. Si prepositorum uitas discutere pergimus, ipsi Doctores nostros ordinare contendimus: peruersoq; ordine naturali, quę supra sunt infra esse uolumus, ut superius sint pedes, inferius uerò sit caput. Audi quid Paulus dicat. Mihi autem pro minimo est, ut à uobis iudicer, aut ab humano die. Et interū. Tu quid iudicas fratrē tuum? si fratrē iudicare non expedit, quantò minus magistrū? 1. Cor. 4. Rom. 14.

Tertia dubitatio. Non distribuit pauperibus, non benè dispensat Ecclesię res. S. Chrysostomus. Vnde tibi id constat? Noli illum culpare antequam discas. Reatū caue, plurima quippe ex simplici suspicione iudicantur. Imitare Deum tuum, audi ipsum dicentem, descendens videbo si secundum clamorem consumatur, sin autem, ut suam. Quod etsi didicisti, & examinasti, & vidisti, iudicem sustine. Noli prępripere Christi iudicis ordinem. Illius est munus ista discutere, non tuum. Tu seruus ylti mus, non Dominus es, ouis ipses es, Pastorem noli curiosè discutere, ne eius quoq; criminis reus tenearis, qui illum accusare pręsumis. Gen. 18.

Quarta dubitatio. Et quomodo ipse mihi dicit, quę ipse non facit? S. Chrysostomus. Non tibi ipse dicit, nam si illi non obtemperas, mercede priuaris. Christus hæc admonet, plus aliquid dicam. Ne Paulo quidem obedire oportet, si quid dixerit proprium, si quid humanum, sed Apostolo Christum in se loquentem circumferenti.

Quinta

Quinta dubitatio. At debet ille melior esse quàm ego, quia sacerdos est. S. Chrysostomus. Et quid non habet ille amplius, quàm tu? Non labores, non angores, non erumnas? Debet esse te melior. Quid ergo? Nisi sit, teipsum perdis, ac perimis? sunt verba ista plena arrogãtiæ. Vnde enim nosti, illum non esse meliorem? Cur teipsum per præcipitia impellis? Nempe si quis dixerit, ille purpuram habet, quamuis scias id, aurem obtuis, & cum arguere possis, protinus resilis, teq; scire dissimulas, nolens gratis subire periculum. Quid ergo in hoc loco periculum minimè necessarium suscipis? Non carent reatu hæc uerba, audi quid dixerit Christus. Dico autem uobis, quod omne verbum otiosum quod locuti fuerint homines, reddent rationẽ de eo in die iudicij. Cur teipsum quouis arbitraris esse meliorem? cur non ingemiscis magis, ac pectus tundis, atq; in humum respicis imitando felicem publicanum? Et si enim melior sis, hac fœda existimatione tua cuncta perdidisti. Melior es, tace, ut persistas esse melior, quod si loquaris, omnia exinaniuisti. Pharisæus cum dixit aduersus publicanum, non sum sicut iste publicanus, omnia perdidit. Tu de Sacerdote dicis, non sum sicut iste sacrilegus, & non omnia prorsus amittes?

Matth. 12.

Luc. 18.

Sexta dubitatio. Quid ergo intueri debeo in Sacerdote? quid ab eo, quãdoquidem mihi pater est & Dux; expectare? S. Chrysostomus. Magister hic solum iam ordinem implet. Erunt inquit omnes docibiles Dei, neq; dicent: agnosce Dominum, omnes enim agnoscent me à minimo usq; ad maximum eorum. Reuerere Patrem spiritualem, quod tibi singulis diebus Diuina ministrat,

Ioan. 7. Is. 52. Ier. 13.

Scriptu-

Scripturas relegi facit, tui gratia exornat domum Dei, propter te vigilat, propter te vota persoluit, pro te Deū precaturus adstat, tui causa preces exsoluit, pro te apud illum religio, cultusq; & obsequium est, pro te ista omnia. Reuerere hæc ergo, atque considera, accede ad ea summa cum reuerentia. At malus ille est, & hoc ad te quid? numquid enim qui malus non est, ipse tibi magna ista & Diuina largitur? Absit. Fides tua ad omnia valet, neq; tibi iustus quispiam proderit, nisi ipse fidelis fis, neq; nocebit malus, si fueris ipse fidelis; per vaccas in arca operatus est Deus, cū populū saluare uellet. Non possunt Sacerdotes, quæ Deus ipse largitur, ueluti Sacerdotali Virtute perfici omnia, quippe Diuinę sunt gratiæ. Horum tantū est aperire os, ceterum Deus cuncta operatur. Symbolum iste sacerdos tantummodo implet. Intuere quantum inter Ioannem & Iesum interest. prius tamen quàm à Ioanne Baptizaretur Iesus, non Matth. 3. Io. 1. & 3. descēdit spiritus, neq; Ioānes illū descendere fecit. Cur ergo istud fit? vt scias Sacerdotē symbolum implere tā tummodo. Nemo homo tantum distat ab homine, quā tum à Christo Ioannes. Descendit tamen spiritus, ut discas Deum omnia operari, Deum omnia facere. Volo quiddam adijcere planè mirabile. Et nolite mirari, neq; turbemini. Quid uero istud est? sacra ipsa oblatio. Siue illam Petrus, siue illam Paulus, siue cuiusuis meriti Sacerdos offerat, eadem est, quam dedit Christus ipse discipulis, quamq; Sacerdotes modo quoq; conficiunt. Nihil habet ista quàm illa minus. Cur id? quia non hanc sanctificant homines, sed Christus, qui illam antè sacrauerat. Quemadmodum enim verba quæ locutus est

Chri-

Christus, eadem sunt, quæ Sacerdotes nunc quoq; pronunciant, & oblatio eadem est, eademq; Baptismi ratio est, adeo omnia fide consistunt. Et hoc igitur Christi corpus, & illud est, qui autem hoc illo minus aliquid habere putat, ignorat Christum esse, qui nunc etiam adest, atq; operatur.

Septima dubitatio. Quid si doceat Sacerdos aut falsa, aut inutilia? S. Chrysostomus. Si fidei dogma peruertat, etiam si Angelus sit, obaudire noli, sin uerò recta docet noli vitæ, sed verbis intendere. Habes Paulum verbis te operibusq; moderantem.

Vltima dubitatio. At cuius est iudicare Sacerdotem?
Rom. 14. Rectè Apostolus. Domino suo stat, aut cadit. S. Chrysostomus. Si quidem hoc statuit Deus, (nempe tibi hoc officium curamq; demandauit,) bene facis (corrigēdo) peccasq; ni facis; sin uerò contraria præcipit Deus, noli præsumere, neq; ea coneris, quæ super te sunt. Insurre-
Num. 16. xerunt aduersus Aaron post vituli formatam effigiem Core, Dathan, & Abiron. Quid ergo? nonne illi periere; Quilibet quæ ad se pertinent, solicitè curet.

Quę quanquam ita sunt, Sacerdotibus tamen maximè incumbit non solum ex uirtute & sine vitio viuere, sed viam ipsam perfectionis & initio ingredi, & deinde constantissimè pergere. Nec satis inquit S. Gregorius
Apolog. 1. Nazianzenus habere debet vitiosas animi formas obliterare, nisi meliores quoq; notas ipsis substituat, vitæq; integritate magis, quàm dignitate, & auctoritate præstet, nec modum sibi vllum honestè viuendi, & in virtute progrediendi constituat, nec lucro potius id quod cōplexu tenet, quàm detrimento id quod effugit, reputet.

De

De Obedientiæ Actione eiusq; præcipuis Indicijs. Cap. IX.

OBedientia duplex est. Vna qua Deo præcipienti obtemperat homo. Altera qua paret homini homo propter Deum. Actio obedientiæ erga Deum est ex animo ac firmiter velle subijci Dei legi ac præcepto, sicq; profiteri me Deo subiectum esse, non solum quia à Deo factus sum, eiusque voluntate seruatrice sustentor, sed etiam, quia me vitamq; meam omnem eius prouidentia ac legibus regi & gubernari vehementer volo, hanc autem esse Actionem maximè propriam obedientiæ huius, intelligitur ex eo, quod hæc prorsus mens Dei est, atque consilium, dum præcipit, hancq; ob causam potissimũ præcipit. Explicat id S. Augustinus more suo egregiè, cũ .n. docuisset, Diabolum voluisse nullo regente viuere, addit: Homo autem positus sub præcepto audiuit à Domino Deo. Noli inquit, tangere hanc arborem. Quid est enim illa arbor? si bona est, quare non tango? si mala est, quid facit in paradiso? Prosus ideo est in paradiso, quia bona est, sed nolo eam tangas. Quare non tango? Quia obedientem te uolo, non contradicentẽ. Serue audi prius, audi Domini iussum, & tunc iubentis disce consilium. Bona est arbor, nolo tangas, Quare? Quia Dominus sum, & tu seruus. Hæc tota causa est si parua est, dedignaris esse seruus? Quid artem tibi expedit, nisi esse sub Domino? Quomodo eris sub Domino, nisi fueris sub præcepto? Nihil abs te indiget Deus

De Verbis Domini Ser. 34.

(ait poſt pauca) nihil ergo tibi debuit iubere? ſi autem debuit aliquid iubere, ut te quod tibi expedit, ſentires eſſe ſub Domino, neceſſe ab aliquo prohibendus eras, non propter illius arboris malitiam, ſed propter tuam obedientiam. Non potuit Deus perfectius demonſtrare quantum bonum ſit obedientia, niſi cum prohibuiſſet ab ea re quæ non erat mala. In qua obedientia tenet palmã, ſola ibi inobedientia inuenit pœnã. Et poſtea. Quare tetigit? Niſi quia ſua poteſtate vti uoluit, præceptum rumpere delectauit, ut nullo ſibi dominante fieret ſicut Deus, quia Deo utiq; nullus dominatur. Excuſſit à ceruice iugum, & diſciplinæ habenas non veſcendi libidine, ſed exultandi animoſitate dirupit. Hæc S. Auguſtinus. Ergo velle parere, ac ſubeſſe præcepto, proprium eſt & præcipuum officium obedientiæ quæ Deo præſtatur, omiſſa interim conſideratione rei, quæ præcipitur, quæcunque ſit illa, ſiue ad ſalutem neceſſaria, ut Deum diligere, ac colere, proximum item amare, & ſimilia, ſiue nõ aliter mala niſi quia lege prohibetur. Nobiliſſimam Actionem hanc imitatur, id enim par eſt, Obedientia quæ homini propter Deum defertur. Hoc eſt, occupatur omninò tota non in cogitatione rei, quę iubetur, ſed iuſſionis ipſius, nec cum uidet longè à peccati ſuſpicione abeſſe id, quod præcipitur, aliud curat potius, aut cogitat, quam obtemperare, ac dicto audire quàm poteſt integerrimè, & accuratiſſimè. Eſt hæc ſanctorum Patrum Doctrina à S. Gregorio latè declarata. Puer inquit Samuel nec uocatus, nec repulſus offenditur, quia vocãtis aut repellentis animum videre noluit, qui in hoc ſolo gaudere nouerat, quod obediuit. Et

Lib. 2. in 1. Reg. cap. 4.

quia

quia ſurgere, ad laborem, redire autem ad dormiẽdum pertinet ad quietem, quid inſinuat, niſi quia utranq; nobis vitam præparat, ſi obedientis animus in eo quod agit, non niſi obedientiæ bonum penſat? Præceptum namq; in hoc ſolo penſari debet, quod Maioris præceptum eſt. Et qui obedientiæ bonum exequitur, non iniunctum opus debet conſiderare, ſed fructum, quia ad promerenda æternæ vitæ gaudia non exquiretur qualitas operis, ſed mortificatio propriæ, & executio alienæ voluntatis. Vnde & Paulus ait: Circũciſio nihil prodeſt, & præputium nihil eſt, ſed obſeruatio mandatorum. Iam ergo apud omnipotentem Deum nec ea, quæ ad laborem, nec ea quæ ad quietem pertinẽt, parua ſunt, ſi æternam vitam parare obedientibus poſſunt. Quiſquis ergo alieno imperio ſubiectus eſt, hoc ſolum conſideret, quia quod ſibi ſecundum Deum iniungitur, valdè magnum & excelſum in lucro eſt menti, quod vitã præparet in mercede retributionis. Et plura quæ ſequuntur ibidem. 2. Cor. 7.

Sed occurrit in Actione Obedientiæ res planè mirabilis, & qua ad obedientiam erga Maiores commendãdam nihil aptius excogitari poterat. Deum qui per ſe poteſt homini imperare, ut imperauit Abrahæ, Iacob, Moyſi, & alijs, nulla neceſſitate aut accipiendi ab hominibus poteſtatem, aut conſilij ſui cum hominibus communicandi, palam interdum demonſtraſſe ſe, cum ſic imperat, nolle tamẽ fieri quod imperat, niſi Maiorũ iudicio quaſi cõfirmetur, ac probetur prius. Quod S. Gregorius non minus acutè quàm ſanctè obſeruauit in eadem Samuelis hiſtoria. Et notandum ait: Quia quieſcen Lib. 2. in 1. Reg. cap. 3.

tem puerum nesciente Heli Dominus excitat, sed tamen excitato nisi eodem Heli præcipiente uocationis suæ causam nequaquam manifestat, quia electos subditos occulta inspiratione ad supernæ patriæ desiderium erigit, sed per quietem vacare eos ad eam quam diligūt patriam, sine maiorum licentia non permittit. Quia ergo quoties vocatur puer, toties ire ad Magistrū sinitur, quid est aliud, nisi quia ipsa Diuinitus inspirata subiectorum desideria, maiorum iudicio submittuntur? opus nanq; subditi Diuinitus inspirati, tunc Deo gratum esse cognoscitur, si maioris imperio aut permissione peragatur. Hæc ibi.

Ex his porrò duæ existunt Actionis Obedientiæ illustrissimæ proprietates. Prior est, recognoscere dum pares, in præside Deum, nec dubitare eum, in præcipiendo vicem Dei gerere, modo nihil cōtra Deum uti dictum est, iubeat. Sic habet S. Benedictus in regula, sic S. Bernardus in libro de dispensatione, idq; probat S. Basilius in Cōstitutionibus ex Euangelij uerbis. Qui uos recipit, me recipit; & item alio loco, Qui uos audit, me audit. Et addit, Quod Apostolis dixit, intelligendus est in commune legem sanxisse in posteros, qui aliorum futuri erant moderatores, id ex multis, ijsdemq; certissimis Diuinarum literarum testimonijs, manifestissimisq; argumentis probari potest. Et paulo post: Nihil aliud est antistes, (qui modo diligenter munus exequatur, cui præpositus sit, pietatem videlicet) quàm is, qui personam Christi sustinet, & sequester est inter Deum & homines, qui in ipsius officio sunt, salutem sacrificans Deo. Atq; hoc à Christo ipso docemur, dum Petrum Ecclesiæ

Cōst. Monast. c. 23. Matth. 10. Luc. 10. Io. 21.

suæ

ſuæ Paſtorem poſt ſe conſtituit. Hæc S. Baſilius. Poſterior proprietas eſt, obtemperare ſimpliciter, nulla quæſita præcepti cauſa. S. Chryſoſtomus hanc Deo obediẽdi rationem expendit in Apoſtolo Paulo, in illa verba quæ Romanis ſcripſit: Nolo autẽ vos ignorare fratres, quod ſæpè propoſueram venire ad vos, licet præpeditus fuerim ad hunc vſq; diem. Vide inquit, ſeruilis obedientiæ modum, & ſimul animi admodum grati argumentum. Quod fuerit prohibitus dicit, quamobrem autem non item: neq; enim examinat Domini mandatum, ſed paret tantum, quanquam par erat hæſitare, quanam de cauſa vrbem tam ſplendidam, tam magnã, & in quã ſe totius orbis oculi conuerterent, prohiberet Deus quo minus talem magiſtrum tanto tempore aſſequeretur, ſi quidem quiſquis imperantem, dominantemq; vrbem vicerit, is & ſubditos paruo negotio adoriatur. At quiſquis regaliore vrbe miſſa ſubditis ſubigẽdis inſidias parauerit, idem caput ſe negligere oſtendit, ſed tamen nihil horum Paulus curioſè indagat, quin potius incomprehenſibili prouidentiæ cedit, partim animi ſui moderationem ſpectatam faciens, partim nos omnes erudiens, à Deo nunquam exigendam eſſe rationem eorum quæ facit, etiamſi multum eis animus turbari videatur. Domini enim ſolius eſt iubere, famulorum autem parere. Atq; hac quidem de cauſa quod prohibitus ſit, dicit, non autem quare prohibitus ſit, neque enim ego id ſcio, neq; me interrogetis, quænam ſit Dei uoluntas, aut ſententia. Nam neq; figmentum opifici dicit, quid me ſic finxiſti? qua igitur de cauſa & tu id ſcire elaboras? neſcis illum omnium curam habere, illũ ſapien-

Homil. 1. in. Ep. ad Rom.

Rom. 1.

ſapientem eſſe, nihil temerè agere, illum te magis amari quam proprij parentes ament, illum longo interuallo & patris pietatem, & matris curam vehementiſſimè ſuperare? Itaq; nihil amplius perueſtiga. Hæc S. Chryſoſtomus, quæ ſuaſio S. Patris eo etiam ſpectat, ut in ijs quæ non ſunt in noſtra poteſtate, ſed à Deo occultiſſimo prouidentiæ ſuæ conſilio immittuntur, qualia ſunt ægritudo corporis, aut etiam animi, paupertas, vexatio, calamitas, orbitas, illuſio, deſtitutio, & alia ſimilia, ita cõ poſito animo ſimus, ut quod adtinet ad obedientiæ actionem poſthabita omni inquiſitione alterius cauſæ in vna Dei uoluntate prorſus acquieſcamus, dicamuſq; cum Iob: Sicut Domino placuit, ita factum eſt, ſit nomẽ Domini benedictum. Satq; nobis ſit illud, Dominus eſt, qui iubet.

Iob. 1.

Atq; hæc eadem ratio efficere debet in obedientis animo parem ut ita dixerim incuriam & inconſiderantiam cauſæ, cum imperat quidpiam nobis homo quicumq;, quem ſibi in cura noſtri vicarium Deus ſubſtituit. Si enim huius ſicut Dei dicto parere debemus; cur non æquè, non inquiramus cur ita iſte dicat, pariter ac negligimus quærere ſi à Deo dicatur? atque hoc ipſum tradunt patres explicatiſſimè, vt alio loco docuimus, grauiſſimè autem S Gregorius Nazianzenus illis verbis: Oues ne paſcite Paſtores, ne ſupra fines ueſtros aſſurgite, iudices ne iudicate, ne legislatoribus leges præſcribite nec deſunt, qui hoc ipſum ex Apoſtolo colligant, dum ſcribit de præpoſitis, ipſi enim peruigilant, quaſi rationem reddituri pro animabus veſtris, ac ſi diceret, ad eos ſpectare maximè peruigilare, & videre;

Orat. 9.

P. Valentia Tom. 3. diſp. 7. q. 3. p. 2.

Heb. 13.

quid

quid nobis bonum ſit, & expediat, atq; adeo rationem pro nobis reddere in iudicij die eorum, quæ nos ex illorum præſcripto fecimus, ut proinde non nos, ſed illi timere debeant iudicium & condemnationem circa ea, quæ nos de eorum mandato præſtiterimus.

Quod ſi ſubeat animum illa cogitatio, cum qui præcipit, interdum ad id adduci aut inordinata aliqua animi affectione, aut falſæ alicuius opinionis errore; non iccirco modo abſit à re quam præſcribit omnis culpæ ſuſpicio, minus promptè ac integrè curandum eſt mãdatum illud, ſi quidem mandatum inordinatum non eſt, nec vitioſum, ac proinde à Deo eſt, qui ſeparat pretioſum à vili, vtiturq; culpa & errore maiorum ad ſubiectorum vtilitatem. Id quippe eſt Dei vicarium eſſe hominem dum iubet, nempe Deum hominis præceptũ ad obtemperantis beneficium dirigere, nec permittere vitiatam voluntatem ac mentem præcipientis vlla ratione obeſſe obtemperanti. Aliquid amplius ſcribit in hanc ſententiam S. Gregorius, cum enim retuliſſet, Antiſtiti cuidam Romano adulantes clericos perſuaſiſſe, ut ad ſe arceſſeret Sanctum Equitium Abbatem, obiurgaretq; quòd abſq; Pontificis venia munus Apoſtolicæ prædicationis obiret, ac miraretur Petrus Diaconus, quem ſecum in eo dialogo colloquentem facit, quod de tali viro ſurripi pontifici tanto potuerit, reſpondet, Quid miraris Petre quia fallimur, qui homines ſumus. An menti excidit, quòd Dauid qui Prophetiæ ſpiritum habere conſueuerat, contra innocentem Ionathæ filiũ ſententiam dedit, cum uerba pueri mentientis audiuit? quod tamen quia per Dauid factum eſt, & occulto Dei

Libr. 1. Dial. c. 4.

Dei iudicio iuſtum credimus, & tamen humana ratione qualiter iuſtum fuerit, non videmus. Quid ergo mirum ſi ore mentientium aliquando in aliud ducimur, qui Prophetę nō ſumus? Multum uerò eſt, quod vniuſcuiuſq; pręſulis mentem curarum denſitas vaſtat, cumque animus diuiditur ad multa, fit minor ad ſingula, tātoq; ei in una qualibet re ſurripitur, quanto latius multis occupatur. Hęc S. Gregorius.

Parendum igitur malis etiam hominibus Magiſtratum gerentibus, cum non mala iubent. Ac ſi quid contrà nobis in mentem ueniat, iudicemuſq; opere pretiū id Pręſidi aperire, ne ex eius ignoratione pręceps ad prę cipiendum feratur, id licitum nobis eſt, tutèq; facimus, exemplo Moyſis, qui cum iuſſus à Deo adire Pharaonē Regem Ægypti, cauſaretur linguę infantiam & tarditatem, audiuit à Domino Aaron frater tuus Leuites ſcio quod eloquens ſit, & erit os tuum. Immo ita nos ante comparare debemus, ut, modo abſit contraria ac pertinax cupiditas mentis, pro varietate mandatorum variam & ipſi ad parendum voluntatis pręparationem ad feramus, ſi enim optabilia, iucundaq; per ſe ſunt, quę imponuntur, qualia ſunt honorabilia; auerſo potiuſ quàm propenſo adeo animo ſimus, optandum eſt; laudandum contrà cum prompto animo accedimus ad ea obeunda, quę grauia sūt, difficilia, deſpicata, vilia, ſiquidem obedientia ſoror eſt humilitatis, eaq; maximè nititur, perficiturq;; eadem autē humilitate & honorem repudiamus, & nos pro Dei gloria ad vilia queq; deijcimus. Hoc ſubtiliter ac piè S. Gregorius. Cum huius inquit mūdi ſucceſſus pręcipitur, cum locus ſuperior imperatur,

Exod. 4.

Lib. 35. Mor. c. 13.

peratur, is qui ad percipienda hæc obedit, obedientiæ sibi virtutem euacuat, si ad hæc etiam ex proprio desiderio anhelat, neq; enim se sub obedientia dirigit, qui ad accipienda huius vitæ prospera libidini propriæ ambitionis seruit. Rursum cũ mũdi despectus præcipitur, cum probra adipisci, & contumeliæ iubentur, nisi ea seipso animus hæc appetat, obedientiæ sibi meritum minit, quia ad ea, quæ in hac uita despecta sunt inuitus nolensq; descendit. Ad detrimentum quippe obedientia ducitur, cum mentem ad suscipienda probra huius seculi nequaquam ex parte aliqua etiam sua uota comitantur. Debet ergo obedientia & in aduersis ex suo aliquit habere, & rursum in prosperis ex suo aliquid omnimodò non habere, quatenus & in aduersis tanto sit glorioſior, quantum Diuino ordini etiam ex desiderio iungitur: & in prosperis tanto sit verior, quantum à præsenti ipsa quam Diuinitus percipit gloria funditus ex mente separatur. Hæc ille.

Hac eadem humilitate duce si quando non dubitamus id, quod præcipitur cum peccato aut peccati nostri periculo perspicuè coniunctum esse, si fiat, aditum patefacimus nobis vel ad monendum eum qui nos in tantum discrimen conijcit, vel ad imperium prudenter declinandũ, tunc enim parendũ non esse, satis certum est, & exploratum, nec deest ex eodem S. Gregorio documentum, sic enim scribit de Nonnoso Monacho. Dum quadam die in monasterio uetus oleum deesset, iamq; colligendæ oliuæ tempus incumberet, sed fructus in oleis nullus appareret, visum patri monasterij fuerat, ut circumquaq; fratres in colligendis oliuis ad Libr. 1. Dial. c. 6.

exhibenda extraneis opera pergerent: quatenus ex mercede sui operis aliquantulum monasterio oleum deportarent.

Quod vir Domini Nõnosus fieri cum magna humilitate prohibuit, ne exeuntes fratres ex monasterio dũ lucra olei quærerent, animarum damna paterentur.

Libr. 4. Reg. c. 4. Addit postea factum Nonnosi Diuino miraculo illi persimile, quod olim ab Helisæo Propheta editum est, Diuinitus confirmatum esse. Monasterij enim dolia pauculis olei stillis super fusa Nonnosi precibus oleo plenissima redundarunt. Vt hinc etiam intelligamus, Deũ eorum qui ex animo obedientiam colunt singularem patronum ac rectorem esse, utq; non patitur, & cum simpliciter obtemperant, labi, sic eum propius nihil est, quàm ut labantur, aut errent, si id præcipientium vitio fiat, protinus ab omni eos discrimine liberare. Quod

In Vita S. Romua. similiter B. Romualdo accidisse apud Petrum Damianum legimus, cum enim falsi criminis insimulatus à quodam tanquam reus, tamen sceleris pœnas à discipulis impositas ex animi demissione ac obediendi studio persolueret, atq; à sacrificio missæ iam ferè sex menses abstineret, à Deo monitus est, vt satis datũ putaret iniustæ aliorum voluntati, seq; deinceps sacrosancti altari restitueret, quod cum faceret per mentis excessum ad cælestes delicias prægustandas raptus qua se priuarat spirituali voluntate magno cum fœnore perfusus ac recreatus est.

De obediendi occasionibus paucis agendum est, ad duas potissimũ reducuntur. Prima est expressum & apertum præceptum Præsidis. Secunda est ipsemet eiusdem nutus,

nutus,ac uoluntatis ſignificatio,ad utranq; obedientię cultor æquè promptum ac paratum ſe præſtat nilq; illi gratius,quàm Maiorum ſuorum uoluntatem ſequi, ſtudijs etiam obtemperare, eaq; cum perpecta non ſunt explorare,ac diuinare;ſimiliter illi de quo ſcriptum eſt: In lege Domini uoluntas eius, & in lege eius meditabitur die ac nocte. Hoc eſt enim quod tradit Salomon: Mens inquit iuſti meditatur obedientiam. Meditatur ait, quia nil illi familiarius, nil antiquius, aut gratius, quàm ſecumet diſquirere, quæ ſit ſui Præſidis mens, quis animus, qua ratione eius uoluntatem ad unguem, & ut aiunt, ad literam poſſit explere: tunc etiam cum non loquitur, uel ſi loquitur id per interpretem facit, quod admirantur in S. Io. Damaſceno ij, qui uitam eius ſcribunt, non enim ſolum ad magiſtri arbitrium ſe fingebat totum, ſed ſi quid illi excidiſſet, quod rumore nuncio ut fit, ad Ioannis aures pertingeret, id ipſum ac ſi ab ore magiſtri explicatum mandatum accepiſſet, quanta maxima poterat alacritate exequebatur, eſſet illud quantumuis difficile, durum, laborioſum, horridum, viſu etiam ac adoratu fœdum. Pſal. 1. Prou. 15.

Indicia perfectæ obedientiæ ſunt multa. Primum eſt cum amore ad parendum ducimur. Hanc appellat S. Petrus, Obedientiam charitatis, eiuſq; ſunt omnes illæ charitatis proprietates quas recenſet Apoſtolus in prima Epiſtola ad Corinthios, quare ſimiliter ac charitas perfecta obedientia patiens eſt, benigna eſt, non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, & alia quę ibidem ſcribit Apoſtolus. De hac S. Bernardus De Petri & Andreæ uocatione tractans, explicansq; quàm promptè uocan- 1. Pet. 1. 1. Cor. 13. Serm. 2. in die S. Andreæ.

tem Dominum sint secuti, ait, At illi continuò nihil diiudicantes, aut hæsitantes, non solliciti unde uiuerent, non considerantes quonam modo rudes homines & sine literis prædicatores fieri possent: nihil deniq; interrogantes sine omni mora relictis retibus & naui secuti sunt eum. Agnoscite fratres, quoniam propter vos scripta sunt hęc, propter uos singulis annis in Ecclesia recitantur, ut discentes uerę obedientię formam, castigetis corda uestra in obedientia charitatis, hęc nimirum est, quæ sola commendat obedientię nummum, hoc illius argenti est probati, atq; purgati. Sola est charitas quę obedientiã gratã facit, & acceptabilem Deo. Hęc ille.

Secundum Indicium est, cum quis obediendo rationem potius habet animi ac uoluntatis præcipientis, quàm verborum quibus imperando utitur, tũc præsertim, cum qui iubet, ea modestia iubet, vix vt videatur iubeat, ne, an roget, talis erat Apostolus, qui Philemoni sic scribit: Multam fiduciam habens in Christo Iesu imperandi tibi, quod ad rem pertinet, propter charitatem magis obsecro, cum sis talis vt Paulus senex, nunc autẽ & vinctus Iesu Christi. Quare merito hęc præcipientis modestia promptam illam ac liberalem obedientiam requirit, de qua idem postea subscribit: Confidens in obedientia tua scripsi tibi, sciens, quoniam & super id, quod dico facies. Nec id repugnat simplicitati, quę comes est Obedientię perpetua, nam ut perfecta obedientia cęca est in non inquirenda ratione, cur quidq; præcipiatur, ita oculatissima est in perpendendo intimo præcipientis sensu ac uoluntate, ut ei quàm potest accuratius, planiusque satisfaciat.

Tertium

Tertium Indicium est contemptio sui ac rerum omnium mundanarum perfecta despicientia, nec enim Christum quis poterit ad obedientiam vsq; mortis & crucis imitari, qui sui contemptu humilitate, patientia, mansuetudine, similibusq; virtutibus alijs pectus non planè munitum armatumq; gesserit. Secundum enim charitatem Dei obedientiam propriè gignit submissio animi, alit sui mundiq; contemptus, roborat ac perficit patientia & mansuetudo, quam rem non pluribus confirmandam censeo, quod apud omnes testatissima sit, Ex historia tantum rem sub oculis pono.

Leo Ostiensis Episcopus in historia Cassinensi narrat de Carolo Manno, Caroli Regis Francorum filio, quemadmodum præ regni cælestis desiderio regno terreno posthabito, Romam adierit, seseq; in manus sũmi Pontificis tradiderit, (is erat Zacharias Papa) quem ille ait, clericum faciens, post aliquot dies huc illum ad B. Benedicti monasterium cum omnibus opibus suis Domino sub regulari magisterio seruiturum cum cæteris misit. Vbi sub prædicti Abbatis regimine (hic Petronax est, à B. Benedicto sextus Cassinẽsis Abbas) cũ omni humilitate & deuotione Domino seruiens, aliquos transegit annos, non autem erit otiosum, quantæ humilitatis & obedientiæ fuerit, tradere. Cernens Abbas propositum eius feruens, uolens iuxta regulæ mandatum ipsius explorare patientiam, perseuerantiamq; cognoscere, paucarum ouium, quæ erant in monasterio curam illi tentauit iniungere, ut quotidie ad pascendũ educeret, pascentes custodiret, pastasque reduceret. Quam ille obedientiam ac si ex ore Domini, feruenter

Lib. 1. c. 7.

amplc-

amplexus, satagebat quotidie, quæ sibi fuerant imperata, perficere. Post paucos dies cum longiuscule pascendas duxisset oues, latrunculi quidam repentè irruentes, aliquas ex eis nitebantur violenter arripere. Tum ille constanter accurrens oues inquit, curæ meæ commissas auferre vos nulla ratione permitto, de me autem quod Dominus permiserit, facere non contradico. Illi autem peruersæ mentis homines eum penitus expoliantes, abire cęperunt. At Carolus detegi pudenda nõ ferens femoralia tantum ab eis violenter eripuit, cetera patienter eos auferre permisit. Cumq; sic nudus ad monasterium redijsset, interrogatus ab Abbate & fratribus, rem gestam ex ordine pandit. Abbas verò probare uolens an uera esset, an simulata ista patientia, cępit eum vehementer arguere, eiq; segnitiem, ac stultitiam exprobare, cum ille nihil excusans ad omnia se peccasse fateretur. Iubetur ergo vestiri, & ab opus solitum regredi, cum verò die quadam oues à pastu reduceret, una ex eis ægra, claudicare cępit, Videns ergo se ad constitutam horam occurrere nullatenus posse, claudicantem ouiculam imposuit humeris suis, sicq; cum omnibus ad monasterium redijt, sed dum rediret, ouiculæ quam gestabat humeris perfundi eum lotio contigit. Quod ille quondam præpotens, ille regia dignitate conspicuus tanta patientia pertulit, tanta animi virtute tolerauit, ut ne ouiculam quidem iccirco deposuerit. Id cum Abbati nunciatum fuisset, admirans tãti uiri mansuetudinem, ac prorsus regiam humilitatem, Diuinoq; spiritu plenũ animaduertens, pręcepit, ut iam illo opere omisso, iuxta, hortulũ sibi ut sciret, excoleret. Hęc Leo.

Quar-

Quartum Indicium est, cum animus obtemperantis simpliciter ac prorsus acquiescit in imperantis voluntate, æquè, cum præcipit, quæ spiritualia sunt, ac cum imperat alterius generis quidpiam, & cõtrà. Hoc est enim vt antè diximus, obedire, vt obedias, non quia quod imperatur per se gratum nobis, aut optabiliter iucundum est. In quam sententiam illud est apud S. Gregorium scriptum. Nec magna lucra ieiunij, nec asperæ vitæ studia deuotis Christi militibus in maiorum præcepto ualde pensanda sunt. Maioris enim est meriti charitatis iuncta refectio, ieiunio propria deliberatione susceptio. Qui enim iussus carnẽ reficit, inuitus ieiunij præmium deuotione promeruit, & ampliorem mercedem obedientiæ manducando conquisiuit. Atqui dixit Beatus P. Ignatius, obediendum est, cum miraretur medicus, quod feria quarta Maioris hebdomadæ iussui suo obtemperans carnes comedisset.

Lib. 2. in 1. Reg. cap. 3.

P. Maffeus lib. 3. c. 7. Vitæ Ign.

De Actione Simplicitatis. Cap. X.

SImplicitatis Actio propria est dolo ac simulatione deposita, cum præferre qui sis, ac ut ait S. Thomas ex cordis duplicitate non vnũ prætendere, & aliud intendere. S. Bernardus: Simplicitas candor est. Probamus à contrario, nam næuus duplicitas, parum dixi, macula est. Quid duplicitas nisi dolus? sed enim qui dolosè egit in conspectu Dei, inuenta est iniquitas eius ad odium. Et ideo, Beatus cui non imputauit Dominus peccatum, nec est in spiritu eius dolus. Pulchrè Dominus utranq; notauit

2.2.q.109. art.2.ad 4.

Ser. 71. in Cant.

Psal. 31.

Matth.6. notauit maculam, dolum triſtitiamq; Nolite inquit fieri ſicut Hypocritæ triſtes.

3. p. Paſt. Adm. 12. Circunſtantias Actionis huius numerat S. Gregorius. Primam, ſimplices inquit monendi ſunt, ut nouerint nonnunquam vera reticere, ſicut enim ſemper dicentem falſitas læſit, ita nonnunquam quibuſdam auditu veritas nocuit. Vnde coram diſcipulis Dominus locutionem ſuam ſilentio temperans ait: Multa habeo vobis dicere, ſed nunc non poteſtis illa portare. Secundam. Vt ſicut fallaciam ſemper uitant, ſic veritatem ſemper vtiliter proferant. Tertiam vt ſimplicitatis bono prudẽtiam adiungant, quatenus ſic ſecuritatem de ſimplicitate poſſideant, ut circunſpectionem prudentiæ non amittant. Hinc nanque per Doctorẽ Gentium

Io.16. Rom. 16. dicitur: Volo vos ſapientes eſſe in bono, ſimplices autẽ in malo. Hinc per ſemetipſam electos ſuos Veritas ad-

Matth.10. monet dicens: Eſtote prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ. Quia videlicet in electorum cordibus debet & ſimplicitatem columbæ aſtutia ſerpentis acuere, & ſerpẽtis aſtutiam columbæ ſimplicitas tẽperare: quatenus nec ſeducti per prudentiam calleant, nec ab intellectus ſtudio ex ſimplicitate torpeſcant.

Apud Sacras Literas & Patres uſurpatur ſimplicitatis nomen paulò latius, ſignificatq; proprietatem quandam qua excellit Chriſtiana & priſca probitas, nullo ſimulationis artificio ſpecieue fucata, ſed ſyncera prorſus, & candida, fallere nec cupida, & neſcia, iniuriæ, & uindictæ nec memor, nec penè dixerim, capax, ſed ad omnem commiſerationem & lenitatem prona, ad benemerendum & gratificandum ũr propenſa, ſic apta.

De

De hac Apostolus ut in omnibus locupletati abundetis in omnem simplicitatem, quæ operatur per nos gratiarum actionem Deo, & postea glorificantes Deum in obedientia confessionis vestræ in Euangelium Christi, & simplicitate communicationis in illos & in omnes, & in ipsorum obsecratione pro uobis, desiderantium uos propter eminentem gratiam Dei in vobis. 2. Cor. 9.

In quæ verba S. Chrysostomus sic habet. Quis enim nõ obstupesceret, quis non admiraretur hominem moribus simplicem? vel quis non se iungeret ei, qui subdolus non est? Et quorum aliorum est salus? & quorum magna bona? Nonne pastoribus meritò Euangelium prædicatum est? nonne Ioseph simplex quidam homo erat, & ita, ut nec adulterij suspicione perterreretur, quo peccato perpetrando consentiret? Nonne agrestes fuci expertes elegit? Anima inquit benedicta omnis simplex. & iterum. Qui autem ambulat innocenter, ambulat cum fiducia. At dicet quis, Nonne & prudentia opus est? Quid enim aliud est simplicitas quàm prudentia? Quando enim nihil suspicaris malum, neq; moliri poteris malum, quando nihil fers molestè, neq; vindictam meditari poteris. Contumelia quis te affecit, non doluisti: calumniatus est, nihil inde affectus es, odio persequitur, & sic quoq; nihil affectus es. Via quædam est ad Philosophiam simplicitas. Et paulo post. Quid igitur si in malos inciderit vir talis? Deus qui præcepit esse simplices, porriget manum. Quid simplicius erat Dauide? Quid Saule malignius? Vter igitur superauit? Quid item de Ioseph dices? nonne simpliciter vsus est fratribus? nõne propter hoc probatus fuit, eo quod ipse quidem omnia absq; suspi- Homil. 7. in Acta Apostolorum.

cione loquebatur, illi autem malignè insidiabantur. Somnia semel ac iterum dixit, & non sibi cauebat, & iterum ad illos abijt, cibos allaturus, & non sibi cauebat, totum committens Deo. Verum hi erga ipsum tanquam hostem affecti sunt: ipse vicissim erga illos ut fratres, & poterat Deus non permittere illum incidere in illos, sed permisit, ut ostendatur miraculum: & quod licet illi quod poterant, declarabant, ille tamen vincat, & sic quamuis plagam accipiat, non à seipso, sed ab alio accipit, malignus autem seipsum quidem percutit primum, alium autem nullum, & sic sibimetipsi est hostis. Illius anima plena est mœrore perpetuo, cogitationibus semper complicitis siue audiendum, siue dicendum quid sit, omnia trahit ad crimen, omnia incusat. Hæc S. Chrysostomus. In eandem sententiam scribit S. Basilius. Simplex inquit, ut columba, qui ne simpliciter quidem de vlciscendo eo, qui sibi aduersarius sit, cogitat, potiusq; in instituto suo bene de illo merendi perseuerat, ex præcepto Apostoli sui dicentis: Vos autem nolite deficere benefacientes. Ex his intelligimus quæ sint occasiones exercendæ simplicitatis, de quibus quia complicatæ sunt cum actionibus charitatis patientiæ & mansuetudinis, nihil est quod plura dicamus.

Reg. bre. Inter. 245.

1. Thes. 3.

Indicia simplicitatis inter alia sunt, primum longè ab inuidiæ moribus ac cogitationibus abesse. Nam si credimus S. Basilio, simulatio, & morum ingenijq; duplicitas, fructus est inuidiæ; Quando inquit in cordis recessu odium retinentes, charitatis speciem ore præferunt homines, non aliter quàm petræ & scopuli marini,

Ser. de Inuidia.

rini, qui modica operti aqua, magnum ac cæcum non obseruantibus referunt malum.

Alterum Indicium est horrere mendacium, & peccati ac culpę commissæ excusationem, & sanè ait S. Gregorius: Nihil est ad defendendum puritate, hoc est simplicitate tutius, nihil ad dicendum veritate facilius. Cõtra quam faciunt qui simplices non sunt, sed callidi ac vafri. Hi enim toti sunt ex fraudibus & mendacio compositi, ac in ipso penè facinore deprehensi ita se subitis ac commentitijs rationibus eripiunt, ac expediunt, ut dixeris vix comprehensas manibus anguillas statim è manibus esse dilapsas. Sed hoc ipsum similitudine adhuc elegãtiore ac magis apposita explicat S. Gregorius, in illa enim verba Isaiæ: Ibi habuit foueam Hericius, sic ait: Hericij nomine impurę mentis, sese q; callidè defendentis duplicitas designatur, quia uidelicet Hericius cum apprehenditur, & caput eius cernitur, & pedes videntur, & corpus omne conspicitur: sed mox ut apprehensus fuerit, semetipsum in sphæram colligit, & pedes introrsus subtrahit, caput abscondit, & intra tenentis manus totus simul amittitur, qui totus simul antè videbatur. Sic nimirum, sic impuræ mentes sunt, cum in suis excessibus comprehenduntur, caput enim Hericij cernitur, quia quo initio peccator ad culpam accesserit, videtur, pedes Hericij cõspiciuntur, quia quibus uestigijs nequitia sit perpetrata, cognoscitur, & tamen ad ductis repentè excusationibus, impura mens introrsus pedes colligit, quia cuncta iniquitatis suæ uestigia abscondit. Caput subtrahit, quia miris defensionibus nec inchoasse se malum aliquod ostendit. Et quasi sphæra

3. p. Past. Adm. 12. n. 34.

in manu tenentis remanet, quia is, qui concipit, cuncta quæ iam cognouerat, subito amittens, inuolutum intra conscientiam peccatorem tenet, & qui totum iam deprehendendo viderat, tergiuersatione prauæ defensionis illusus totum pariter ignorat. Foueam ergo habet Hericius in reprobis, quia malitiosæ mentis duplicitas sese intra se colligens abscondit in tenebris defensionis. Hæc S. Pater. Occasio igitur non contemnenda ostendendæ simplicitatis est, apertè simpliciterq; fateri commissam culpam, non se excusare, non in alium culpam transferre.

Actiones, Occasiones & Indicia Fortitudinis.
Caput XI.

PHilosophi antonomasticè fortitudinis nomen & laudem fortitudini bellicæ tribuerunt, quòd cum fortitudinis proprium sit animum hominis uoluntatemq; continere in bono, honestoue aduersus maxima mala, in eoq; corroborare ita, ut nec illa timeat, sed patiatur etiam, & si opus est, aggrediatur: maximè maximum malorum omnium, quæ corpori imminere possint, mortem; illa potissimum Virtus fortitudinis nomine donanda fuit, qua sese quis publici boni studio aperto mortis periculo obijcit, quod accidere in iusto bello com pro communi Reipublicæ bono susçipitur, & geritur, nemo dubitat. Hanc etiam veteres appellarunt Heroicam, propriam Heroum, quos uti fortitudinis gloria præstantissimos celebrauit antiquitas, & uerò etiam vt solebat

audacter

audacter venerata est tanquam Semideos, hominesq; de cælo delapsos. Quod vt similiter sentiant Scriptores Sacri, altius tamen aliquid de fortitudine prędicant. Ante omnia donum Dei esse ipsam propriè fortitudinem bellicam, quod Dauid præclarè cecinit toto Psalmo decimo septimo, cuius est initium. Diligam te Domini fortitudo meo. Dominus firmamentum meum. & postea. Quoniam in te eripiar à tētatione, & in Deo meo transgrediar murum, quod alij sic vertunt. Quoniam in re militari cuneos perrumpo, & in Deo meo murum transilio. Item illud, Deus qui præcinxit me virtute, & posuit immaculatam viam meam, sic, Deus est qui me instruit. Virtute Heroica, & viam meam expeditam facit, quod idem est, quod armat me bellica fortitudine, ac vt intelligeremus, Deum non solum fortitudinis habitum in animo procreare, sed auxilio simul supernaturali iuuare milites suos in ipso conflictu, artemque & ardorem ad pugnam immittere, ait. Qui docet manus meas ad prælium. &, Posuisti ut arcum æreum brachia mea. Hoc est, Instruit manus meas ad pugnam, dat que vt arcum calybeum brachijs meis confringam. Pſal. 17. Vatablus.

Deinde Sacræ Literæ fortitudinem bellicam magna laude dignam existimant. Immò laudantur in libris Regum & Paralipomenon fortes Dauid, hoc est Heroes, quos habuit Dauid bellorum & victoriarum socios, eorumq; nomina & præclara facta commemorantur. Siquidem ut S. Ambrosius scribit in fortitudine bellica nō mediocris honesti ac decori forma est, quod mortem seruituti præferat ac turpitudini, nec abs re de ijsdem dicitur ab Apostolo: Fortes facti sunt in bello, castra 1. Reg. cap. 23. 1. Paralip. c. 11. 12. Lib. 1. offi ciorum. c. 41. Heb. 11.

ſtra verterunt exterorum. Sed Chriſtiana pietas longè ſuperiorem Philoſophica fortitudinem bellicam etiam ſtatuit, cum eam ad vnam Dei gloriam eiuſq; nomen
1. Reg. 18. amplificandum dirigit, quod in Scriptura dicitur prælia ri bella Domini, hoc eſt propter Dominum. Propterea
Pſal. 26. Dauid cum dixiſſet: Si conſiſtant aduerſum me caſtra, non timebit cor meum, ſi exurgat aduerſum me prælium, in hoc ego ſperabo. addit: Tibi dixit cor meum, exquiſiuit te facies mea; hoc eſt intentio mea, uel ut alij aiunt: O vultus mei quærite Dominum. Quod idem
2. Mach. 8. ab fortiſſimo Iuda Machabæo ſuis militibus prædicatũ eſt, cum hortatur illos ante pugnam, ut ante oculos habeant contumeliã, quæ Loco Sancto ab hoſtibus iniuſtè eſſet illata. Id autem eſt fortitudinem Chriſtianã tanto antecellere Philoſophicam, quantum præſtat Dei cultus & honor ipſi honeſto, ac honeſti bono.

Maiorem item campũ fortitudini bellicæ dat Chriſtiana religio, quàm fortè Philoſophia; nec enim ſi rem ſuo pondere examinemus, fortitudo bellica in anguſtias vnius publici belli compellenda eſt. Eſt, aut eſſe poteſt vnicuiq; ſuum bellum, imminet Chriſtiano cuilibet ac pio viro ſuum ab fidei Chriſtianæ & virtutis hoſte periculum, in acie nobis ſtandum eſt, etſi gladio nõ petendus hoſtis, ſuſtinendus certè eius impetus, diſcrimen capitis ſubeundum, pro fide, proq; virtute, cum
1. Cor. 15. res poſtulat, uita ſanguiſq; fundendus. Ad beſtias pugnaui Epheſi ait Apoſtolus. Ter virgis cæſus ſũ, ſemel lapidatus ſum, à Iudæis quinquies vna minus quadragenas accepi, & de Romano Imperatore Chriſtianos
2. Tim. 4. perſequente loquens, liberatus ſum ait de ore Leonis.

Et

Et ego. ſtigmata Domini in corpore meo porto, id eſt vulnera quæ excepi in antedictis conflictibus pro Chriſto, ut meritò tandem concludat: bonum certamen certaui. & diſcipulum monet, ut certet bonum certamen fidei, ſed quid moror? cum Chriſtus ipſe noſtræ militiæ Imperator & anteſignanus apertè pronũciet: Ecce ego mitto uos ſicut agnos inter lupos, & Iudæis prædicit: & ex illis occidetis. An non hæc fortitudo bellica eſt, cum quis vitæ diſcrimen adit, cruciatus, cruces, probra quælibet ſuſtinet, mortem oppetit Chriſti fidei ac religionis cauſa? Certè S. Ambroſius cum de bellica fortitudine diſſeruiſſet, ſtatim addit: Quid autem de martyrum dicam paſſionibus? non minorem de ſuperbo Rege Antiocho Machabæi pueri reuexerunt triumphum, quàm parentes proprij, ſi quidem illi armati, iſti ſine armis vicerunt. Stetit inuicta ſeptẽ puerorum cohors regijs cincta legionibus, defecerunt ſupplicia, ceſſerunt tortores, non defecerunt martyres. Quid de matre loquar, quæ ſpectabat læta filiorum, quot funera tot trophea? Quid de S. Agne, quæ in duarũ maximarum rerum poſita periculo, caſtitatis, & ſalutis, caſtitatem protexit, ſalutem cum immortalitate commutauit? Non prætereamus Sanctum Laurentium, qui cum videret Sixtum Epiſcopum ſuum ad martyrium duci, flere cœpit, non paſſionem illius, ſed ſuam remanſionem. Hæc illi. S. Thomas autem huius rei hanc rationem adfert: pertinet ait, ad fortitudinem, firmitatem animi præbere contra pericula mortis, non ſolum quæ imminent in bello communi, ſed etiam quę imminent in particulari impugnatione, quæ communi nomine bellum dici poteſt.

Gal. 6.
2. Tim. 4.
1. Tim. 6.
Luc. 10.
Matth. 23.
Lib. 1. off. cap. 41.
2. 2. q. 123. art. 5.

Ad primũ potest, & post. Martyres sustinent personales impugnationes propter summum bonum, quod est Deus. Et ideo eorum fortitudo præcipuè commendatur, nec est extra genus fortitudinis, quæ est circa bellica.

Sed adhuc latius patet fortitudo Christiana, munit enim & corroborat hominem aduersus quæcunq; alia vitæ discrimina. Nullum quippe eiusmodi est quod ob Virtutem Deique gloriam non possit incurri. Adfert Ibid. duo S. Thomas. Primum est, cum minimè discedimus ab officio aduersus peste laborantem amicum, cum manifesto aut probabili contagionis periculo. Alterum est, cum ut pium negotium prosequamur, inimus viam latrocinijs, aut nauigationem naufragijs infamem. Ad primũ genus pertinet ministrare peste correptis, quod antiquissimum est in Ecclesia pietatis exemplum simul & fortitudinis, sic enim legimus apud Eusebium Cæsa-
Libr. 6. hist. Eccl. c. 16. & 17. rienſem ex Epistola S. Dionysij Episcopi Alexandrini, Valeriani Imperatoris tempore, cum Alexandriæ sæuissima pestis grassaretur, multi Sancti Presbyteri, Diaconi, & alij plurimi morbo laborantibus ministrantes, mortem optiuere libentissimè. Virtutis ergo ait S. Dionysius, multum laudati, adeo ut hoc mortis genus quod propter incredibilem pietatem, & robustam fidẽ susciebatur, nihil à martyrij splendore abesse videretur. Cui muneri se nostris hisce temporibus voto addixit noua Clericorum religio Infirmis ministrantium. & vidi ego Mediolani anno Domini 1576. eidem mancipatos cum Sanctissimo Cardinale Carolo Borromæo Archiepiscopo plurimos clericorum & religiosorum ordinum homines, maximè verò Cappucinos, & Societatis

tatis Iesu. è quibus duos integerrimos viros ac iam maturos cælo, cælo dedimus, ut speramus P. Georgium Farinam Cunienſem, Subalpinum, & P. Franciſcum Centurionẽ, Genuenſem patricium, homines qui tradiderant animas ſuas pro nomine Domini noſtri Iesu Chriſti, ac ſe illi charitatis officio de Maiorum conſenſu ſpõtè deuouerant, quod antè illos exemplum pietatis ediderat Lutetiæ P. Paſchaſius Broetus Gallus, vnus ex primis B. P. N. Ignatij ſocijs, ac ſimiliter peſte conſumptus, & præſtiterunt alibi alij, quos hic locus non eſt cõmemorandi. Ad eandem piam fortitudinem ſpectat leproſorum cura quibuſdam ſanctis viris ac fœminis admodum familiaris, quæ quam Deo grata extiterit, miraculis etiam prodigijſq; ipſe non ſemel teſtatum voluit.

Ad poſterioris generis exempla referuntur nauigationes piorum & religioſorum hominum, qui non aliã ob cauſam, quàm ob unam fidei Chriſti gloriam & animarum ſalutem ad Indos vtroſq;, Sinas, Iaponios uſq; tranſmittunt. Oceano nimirum vniuerſo, nauigatione longiſſima multorum menſium, ne dicam annorum, perpetua ſemper, nihilq; portuoſa, incertis magniſque periculis dubia, ſed certis penè nec niſi grauiſſimis famoſa, maximè ad Bonę Spei promontorium: mari non nunquam prædonum refertiſſimo, horumq; non niſi hęreticorũ, quales fuerunt illi, qui anno Domini 1570. & 1571. cum Luſitanicas naues inuaſiſſent, ac ſuperaſſent in noſtræ Societatis homines primo impetu facto, primum 39. deinde 12. partim in ipſa naui fœdè necarunt, partim per ſummam immanitatem membris amputatis aquis ſuffocarunt, non aliam ob cauſam, quàm

quòd vtipsi clamabant, Euangelicam Romanamq; fidē in Brasiliam importarent. Huius generis sunt nobiles illæ peregrinationes Catholicæ fidei causa susceptæ à multis pijs hominibus doctisq; sacerdotibus ad Infideles, & Turcas, ad Hęreticos, maximè ad Britannos, quorum in horreū Dñi reportatos manipulos litteris inde allatis non solū, sed plerosq; ēt ex illis illustri martyrio coronatos, rē Christianā plurimū auxisse, intelligimus.

Sed nec hic finis est actionum fortitudinis. Sit antedicta fortitudo publica, ciuilis, politica, aduersus publica mala restat priuata & domestica, cuius est propria, multa magnaq; mala ferre fortiter, ac tolerare. Numerā tur hæc à quibusdam sic, ægritudo, luctus, exilium, egestas, carcer, orbitas, repulsa, infamia, dolores, ex patria, liberis, parentibus, vxoribus, propinquis, amicis, aliaq; similia, quæ omnia fortitudo non solum ut ferantur, præstat, sed etiam vt constanter superentur. S. Ambrosius id in S. Iob considerandum proponit. Quid horum inquit, S. Iob vel in Virtute defuit, vel in Vitio obrepsit? Quomodo laborem ægritudinis, frigoris, famis, pertulit? Quomodo despexit salutis periculum. Nunquid rapinis diuitiæ coaceruatæ, de quibus tanta in opibus affluebāt? Nunquid auaritia, census, aut uoluptatis studia, cupiditatesq; excitauit? Nunquid trium regum iniurioſa contentio, uel seruorum contumelia in iram excussit? Nunquid gloria sicut leuem extulit, qui impre cabatur grauia sibi, si unquam uel non voluntariam celauisset culpam, uel reueritus esset multitudinem plebis, quo minus annunciaret eam in conspectu omnium? Quis igitur tam fortis, quàm S. Iob? Hæc ibi.

Lib. 1 off. cap. 39.

S. Au-

S. Augustinus aliquid amplius subijcit Christianæ fortitudini, non solũ vitę huius mala, sed bona etiam, nempè illecebras terrenæ felicitatis omnes, quæ ita robustæ sunt, ut si Christo credimus, suffocent vi sua Diuini Verbi ac gratię satus in anima: immò ipsũ interiorem hominem. Hoc est enim illud, à solicitudinibus, diuitijs & voluptatibus vitę euntes, suffocantur. Vnde ait: Si non te subuertit ventus interior; Magnæ virtutis est cum felicitate luctari, ne illiceat, ne corrumpat, ne ipsa subuertat felicitas. Magnæ inquam Virtutis est cum felicitate luctari. Magnæ infelicitatis est à felicitate vinci, Disce calcare seculum, loquitur uerò eo loco S. Augustinus de animi firmitate ac robore virtutis. Ser. 13. de Verbis Domini.

Occasiones Exercendæ fortitudinis externæ, notæ sunt & in prospectu: mala scilicet uel præsentia, vel imminentia. Pascebat ait Dauid seruus tuus patris sui gregem, & veniebat uel Leo, vel Vrsus, & tollebat arietem de medio gregis, & persequebar eos, & percutiebam, eruebamq; de ore eorum, & illi consurgebant aduersũ me, & apprehendebam mẽtum eorum, & suffocabam, interficiebamq; eos. Nam & Leonem, & Vrsum interfeci ego seruus tuus. Libr. 1. Reg. c. 17.

Similiter de militibus Iudæ Machabæi dicitur, viginti iuuenes ex his qui cum Machabæo erant accensis animis propter blasphemiam viriliter accesserunt ad murum, & feroci animo incedentes ascendebant, Deniq; inquit Salomon: Tempus belli & tempus pacis, & ante: Tempus occidendi, & tempus sanandi, tempus destruendi, & tempus ædificandi, & alibi. Fili conserua tempus, & deuita à malo; pro anima tua ne confundaris dicere uerum. Nec acci- Libr. 2. Machab. cap. 10. Eccl. 3. Eccl. 4.

pias faciem aduerſus faciem tuam, nec aduerſus animã tuam mendacium. Ne reuerearis proximum tuum in caſu ſuo. Nec retineas uerbum in tempore ſalutis.

Ceterum, occaſiones internæ attendẽdæ magis ſunt viro qui ſeſe ſtudet fortiter gerere, aut exercere. Reducuntur autem ad duo capita, alias enim ſubminiſtrat timor, alias fiducia, ſiue audacia, ſiquidem in utriuſq; recta moderatione verſatur animi fortitudo vniuerſa. Sunt qui nihil ſibi timendum ſtatuant, & hi temerarij ſunt, præcipites, proiecti, ſtulti, ac ſi non his malis obnoxij, thraſones certè, militeſq; glorioſi, & in quos illud rectè dicitur: Mauors ventoſa in lingua pedibuſq; fuga cibus iſtis ſemper erit. Alij ſibi pauenda omnia putant, laruas etiã & vmbras, ipſasmet cogitationes & phantaſiæ ſuæ ſimulachra, ſimiles pueris qui ad leuia quælibet horreſcunt, ad ficta etiam terriculamenta. Forti viro cognoſcenda mala, ponderanda etiam, & ſi fieri poteſt quando neceſſaria non ſemper ſunt, declinanda, at cũ iam uel adſunt, uel impendent, excuſſo timore fortiter ferenda, & animosè ſi res exigit, adeunda ſunt, honeſti cauſa, multò maximè propter bonum publicum, Deiq; gloriam. Habet autem non exiguam vtilitatem monitum illud Caſſiani, quo iubet, vt interdum fingamus animo, itaq; nos comparemus, ac ſi periculis ipſis iam præſentes eſſemus, verſaremurque in diſcrimine, ut ea meditatione quaſi præludio exercitati, inſtruamus nosipſos ad omnem tolerantiam perpeſſionemq; malorũ. Quare timor mali ſi animum aduertamus, prænuncius eſt hominem exſuſcitans ad fortitudinis actum obeundum, magisq; turbarum aut campanarum ſonitus. Nec

Virgilius libr. 11. Aeneid.

Collat. 19. cap. 16.

alia

alia ratione comprimitur aut fugatur metus, quàm si adhibita in consilium ratione, mentis robur illico concitetur, constantiaq; confirmetur animus aduersus periculum, quod prospicimus. Quoties igitur timor is mẽtem pupugerit, toties accendi nos Diuinitus existimemus ad fortitudinem amplectendam, dicamusq; cum Dauide: Si consistant aduersum me castra, non timebit cor meum, & cur timebo in die mala? vinci malis præsertim extremis, solet interdum timor, sed hęc uictoria non tam fortis animi est, quàm desperati, qualis fortassis inerat Sabinis illis mulieribus, de quibus Liuius scripsit victo malis muliebri pauore ausas in tela se volitantia inferre. Fortis ac magni animi sine dubio factum Iudith, quę quanquã expauit initio, Diuinitus tamen cõfirmata ausa tantum facinus est, quantum ne cogitassent fortissimi quiq; exercitatissimiq; belli Duces. Prudentię & fortitudinis aduersus timorem fuit & illud, quod gestum à Iacob memorant Sacrę Literę. Qui cũ ualdè timeret occursum Esau fratris sui, non concidit tamen animo, sed diuisit populum qui secum erat, greges quoque in duas turmas, dicens, si venerit Esau ad vnam turmam, & percusserit eam, alia turma quę reliqua est, saluabitur.

Pſal. 26. Pſal. 48.

Iudith. 13.

Gen. 32.

Audacię propior est fortitudo, à timore longius abest. Iccirco facilius audax fortis euadit, quàm meticulosus, quanquam audaces licet initio acres sint, & feruidi, immò pertinaces, & præcipites, cum tamen res ex sententia non succedit, paulatim deficiunt, ipsisq; meticulosis timidiores etiam sunt; audacibus iccirco medemur duplici ratione: prior est, q ua curatur mentis obsti

natio,

natio, ac in propria voluntate obduratio, exemplo præ
3. p. Past. Adm. 19. sertim Domini? De quo S. Gregorius sic. Solerter hi aspiciant, quia filius hominis cui vna cum Patre semper voluntas est, ut exemplum nobis frangendæ nostræ vo
Io. 6. luntatis præbeat, dicit: Non veni facere voluntatem meam, sed voluntatem eius, qui misit me, Patris. Qui vt adhuc virtutis huius gratiam commendaret, seruaturũ se hoc in extremo iudicio perhibet, cum ait: Ego à me ipso non possum facere quicquam, sed sicut audio, iudi
Io. 5. co. Qua itaq; conscientia dedignatur homo, alienæ voluntati acquiescere, quando Dei & hominis filius cum virtutus gloriam venit ostendere, testatur se non à semetipso iudicare? Verùm non aboletur propriæ voluntatis morbus, nisi per recta consilia remedium adferatur mente, quæ voluntati facem præfert, tollaturq; proprium consilium, quod quia tanquam charissimam filiam osculatur audax, præcipitat; quæ posterior ratio est sanandi audaces. Sic habet de his hominibus idem S.
3. p. Past. Adm. 16. Gregorius: Præcipites sæpè in malis corruunt, dum bona minimè discernunt. Qui nequaquam quid, quando, vel quomodo quæq; agunt, inspiciunt, sed plerunque acta quia ita non debuerunt agere, cognoscunt. Quibus sub auditoris specie rectè per Salomonem dicitur:
Eccl. 33. Fili sine consilio nihil facias, & post factum non pœnite
Prou. 4. bis. Et rursum: Palpebræ tuæ præcedant gressus tuos. Palpebræ quidem gressus præcedunt, cum operationẽ nostram recta consilia præueniunt. Hæc S. Gregorius. Occasionem igitur exercendæ fortitudinis non exiguã præbet audacia, si cõsilijs opportunis teneatur ac refrenetur, maximè uerò vt obstetur initijs in inchoãda re,

qua

qua de agitur, siquidem, quanquam periculum ab audacia imminet forti uiro etiam in progressu, plerunque tamen cum sese produnt impedimenta ac difficultates graues, quod accidit in progressu, deferuescit audacia, & timor exoritur, ut non tam contra audaciam tunc, quàm contra timorem pugnandum sit, sic Aman audacter iubet parari excelsam crucem ad suffigendum in ea Mardochæum, sed cum intuetur, se interim ministrũ constitui à Rege eius honoris, gloriæq; præconem publicum, domum suam lugens reuersus præq; metu ac pudore caput opertus, consilium quærit à consiliarijs, & uel inuitus audit: Nõ poteris ei resistere, sed cades in conspectu eius. Et qui tam audacter insana consilia secutus Roboam populo dura responderat, post serò sapiens, sibiq; suæq; saluti non nisi turpi fuga consuluit. Deniq; qui cor suum obdurat, ait Sapiẽs, corruet in malum. Initium porro capiendi boni consilij est pietatis in Deum studium, eiusq; gloriæ intentio recta, siquidem scribitur à Salomone: Qui inquirunt Dominum animaduertunt omnia.

Esther. 6.

Libr. 3. Reg. c. 12.

Prou. 28.

Ibid.

Primum fortitudinis Indicium est mortificatio passionum omnium, intelligetur id ex ijs quæ scribit S. Gregorius. Alia iustorum, alia est fortitudo reproborũ. Iustorum quippe fortitudo est carnem vincere, propriis voluntatibus contraire, delectationem uitæ præsentis extinguere, huius mundi aspera pro æternis præmijs amare, prosperitatis blandimenta contemnere, ad uersitatis metum in corde superare. Reproborum verò fortitudo est, transitoria sine cessatione diligere, contra flagella conditoris insensibiliter perdurare, ab amore

Libr. 7. Mor. c. 9.

rerum

rerum temporalium nec aduersitate quiescere, ad inanem gloriam, etiam cum vitæ detrimento peruenire, malitiæ augmenta exquirere, bonorum uitam non solum verbis ac moribus, sed etiam gladijs impugnare, in semetipsis spem ponere, iniquitatem quotidie sine vllo desiderij defectu perpetrare. & post. Quam bene
Is. 40. vtranq; fortitudinem Isaias complexus est? Qui confidunt in Domino mutabunt fortitudinem. Qui enim nequaquam sument, sed mutabunt, dixit, profectò patenter innotuit, aliam esse quæ proponitur, & aliam, quæ inchoatur. An non etiam reprobi fortes sunt, qui ad præsentis vitæ concupiscentiam tot laboribus currunt, periculis se audenter obijciunt, pro lucris contumelias libenter ferunt, ab appetitus sui libidine nulla vi acti contrarietate resiliunt, permissionibus durescunt, & mala mundi tolerant pro mundo, eiusq; vt ita dixerim, gaudia quærentes, perdunt, nec tamen hæc perdendo fatigantur? Vnde bene ex humani generis uoce per
Thren. 3. Ieremiam dicitur: Inebriauit absinthio. Post: At contra vir iustus ad mundi pericula pro mundo toleranda esse debilis, studet, finem suum conspicit, uita præsens quàm sit transitoria attendit, & pro ea exterius labores perpeti renuit, cuius extrinsecus delectationem vicit. Hæc S. Pater.

Alterum Christianę fortitudinis Indicium est con-
Lib. de vera Relig. cap. 47. iunctio cum Deo per charitatis amorem. Sic S. Augusti nus: Ille verissimè atque certissimè inuictus homo est, qui cohæret Deo, non ut ab eo aliquid boni extra mereatur, sed cui nihil aliud, quàm ipsum hęrere Deo bonum est. Hic vir quandiu est in hac vita, utitur amico

ad

ad rependendam gratiam, vtitur inimico ad patientiã, vtitur quibus potest ad beneficentiam, vtitur omnibus ad beneuolentiam Et quanquam temporalia non diligat, ipse rectè vtitur temporalibus, & pro eorum sorte hominibus consulit, si æqualiter non potest omnibus. quare si aliquẽ familiarium suorum promptius, quàm quemlibet alloquitur, non eum magis diligit, sed ad eũ habet maiorem fiduciam, & apertiorem temporis ianuam. Tractat enim tempori deditos tantò melius, quãto minus ipse obligatus est tempori. Cum itaq; omnibus, quos pariter diligit, prodesse non possit, nisi coniunctioribus prodesse malit, iniustus est. Non ergo iste afligitur morte cuiusquam, quoniam qui toto animo Deum diligit nouit, nec sibi perire quod Deo non perit. Nec cuiusquam miseria miser est, quia nec cuiusquã iustitia iustus est. Et si aliquando forte huius periculo vel errore, vel dolore commouetur vsq; ad illius auxilium, aut correctionem, aut consolationem, non usque ad suam subuersionem ualere patitur. In omnibus autẽ laboribus futuræ quietis certa expectatione non frangitur, & post. Huic viro in tribulationibus parum est, non contristari, nisi etiam gaudeat, sciens quod tribulatio patientiam operatur Hæc ibi. Porrò huius fortitudinis adeo magnæ ac prorsus inuictæ non alia radix est atque origo, quam Dei gratia & auxilium quo verè fortis vnicè nititur. Hoc alibi explicat idem Pater. Multos ait, impedit à firmitate præsumptio firmitatis, nemo erit à Deo firmus, nisi qui se à seipso sentit infirmum. In Psalmo pluuiam voluntariam segregabis Deus hæreditati tuæ, infirmata est, tu uerò perfecisti eã. Agnouit se esse

Serm. 13. De Verbis Domini. Psal. 67.

infirmam, vt firma eſſet nō in te, firmaretur, ſi non infirmaretur, ut abſte in te perficeretur. Vide infirmitatis
1. Cor. 15. huius portiunculam. Paulum vide infirmatum qui dixit: Non ſum idoneus uocari Apoſtolus, quia perſecutus ſum Eccleſiam Dei. Quare ergo Apoſtolus es? Gra-
Matth. 14. tia Dei ſum id, quod ſum. De Petro etiam cum iuſſus ambulat ſuper aquas addit, præſumpſit de Domino,
Pſal. 39. potuit de Domino. Pſalmus loquitur: Si dicebam motus eſt pes meus. Quare motus? niſi quia meus. Et quid ſequitur? miſericordia tua Domine adiuuabit me, non
Eccl. 2. virtus mea, ſed miſericordia tua; vbi eſt illud: Quis inuo-
Ioel. 2. cauit, & deſertus eſt ab eo? Vbi & illud: Et omnis qui in-
Rom. 10. uocauerit nomen Domini, ſaluus erit? hæc S. Auguſtinus. Sed videantur hæc remotiora & communia Indicia fortitudinis.

Tertium Indicium eſt, Inexpectata & repentina mala conſtanter ferre. Id ex Philoſophia accipiunt, & probant Theologi omnes tanquam proprium ſpectatę ac ſolidæ fortitudinis ſignum, neq; enim in ijs, quæ repentè accidunt locus eſt conſilio, aut deliberationi, nec datur ſpatium colligendi ac confirmandi animum in improuiſis & inopinatis euentibus, in ijs igitur non conſternari animo, non dimoueri loco, ſed ſeſe fortiter gerere, ſiue inchoando, ſiue proſequendo quod inchoaueras, argumentum eſt animi habitu fortitudinis planè
Libr. 1. off. cap. 38. conformati. Fortis uiri eſt ait S. Ambroſius, non diſſimulare, cum aliquid immineat, ſed prætendere, & tanquā de ſpecula quadam mentis obuiare cognitione prouida rebus futuris, ne forte dicat poſtea, ideo in iſta incidi, quia non arbitrabar poſſe euenire, ſed id præſtat for-

tis

tis cum ſuppetit tempus. Hoc ſi deſit, ut in ſubitis caſibus, non niſi habitu fortitudinis aut peculiari aliqua Dei ope quæ habitum æquet, iuuari poteſt ad fortiter agendum. Habitus igitur par eſt in repentinis motibus meditationi & præparationi animi, qua utitur vir fortis cum ex conſilio & maturè agit, quales fuerunt pleræq; Sanſonis actiones, & aliquæ etiam Iudæ Machabæi.

Quartum Indicium fortis uir nihil dolo agit, nihil fraude, virtutem qua præditus eſt, prę ſefert palam, ſine arrogantia tamen & leuitate, eaq; nititur vna quare tã ſæpè Græci illi qui Troiam expugnarunt apud poetam criminis inſimulantur, mentia eorum furta traducuntur, ac tenebræ, quarum fiducia ad ea patranda prodibant: nulluſq; finis eſt exagitandi & exprobrandi alui decantati illius equi, quo ſe condiderant ad vrbis excidium dolosè inſtruendum, certè Dauid quàm fortitudinẽ à Deo acceperit, ac ſecutus ſit, quàmq; labis omnis ac fraudis purus fuerit, indicat, cum ait: Deus qui prę cinxit me virtute, & poſuit immaculatam viam meam. Pſal. 17.

Sed indicauit facto ſæpiſſimè, præſertim aduerſus Saulem, quem cum probè ſciret capitis ac gloriæ ſuæ inimiciſſimum, eſſetque in eius poteſtate eum clam interficiendi, per ſummum animi candorem ac Heroicã fortitudinem à facinore ſemper abſtinuit, adeo, ut etiam cum ſemel abſcidiſſet oram clamydis Saulis ad faciendam fidem occaſionis, quam habuerat, eum de medio tollendi, propter hoc ipſum pupugerit, ut Scriptura dicit, cor ſuum, ſermonibusq; confregerit viros ſuos, ne conſurgerent in Saul. Et hoc ipſum ſimulq; cogitationem quæ inciderat in animum occaſionis tam oppor- 1. Reg. 24.

tunæ non prætermittendæ eidem Sauli paulo post simpliciter aperuit. Quod quanquam ita est, non iccirco tamen vir fortis prudentiam repudiat, quin ascisit potius, eamque sequitur tanquam ueræ fortitudinis normam, nec enim candorem odit prudẽtia, sed informat, & regit, ideo enim illi copulatur à Domino, & Salomone auctore, Sapiens timet, & declinat à malo, & qui patiens est, hoc est fortis, multa gubernatur prudentia.

Prou. 14.

Quintum Indicium Christianę fortitudinis est martirij pro Christo cupiditas, cum enim martyrium actus sit fortitudinis, habitus autem ad Actum stimulet eam facultatem animi, quę sedes eius est, quis dubitet fortitudinis perfectę habitum non concitare voluntatem hominis quam occupat, ad principem nobilissimumque eius actum, quod est martyrium?

De propria Patientiæ Actione, eiusq; Exercitatione. Cap. XII.

PAtientię Actio ualde propria est moderari mœrores, qui extrinsecus adferuntur animo à rebus aduersis. Sic habet S. Thomas. Qui non propterea negat patientiã uersari in cohibenda tristitia illa, quę sponte nonnunquam excitatur in animo ex naturę ad eam propensione, ut melancolicis accidit, siquidem & ipse id alibi significat, & rationi consentaneum est, cum enim tristitia illa ex vitiata in Adamo natura propagata, recti honestiq; fines facilè transiliat, euadatq; immodica; ratio nẽ virtutemq; coercentẽ exigit, ut ne excrescat in uitiũ.

2.2.q.136. art.2.ad 1.

Igitur

Igitur propriè patientia aduerſus mœrorem omnem pugnat, animumq; firmat, ac munit, non ſolùm ad minuẽdum, ſed ad planè profligandum mœrorem. Omnis amaritudo tollatur à vobis ait Apoſtolus, de patientia loquens, vt exponit S. Gregorius, & Hebræis ſcribens aduerſus mœrorem diſciplinæ Domini monet cogitandum, ſeriòq; attendendum, ne quis deſit gratiæ Dei, & ne qua radix amaritudinis ſurſum germinãs impediat, ne qua radix ait, ad radicem igitur ſecurim mittendam, & vitium radicitus conullendum ſuadet. Et hoc quidẽ facile perſuadetur, non ita facilè quod perſuaſum eſt, re ipſa præſtatur.

Ephes. 4. 3. p. Paſt. Adm. 10. Heb. 12.

Duabus autem rationibus potiſſimùm vinci mœrorem S. Chryſoſtomus eſt auctor. Pijs cogitationibus & oratione. Sic habet. Conuenit & cum his una immò ante has orationibus, perpetuiſq; precationibus has tenebras diſpergere, & diſſipare. Nam & Beatus Dauid magnus ille uir, atq; mirabilis his medicamentis ſemper vſus eſt, hiſq; plurimos dolores preſſurarum remouit, ac repulit. Nunc quidem orans ac dicens, tribulationes cordis mei diſſipatæ ſunt, de neceſſitatibus meis erue me: nunc pijs ac religioſis cogitationibus admotis, inquiens, Quare triſtis es anima mea, & quare conturbas me? ſpera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi. Rurſumq; ex cogitationibus huiuſmodi ad orationes conuerſus: Remitte mihi ut refrigerer, priuſq; abeam, & vltra iam non ero. Atq; ab orationibus ad cogitationes. Quid enim ait, mihi eſt in cælo, & à te quid uolui ſuper terram? Ita & Iob vxori quæ uerba diabolica ſuggerebat, pijs cogitationibus reluctabatur, illamq; increpans dicebat:

In fine lib. 3. de prouid.

Pſal. 24.

Pſal. 42.

Pſal. 38.

Pſal. 72.

Iob. 2.

dicebat: Si bona ſuſcepimus de manu Domini, mala autem quare non ſuſtinebimus? Ad Deum verò precibus vtebatur. Beatus verò Paulus utriſq; his armis eo, ſqui in preſſuris ac tentationibus erant, iuuabat, nunc quidē
Heb. 12. dicēs: Si autem extra diſciplinam eſtis, ergo adulteri, nō filij. Quis enim filius, quem non corripit pater? Nunc-
1. Cor. 10 que orans. Fidelis inquit Deus eſt, qui non patietur vos
2. Theſ. 1. tentari ſupra id, quod poteſtis. Et rurſum: Siquidem iuſtum apud Deum eſt, retribuere retributionem his, qui vos tribulant, & vobis qui tribulamini, requiem. Si igitur his armis ipſe quoq; uſus fueris, ac teipſum perfectè undiq; armaueris cogitationibus pijs, mœroris reundes impetum, orationibus verò tam tuis quàm aliorum te veluti uallo fortiſſimo muniens celeriter diſciplinæ iſtius percipies fructus. Hæc S. Chryſoſtomus.

Cum igitur ſeſe obijciunt mœrendi occaſiones, mœroreſq; ipſi uel concitantur, uel ſeſe intrudunt in animum, tunc perſuaſum nobis ſit, adeſſe ſimul occaſiones exercendæ patientiæ, ac contra mœrores ſtrenuè repugnandi. Et quidem de oratione aduerſus mœrorē Deo facienda ſat ſint quæ S. Chryſoſtomus tradit, de cogitationibus aduerſus illum ſuſcipiendis paulo plura à nobis hic dicenda ſunt.

Cogitationes porrò aduerſus mœrorem aliquæ ſunt ueluti generales & communia quaſi remedia aduerſus omnes quas timemus aut accipimus, calamitates: aliæ propriè pugnant contra ſingulas cuiuſq; generis molestias & incommoda, quæ nobis adferuntur. Primi generis ſunt hæ ex S. Chryſoſtomo.

Primò. Certum eſt ait, Chriſtianum ſi quando triſtetur,

tur, duas tantum habere mœroris causas, vel cum ipse, vel cum proximus offendit Deum. In fine lib. 3. de prouid. 2.

Secundò. Eos qui superna non terrena sapiunt, non solum ira & concupiscentia, cæterisq; perturbationibus, sed mœrore, etiam abstinere conuenit. Hic enim longe pluribus quam perturbationes illæ, nos incommodis afficit, prorsusq; necesse est, aduersus illum nos fortissimè insurgere, nisi omninò perire uelimus. 2 Lib. 2. de prou. paulo post princip.

Tertiò. Non est ita difficile mœrorem ficut alias perturbationes depellere. Et cuius hoc inquit, difficultatis amantissimè? Nam si concupiscentia esset aliqua, si corporum turpis, atq; insanus amor, si inanis gloriæ pestis, vitium profectò superatu difficillimum, aut aliquid perturbationum huiusmodi, meritò hæreres, & esses de huiusmodi liberatione solicitus. Eos enim qui his capti sunt, non quidem est impossibile, difficillimum tamen ea retia diffugere. Cur id? quia voluptas his cooperatur, atq; illa adiuuat. Ea uerò est, quæ semel captis funes plurimos innectit. Istudq; primum difficultatis est plenissimum, persuadere animo sic irretito, ut planè ac penitus uelit, ac cupiat, hisce nodis liberare, fitq; simillimũ, ueluti si quis scabiem & pruriginem depositurus morbo suo delectetur, ac passione huiusmodi expositus ea liberari quærat. Ceterum ad fugandum mœrorem id parũ non confert, si interim ingratè illum admittamus, nam qui re aliqua grauatur, citò illam abse excutere, & abijcere studebit. 3 Versus finem lib. 3. de prou.

Quartò pessimũ Dæmonis instrumẽtũ mœror, & ipso ẽt peior dæmone. Solius ait, dæmonis nõ est cõsiliũ sibi uitã extorquẽdi, sed ẽt mœroris, immò uerò plus mœroris 4 Initio 2. libr. de prouid.

ris quàm dæmonis, fortaſſe uerò mœroris ſolius. Quod ex eo profectò conſtat, quod plurimi etiam ab dæmonis infeſtatione liberi, dolore ſolo ac mœrore agitati mortem ſibi ultrò conſciuerunt. Huncigitur ex animo tuo fuga ac penitus elimina. videbis nullam vim reſtare dæmoni, non ſolum ad perſuadendum iſta, uerùm ne ad ſuggerendum quidem; & poſt, non dæmon eſt, qui mœrorem mouet, ſed mœror potius uires Dæmoni adminiſtrat, cogitationesq; malas ſuſcitat. Atteſtatur huic rationi noſtræ beatiſſimus Paulus, qui cum
2. Cor. 2. de lapſis in ſceleris ruinam Corinthijs ſcriberet, non dæmonem aliquem metuere, ſed mœroris magnidtuinem timere deprehenditur, ne forte inquiens, abundátiore triſtitia abſorbeatur, qui talis eſt. Ceterum ut cõcedamus, dæmonem acrius inſtare, pulſo ex animo mœrore, quid iam erit ex hoc incommodi, vel detrimenti? Quid hic per ſeipſum aut paruum, aut magnum poſſit contra nos? at verò mœror abſente dæmone multa per ſe horrenda efficit, plurimoſq; eorum, qui ſibi vel nexuerunt laqueos, uel conſciuerunt gladios, uel flammis donauerunt, uel alio quouis genere perdidere ſeipſos, ſola doloris ac mœroris vi ad ita occumbendum impulſos reperiemus. Quod ſi inter eos quiſpiam fortaſſis fuerit arreptus à dæmone, huius quoque perditio non dæmoni, ſed mœroris tyrannidi ac violentiæ merito imputanda erit.

5 Quintò. Cogitandum cæleſtis regni gaudium. Dic
Initio lib. 3. deprou. oro, inquit, ſi quis te ad regnum terreſtre & imperium vocaret, atq; antè ingreſſum eius ciuitatis in qua coronandus eſſes, in ſtabulum diuertere neceſſe eſſet, vbi

luti

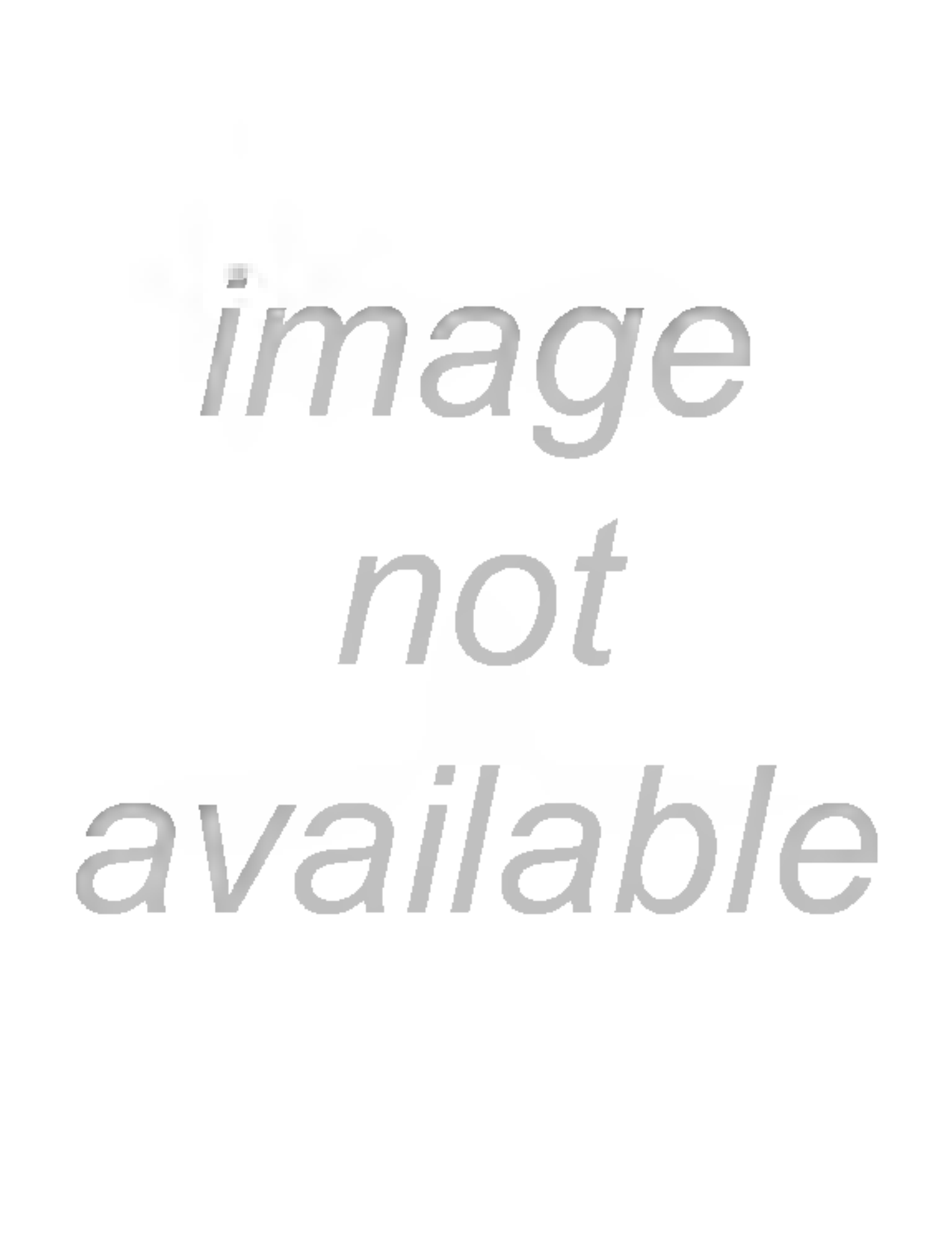
image
not
available

maximè uerò Apoſtoli Pauli & quorundam aliorum ſui temporis hominum perfectorum.

6 Sextò Deus in memoria ſemper habendus. Si inquit idem alibi, videmus mente ſemper Deum, ſi ſemper in recordationem eius conuertimus mentem noſtram, omnia nobis facilia apparebunt, omnia portabilia, omnia leuiter ſuſtentabimus, omnibus ſuperiores efficiemur. Si enim quiſquam dilectum videt, magis autem recordatus illius, erigit animam ſuam, & mente ſublimis efficitur, ut omnia facilè toleret, delicians ex memoria illius, qui in mente habuerit eum, qui nos diligere verè dignatus eſt, & recordatus fuerit eius; quando poterit aliquam ſentire triſtitiam, aut terribile aliquid, aut periculoſum timere? quando puſillanimitate afficiatur? nũquam ſcilicet, omnia quippe nobis difficilia uidentur, quia Dei memoriam non habemus, ſicut oportet habere, iuſtè quippe nobis dixerit, oblitus es mei, obliuiſcar & ego tui, & duplex efficitur malum, & quia nos eius obliuiſcimur, & ille noſtri. Hæc enim duo mala ſunt, alternis quidem complicata duo tamen ſunt. Magnum quidem operatur memoria Dei, magnum autem etiã, cum & nos eius habemus memoriam, hoc quippe facit eligere bona, illud autem impetrare, & ad effectum perducere. Propterea dixit Propheta, recordabor tui de terra Iordanis & Hermonij à monte paruo. Hæc populus in Babylonia conſtitutus. Et nos igitur (dicamus) tanquam in Babylonia conſtituti.

Hom. 26. in Ep. ad Heb.

Pſal. 41.

7 Septimò. Mœrorem ait idem Deus inſeruit naturæ mortalium, non ut ab re & intempeſtiuè illo in rebus contrarijs utamur, neque vt nos ipſos perimamus, verùm

Lib. 3 de Prou. Ver ſus finem.

verùm ut ex eo maxima emolumenta consequamur. Quoniam uerò modo illa consequemur, si illum intempestiuè assumamus? porrò mœroris tempus non tunc est, cum aliquid aduersi patimur, sed cum male operamur. At uerò nos ordinem peruertimus, temporaq; immutamus, qui cum innumera mala perpetremus, ne breuiter quidem dolore contrahimur, sin verò quippiã à quoquam patiamur mali, protinus concidimus, hæremus, titubamus, liberariq; & cedere ex uita festinamus. Addit postea esse simile medicamento, quod si in tempore adhibeatur, curat ægrotum, si intempestiuè, necat. Nam cum inquit austerum corrodensque medicamentum mœror, atq; vitiorum quæ in nobis sunt qua si purgatio, si admoueatur otioso ac delicato animo, ingentiq; peccatorum pondere oppresso, maxima suscipiente, curisq; presso, ac plurima perpesso, præterquam quod nihil prodesset, maximè nocet, imbecilliorem illum faciens, atq; ad desperandum facilem. Quocirca stantibus & acriter pugnantibus Paulus cum scriberet, dicebat: Gaudete in Domino semper, iterum dico gaudete. Porrò dissolutis ingentemq; habentibus tumorẽ. Et uos inquit inflati estis, & non magis fleuistis? Itaq; is quidem qui peccatorum sagina impinguatur, extenuetur, atq; siccetur hoc medicamento. Qui verò bonæ habitudinis est, atque in decenti statu seipsum seruat Dei gratia, per mœrorem bonam suam valetudinem non corrumpat, adeo est enim ille acer & efficax, ut etiam ope sua indigentibus si plus quàm necesse est immœrentur, maximorum malorum causa sit. Quod & Beatus Paulus metuens citò illum, post quam fecerat, quòd iusPhil. 4. 1. Cor. 5.

2.Cor.2. ſum erat, auferri iuſſit, cauſamq; protinus adiecit eam, ne forte inquit, abſorbeatur abundantiore triſtitia Hęc de comunibus remedijs quæ parari debent à nobis aduerſus męrorem ex cogitationibus item communibus. De alijs autem cogitationibus quæ ſuſcipiendæ ſunt ad uerſus ſingula malorum genera, quę mœrorem efficiũt in animo, innumera ſunt, quæ dici poſſunt, non ſolum quia nullus eſt malorum numerus ac finis, quandiu in hac valle lachrymarum uiuimus, ſed etiam quia multis millibus contra multa millia vt eſt in Euangelio decertandum eſt, & ſingulis malorum cauſis excidendis ſingulæ quaſi curationum falces adhibendæ. Egregiè in hoc argumento verſatus ſæpè eſt Seneca, in primis in libro de remedijs fortuitorum ex eo pauca de libro totidemq; eius verbis hic adſcribo, pauculis de noſtris additis. Morieris, iſta hominis natura eſt, non pœna (intelli ge tu ſaltem non pœna culpæ voluntate mea commiſſę.) Morieris, hac conditione intraui, vt exirem. In hęc uerba iuraui, ſtultum eſt timere quod uitare non poſſis.

Luc. 14.

Sed de collaberis? Quid intereſt vtrum cęſim moriar an punctim.

Peregrè morieris. Vndecunq; ad inferos vna via eſt. (dic tu ad futuram vitam.) Nulla terra eſt aliena mortuo. Non eſt grauior foris quàm domi ſommus. Sed iuuenis morieris, optimum eſt, antequam optes, mori. Hoc unum eſt, quod ęquè ad iuuenem, quàm ad ſenem pertinet, non refert, quę ſit hominis ętas, ſed quę ſit meta, fortaſſe alicui malo me ſubducit fortuna. (& hoc illud eſt Salomonis, raptus eſt, ne malitia mutaret intellectum.)

Sap.4.

Inſe-

Inſepultus morieris, facilis iactura ſepulchri, cęlo tegitur, qui non habet vrnam. (noſter Laynez in naufragij periculo mortem nihil expauiſſe deprehenſus cauſam rogatus dixit. Quid intereſt vermiũ ne, an piſcium eſcam fieri?) Ægroto. Venit tempus, cum experimentũ mei capio. Non in mari tantum, aut in prælio vir fortis apparet, exhibetur etiam in lectulo virtus. Ægroto, nõ poteſt iſtud toto ſeculo fieri. Aut ego febrem relinquam, aut ipſa me.

Malè de te loquuntur homines, ſed Mali, mouerer ſi de me boni iſta loquerentur. Nunc malis diſplicere laudabile eſt.

Exulabis. Erras, cum omnia fecerim, patriam meam tranſire non poſſum. In quancunque terram venio, in meam uenio. Patria eſt, ubicunq; bene eſt.

Dolor imminet. Si exiguus eſt, feramus: leuis eſt patientia, ſi grauis eſt, feramus: non leuis eſt gloria. (dic tu meritum apud Deum.)

Paupertas mihi grauis eſt. Immò tu paupertati. Non in paupertate vitium eſt, ſed in paupere. Illa expedita eſt, hilaris, tuta. Pauper ſum. Nihil deeſt auibus, pecori in diem viuũt feris ad alimẽta ſolitudo ſua ſufficit. (hoc etiam eſt Euangelicum.) Accepit ille grandem pecuniã. Luc. 12.
abſque dubio ſuperbiam accepit. (hoc ſimiliter eſt ijs conſonum quæ de diuitibus ſcribit Apoſtolus.) 1. Tim. 6

Non ſum potens, Gaude, impotens non eris, iniuriã accipere potero. Gaude, facere non poteris. Multi illum diuitem comitantur. Mel muſcæ ſequuntur, cadauera lupi, frumenta formicæ: Prędam ſequitur iſta turba, nõ hominem. Pecuniam perdidi, fortaſſe te illa perdidiſſet.

set. pecuniam perdidi, sed habuisti, pecuniam perdidi. Sed habebis inde periculi minus. O ter felicem si cum illa auaritiam perdidisti, sed si manet illa apud te, es tamen utrunq; felicior, quod tãto malo materia subducta est, perdidi pecuniam, & illa quàm multos? Eris num in uia expeditior, domi tutior. Non habebis, sed non timebis hæredem.

Oculos perdidi. Habet & nox suas uoluptates. Quàm multis cupiditatibus via incisa est? quàm multis rebus carebis, quas ne uideres, uel emendi erant? Non intelligis partem innocentiæ esse cæcitatem. Huic oculi adulterium monstrant, huic incestum, huic domum quam concupiscat, huic mala omnia certè irritamenta sunt vitiorum, ducesq; scelerum.

Amisi liberos, stultus es, qui defleas mortes mortalium. Quid istud aut nouum, aut mirum est? Quàm rara est sine isto casu domus? Et hic tuus fructus est, periere liberi perituri. At liberi mei. Habebant illi cuius essent magis quàm tui, apud te precario morabãtur. (& hoc etiam scripturis sacris est ualde consentaneum, in quibus liberari à parentibus tanquam donum Dei possidentur.)

Naufragium feci, cogita non quid perdideris, sed quod euaseris. Nudus exij, sed existis, omnia perdidi, sed perire potuisti una cum omnibus. In latrones incidi, sed alius in accusatores, alius in fures, alius in fraudatores, plena est insidijs via, noli conqueri quod incideris, gaude, quòd euaseris.

Inimicos graues habeo. Quomodo aduersus feras munimenta conquiris, quomodo aduersus serpentes,

sic

ſic aduerſus inimicos, quibus illos aut arceas, aut compeſcas, aut quod optimum eſt places.

Amicum perdidi, iam enim te habuiſſe certum eſt, alium quære, & ibi ubi inuenire poſſis, quære inter liberales artes, inter honeſta & recta officia, quære in laboribus, ad menſam iſta res non quæritur.

Amiſi vxorem bonam, mors effecit, ut affirmare ſine periculo poſſis, bonam amiſi. Inuenies, ſi nihil quæris niſi bonam.

Deniq; habet hanc clauſulam. Mors, exilium, luctus, dolor, non ſunt ſupplicia, ſed tributa viuendi.

P. Emanuel Sà Braccarēſis vir magnæ virtutis & doctrinæ in noſtra Societate, quique anno lubilæi 1600. ſanctiſſimè obijt Aronæ, in ditione Mediolanenſi, ad orā Verbani lacus, in cōcionibus quas vtiliſſimas totos quadraginta annos habuit in præcipuis plerisque urbibus Italię, in Iob prælectiones inchoaturus, ſolitus erat præfari ex illis Apoſtoli uerbis. Patientia uobis neceſſaria eſt. Audiui ego eū Mediolani anno ni fallor 1578. illam ſententiam explicantem, noua ſane ratione, quāquam non omninò ex oratoria arte. Fuit oratio eius vnius horæ, Enumeratio perpetua malorum omnium incidentium in humanam vitam, membratim interpolata applicatione patientiæ, quaſi appoſitiſſimi remedij per importunam repetitionem nominis patientiæ ad ſingula recenſita mala, tanto cum fructu animorum, ut auditor planè perſuaſus & affectus erga patientiam diſcederet, ac cogitabundus, taciturnus, prorſuſq; compunctus domum reuerteretur. Exempli cauſa pauca cō memoro, & Paradigma concionis ob oculos pono. In-

Heb. 10.

feliciter aiebat, nauigasti, patientia, merces perdisti & lucra, patientia, nec succesſit alia terreſtris negotiatio, patientia. Domum reuersus ægrotasti, patientia, ex animi sententia nec medicamenta, nec medicus, patientia. Diù valetudinarius retentus es domi, patiẽtia, motiunculis adhuc tentaris, nec ex morbo recrearis, ut uelles, patientia. Bona tibi tua repetenda lite, atq; iudicio, patientia, multam tibi moleſtiam moramq; adferunt patroni & litigatores, patientia, tibi graue eſt appellari clientem, patientia, exhausta domus eſt sumptibus & iacturis, patientia, te mordet cruciatq; paupertas, patientia, iniuria te pungit, patientia, viam tibi munitam cernis ad miserias, ad famem, obseptam ad bona, patiẽtia. Tibi obsequendum hominibus contrà genium, indulgendum liberis plusquam uelles, citra culpam tamen, patientia, iniusta tibi ferenda onera, patientia, operis negotijs ac moleſtijs implicaris, patientia, barbaries, tibi toleranda Dominorum, ciuium, aliorumque multorum, patientia, parum fraternè ac honorificè tractaris à tuis, patientia. Consistere domi tuæ non potes, patientia, exturbaris bonis patrijs, patria, prouincia, patientia. Spectris uexaris, patientia. Fodicant te conscientiæ stimuli, patientia, exagitaris suspicionibus, laceraris animo cogitationibus futurorum euentuum, patientia, times ne abripiaris in improuisas calamitates, patiẽtia. Quę alijs bona, tibi mala uidentur, patientia, pateris motus auersos à ratione, inimicos tranquillitati uitę, patientia, te inuasit mœror, te conficit, nec ulla tibi consolatio dolorem leuat, patientia. Insignem accepisti contumeliam, patientia, nec eam à te propulsant qui possunt,

sunt, & fortè debent, patientia, fallunt maximè, qui viros bonos se profitentur, patientia, impediris ne te erigas inopia tua & inscientia, aliorum autem inconstantia, inuidia, insania, patientia. Non te corrigis, non tua emendas vitia, ut par esset, & forsitan cupis, patientia, non progrederis virtutis iter, ut debes, patientia, dummodo non indormias tempori, Deum non colis, nec amas, ut te oportere, ac decere intelligis, patientia, nec plura, nam ex his reliqua. Illud hinc efficitur maximum ac præsentissimum aduersus quæcunq; vel maxima mala remedium esse continuam nunquamq; intermissam animo memoriam ac cogitationem illius Apostolici dicti; Patientia uobis necessaria est.

Ceterum hæc eadem Apostoli sententia propriè auctore S. Chrysostomo dicitur, proponiturq; viris bonis, & quibus nihil antiquius quàm peccata auersari, virtutem sequi, Deoq; charitate coniungi, nec Emanuelis nostri alius sensus erat, tumq; patientiæ cultus magnũ adfert afflictis solatium, quantacunq; in calamitate versentur; sic autem scribit S. Doctor. Patientia uobis necessaria est, ut uoluntatem Dei facientes reportetis repromissionem. Vnum opus habetis tantum, ut perseueretis & expectetis futura, non ut iterum certetis, ad ipsam iam coronam proximi facti estis, certamina cuncta sustinuistis, uincula, tribulationes, substantiæ vestræ direptæ sunt, quid ergo? nisi quia de cetero ad hoc statis, ut coronemini: hoc solum tolerate, aduentum coronæ. O quanta magnitudo exhortationis, & consolationis, ueluti si quis ad athletam hoc diceret, qui cunctos superasset, ac deiceret, & nullum reliquum haberet, qui sibi Hom. 20. in Ep. ad Hebræos.

concertaret, & deinde futurum; non nisi ut coronaretur, & dilationem ferre non posset, dum arbiter certaminis aduenire, qui coronam daret: ille autem impatienter ferens uellet exire, & fugere, non tolerans sitim, & flammam æstuationis: Hoc igitur & ipse significauit dicens. Adhuc enim & modicum tempus, & qui venturus est, ueniet & non tardabit. Hæc S. Chrysostomus.

Actio & Exercitatio Mansuetudinis.
Caput XIII.

DE Temperantia, Continentia & Castitate nihil hic addimus ad ea, quæ de disciplina perfectionis libris secundo & quarto tradita sunt. De mansuetudine & humilitate quæ à S. Thoma ad Temperantiam reuocantur, pauca subijcimus.

2.2.q.158. ar. 4. Actio Mãsuetudinis est iram moderari Huius actionis vim & potestatem explicat S. Thomas sic: Ira quam mitigat mansuetudo, propter suum impetum maximè impeditanimum hominis, ne liberè iudicet ueritatem, & propter hoc mansuetudo maximè facit hominem compotem sui, ac propterea dicitur: Fili in mãsuetudine serua animam tuã. Sed & alia ratione id assequitur mansuetudo, ut sit homo cõpos sui, efficit enim ne iracundia inflammatus aduersus ueritatem pugnet; quã ob causam S. Augustinus scribit: Opus est mitescere pietate (quasiq; declarans quid sit mitescere, subiungit) neque contradicere Diuinæ Scripturæ, siue intellectæ, si

Eccl. 10.

Lib. 2. de Doctrina Christiana. cap. 7.

aliqua

aliqua uitia noſtra percutit; ſiue non intellectæ, quaſi nos melius ſapere, meliuſq; percipere poſſimus: ſed cogitare potius, & credere id eſſe melius, & verius, quod ibi ſcriptum eſt, etiam ſi lateat, quàm id quod per nosmetipſos ſapere poſſumus.

Porrò hęc irę moderatio quæ manſuetudinis eſt propria, non ita accipitur, ut nullo modo iraſci unquam liceat, ira enim aliqua vtilis eſt interdum, & neceſſaria, ut ſcribunt Patres. explicat nobilis Theologus ſic: Munus paſſionis iræ non miniſtrat voluntati & rationi rectæ in actu conſilij, iudicij, præcepti, aut electionis, quoniam quodlibet horum præcedere naturaliter debet irę motum, & iræ turbatio in actibus non confert. Sed miniſtrat iræ motus actui executioni eius, quod electum, præceptum, iudicatum, conſultumq; eſt, eo quod iuuat ipſam executionem ut pote à natura ad hoc miniſteriũ ordinatus, melius enim eſt quod ſecundum naturæ ordinem fit. Et hinc fit, ut hi qui non ſunt executiui vindictæ, ſed ſolummodo conſiliarij, iudices, ſeu cenſores, non egeant ira, & de iſtis verificatur Stoica ſententia, quod debent eſſe ſicut leges, quæ nulla paſſione commouentur, ſed illi qui ſunt executiui, vindictæ verbo, ita ut ipſa reprehenſio ſit caſtigatio, aut facto, egẽt motu iræ ſubminiſtrante uoluntati uindictam. Alioquin voluntas remiſſa eſt. Hæc ille. 2.2.q.158. in art. 1. Caietan.

Nec deſunt in Scripturis Sãctorum exempla. Refero vnum S. Paulum, de quo S. Chryſoſtomus ſic: Si uerò ut Lucas refert, Paulus Ioannem dimiſit, quoniam aliqua inter ipſos facta eſt contentio, noli hoc delictum putare, non enim commoueri malum eſt, ſed irrationa- Homil. 6. de laudib. Paull. Act. 13.

biliter, nulloq; iusto flagitante negotio commoueri.
Iacob. 2. Iracundia inquit, iniusta non iustificabitur, non ergo
Matth. 5. culpatur simplex iracundia, sed iniusta. & rursus: Qui
iratus fuerit fratri suo sine causa, non ergo simpliciter
Psal. 4. iratus. Et Propheta dicit: Irascimini, & nolite peccare.
Quod si omninò huiusmodi vti non oportet affectu,
etiam cum tempus expoſuit, frustra nobis videtur in-
genitus; Sed profectò non frustra, quem certè prouidus
nobis Creator inseruit, vt dormientes animas atq; reso-
lutas ab inertia desidiam suscitaret. Quasi enim gladio
aciem, ita menti noſtræ iræ acumen impoſuit, ut eo cũ
oportet, utamur. Propterea igitur & Paulus hoc sæpè
est usus affectu, & modestè loquentibus erat melior ira
tus, cum tempore omnia faciens opportuno, pro lucro
& commodo prædicandi. Neq; enim simpliciter leni-
tas semper est bona, sed cum illam tempus flagitat,
quando uerò id non adest, etiam ista uitiosa est, fitque
inconstantia.

Maximè autem Paulus affectum iræ adhibuit in re-
prensionibus grauium peccatorum, eorum præsertim
quæ in commune aliorum damnum redundabant Lo-
cus est S. Chrysostomi id explicantis etiam Christi Do-
mini exemplo, in principio in Epistolam ad Galatas Cõ
mentariorum eius, quem hic adscribo, quod res hæc
planius ac elegantius quàm Chrysostomi oratione de-
clarari minimè possit. Proœmium ait, est, multa uchemẽ
tia, magnoq; spiritu plenum, nec Proœmium modò, ue-
rum etiam tota ut ita dicam Epistola. Etenim tum placi
dè leniterq; loqui discipulis, cum opus est acrimonia,
non Doctoris, sed corruptoris potius fuerit, & hostis.

Hanc

Hanc ob cauſam & Dominus cum multa placidè man
ſuetèq; locutus ſit diſcipulis, nonnunquam tamen &
auſteriorem adhibuit orationem, nunc quidem illos
beatos prædicans, & collaudans, nunc rurſus increpans
& obiurgans. Itaque cum Petro dixiſſet: Beatus es Si- Matth. 16.
mon Bar Iona, promiſſiſſetq; futurum, ut illius funda-
menta ſuper illius profeſſionem iaceret, haud multò
poſt dicit eidem: Vade poſt me Satana, ſcandalum es Ibid.
mihi. & alibi rurſus: Adhuc & uos ſine intellectu eſtis? Matth. 15.
Tantumq; terroris illi iniecit, ut Ioannes dicat, quod vi Io. 4.
dentes eum cum muliere Samaritana colloquentem,
de cibo quidem commouerit; Ceterùm, nemo fuerit
auſus dicere, quid quæris, aut quid loqueris cum iſta?
Hęc edoctus Paulus, ac pręceptoris ſui ueſtigia ingre-
diens, uariè ſermonem ad diſcipulorum utilitatem at-
temperat: nunc quidem urens ac ſecans, nunc rurſum
minora admouens remedia. Et Corinthijs quidem dice 1. Cor. 4.
bat: Quid, vultis in uirga veniam ad uos? an in charitate
& ſpiritu lenitatis? Porrò Galatis ita loquitur. O ſtulti Gal. 3.
Galatę, nec uerò ſemel duntaxat, ſed bis vſus eſt hac ob
iurgatione. Quin & ſub finem Epiſtolę taxans illos di-
cit: Ne quis mihi faceſſat negotium. Ceterùm his acer- Gal. 6.
bitatem denuò mitigat, cum ait: Filioli mei, quos iterũ Gal. 4.
parturio; alijſq; multis conſimilibus uerbis. Ceterum,
hanc Epiſtolam eſſe plenam uehementię, cuiuis perſpi
cuum eſt, uel ex ipſo ſtatim lectionis ingreſſu, & poſt.
Quod igitur erat peccatum, quo ſic commotus erat?
profectò magnum erat, quodq; illos omnes abaliena-
bat à Chriſto, quemadmodum ipſe in progreſſu, ſermo
nis declarat dicens: Ecce ego Paulus dico uobis, quod ſi Gal. 5.

circum-

circumcidamini, Christus nihil uobis profuturus est. Ac rursum: Quicunq; in lege iustificamini, à gratia excidistis. Et post. Proinde cum cerneret totam Galatarum gentem inflammatam, ac periculosum incendium aduersus eorũ Ecclesiã exortũ esse, iamq; domũ labefactã periclitari, ne corrueret, partim ira iusta commotus, partim immenso animi dolore correptus, (nam & hoc declarauit dicens, cupiebam nunc esse apud vos, & mutare vocem meam) scribit Epistolam ad vniuersos. Hæc ibi. Facti porrò irę documenta in Scripturis sunt Moysi pleręq; res gestæ, Phinees, Iosue, Dauidis, Eliæ, Elisæi, Matthatiæ, ac Diui Petri contra Ananiam & Saphiram, aliorumq; multorum, ex quibus intelligitur administrationis rectæ iracundiam, zelumque extitisse etiam in sanctis perfectisq; hominibus.

Gal. 4.

Vniuersè autem loquendo: Vir ac præsertim præses Euangelicus, humanè mansuetèq; agere cum hominibus debet, potius quàm austerè ac seruidè, nisi boni publici & salutis aliorum ratio ut dicebamus, secus fieri quàm ferè fieri oportet, præscripserit. Si quidem discite à me Dominus ait, quia mitis sum. & S. Petrus non qua si dominantes in cleris. & S. Augustinus, nulla superbia consulunt his, quos filios vocant. Id uerò maximè in corrigendis hominibus contra acriores reprehensiones, aliaq; ad eorum inueteratos morbos depellendos adhibita uchementiora remedia, obduratis. Quos enim ait S. Gregorius cruciamenta non corrigunt, nonnunquam ab iniquis actionibus lenia blandimenta compescunt. Quia & plerunq; ægros, quos fortis pigmentorum potio curare non valuit, ad salutem pristinam te-

Matth. 11.
1. Pet. 5.
Lib. 1. de moribus Eccl. c. 31.
3. p. Past. Adm. 14.

pens

pens aqua reuocauit, & nonnulla vulnera quę curari incisione nequeunt, fomentis olei sanantur, & durus adamas incisionem fieri minimè recepit, sed leni hircorũ sanguine mollescit.

Ad excolendam autem virtutem mansuetudinis nullæ opportuniores, aut magis idoneæ occasiones reperiuntur, quàm iniuriæ. Hę enim dant occasionem mansueto, ut mansuetior euadat, & iracundo, ut abiecta ira, mansuetudinem induat, quæ exercitatio planè Euangelica est, à Christo Domino primùm de cælo deducta, verboq; & exemplo Christianis omnibus apprimè commendata, & in hac suadenda cum partem hanc Christianæ Philosophiæ tractant, toti sunt Patres. Accipiam ex S. Chrysostomo quædam simulque ex scripturis.

Primùm igitur exercetur mansuetudo, cum infertur iniuria, silentio & taciturnitate, siquidem turbatus sum, & non sum locutus. Sæpè numero ait S. Chrysostomus vinci quàm uincere præstantius est, optimus profectò victoriæ modus. Nam siue quis rapiat, siue percutiat, siue inuideat, qui suffert, & non cominus aggreditur, ille pulcherrimus victor est. Cur rapinam & inuidiam dico, cum etiam qui ad martyrium traditur, cæsus, laceratus, iugulatusq; hoc pacto deniq; superat. Et quidem in bellis ostensio prælij est, si miles occiderit. Hæc apud nos clarissima est victoria, nullibi certè male agentes, & ubiq; mala sufferentes superamus. Illa fulgentissima victoria est, qua inferentem patiendo superasti. Cumq; oppressam exteriori victoriæ naturam habeat, quod maximę virtutis argumentum est, à Deo es-

Psal. 76. Hom. 85. in 25. cap. Matth.

se

ſe demonſtratur, ſic ſcopuli fluctibus cæſi facile ipſos diſſoluunt: ſic ſancti omnes præclaro pręconio coronati pręclara trophęa ſtatuerunt, hanc victoriam laboris expertem conſecuti. Non enim luctari te, aut laborare oportet. Deus eas tibi uires conceſſit, ut non conſertione manuum, ſed patientia vincas. Non exeas igitur in prælium, & uiciſti: non collucteris, & coronatus es. multò tu pręſtantior, & fortior aduerſario es. Tu teipſum dedecoras, noli committere, ut ille poſſit dicere, ui à te in prælio ſuperatum fuiſſe: ſed fac ut inexpugnabilem hanc uirtutem admireretur, & ſtupeat, prędicetque abs te ſine prælio ſe victum fuiſſe. Adfert deinde exemplũ Ioſeph qui contumelia affectus tacet, & Chriſti Domini, qui idem dedit in paſſione ſua documentum.

Gen. 39. Matth. 27.

Non ſufficit tamen ad manſuetudinem ſolum ſilentium, niſi etiam adſit magnus animus, quo exurgens ira comprimatur, extinguaturq;, ſiquidem animi uirtus eſt manſuetudo & Dominus indicat, cum ait: Mitis ſum & humilis corde, non ſolum humilis, videlicet, ſed etiam mitis corde, & hic eſt in hac palæſtra victoriæ cumulus non exiguus, non ſolum quia animo ſuo dominatur manſuetus, ſed etiam quia patientia ſua & manſuetudine placat iratum & contumelioſum aduerſarium. In ira inquit S. Chryſoſtomus, quia valde contumeliatus alium eſt, ſuperaſſe videtur, cum re uera ipſe maximè à turpi hac perturbatione victus non parum ſibiipſi nocuerit. Qui autem magno animo tulit iniuriam, hic profecto, & quidem cum laude ſuperauit. Ille nanque neq; ſuam quidem ægritudinem compreſſit, hic etiam alienam extinxit, & ille ſuo morbo ſuperatus eſt, hic etiam

Matth. 11.

Ibid.

alienum

alienum curauit: nec ſolum ipſe inflámatus non eſt, uerùm etiam ingentem alterius flammá extinxit. Quod ſi apparentem hanc & non veram victoriam conſequi uoluiſſet, & ipſe victus iacuiſſet, & aduerſarium magis incendiſſet, ſic turpiter & miſerabiliter quemadmodũ mulierculæ ab ira exagitatę ambo iacent. Nunc verò & huius dedecoris expers eſt, qui philoſophatur, & pręclarum tam ſibi, quàm proximo de iracundia trophæum conſtituit.

Tertiò ad uſum manſuetudinis firmiter tenendum ac continuandum facit maximè illa cogitatio, quod nõ tam iniuria nos afficit contumelioſus quàm beneficio. Quanto plura ait idem alibi, illata tibi aduerſario incommoda dixeris, tantò re ipſa benefactorem ipſum oſtendes, qui cauſam tibi præbuit, ut tuorum poſſis peccatorum ſordes detergere. Ita quo maiores in te iniurias ille iaculatus eſt, eo maioris indulgentiæ tibi cauſa conſtitutus eſt. Nam ſi voluerimus nemo nobis vnquam iniuriari poterit, ſed cum inimici ſint, præcipua tamen nobis inferunt lucra. Cur de hominibus tantum loquor, cum Diabolus quoq; ipſe quo nihil pernicioſius, non paruas nobis approbationis cauſas adferat? Quam rem Iob illemanifeſtã omnibus fecit. Si ergo Diabolus occaſionem coronę præbuit, cur alios inimicos formidas? Perſpice igitur quot & quanta lucreris, ſi æquo animo oppreſſiones inimicorum tuleris. Primò quod maximũ eſt, peccatorum remiſſionem. Deinde patientiam atq; perſeuerantiam laudabilem. Tertiò manſuetudinem, & humanitatem. Nam qui neſcit aduerſus inimicos iraſci, multò magis amicis erit commodior. Quartò quia pro-

Hom. 62. in cap. 18. Matth.

Iob. 1. & 2.

Fructus tolerantię in iuriarum.

1

2

3

4

cul ab ira tranquillo ſemper animo uiues. Cui rei quid unquam conferri poterit? Qui enim ira non capitur is iucunditatem animi conſecutus eſt.

Quartò ſed nec hic ſiſtit manſuetudo perfectę, quin æmula charitatis cuius & filia eſt, inimicos & iniuriam inferentes homines amore beneficijſq; proſequitur, et ſi aliter nō poteſt, ſaltem commiſeratione, oratione, & lachrymis. Præterea ait idem: Tecum crebrò uerte, quia Chriſtis ad crucem iturus ipſe quidem gaudebat, de crucifigentibus autem lachrymabatur. Quē ita imitari debemus, ut quo magis perſeuerant perſecutores noſtri, eò largiores lachrymas pro ipſis effundamus. Innumera enim hinc bona nobis, illis aūt non pauca incommoda comparamus. Sed coram inquies omnibus & verbis, & verberibus me duriter uexauit. Coram igitur omnibus dedecore & infamia ſe notauit, & multorum aduerſus ſeipſum aperuit ora, tibiq; maiores ſubtexuit coronas, & multos præcones patientię, ac magnanimitatis tuæ conſtituit. Sed clam inquies, apud alios mihi detraxit. Et quid hoc eſt? huius enim rei rationem Deus, non illi qui detrahentē audierunt, petiturus eſt. Accedit, quod pœnas ſibi multiplicauit, non de delictis ſuis ſolum, ſed etiam de ijs, quæ de te oblocutus eſt, redditurus Præterea, apud homines tibi detraxit, & apud Deum ſibi detractum eſt. Quod ſi hæc tibi ſatis non ſunt, quia Deo apud homines quos maximè diligebat, Diabolus detraxit, & Vnigenito filio ſimiliter. Nam ſi patremfamilias inquit Beelzebub vocauerūt, quid facient familiaribus eius? Nec obtrectauit ſolum iniquiſſimus ille Dęmon, verùm etiam fides ſibi adhibita eſt, nec minima, ſed maxima

Ibid.

Matth. 10.

xima ei crimina intulit, seductorẽ & aduersarium Deo appellans. Sed magnis oppressus sum ærumnis ab eo ais, qui beneficio meo conspicuus est. Ideo maximè tibi gaudendum est, quia Deo, qui tam ad probos quàm improbos solem oriri facit, similis factus es. Quod si arduũ, ac ultra uires tuas imitatio Dei tibi uidetur, quàmuis studioso difficile non sit, tamen quoniam te tuo iudicio excedit, age ad seruorum eius uenias imitationẽ. Imitare Ioseph, qui ad seruitutem usq; fratrum iniuria traditus, beneficio suo spontè ipsos subleuauit. Imitare Moysen, qui uel post mille iniurias pro populo deprecabatur. Imitare Beatum Paulũ, qui quamuis mille à Iudęis afflictionibus quotidie premeretur, anathema tamẽ esse pro salute ipsorum uolebat. Imitare Stephanum, qui dum peteretur lapidibus, ut hoc peccatum lapidantibus remitteretur, orabat. Hæc omnia cogitantes omne iræ incendium restinguamus. Hæc ille.

Matth. 26. Io. 9. Gen. 42. & 43. Deut. 9. Rom. 9. Act. 7.

De Actionibus Humilitatis earumque vsu continuo. Cap. XIV.

BOni illius quod arduum appellant Philosophi, duę sũt rationes; una est, qua bonum illud voluntatem hominis sua bonitate ad se allicit, trahitq; altera qua eandem uoluntatem sua difficultate quasi à se auertit. Iccirco inquit S. Thomas, circa appetitum boni ardui necessaria est duplex virtus; una quidem, quæ temperet, & refrœnet animum, ne immoderatè tendat in excelsa, & hoc pertinet ad virtutem humilitatis; alia uerò quæ firmet

2.2.q.161. art.1.

animum contra desperationem, & impellat ad prosecutionem magnorum, secundum rationem rectam, quæ magnanimitas est. Igitur de sententia S. Doctoris actio humilitatis est, refrœnare animum, ne immoderatè appetat res magnas, & quæ sint supra vires suas, quod as-
Psal. 130. secutum se Dauid ait, cum scribit: Neq; ambulaui in magnis, neq; in mirabilibus super me. & cui consentanea
Eccl. 3. est Salomonis sententia. Altiora te ne quæsieris, & fortiora te ne scrutatus fueris. Alij uertunt: Quæ vires tuas
in Ps. 130. superant, hoc est, ad quæ capienda minus idoneus es. Ait S. Augustinus, qui explicas antedicta Psalmi uerba: Neq; ambulaui in magnis, non fui inquit, superbus, nolui quasi in mirabilibus innotescere hominibus, nec quæsiui aliquid supra vires meas, unde me apud impe-
Act. 8. ritos iactarem, magna res commendatur. Quomodo Simon ille Magus in mirabilibus ingredi uolebat super se, propterea plus illum delectauit potentia Apostolorum, quàm iustitia Christianorum, & post sunt homines quos delectat miraculum facere, & ab eis qui profecerunt in ecclesia miraculum exigunt, & ipsi qui quasi profeciſſe sibi videntur, talia uolunt facere, & putant se ad Deũ non pertinere si non fecerint. (His respondet.) Non es iustus, quia non facis miracula? possis & auri dicere, non es in corpore, quia non vides. Fac inquis & tu, sicut & Petrus fecit. Sed Petrus & mihi fecit, quia in eo corpore sum, in quo Petrus fecit, in illo quod potest possum, à quo diuisus non sum. Quod minus possum, compatitur mihi, & quod plus potest, congaudeo illi; si ergo fratres, vnusquisq; quod potest, iustè egerit, & in eo quod alius plus potest non inuiderit, sed congratu-

latus

latus fuerit, tanquam in uno corpore cum eo constitutus, pertinet ad eum uox ista Psalmi, Domine non est exaltatum cor meum, neq; elati sunt oculi mei, neq; in gressus sum in magnis, neq; in mirabilibus super me. Quod enim excessit uires meas, non quęsiui, nec ibi me extendi, nolui ibi magnificari. Hæc S. Augustinus. S. Gregorius verò, quod adtinet ad gratiam miraculorũ, quiddam addit, quod etiam ad illustrandam humilitatis vim facit, quamuis ad actionem eius, quam nunc in quirimus proximè non spectet, cum .n. narrasset quem admodũ Libertinus monachus admota Honorati magistri sui caligula homini vita functo, eum reuocauerit ad uitam, ad eum modum quo Helisæus Iordanis fluuij superiecto pallio Heliæ ad Heliæ appellationem portitor fuit, addit, perpendis Petre, quantum in exhibẽdis virtutibus humilitas ualet? Tunc exhibere magistri meritum virtutem potuit, quando magistri nomen ad memoriam reduxit. Quia enim ad humilitatem sub magistro redijt, quod magister fecerat, & ipse fecit. Li. 1. dial. cap. 2. 4. Reg. 2.

Ergo humilitas refugit ea quæ supra vires sunt subijcit præterea hominem Deo, & propter Deũ hominibus, à Deo quippe se habere quicquid habet boni uir humilis intelligit, & sine Deo nihil omnino posse, & nihil esse, magisq; ab eius omnipotente bonitate pendere, quàm à corpore umbram, à sole lucem, ab anima sensum & vitam; nec subijcit solum, sed subijcit magno cum affectu reuerentiæ erga tantum Patrem, vult enim humilis (est autem in voluntate humilitas) se esse quòd est nempe nihil esse se, & esse quod est, quicquid est boni à solo Deo, omnis boni ac pulchri fonte: sicq; affectus

ctus summa cum animi erga Deum reuerentia & submissione se totum illi tanquam rem prorsus ipsius submittit ex animo. Ob eandemq; causam etiam hominibus, quatenus dona Dei in hominibus recognoscit, qui bus ipse ut se reputat inferiorem, sic inferior esse vult. utrumq; habent Sacræ Litteræ. Primum quidem de subiectione ad Deum, Humiliamini sub potenti manu Dei. Secundũ verò de subiectione pp Deũ hominibus; Subiecti estote omni humanæ creaturę propter Deum.

1. Pet. 5.
1. Pet. 2.

Tertiò humilitas ex se quantum potest refugit mundi & hominum laudes, studetq; magna agere quidem, sed coram Deo, ob eiusq; unius gloriam. S. Gregorius in illa verba: Isai patris Dauid, adhuc reliquus est, qui pascit oues, sic ait. Quid est reliquus nisi abiectus? abiectũ dico à se, nõ à Deo: quia à Deo per superbiam quis abijcitur, à se abiectus est, qui vilis & humilis æstimatur, uel reliquus dicitur, qui in aliorum comparatione esse aliquid non videtur. Abiectus ergo humilis dicitur, quia contemni se uidet, & tolerat, ostẽdi nequaquam curat, sed oues pascit, quia cogitationes simplices in contemplatione æternæ hæreditatis nutrit, & post. Meritò paruulus iste dicitur oues pascere, quia electus quisq; humilis est, & sterilis non est, quia quotidiè magna agit, sed de se magna non sentit. Meritò ergo non solum paruulus sed pastor asseritur, quia qui uerè humiles sunt, foris se deijciunt, sed per internã societatẽ in summis & æternis pascuis immorãtur. Nã scriptũ est: Deus superbis resistit, humilibus aũt dat gratiã? Quę autem gratia? nisi ut summa videãt, & cognoscãt, cognoscãt, & diligãt, atq; ad ipsa dilecta quasi fortes & pingues currant? Hęc ibi.

Lib. 6. in 1. Reg. c. 3. circa med.

1. Pet. 5.

Quartò

Quartò humilitas ita animum hominis componit, & format, vt qui ea præditus eſt, non ſolum hominum laudes auerſetur, ſed optet etiam uehementer, ſe ab hominibus uilem haberi, ad idq; induſtriam ac neruos intẽdat ingenij. Verus humilis ait S. Bernardus, uilis vult reputari, non humilis prædicari, gaudet contemptu ſui, hoc ſolo ſanè ſuperbus, quod laudes contemnit. At inquis quid faciet humilis vir cum laudatur? primũ ſi poteſt, ne laudetur, efficit, ſi nõ poteſt inuitus laudationes tolerat, ſic habet S. Gregorius. Redemptor noſter miraculum faciens & tacere iuſſit, & tamen taceri nõ potuit, ut videlicet & electi eius, exempla illius ſequẽtes, in magnis quę faciunt, latere quidem in uoluntate habeant, ſed ut proſint alijs prodãtur inuiti: quatenus & magnæ humilitatis ſit, quod ſua opera taceri appetunt, & magnæ utilitatis ſit, quod ſua opera taceri non poſſunt. Non ergo voluit Dominus, quicquam fieri, & minimè potuit, ſed quid uelle eius membra debeant, quidue de eis etiam nolentibus fiat, doctrinæ eius magiſterio exemplum dedit. Hæc S. Gregorius.

Serm. 16. in Cant.

Li. 1. dial. cap. 9.

Progreſſus porro humilitatis ut à Deo eſt, ſic ab eo diſcitur, & diſcite ait à me. videtur tamẽ ita poſſe breuiter comprehendi. Primò cognoſcit ſe homo, verèq; intelligit, quis ſit corã Deo & Angelis eius, nimirum quãtis, quã multis peccatis obrutus, quibus miſerijs ac malis obnoxius, quàm indignus ſit minima etiam dei gratia & miſeratione, quàm deniq; animo corporeq; toto planè uilis ac deſpicatu dignus. Deinde quod ſe eſſe intelligit, ſibi etiam planè perſuadet, nec errore ullo ſe falli, cum ſe ſibimet obijcit, qualẽ ſe Diuino hoc lumine illuſtra-

Matth. 11.

illustratus esse videt, fateturq; libens sibi se fœdissimũ, miserrimum, vilissimum homũcionem esse. Tertiò loco amore veritatis hoc est Dei inflammatus ex animo cupit haberi ab alijs, qualem seipse cognoscit, ac reputat, idq; prudenter quærit, & agit prout se dat occasio, quæ sine dubio perfectæ humilitatis est Actio. Hunc progressum egregiè describit S. Bernardus in hæc uerba. Est humilitas, quam nobis ueritas parit, & nõ habet calorem: & est humilitas, quã charitas format, & inflammat. Atq; hæc quidem in affectu, illa in cognitione cõsistit. Etenim tu si temetipsum intus ad lumen veritatis, & sine dissimulatione inspicias, & sine palpatione dijudices, non dubito, quin humilieris & tu in oculis tuis, factus uilior tibi ex hac vera cognitione tui, quamuis nec dum fortasse patiaris id esse, in oculis aliorum. Eris igitur humilis, sed de opere interim veritatis, & minimè adhuc de amoris infusione. Nam si veritatis ipsius quæ te tibi ueraciter atq; salubriter demonstrauit, sicut splẽdore illuminatus ita affectus amore fuisses; uoluisses proculdubio, quod in te est, eandem de te omnes tenere sententiam, qua ipsam apud te veritatem habere cognoscis. Sane quod in te est, dixerim, quoniam plerunq; non expedit, innotescere omnibus omnia, quæ nos scimus de nobis, atq; ipsa ueritatis charitate & charitatis ueritate vetamur palam fieri velle, quod noceat agnoscenti. Alioquin si priuato amore tui tentus detines pariter intra te iudicium veritatis inclusum, cui dubium est, minus te veritatem diligere, cui proprium prę fers, uel commodum, uel honorem? Idem S. Pater cum docuisset, priorem humilitatem necessitatis esse, posteriorem

Serm. 42. in Cant.

riorem volũtatis, addidisseq;, Christũ Dominũ vtpote summũ perfectissimumq; nullo dedecore dignũ fuisse, ideoq; nulla necessitate veritatis, sed sola volũtate charitatis exinaniuisse semetipsum, ac vsq; ad mortem & ignominiá crucis abiecisse, subijcit, tu si iam apud temetipsum humiliatus es necessaria illa humilitate quã scrutans corda & renes ueritas sensibus ingerit animæ vigilantis, adhibe voluntatem, & fac de necessitate uirtutẽ, quoniam nulla est virtus sine conniuentia voluntatis. Sic autem fiet istud, si nolis alter apparere foris, quàm te iuuenis intus. alioquin time, ne de te ipso legas; Quoniam dolosè egit in conspectu eius, ut inueniatur iniquitas eius ad odium. Pondus inquit, & pondus abominatio est apud Deũ. Quid .n. tu te depreciaris in secreto apud teipsum veritatis trutina ponderatus, & foris alterius pretij mentiens maioris te ponderis vendis nobis, quàm ab ipsa accepisti? Time Deum, & noli hanc rem pessimam facere, ut quem humiliat ueritas, extollat uoluntas: hoc est .n. resistere ueritati, hoc pugnare contra Deum. Verùm est hoc loco breuiter explicãda quæstio illa, quæ nonnunquam viros ẽt valde bonos angit, qua tenus homini Christianã perfectionẽ sectanti laborandum sit pro conseruanda, aut non amittenda fama. Et primũ quidẽ vniuersè oĩbus conuenit, ac necesse est, nõ solũ ex virtute viuere, sed etiam cũ aliorum ædificatione, ut sic luceat lux nostra corã hominibus, & quę pacis sunt & ędificationis inuicem custodiamus. S. Bernardus cũ dixisset virtutem esse florẽ campi relatũ in Canticis, bonam verò famã lilium conuallium, erit quidem inquit, Virtus contenta candore conscientiæ, ubi sequi nõpo-

Psal. 35.

Prou. 20.

Serm. 71. in cant.

terit odor famæ. Ceterum odor famæ nec excusare poterit vitiũ conscientiæ decoloris. Prouidebit tñ semper (quod in se est) homo virtutis bona nõ tantũ corã Deo, sed etiam corã hominibus, ut uerè sit lilium. Hoc ille.

Quod multò maximè curandũ est ijs, qui negotium publicũ gerunt; aut quibus aliqua animas regendi ac iuuádi cogitatio cõmissa est. S. Augustinus, nil amplius ait mãdragorico pomo filij Lię figurari intelligo quàm bonã famã, non eam quæ confertur, cum laudant hominẽ pauci iusti atq; sapientes, sed illam populare, qua ẽt maior & clarior notitia cõparatur: nõ ipsa per se expetẽda, sed intẽtioni bonorum, qua generi humano consulũt, per necessaria. Vnde dicit Apostolus, oportet etiam testimonium habere bonũ ac eius, qui foris sunt, qui licet parũ sapiant, reddunt tñ plerunq; labori eorũ per quos sibi consulitur, & splendorẽ laudis, & odorẽ bonę opinionis. S. Chrysostomus addit ad hæc antistiti nõ solũ defendendã famam cũ contaminatur mendacijs, & affictis criminibus, sed longe ante prouidendũ, ne quid cũ tẽpore accidat, quo bona de eo opinio, existimatione lædatur, ẽt si imprudentes alioquin sint & plebeij homines, qui de eo obloquitur. Si .n. inquit. Beatus ille Paulus veritus est ne fortè apud discipulos suspectus esset, quo nomine & alios in pecuniarũ administrationẽ secũ assũpsit, vt ne quis inquit, nos carpat in hac exuperãtia quæ à nobis administratur, quomodo non oĩa à nobis agenda sunt, ut malas à nobis suspiciones amoueamus, quãtumuis licet falsas, iniquas, & ab ea quam habemus opinione alienas? A nullo .n. peccato tãtum absumus, quantũ à furto aberat Paulus. Attamen tantũ ille cũ ab esset,

Lib. 22. cõtra Faustũ cap. 56. Gen. 29.

1. Tim. 3.

Lib. 6. de sacerd. 1. Cor. 8.

esset,à prauo huiusmodi facinore,nec sic quidem negligendam sibi putauit cõmunem multorum suspicionẽ, etiam si admodum iniquam,atq; insanam,& post. Iccirco radicitus eam auellit,seu ut uerius dicam,prorsus ne exoriri quidẽ eam permisit,quamobrẽ?procuramus. n. inquit, quæ honesta sunt, non modo coram Domino, sed etiam corã hominibus. Tantum certè oportet, imo uerò lõgè maius studium adhibere, ut malas opiniones non solum dum erumpũt,diuellamus,arceamusq;, sed & procul unde erumpere possint prospiciamus, atq; ad eo causas ipsas,è quibus enascantur,longo ante tempore interimamus:non etiam dum coalescant, & in vulgi ore versentur, ac diuulgentur expectemus. Tunc enim haud procliue fuerit eas delere, sed admodum difficile: fortasse ẽt nulla eas arte tum extinguere ualeas,neq; uerò tum res culpa careat,propterea quod hoc ipsum fiat, quo tempore multorum conscientiam iam lęseris.Hęc S. Chrysostomus.In eandem sententiã scribens S. Gregorius rei huius clarius hanc rationem adfert. Cum inquit praua ęstimatio in quantum sine peccato ualet,ab intuentiũ mente non tergitur cunctis mala credentibus per exemplum culpa propinatur.Vnde & plerunq; contingit, ut qui negligẽter de se mala opinari permittũt, per semetipsos quidem nulla iniqua faciunt, sed tñ per eos,qui se imitati fuerint,multiplicius delinquũt. Hinc est,quod Paulus immunda quædam sine pollutione comedentibus,sed imperfectis tentationis scãdalum sua hac cõmessatione mouẽtibus dicit,uidete,ne forte hęc licẽtia uestra offendiculũ fiat infirmis.Et rursum,& peribit infirmus in tua conscientia frater, propter quem

3. p. Past. Adm. 36.

1. Cor. 8.

Christus mortuus est. Sic autem peccantes in fratres, & percutientes conscientiam eorum infirmam in Christũ
Leuit. 19. peccatis. Hinc est, quod Moyses cum diceret: Non maledices surdo, protinus adiunxit, nec corã cæco pones offendiculũ: surdo quippe maledicere, est absenti & nõ audienti derogari. Corã cęco uerò offendiculũ ponere, est discretã quidẽ rem agere, sed tñ ei qui lumen discretionis nõ habet scandali occasionem præbere. Hęc ille.
Libr. 9. Ep. 39. Qui alijs locis auctor est, peccatũ cõmitti ab eo qui ne bonũ quod ualet fieri, negligit ut fiat. Nã cũ placare infanas mẽtes, atq; ad salutẽ reducere possumus, scãdalizare eas minimè debemus, sunt. n. quædã scandala, quæ omninò despicienda sunt, quædã uerò dum vitari sine culpa possunt, despicienda non sunt. Hæc S. Pater.

Ceterùm ijs sic positis, sunt à Christiano cum inferũtur iniuriæ, contumeliæ etiam & conuitia æquo animo patienterq; toleranda nec multum laborandũ de tuenda existimationẽ nostra, cũ culpa omninò aliena, ac nulla nostra mordemur, carpimur, laceramur, siue clam, siue palàm, siue mẽdacijs res agatur, siue crimini ac vitio uertatur nobis, quod maximè laudãdũ esset. Hoc est. n.
Ibid. pati propter iustitiam. Si fuerunt ait S. Gregorius, qui malam famã Paulo imponerẽt, qui hunc seductorẽ vocarent, quis rogo nunc Christianus debet indignum ducere, pro Christo iniurias audire? Quantæ autem virtutis præcursor nostri Redẽptoris fuit, nouimus, qui per sacrum eloquium non solum plusquam Propheta, sed etiam Angelus vocatur: & tamẽ sicut mortis eius historia testatur, post mortem à persecutoribus corpus eius incẽsum est, sed quid ista de sãctis hominibus dicimus?

de

de ipso Sancto Sanctorum id est de Deo, qui pro nobis homo factus est, loquamur, qui ante mortem iniuriam, quia Dæmonium haberet audiuit. Post mortem uerò à suis persecutoribus seductor appellatus est. Quanta ergo nos peccatores à lingua & à manibus iniquorum hominum portare necesse est, qui in aduentu æterni iudicis iudicandi sumus, si & ipse tanta tam antè, quàm post mortem pertulit, qui & iudex venit? Hæc ibi.

Verum vir perfectus non solum fert patienter iniurias & probra pro Christo, sed optat ét percupidè, nec si sine aliorũ culpa fieri posset, ijs carere vult, quibus ornatũ ne dicã an ornatũ cernit Dominum ac parentẽ suũ Christum? Certè de S. Paulo Apostolo scribit S. Chrysostomus, ad confusionẽ & iniurias, quas ob prędicãdi studium sustinebat, magis quàm ad bonorũ oblectamenta properabat, & post, perfrui charitate Christi hoc illi uita, hoc mundus, hoc angelus, hoc præsentia, hoc futura, hoc regnum, hoc promissio, hoc bona videbantur innumera: præter hæc verò nihil in tristiũ parte ponebat. Horum .n. qui hic habentur nihil asperũ, nihil ét suaue reputabat, sed despiciebat vniuersa, quę cernimus, ut solet herba iã putrefacta contemni, mortẽ verò & cruciamenta, & mille supplicia, quasi ludum putabat esse puerorũ, dummodo pp Christũ aliquid sustineret. Tũc .n. tunc & amplectebatur libenter, & decorabatur vinctus catena magis, quàm diademate coronatus. Hæc S. Chrysostomus, qui de Christo Domino tãtę huius humillitatis duce & magistro scribit, lætus & absq; ulla suspicione formidinis moriturus ibat, & nostra peccata in illa cruce portabat, de eo sanè Apostolus. Etenim Christus

Homil. 2. de laudib. Pauli.

Serm. 4. in feria 5. Pasionis.

non

Rom. 15. non ſibi placuit, ſed ſicut ſcriptum eſt, improperia im-
2. Cor. 12. properantium tibi ceciderunt ſuper me. Et de ſe; Placeo mihi in infirmitatibus meis, in contumelijs, in neceſſitatibus, in perſecutionibus, in anguſtijs pro Chriſto.

Occaſiones porrò humilitatis exercendę quis nume ret? breuiter, aut peccatores, aut probabiliter ſaltē conijcis, ac opinaris te Dei gratia donatū eſſe. Si peccator es, nullā aliā humilitatis occaſionē quęras, quàm hoc ipsū,
Luc. 18. eſſe peccatorem: ac publicano ſimilis teipſum intuens
Luc. 15. nec oculos ad cælū tollas: aut uelut alter prodigus filius ad te reuerſus, dicas patri miſericordiarum: Pater peccaui in cælum & corā te, iā nō ſum dignus vocari filius
1. Cor. 4. tuus. Sin autē pia coniectura te Dei amicum per gratiā eius arbitraris; quid habes, quod non accepiſti? & ſi accepiſti, quid gloriaris, quaſi nō acceperis? hac de re pręclarè Patres. S. Auguſtinus inprimis, ex quo hæc. Primùm
Ser. 2. de Verbis Apoſtoli. uocatio ad fidem occaſio humilitatis eſt maxima. Prædicato Chriſto crucifixo, audiunt duo, unus contemnit, alter aſcendit. Qui contemnit, imputet ſibi, qui aſcendit, non arroget ſibi, audiuit enim à ueraci ma-
Io. 6. giſtro: Nemo uenit ad me, niſi datum fuerit ei à Patre. Gaudent quia datum eſt, gratias agat danti corde humili, nō arroganti, ne quod humilis meruit, ſuperbus amittat. Deinde pergere in virtute occaſio eſt hu-
Philip. 2. militatis. Nā ait idē, ēt qui iam in ipſa uia iuſti ambulāt, ſi ſibi eā tribuerint, & viribus ſuis, pereunt de illa, ideo humilitatē docēs nos Sancta Scriptura per Apoſtolum dicit, cū timore & tremore veſtrā ipſorum ſalutē operamini, & ne ſibi aliquid inde darent, quia dixit: Operamini, continuò ſubiunxit, Deus .n. eſt, qui operatur in uobis

bis & uelle & operari pro bona uoluntate. Quod si dicas habeo liberum arbitrium, quis me ab ista uia separabit? Si legas diligenter inuenies, quendam in sua quadã abundatia, quã tñ acceperat, extollere se cepisse, Domiñ aũt misericordẽ, ut doceret humilitatẽ, qđ Dei est abstulisse, illũ uerò subito inopẽ remansisse, & misericordiã Dei recordatione confosũ dixisse; Ego dixi in abundantia mea, nõ mouebor in ęternũ, sed ego dixi homo, omnis homo mendax. Auertisti faciem tuam à me, & factus sũ conturbatus, ostẽdisti mihi, quia illud quo abũdabam de tuo erat. Tertiò si recurrant in animum merita nostra, uera n. merita sunt actiones bonæ hominis in gratia Dei positi, & propter Deum susceptæ. Audi ait Deus quid dicat. Qui coronat te in misericordia & miseratione, & si tua merita pręcesserũt, discute bona merita tua & videbis, quod dona sũt mea. Quartò si te delectat ipsa virtutis actio, caue etiam superbiam. S. Gregorius Virtus ait, cum vitijs renititur, quadam delectatio ne eius sibimetipsi animus blanditur, fitq; ut bene agẽtis mens metum suæ circumspectionis abijciat, atq; in sui confidẽtia secura requiescat, &c. Hinc animę superbienti dicitur: Quo pulchrior es, descende, & dormi cũ incircuncisis; ac si apertè diceretur, quia ex virtutum decore te eleuas, ipsa tua pulchritudine impelleris, ut cadas. & plura ibidem S. Gregorius. Quintò si teipsum alteri compares, ait Apostolus in humilitate superiores inuicem arbitrantes, & honore inuicem prævenientes, & huiusmodi humilitatis occasione præclara est & obseruanda S. Augustini regula: Magis cogitare debetis, quid uobis desit, quàm quid vobis adsit. Quod habes,

Psal. 29.
Psal. 115.
Psal. 102.
In Epilo. pastor. sine p. 4.
Ezech. 31.
Philip. 2.
De Verb. Domini Serm. 53.

caue

caue ne perdas, quod nondũ habes, ſupplica, ut habeas. In quãtis ſis minor, tibi cogitandum eſt, non in quantis ſis maior. Si .n. cogitas quantum præceſſiſti alterum, time tumorem, ſi uerò cogitas, quãtum tibi deeſt, adhuc ingemiſcis, & cum ingemiſcis, curaris, humilis eris, tutior ambulabis, non præcipitaris, non inflaberis. Denique in noſtrimet comparatione cum alijs memoranda continuo eſt interrogatio myſtica illa, tu quis es? nec in ea de excellentia cogitandum, ſed de ſubmiſſione ac depreſſione. Parum eſt ait S. Bernardus eſſe ſubiectum Deo, niſi ſis, & omni humanæ creaturę propter Deum, ſiue Abbati tanquam præcellẽti, ſiue Prioribus, tanquã ab eo conſtitutis. Ego plus dico, ſubdere paribus, ſubdere & minoribus, ſic enim decet nos inquit, omnem implere iuſtitiã. Vade & tu ad minorẽ, ſi uis in iuſtitia eſſe perfectus, defer inferiori, minori te inclinato. Hæc ille.

Serm. in Cant. 42.

Matth. 3.

Ad alia alibi commemorata Humilitatis Indicia addatur illud ex S. Gregorio. Vera Humilitas eſſe cognoſcitur, quæ bonum obedientiæ in Maioris imperia conſequenda comitatur. Verè itaq; (Helì) eſſet humilis, ſi ſeſe ad emendationem culpæ, pro qua arguebatur, obtuliſſet; ſed & fortaſſe verius eſſet humilis, ſi reprehenſus nequaquam reſponderet, ſed neglectam correptionem ſceleſtis filijs adhiberet, ſi uel tunc paſtorali zelo inſiſteret, & flagitioſorum ſacerdotum ſcelera digna vltione vindicaret. Hæc ille. & hæc nos ex illo & ex alijs Sanctis patribus ad vtilitatem meam & aliorum ad unam Dei Opt. Max. Gloriam.

Li. 2. in 1. Reg. c. 4.

FINIS.

Digitized by Google

INDEX EARVM RERVM quæ duobus Libris de Virtutis Actionibus continentur.

A

Abnegatio necessaria, & frequentanda; & cur. pag. 18
Abnegatio crucifixio. ibi. militia, bellum, ib. expropriatio 63
Actio ex virtute. pag. 1
Actio bona, fructus virtutis. 3
Tributum. 4
Actio debita virtuti. 4
Actio virtutis tria habet ex Seneca. 7
Actio virtutis qualis. 6
Actio humana. ibid.
Actio nutrit laborem. 5
Actio uirtutis crescit quotidie magis. 6. 8
Actio humana quæ. 6
Actio virtutis feruens. 9
Actio virtutis quomodo mereatur augmentum. ibid.
Actio remissa quomodo exercenda ib.
Actio virtutis frequentanda, interna magis, externa simul. 10
Actio externa internam perficit. 10. 11.
Actio quomodo habitu refertur in Deum. pag. 15
Actio virtutis examinanda, & quomodo. pag. 32
Actio virtutis uera, falsa. pag. 33. seq. pag. 36. seq.
Actio summa præceptionum Christi. 81
Actio virtutis ex Deo. 85. seq.
Actio uide fides, spes, amor, charitas, prudentia, religio, &c.
Actionis initium in Deum diligendũ. 16
Actionis nouæ nõua intentio. 17
Actionis diuturnæ intentio renouata. 17
Actionis exitu quid agendum. ibid.
Actione trahit Deus. 85
Actiones virtutum frequentandæ, & quomodo. 30. seq.

INDEX

Actionum numeratio ad fructum spiritus capiendum. 55
Actionum ordo ex Dei voluntate non ex nostra, & vbi potiora præcedunt inde inchoandum ex S. Augustino. 241
Actuosa virtus. 3
Actuatio quid, & cur vitanda. pag. 31. 37 Prudentia tollitur. 276. seq. 280
Adoptio filiorum Dei maximum donum pag. 198
Adoratio ex religione, quid sit, quotuplex, pag. 323. seq. Eius occasiones p. 325. seq quomodo ex fide & aliis oriundis quinque. 326. seqq.
Adorationis externæ occasio. 329. seqq.
S. Adriani mira spes. 183. seq.
Aduersæ res virtutis occasio. 81. seqq.
Ab electis expetitæ tanquam Dei beneficia. ibid.
Aduersæ res cur à Deo. 176. Quomodo tolerandæ. 179. 182
Affectio deprauata fons malarum cogitationum. 75
Affectibus trahit Deus. pag. 85. Quomodo. 88. seq.
Alphonsi primi Lusitaniæ Regis fides, & pietas. 150
Alphonsi secundi Ferrariæ Ducis dictum ex repentino timore. 160
Amare potius quam amari. 256. seq.
Amicitia cum Deo quæ. 209
Amor summus quis. 186. seq. Non castus quis, gratuitus quis, pag. 186 seq.
Amor Dei mercenarius bonus. 206
Amor gratuitus quibus rationibus conciliatur. ibid.
Amor in Deum cum prudentia. 274
Amor in Christum amoris Dei signum. pag. 219. seq.
Amor desiderij. 189
Amor proprius Rectori formidandus. pag. 285. seq.
Amoris duplex cum Deo coniunctio. 185
Amoris modus. ibid. seq. & 274. seq.
Amoris Dei nullus finis. 189
Amoris Dei occasionis. 189. seqq.
Amoris testimonium testamentum nouum, & quomodo. 193. seqq.
Amoris diuini inditia. 210. seqq.
Ex Amore Dei obliuio sui. 216. seq.
Anihilatio terminus à quo timoris Dei. pag. 276
Anima ad ima relabitur, nisi ad summa conetur. 268
Animæ quies indicium præsentiæ spiritus. 279
Angeli præ Dei amore non cogniti à sanctis, & quasi neglecti. 117. seq.
Auctoritas diuina fidei robur. 103. seqq.
Audacia occasio fortitudinis. 389. corrigitur fortitudine. ibid. seq.
Audire sapientes inditium prudentiæ, compendium ad eandem. 318. seq.
Auditor Christianæ doctrinæ quomodo iuuandus. 123. 126. seq.
S. Augustinus quomodo ex creaturis ferebatur in Deum. 61. seq. & ex eo gradus sex huius ascensionis. ibid.

B

Baptismus quale Dei beneficium. fidei occasio. 132. seq. 118
Beneficia Dei amoris diuini occasiones, & notæ. 189 seqq.
Beneficia Dei quotidie recolenda, peculiaria etiam. 190. Quæ sint ibid. quomodo examinanda. 191.
Beneficia Dei, quæ communia, quæ propria, & quomodo amorem excitent. pag. 200. seqq.
Beneficia occulta. 201
Beneficia Angelica. 202
Beneficia interna. ibid. seq.

Bene-

Beneficia Dei in inimicos & amicos. pag. 203. *seq.*
Beneficia creaturarum. 193. *seq.*

C

Caroli Card. Borromæi fortitudo & charitas aduersus peste laborantes. 384
Caroli Manni ex Regia stirpe Monachi obedientiæ exemplum. 373
Catechizandi ratio duplex. 121. *seq. Eius nobilitas.* 123. *seq.*
Cautio quæ uirtus. 263
Charitas quid. 185
Charitas quomodo se demittit. 236. *seq. quomodo patienter vrget.* 237. *seq. quomodo condolet.* 239 *quomodo gaudet, etiam in labore inutili, & omittit opera delectabilia & utilia propter proximum.* 240 *seq. quomodo superat fastidium eadem repetendi.* 241. *quomodo matris in morem congruit paruulis. p.* 242. *seq. quomodo leuat nos nostro fastidio, nostri peccati onere.* 243. *quomodo operatur etiam contra spem fructus.* 244. *seq. quomodo se habeat cõtra tentationũ alienarũ molestias. seq. varijs hominibus varie aptet.* 245
Charitas collata martyrio 246. *seq.*
Charitas commiseratur. pag. 257. *seq. condonat crimina. pag.* 258. *seq. est cum prudentia. pag.* 281. *seqq. communia proprijs anteponit.* 315
Charitatis actio proprijssima. 185
Charitatis in proximum actiones. 224
Charitatis actionis explicatio ex Patribus. 225. *seqq.*
Charitatis in proximum actionis diuisio ex S. Augustino in Medicinam & disciplinam, & huius in coercitionem, & institutionem ex eodem. 227. *seq.*
Charitatis occasiones. 228 *seqq.*
Charitate vincuntur difficultates instituendi proximi. 235. *seq.*
Christus Dominus exemplar perfectissimum virtutis, rectæ actionis norma, mensura, rectitudo, disciplina, perpendiculum, lex, ratio regia & animata. pag. 36. *exemplar etiam Angelorum. ibid. seq. charitatis maximè & humilitatis.* 37. 319.
Christus est in rebus omnibus querendus. pag. 66. *& seq. exemplo S. S. Pauli, Bernardi, Francisci. ibid.* 68
Christus amoris nostri norma. 211. *seq.*
Christus imitandus. 166. *seq.*
Christus similis Galling cur. 174. *seq.*
Christus vocat ad timorem filiorum. 164.
Christi beneficia ex Basilio. 56
Christi beneficia virtutis occasio. 80. *seq.*
Christi cognitio fidei fructus. 98
Christi amor qualis. 210. *seqq.*
Christi charitatis signa, & magnitudo. pag. 259. *seq.*
Christi vitæ meditatio fidei ductu fit. pag. 136
Christo nil nos magis astringit, quam eius passio. 221
Christo affici diuini amoris inditium maximum. 219. *seq.*
Christo passo affici signum deuotionis. pag. 349
A Christo spei firmitas. 170
S. Chrysostomi deploratio Concionatorum vana sectantium. 299. *seq.*
Circunspectio quæ virtus. 263
S. Clementis Romani firmitas in fide. 152
Clericorum Regularium ministrantium infirmis institutum, tempore pestis quale. 384
Coercitio quid, quæ maiorum, quæ æqualium. 128
Cogitatio quotuplex. 49

Cogitatio ſecularis vitanda quomodo, à quibus. 51. ſeq.
Cogitatio de rebus indifferentibus, de bonis. 57. ſeq.
Cogitationes bonæ ex meditatione. 70
Cogitationes bonæ Mundanorum. 50
Cogitationes aduerſus mœrorem. 308. ſeq.
Cogitationum mundanarum quis fructus. 49
Cogitationum malarum duplex origo. pag. 75. genera vndecim. ibid.
Cogitandi bene magiſter vſus. 69
Commiſeratio propria charitatis. 257. ſeq.
Cõcionatori neceſſaria prudẽtia: præſertim in verbis p. 298. ſeqq. ſcopus eius, & docendi ratio. 301. ſeq.
Condonat crimina charitas. 258. ſeq.
Confeſſio fidei. 118. ſeq.
Confeſſionis ſacramentalis audiendę difficultates a confeſſario ſuperandæ quę, quomodo. 235. ſeq.
Confitens ne nimium confeſſario adhæreſcat. 247
Conſcientia plùſquam prudentia Deo placet. 281
Conſcientia bona ſpei inditium. 181. ſeq.
Conſcientia quomodo leuetur. 199
Conſcientię ſtimuli a timore. 163
Continuatio quale beneficium Dei. 192
Conſilium Patris ſpiritualis ad exercitationem virtutis adhibendum, maximè ad examen cogitationum, etiam à perfectis. 70
Conſilij donum prudentia Chriſtiana. pag. 269. ſeq.
Conſilia ſanant audaciam. 390
Conſtantia comes prudentiæ. 316. ſeq.
Conſtantini magni obſeruantia in ſacerdotes, lex. 354
Contemptum mundi fides parit. pag. 135. 152. eundem ſpes. pag. 173. Amor Dei. 222
Correctio Maiorum qualis. pag. 228. ſeq. æqualium qualis. 229. ſeqq.
Correctionis omiſſæ excuſationes vanæ. p. 229. ſeqq. Eius occaſiones 231. ſeqq.
Correctionis modus. ibid.
Corrigere Paſtoris eſt, quomodo. pag. 228. ſeqq. lenitate potius quam ſeueritate. pag. 291
Creatio quale beneficium Dei. 191
Creaturæ quid clament. pag. 77. 78. amorem. 193. ſeq. 316.
Curioſitas fidei contraria pag. 104. Eius abdicatio. 147
Cuſtodia mentis deuotionis inditium. 348

D

DEcor virtutis in vſu. pag. 86. deſcribitur. 2. ſeq.
Diſperatio quomodo vincenda. 176. ſeq.
Deuotio quid pag. 324. Eius occaſiones. pag. 336. ſeq. Ratio eam aquirendæ p. 338. ſeqq. Eius inditia. 348. ſeqq.
Deus vt quæratur, iubet. 54
Deus auctor doni exercendæ virtutis. pag. 85. ſeqq.
Deus actione virtutis nominatur. ibid. Quibus auxilijs iuuet ad virtutem. pag. 86. quibus rationibus ſit auctor actionis virtutis. ibid. ſeqq.
Deus magiſter hominis. pag. 205. neminem excludit a fide. 95
Deus trahit. pag. 85. quomodo. 58. ſeq.
Deus ſe nobis accommodat, nos illi viciſſim. 114
Deus bonorum ſumma. pag. 186, nil eo melius. 187
Deus pater amoris, occaſio. 199
Dei inueniendi ratio duplex. 54. ſeqq.
Dei beneficia quos affectus excitẽt. 55. ſeq.
Dei lux emicat in nobis, & latet. Eius inditia. 64. ſeq.

Dei charitas in iuuando homine ad fidem. pag. 110
Dei prouidentia amoris occasio. 192. *seq.*
Dei proprietates & attributa absoluta accedunt amorē gratuitum. 207. *seqq.*
Dei gratuita amicitia. 209
Dei memoria aduersus mœrorē. 402. *seqq.*
Dei veneratio, & cultus. 96
Difficultates proximum instituendi quot, & quomodo superentur. 235. *seqq.*
Discretio, & cognitio amoris Dei proprietas. pag. 203. *quanti sit momenti.* pag. 273. *seq. quæ pastoris propria.* 283
Disciplina Christiana non est Stoica. 291
Dissentio impiorum procuranda. 301
Dissimulanda nonnumquam errata subiectorum. 288
Docilitas quæ Virtus. 263
Doctrina fidei quot modis tradatur. pag. 121. *quam nobilis actio sit docere rudes.* p. 123. *seqq. In hoc munere quæ molestiæ exorbendæ.* 126. *seqq.*
S. Dominici orandi ratio. pag. 218. *seq.*
Vigilantia. 312
Durities cordis quæ, & vnde. 114

E

Ecclesia Catholica interpres consilij Dei. pag. 106. *Erga Ecclesiam debita quinque.* 107. *seq.*
Ecclesię fidei fideicessor. 106. *seq.*
Eleemosina cum fide. 138
Examen conscientię, pag. 72. *formula eius a B. P. Ignatio. Res est antiqua, quantū valeat ad bonas cogitationes.* ibid. *seq.*
Expropriatio quid, etiam ex S. Augustino. 63. *seq.*

F

Fama bona, & quomodo pro ea laborandum viro perfecto. 425. *seqq.*
Fictus accedens ad Baptismum aut confessionem quomodo iuuandus. 235. *seq.*
Fidelitas cum prudentia. 281
Fides anchora sacra. 149
Fides in persecutione prædicanda 300
Fides cognitio supernaturalis nobilissima. pag. 91. *seq. Dei donum, fundamentum omnium bonorum, & quorum.* 94 *seq.*
Fides Virgo integerrima. pag. 102. *ab Hæreticis stuprata.* 140
Fidei beneficia. pag. 91. *seqq.* p. 100. *seqq. Occasio.* pag. 93. *seq.* p. 130. *seqq.* pag. 141. *seqq.* 143. 145.
Fidei certitudo auctoritas diuina. 103. *seq.*
Fidei motiua. 111
Fidei effectus. pag. 115. *fidei laudes.* ibid. *effectuum fidei ordo.* 116
Fidei materia quomodo honores diuitiæ, voluptates. 134
Fidei necessitas. 138. *seq.*
Fidei ex beneficijs qui fructus. pag. 100. *seqq.* 104. *seq.*
Fidei indicia. 147
Fidei robur ex Romana Cathedra. pag. 155. *& seq. Ex fide adoratio.* 326. *seq.*
Fortitudo quę Heroica antiquis. pag. 80. *Quæ Patribus.* p. 381. *Quæ Christianis.* 382
Fortitudo bellica etiam in priuato bello aut congressione pro fide ac virtute. pag. 382. *Aduersus pestę laborantes & alia pericula susceptа pro salute proximi.* pag. 384. *Exempla etiam nostrorum hominum,* ib. *seq. aduersus vitæ illecebras magna fortitudo.* 387
Fortitudo donum Dei. pag. 394. *maximè elucet in repentinis malis.* ibid.
Fortitudo inimica fraudis. 395
Fortitudinis occasiones. p. 387. *seqq. Inditia.* 390. *seq.*
P. Franciscus Borgia secularis quomodo

ex treaturis in Deū exurgeret. 57. seq.
S. Franciscus quā totus in Christo pag. 68.
Eius orandi ratio. pag. 218. seq. Pauper tas. pag. 223. Zelus animarum p. 248. de concionibus sententia. pag. 300. Ob seruantia in sacerdotis. 355.
B. Francisci Xauerij, Martyrij cupiditas. pag. 294. salutis animarum studium, & regula eius. 314

G

Gaudet fortis in tribulatione. 393
Gaudium cælestis regni contra mœrorem. pag. 400
Gaudium lutri lenit dolorem damni. 243
Gaudium spiritus fructus spei. 180. seq.
Gradus altior cur non deficiat. 5
Gradus sex Deum opere attingendi & cognoscendi S. Augustino qui 61. seq.
Per Gradus sex pronunciare S. Gregorio quid. 8
S. Gregorij diuitiæ, cur paupertati heremitarum prælatæ. pag. 222. seq. eius prudentia, & fortitudo. 283. seq.

H

Habitus finis est actio. 2
Habitus est id quo agimus. ibid.
Habitus operans virtus. pag. 3
Habitus voluntatis iuuans ad fidem quis. pag. 110
Hæreticis ne syllaba quidem concedenda in rebus fidei. 102
Hæretici auersandi. ibid. seq.
Hæretici quomodo dignoscantur. 141
Homo se quisq; consideret ut Deum amet, & quomodo. 190. seq.
Hominum status multi pag. 49. seq. Idiotis bonis quid conueniat, Idiotis item ingeniosis, hominibus religiosis, mundanis. ibid. seqq. Episcopis, Pastoribus, Regularibus, Coniugatis. 52. & 53.
Honoris partes quę. 333. seq.
Humilitas se prudentiæ commitit. pag. 302. seq. p. 316 Eius actio p. 419 seqq. 424 subijcit Deo, & hominibus. 419. Refugit laudes. p. 422. seq. gaudet contemptu. p. 423. Eius progressus ibid. seq. occasiones. p. 324. seq. 430 seqq.

I

Ieiunium obedientia minus. 375
IESVS omnia bona. 197
B. Ignatius Loyola quomodo ex creaturis ferretur in Deum. p. 60. seq. Eius animarum zelus. p. 255. prudentia. pag. 288. Vigilantia. pag. 312. obedientia. 375
Imitatio. S. S. pag 37. seq. non difficilis gnauis p. 319. seq. Exempla. ibid.
Impetus spiritus & carnis qui. 47
Impij diuidendi. 301
Industria ad uirtutem necessaria. 89
Infernus peccato præferendus quomodo, pag. 166
Inimici virtutis occasio. 83
Iniuriæ occasio mansuetudinis, & quomodo. pag. 415. seq. Earum auctor beneficium confert. pag. 417. Quid cogitandum dum inferuntur. p. 418. ferendę in iuriæ. p. 428. Optandę etiam. 429
Institutio fidei ad quos pertineat. p. 120. seq. Quæ sit lac parvulorū. pag. 121. quot eius genera, ibid. quam nobilis actio. pag. 123. seqq. 234. seqq.
Institutio per confessiones & catechismū quas difficultates habet, quam vtilis actio charitatis. p. 235. seqq. finis eius & scopus. 246
Intelligentia quę virtus. 263
Intentio oculus. p. 12. Quis actus sit, quid Sancto

Sancto Augustino, S. Bernardo, quæ eius genera. ibid. & pag. 13.
Intentio proficientium & perfectorum qualis, p. 14. Quatenus frequentanda. 15.
Intentio habitualis magis meritoria. ibi.
Intentio noua in nouis actionibus. 17
Intentio renouãda in actione diuturna. ibi.
Intentio boni in virtutis actione præcipua. 35
Intentio depraua fons malarum cogitationum. 75
Intentionis frequentatæ utilitas. 17
S. Ioannis Chrysostomi charitas in proximum. 254
S. Ioannis Gualberti exemplum charitatis. 261
Ira quę bona, & cui parti virtutis seruiat. 411. seq.
Irę moderatio ex mansuetudine. ibid.
Iusiurendum cum Reuerentia. 329

L

Latria. p. 96. quid sit. quibus debetur. pag. 324. seq.
Laus propria an liceat. p. 310. 425. quomodo fugienda. 422
Lętitia cordis potius quam tristitia deuotionis signum, & cur. 349
Lectio sacra, eius vsus, vtilitas. 78. seq.
Linguę custodia ex prudentia. 317
Literarum gentilium tractatio qualis, & quam vtilis p. 341. seqq. quo referenda pag. 343. seqq.
Loquendum de nobis quatenus. 305. seq.
Lux diuina emicat, & latet. p. 64. Eius inditia. ibid. seq.

M

Maiores à nobis quanti fieri velit Deus. p. 351. Vide correctio
Homo, Pastor, Obedientia, Obseruantia.
Mansuetudo, & eius actio. p. 410. Quo modo versatur circa irã p. 411. propria Pastoris. pag. 414. seq. Eius occasio ex iniurijs. 415. seq.
Mansuetudo est animi virtus non solo contenta silentio. pag. 416. seq. charitatis æmula. 410
S. Maring mira spes, & patientia. 182
S. Martini fidei exercitatio. 154. seq.
Martyrij cupiditas in Sanctis. pag. 294. ad id stimulat fortitudo. pag. 396. ex martyriorum nunciis allatis qui fructus. 180
Martyrium fides. pag. 153. Ex ea mœror, lætitia. ibid. seq.
Martyrum spes. pag. 183. Amor. pag. 217. 221.
Meditatio rerum diuinarum ad cogitationes bonas quid faciat. pag. 70. quibus de rebus instituendæ ibid. seq. Quotuplex, quę deuotionem instruat. 340
Meditatio vitę Christi. 136
Memoria quę virtus. 263
Meritum ex remissis etiam actionibus. pag. 9.
Meritum postulat, vt actio referatur in Deum, & quomodo. 15
Meriti radix charitas. ibid.
Meritoria magis actualis intentio. 16
Milites ad deuotionem etiam informantur. 348
Miracula posiponenda scientiæ Diuinę. pag. 271
Miraculorum fides. 147
Misericordia opera cum fide 138
Mœror quomodo vincitur. pag. 397. seq. quam malus, Dæmone peior Chrysostomo, pag. 399. seqq. quando salutaris pag. 402. seqq.
Mores quantopere iuuent fidem. 108. seq.
Mortificatio necessaria, & frequentanda pag.

pag. 18. Cur. pag. 19. Eius inditium. 20
Mortificatio quando præcepta. pag. 21. Eius occasio arripienda ibid.
Mortificatio virtutis cognoscendæ ratio. pag. 34. Quę perfecta. pag. 172. Inditium deuotionis. pag. 348. Fortitudinis. 391. seq.
Mortificas, si non consentis. 21
Motio Dei quæ bona producat. pag. 112. Quomodo moueat Deus voluntate. ibid.
Mundanus timor cur malus. 157
Mundani initiati mysteriis perfectionis. pag. 51. Vt pessint ex creaturis insurgere in Deum. 58
Mundanorum cogitationes indifferētes in bonas conuertendę. pag. 49.
Mundanis monita quę danda. 50. seq.

N

Natalię sanctę spes. 183
Nobilium, & diuitum virtus clarior. 79. 80
Notę amoris diuina beneficia. 189. seqq.

O

Obedientia cum fide. pag. 138. fidei insigne pag. 148. erga Deū quę, & eius actio. pag. 361. erga homines quę, & eius actio. 362. seq.
Obedientia charitatis quę pag. 371. maior ieiunio. 375
Obedientia in iucundis quomodo, in molestis quomodo. 368. seq.
Obedientia non segnior propter inordinatum animum præcipientis. 367
Obedientiæ præcipuę proprietates duæ. pag. 364. seq.
Obedientiæ comes vtilitas, Deus Patronus. 368. seq.
Obedientię occasiones, ibid. Inditia. pag. 371. seqq.
Ab Obedientia Maiorum vult Deus, vt pendeant ipsa etiam eius imperia. pag. 363. seq.
Obliuio sui ex amore Dei. 216. seq.
Obseruantia cum prudentia pag. 295. seq. quę uirtus. pag. 350. eius actio. ibid. seq.
Occasio quasi initium virtutis. 77. seq.
Occasio virtutis quomodo sit quælibet res creata. ibid. seq.
Occasio maximum momentum ad virtutem. 85
Occasionem peccati arcet Deus. 87
Occasiones fidei. 130 seqq.
Occasiones timoris Dei. 160. seq.
Occasiones spei. 176. seqq.
Occasiones amoris Dei. 189. seqq.
Occasiones quattuor amandi Deum propter se. 206. seq.
Occasiones charitatis in proximum. pag. 228. seqq.
Occasiones ſ. aternę correctionis. 231
Occasiones prudentiæ. 273. seqq.
Occasiones adorationis. p 325. seqq. vide etiam Deuotio, Obedientia, Obseruantia, Simplicitas, Fortitudo, Mansuetudo, Humilitas, Patientia.
Occupationibus in mediis, quomodo te colligas. 53
Oculi quas occasiones præbeant Deum amandi 194 seq.
Oratio merorem dissipat. p. 397. quomodo frequentanda. 22
Oratio perpetua, crebra, quæ Patribus. pag. 24. seq.
Oratio perpetua contemplatio est. 26
Oratio crebra uitę actuosę. ibid.
Oratio statis horis. pag. 29 Prudentia digitur. pag. 277. Virtutis cognoscendę ratio. 34
Oratio ex fide. p. 97. ex spe. p. 176. ex amore Dei. 218. seq.

Orationis præceptum est Theologis. 23
Orationis proferendę ratio & causa. pag. 27. *seq.*
Orationis iaculatricis comparandę ratio. pag. 29
Orationis mutua vis. 54
Orationes S. S. 171. *seq.*
Orationibus certandum pro adeptione virtutis. 89

P

Patientia ex spe. 172. 184. *Proprietas amoris Dei.* 213. 215
Patientiæ actio. p. 396. *seq. aduersus mę voremibid. seqq. Occasiones eius ibid.* 404. *Vsus ibid.* 407
S. Paulus magnus vir in Christo. 186. *seq.* 214. *seq.* 219 *seq.*
Paulus totus in Christo. 67. 98. *seq.*
Paulus quàm cupidus salutis animarum. 248. *seqq. Quomodo se habuerit in legis ceremonijs. p.* 302. *De se quomodo loqueretur.* 205. *seqq.*
Pauli charitatis explicatio mira ex S. Chrysostomo. 249. *seqq.* 256. *prudentia.* 283. 303. *Studium placendi.* 285. *præcepta diuersa.* 289. *Obedientia.* 365. *Regula* 314. *Ira & seueritas cum mansuetudine & charitate.* 411. *seqq.*
S. Paphnutij spes. 182
Pastor Christianus prudens. 281. *seqq. in humilitate præsertim.* 282. *quatenus amari se possit optare.* 285. *quomodo sibi hominum amorem conciliet.* 286. *fugiat onerosa negotia. p.* 287. *seq. quatenus curat terrena. p.* 295. *corrigit & quomodo.* 288 *seqq.*
Pastoris duo præcipua munera. 293
Pastoris munus potius leniter agere, quàm iustè irasci. 414. *seq.* 291
Pastori propriè vigilandū. 293. 309 *seq.*
Pauperes non contemnendi. 133. *seq. fides id efficit, ibid. & p.* 179
Pax ex prudentia. 317
Pax interior ex præsentia spiritus. 279
Peccandi occasiones arcet Deus. 87. *peccatum iniuria fidei.* 118. *Inferno deterius.* 116
Peccati fuga timoris Dei fructus. 159
Peccati recognitio colendi Deum occasio. pag. 328. *seq.*
Perfectorum & proficientium intentio. p. 14. *cogitationes. p.* 51. *orandi modus pag.* 25
Pestē laborantibus subuenit fortitudo & charitas. 384
Pestē consumpti propter charitatis officium ex Soc. Iesu qui. ibid. & seq.
S. Petri prudentia. 283. *humilitas. pag.* 302 *seq.*
Placere hominibus quatenus liceat. 285
Philosophia quam sine fide imbecillis. p. 135. *seq.*
Principia, seu motiua fidei. 111
Principes sunt timori. 163
Professio fidei. 139. *seq.*
Profectus nouam intentionem postulat in nouis actionibus bonis. 17
Profectum retardat Deus interdum, ex S. Gregorio & cur. 46
Proficienti ratio profectus habenda. p. 16. *actio perneccssaria mortificatio. p.* 18. *Eius cogitationes quales.* 52. *seq.*
Proficere etiam paulatim virtus est. pag. 184. *seq.*
Proprietates actionis studiosę. 6. *seq.*
Prouidentia Dei amorem excitat. p. 192. *Eius explicatio.* 202
Prouidentia quę virtus sit in homine. 263
Prouidentia lucerna virtutum. 40. *Quotuplex.* 269. *Christiana nobilior morali, & cur.* 269. *seqq. Mensura æquans actiones.* 273. *seq. Designat tempora*

amandi Deum. 276. orationem diligit. 277. quomodo se habeat cum internis motionis spiritus. 279. seq.
Prudentia pastoralis quæ. 281. seqq. regit obstruantiam subiectorum. p. 295. seq. Humilitatem. 302. Temperantiam, ieiunia, corporis vexationes. 307. seqq. Conciones. 298. seq.
Prudentia ingeniosa. 311. non oblivione amittitur sed corruptione appetitus. pag. 315
Prudentia plurima S. Gregorio superbia. pag. 316
Prudentiæ actio præcipua. 262. seq. Comites. p. 263. procreatio & prooccasio, & progressus. 264. consiliarij. 269. Occasiones. p. 273. Mensura ex alijs virtutibus. 315
Psallendum qua reverentia. 337. seq.
Psalmi centesimi decimi quinti paraphrasis. pag. 326. seq.
Psalmorum usus, utilitas. 71. seq.
Puritas cordis effectus fidei. 116 seq.
Pueri ad actum fidei inducendi, & quo modo. 139

Q

Quies animæ inditium præsentiæ spiritus. 279

R

Ratio quæ virtus. 263
Reflexio nimia, nitiosa, & vitanda. pag. 31. 69.
Religio quæ virtus. pag. 321. seqq. Eius actio. ibid.
Revelationes postponendæ fidei. 149. seq. Prudentia dirigendæ. 271. seq.
Romana cathedra adeunda. 156. in quibus maximè. ibid.
Rosa quomodo mundi contemptum excitet ex S. Basilio. 57. seq.

S

Sacramentorum usus cum reverentia. 330
Sacerdotes quanti fieri velit Deus. p. 351. seq. Exempla observantiæ à regibus. 354. eorum defensio aduersus laicos. 356. seqq. ijsdem quam sanctè viuendum. 360
Sacrificium missæ quanta reverentia spectandum. 330. seqq.
Sacrificium quotuplex. 332. seq.
Sanctorum virorum virtutes imitandæ, præsertim noui testamenti. 37. seq.
Sanctorum fides. 153. seq. fiducia unde. 171.
Sanctorum imitatio non difficilis volentibus. 319. seq.
Sapientia religione prior. 97
Scriptores profani vtiliter legũtur, lecti à Sanctis, quomodo. 341. seqq. 344. seqq.
Securitas ãe, est præsentia spiritus. 279.
Scientiæ donum quid. 120
Silentium laudabile cum iniuria afficeris. pag. 415
Simplicitas virtus. adiumenta eius, proprietates 375. seq. Inditia. 378. seqq.
Simulatio inuidiæ filia. 378. inimica fortitudinis. 395
Solertia quæ virtus. 263.
Sollicitudo rectè ambulandi coram Deo ex Dei timore. p. 160. Inditium prudentiæ. 309 seq.
Somni tempus, non pugnæ tempus. eo vitijs etiam resistimus. Meditamur suo modo, & qua ex causa. 20
Somni pernicies quotuplex. 310
Somnia postponenda scientiæ diuinæ. 271
Spes quo comparata in Euangelio p. 173 seq. aurea catena. 175

Spei actio. 168. seqq. firmitas. 170. Inditia. 179. seqq.
Spiritus it, & redit, prout vult, semper vtiliter. pag. 278. presentię eius inditia duo. 279. Diuini & Diabolici differentia. 279. seq.
Studiositas iuuat ad fidem. 110. quid exigat à nobis. 112. seq.
Studij profani utilitas. 341. seqq.
Studij sacri fructus. 113
Suauitas spiritualis bona seductilis. pag. 211. Proprietas amoris Dei optabilis cum abest. ibid. seq. Postponitur patientiæ propter Deum. 214
Subiecti non querant quę Maiorum sunt. 295. seq. quomodo se gerant cum eorum culpę patent. ibid.
S. Symphorosę spes. 183

T

Teodosil in Sacerdotes obseruantia. pag. 354. seq.
Tẽperantia Prudẽtia regenda. 307. seqq.
Tempestates, tonitrua, fulgura, timorem Dei excitant. 161. seq.
Tentatio contra fidem quomodo superãda. pag. 140. 155.
Tentatio desperationis quomodo vincitur. pag. 136. seq.
Tentatio Diaboli est occupare quem superare non potest. 31
Tẽtationis tẽpore quid agendũ, si ad est periculũ peccati. 21. Quomodo ad sit Deus iustis. 204. seq. Timentibus Deum. 166
Tentationes à mundanis cauendæ. 50
Testamenta duo Dei testimonia nouum amoris, uetus timoris. 195
Timiditas occasio fortitudinis, & quomodo. 383
Timor Dei seruilis effectus fidei. 116. 157
Timor Dei uirtutis effectus donũ Dei. ib.
Timor casus. 165
Timor mundanus malus. 257
Timoris gradus ibid. Effectus. 159. Occasiones. 160. seq. Inditia. 164 seq.
Trahit Deus. 85 quomodo. 288. seq.
Tribulationes cur immittat Deus. p. 176. quomodo sustinendę. 179. 182.

V

Veritatis amori nihil præferendum. pag. 285. seq.
Vgonis Linconiensis Episcopi fides. 151
Vigilia somnum diligit. 21
Vigilantia maximè propria præsidis animarum. 293. Inditium prudentiæ. pag. 309. seq.
Vigilandum ad spiritus aduentum. 278.
Vinci interdum præstantius quam uincere. 415
Virtus rectissima affectio animi. p. 187. in actione consistit p. 1. nil magis regium virtute. 2. fons bonæ actionis. ib. Infructuosa esse non potest. 4
Virtus otiosa lyra tacens. ibid. plumbea lancea. 5
Virtus cur habitus actuosus. 3. 4. crescit. p. 8. etiam Theologica. p. 6. signum electionis. 8
Virtus peregrina, & quomodo. p. 9. etiam in somnis exercetur. 20
Virtus uera Christo conformis sanctorum imitatrix. 36. 37
Virtus quomodo actibus acquiratur. pag. 86. seq.
Virtus communis, Heroica. 90
Virtus omnis foras spectat. 120
Virtutis officia duo. 2
Virtutis actiones frequentandæ. 30
Virtutis in itinere duo considerandæ. 32
Virtutis officium maximum se uincere. pag. 34

Virtutis principia & fontes. 42. 48. 77. p 85. *seq. Conceptio, partus.* 44
Virtutis actio ex Deo. 85. *seq.*
Virtutis Christi charitas, humilitas. 47
Virtutes verè à falsis quomodo dignoscantur. p. 33. *seq.* 36. *seq.*
Virtutes mentitæ in Ecclesia damnatæ. pag. 39
Virtutes cum prudentia iunguntur. p. 40. *simul colligatæ.* 41
Virtutes quomodo mensura prudentiæ. pag. 315
Virtutis augescunt modicum modico apposito. 70
Vita æterna quantum amanda, quanti valeat. 175. *seq.*
Vitia multa. Vno extincto insurgit alterum. 19
Vitia minuuntur, & extinguuntur. p. 20. *non expugnantur somno, quamuis impugnentur. ibid.*
Virtutis occasio vitia. 83. *seq.*
Vitia non dissimulanda pastori. pag. 228. 309. *seq.*
Vitia minuta acrius insequenda. 311
Vnitas bonorum procuranda 301
Voluntas bona ad virtutem necessaria. p. 42. *seq. quanti æstimetur à Deo.* 43. *quomodo concipit & parit virtutem.* p. 44. *Donum Dei.* 45. *quomodo.* 88. *intermittenda nunquam.* p. 46. *feruescat, & quomodo. ibid.*
Voluntas Dei quærenda semper. 160. 168
Voluntatis bonæ initia. 47. *seq.*
Voluntatem ut iuuet Deus ad fidei ascensum. 110. *seqq.*
Votum cum reuerentia. 329. *seq.*
Vsus bene cogitandi quantum valeat. 69
Vsus Sacramentorum cum reuerentia. pag. 330

Z

Zelus salutis animarum inditium charitatis. p. 248. *quomodo ingeniosus & prudens.* 312. *& seqq.*

FINIS.

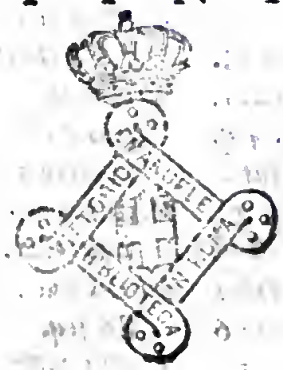

In Erratis prior numerus paginam alter lineam paginæ indicat, priora verba erroris, alia correctionis ſunt.

Fratribus lege Patribus pag. 1. linea 8. In margine 5. 3. De vita Moyſis reponatur lin. 10. & quod eſt lin. 10. lib. de ſimilibus reponatur lin. 2. Actiones; ex ſeſe lege Actiones ex ſeſe 15. 5. Deum non conſentis. Dum non conſentis 20. 9. Vitales; deliciæ; Vitales deliciæ; 28. 2. Peramanentes. peramantes. 49. 8. Lauadbili laudabili ibid. linea vltima. ptimat. premat. 52. 18. Vobis, nobis. 53. 25. Eum hominibus, cum hominibus 55. 2. Diſcendit, deſcendit 67. 27. Obſtiſti obſtitiſti 73. 4. Inuidioſæ, impiæ, inuidioſæ 3 impiæ, & 76. 1. Diuoſq; ; ex Diuoſq; ex ibid. quopiam. ſimiliter -- quopiam ſimiliter. 93. 29. Cum honorem--- eum honorem 96. 23. Vel abſconditi -- Dei abſconditi 98. 28. Diuitatis Ciuitatis 103. 19. patr,e - pater. 106. 11. Appettens, apperens 117. 15. portecibus, porticibus 124. 15. ita aut -- ita ut 124 18. lauarctum -- lauacrum 132. 19. fidei. ergo fidei ergo ibid. lin. 25. ſponſione ſponſionem. 133. 11. Et hæc ſunt --. Ante alia & hæc ſunt --: ante alia 133. 16. & 17. Religiorum, Religioſorum 135. 12. audiui,t -- audiuit 136. 12. Petti Petri 156. 4. liniamus leniamus 179. 9. tantis amor tantus amor 191. 12 Sicut hac. ſicut lac. ibid. lin. 25. produit. producit 193. 2. Cęlum? Cęli? 194. 9. Aſſummam Aſſumam 196. 24. Omnia omni 208. 12. vt amat. vt amet. 209. 12. inquam. vmquam 210. 3. temporem. teporem. 211. 2. vetibilem ſeductibilem, 211. 22 quiquam, quicquam. 212. 28. es ſublimis. & ſublimis. 215. 5. prloabitur. prolabitur. 216. 14. Diuiniſſimum. Diuiniſſimum? 221. 6. xempla exempla, 222. 22. Petreme. Petre me. 226. 6 diſcipliua. diſciplina. 229. 7. Leuitas lenitas. ibid quod hoc. quo hoc 230. lin. penultima. & vnum. & vnde 231. 18. minime. maxime. 232. 8. fiere. fieri. 232. linea penultima. inſtituto. Vocationis. Inſtituto uocationis. 234. 13 præclaræ præclarè 235. 12. letandum lætandum. 239. 2. ne tamen. me tamen 239. 11. qui à quia. 241. 3. lutis. luteris. 245. 13. accidius. auidius 247. 6. mixum. mirum. 249. 18. quid à quid ad. 251. 7. homilict humiliet. 251. 16. Velleni. Vellem. 254. 11. Implere. Implete pag. ead. 20. Apoſtolicus Apoſtolicis. 255. 7. ur. vt 264. 13. Porro nec. Porro hæc pag. ead. lin. 24 Salomon qui ſapiens. Salomon, qui ſapiens 265. 6. viſiones excitat. viſiones. excitat. 266. 14. diſcernunt, qui nequaquam. diſcernunt. qui nequaquam. 267. 18. nequaq; nequaquam. 268. 8. inconſtantiam. inconſtantiæ 268. lin. vltima maturæ. maturè. 268. 1. morali moralis 272. 13. æqualites æqualitates 273. 25. grauito gratuito 274. linea vltima. denignari denigrare 276. 16. obſtinationem obſtinatiorem 284. 17. coripere corripere 285. lin. penult & vltima. præferant præferrent 286. 22 infudatur infundatur 292. 17. hæc illi hæc ibi 300. 27. potius quæ potius quam 302. 3. virtutibs virtutibus 318. 10. mani Marci. 321. 2. glorificabum glorificabunt. 324. 1. beati beatis 325. 15. prophezia propheta 326. 8. Dei Dauid-Dei. Dauid 327. 17 igne ignè 331. 20. huc illi hæc ille 332. 1. Ethicis Ethnicis 333. 18. ſole ſoli 334 27. infirmantur informâtur 335. 12. pręficere profi cere 338. 4. Saninas ſarcinas 344. 10. Quotidię quotidie 347. 22. fontè forte 349 14. Omittuntur illud Omittuntur illud 354. lin. penult. Verbiſis verbis ſi 356. lin. vltima. vt ſuam vt ſciam 357. 18 ipſes ipſe 357. 21. artem autem 361. 26. amari amare 360. 2. minit minuit 369. 8. aliquit aliquid 369. 13. ſic eum ſic cum 370. 14. voluntate voluptate 370. 26. perpecta perſpecta 371. 4. ſecnudum ſecundum 373. 6. exprobare exprobrare 374. 16. aggrediatur: maxime aggrediatur, maximè 380. 20. Com cum ibid. lin. 24. domim domine 381. 6. meo nea ibid. lin. 7. magis; magis quam. 388. lin. vlt. turbunini tubarum ibid. Virtutus iſtius 390. 12. mentia mentita. 395. 12. Eo, s eos 398. 3. immœretur, immoretur 403. lin. ante penult. emendi eruendi 406. 10. liberavi liberi. ibid lin. 21 exiſtis exiſti ibid. 24. cõmouerit commouerint 413. 12. recepit recipit 415. 4. perfectæ perfecta 418. 4. Chriſtis Chriſtus ibid. 9. es. ait es ait 420. lin 10 & 11. Heliſęus Heliſæi 421. 13. fluuij fluuius ibid. 4. ac eius ab eis 406. 14 qui quæ 426. 20. humilitatis humilitatis 426. 27. confoſſum confeſſum 431. linea 7.

REGISTRVM.

a ABCDEFGHIKLMNOPQRSTVXYZ,
A a B b C c D d E e F f G g H h I i K k L l
M m N n O o P p Q q R r S ſ T t V u
X x Y y Z z,
A aa B bb C cc D dd E ee F ff G gg H hh
I ii K kk.

Omnes ſunt Duerniones.

VENETIIS,
Apud Io: Baptiſtam Ciottum.
M. DC III.

Digitized by Google

81